
ATLAS MSP NA SLOVENSKU

MAPOVANIE VÝVOJA MSP
V PRIESTORE A ČASE

BRATISLAVA
2021

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
DOPRAVY A VÝSTAVBY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vydavateľ:

Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2021

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Úvod	4
1 Metodika	5
2 Podnikateľské prostredie v SR	9
2.1 Makroekonomický vývoj Slovenska	10
2.2 Podnikateľské prostredie na Slovensku.....	13
3 Vývoj a rozmiestnenie MSP	17
4 Dynamika vývoja podnikateľských subjektov	32
4.1 Vznik MSP	33
4.2 Zánik podnikateľských subjektov	42
4.3 Čistý prírastok MSP	51
4.4 Dĺžka podnikania a miera prežitia MSP.....	58
5 Štruktúra FO – podnikateľov - pohlavie a vek	67
5.1 Rodová štruktúra FO – podnikateľov	68
5.2 Veková štruktúra FO – podnikateľov	75
6 Ekonomické ukazovatele MSP	82
6.1 Finančná výkonnosť MSP	83
6.2 Zamestnanosť MSP	91
6.3 Rýchlorastúce podniky	96
7 MSP v zahraničnom obchode	100
7.1 Vývoz MSP	101
7.2 Dovoz MSP	105
8 MSP v high-tech odvetviach	110
Hlavné závery	117
Zoznam grafov a máp	120
Zoznam skratiek	125
Zdroje údajov	126

Úvod

V podmienkach Slovenskej republiky má podnikanie, špeciálne malé a stredné podnikanie, nezastupiteľnú úlohu predovšetkým v oblasti tvorby pracovných miest a regionálneho rozvoja. Podnikateľské prostredie vo svojom najširšom ponímaní reflektuje kvalitu hospodárskych podmienok a predpokladov pre ekonomickú činnosť podnikateľských subjektov. Kvalitné podnikateľské prostredie, ktoré vytvára podmienky pre dlhodobu udržateľnú dosahovanie ekonomického rastu, je základným predpokladom rozvoja podnikania a zvyšovania konkurencieschopnosti Slovenskej republiky v medzinárodnom meradle.

Podnikanie sa stáva základným prvkom efektívneho fungovania trhovej ekonomiky, teda tým, čo ekonomiku robí trhovou. Pre Slovenskú republiku, ktorej hlavným cieľom je dosiahnuť úroveň najrozvinutejších krajín západnej Európy v čo najkratšom čase, má rozvoj podnikania kľúčový a nenahraditeľný význam. Podnikanie samotné možno zároveň vnímať ako hnací motor zmien, meradlo rozvoja ekonomiky, nástroj prispôsobenia sa a schopnosti udržať krok s hlavnými svetovými trendmi.

Malé a stredné podniky sú nevyhnutným a logickým článkom hospodárskeho organizmu každej krajiny. V krajinách Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) reprezentujú viac ako 95 % celkového počtu všetkých podnikov, pričom ich podiel na zamestnanosti sa pohybuje v priemere okolo 75 % a podiel na HDP až 80 % . Malé a stredné podniky na Slovensku tvoria 99,9 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov, poskytujú v podnikovej ekonomike pracovné príležitosti takmer trom štvrtinám (74 %) aktívnej pracovnej sily a podieľajú sa viac ako polovicou (55 %) na tvorbe pridanej hodnoty.

Sektor MSP je v rámci rozvinutých ekonomík považovaný za najpružnejší, najefektívnejší, najprogresívnejší, najinovatívnejší a teda aj najdôležitejší prvok ekonomiky. Z tohto dôvodu krajiny Európskej únie, ale aj iné rozvinuté krajiny sveta, venujú stavu malého a stredného podnikania maximálnu pozornosť a sústavne prijímajú opatrenia na jeho rozvoj. V týchto krajinách sa podpora malého a stredného podnikania stala v posledných tridsiatich rokoch významnou súčasťou celkovej hospodárskej stratégie. Aj v prípade Slovenskej republiky je rozvoj malého a stredného podnikania definovaný ako jedna z priorít ďalšieho ekonomického rozvoja krajiny. Základným faktorom rozvoja sektora MSP na Slovensku je vytvorenie vhodného podnikateľského prostredia. V praxi to znamená zjednodušenie a sprehľadnenie legislatívy, zníženie administratívneho a daňového zaťaženia, posilnenie podpornej infraštruktúry a zlepšenie prístupu ku kapitálu ako základného či doplnkového zdroja financovania.

Úloha malých a stredných firiem v regionálnom rozvoji je výrazne ovplyvňovaná a priamo úmerná úrovni a stabilite celkového podnikateľského prostredia, ktoré ešte stále nezodpovedá priemeru hodnôt trhového prostredia Európskej únie. Neustále absentujú predpoklady na strategické formovanie a plánovanie podnikateľských zámerov v dlhšom časovom horizonte.

1 Metodika

1 Metodika

Európska komisia (EK) definuje podnik ako subjekt, ktorý vykonáva hospodársku činnosť, bez ohľadu na jeho právnu formu. Určujúcim faktorom je pritom hospodárska činnosť, nie právna forma. Z tohto dôvodu možno podľa EK medzi podniky zaradiť samostatne zárobkovo činné osoby a rodinné podniky, ktoré vykonávajú remeselnícke alebo iné činnosti, obchodné spoločnosti, partnerstvá alebo združenia, ktoré pravidelne vykonávajú hospodársku činnosť. Na základe odporúčania Európskej komisie 2003/361/ES o definícii MSP sa do skupiny malých a stredných podnikov zaraďujú podnikateľské subjekty, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb, pričom ich ročný obrat nepresahuje 50 miliónov Eur a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 43 miliónov Eur¹. Jednotlivé veľkostné kategórie MSP sú určené podľa hraničných hodnôt vyššie uvedených kritérií, pričom rozlišujeme tri kategórie:

	Mikropodnik	Malý podnik	Stredný podnik
Zamestnanci	< 10	< 50	< 250
Ročný obrat	≤ 2 mil. €	≤ 10 mil. €	≤ 50 mil. €
Bilančná suma	≤ 2 mil. €	≤ 10 mil. €	≤ 43 mil. €

V atlase je pri všetkých ukazovateľoch uplatňované kritérium členenia MSP podľa počtu zamestnancov. Výnimku predstavujú len finančné ukazovatele (kapitola 6), pri ktorých je okrem kritéria počtu zamestnancov zohľadňovaná aj výška ročného obratu. V prípadoch, kde sa nerozlišuje samostatne kategória mikropodnik, sú medzi malé podniky zaradené všetky subjekty s počtom zamestnancov 0 - 49. Takto stanovená kategorizácia umožňuje komparáciu s údajmi za ostatné krajiny EÚ.

Z pohľadu územno-správneho usporiadania, sa Slovenská republika v súčasnosti skladá z ôsmich krajov, resp. vyšších územných celkov, ktoré plnia

okrem samosprávnych aj štatistickú funkciu. Administratívne hranice krajov zároveň predstavujú územné štatistické jednotky úrovne NUTS 3 v oficiálnej nomenklatúre štatistického úradu a Eurostatu. Od roku 1996 sa Slovenská republika ďalej člení na 79 okresov. Okresy predstavujú oficiálne štatistické jednotky zodpovedajúce v nomenklatúre jednotkám NUTS 4, resp. LAU 1. Z pohľadu kompozície atlasu možno tieto jednotky označiť za kľúčové. Na konci roku 2019 sa na Slovensku nachádzalo aj 2 890 obcí (v prípade započítania mestských častí Bratislavy a Košíc 2 927 obcí). Obce predstavujú základné územné jednotky, pričom zodpovedajú jednotkám NUTS 5, resp. LAU 2.

Jednotka	Počet	Územný celok
NUTS 1	1	Slovensko
NUTS 2	4	Západné Slovensko
		Stredné Slovensko
		Východné Slovensko
NUTS 3	8	kraje
NUTS 4 / LAU 1	79	okresy
NUTS 5 / LAU 2	2 927	obce

V atlase je zachytený stav a zmeny v sektore malých a stredných podnikov za ostatných 10 rokov, čiže od roku 2010 po rok 2019. V dôsledku zmien v metodike zahraničného obchodu ŠÚ SR sú MSP analyzované len aktuálne obdobie.

V mapových výrezoch sú vo väčšej mierke zobrazované údaje za 5 mestských okresov Bratislavy a 4 mestské okresy Košíc. Tieto okresy predstavujú jediné mestské okresy na Slovensku. Grafy prezentujú ročné údaje o stave a vývoji jednotlivých ukazovateľov MSP. Mapy na úrovni krajov alebo okresov SR sú prioritne zobrazované v dvoch časových rezoch. Aktuálne obdobie reprezentujú údaje za rok 2019, resp. priemerné ročné údaje za obdobie rokov 2018 - 2019. Aktuálny stav je porovnávaný s rokom 2010, resp. s priemernými ročnými údajmi za roky 2009-2010. Legenda je vždy zobrazená pri všetkých mapových dielach. Pre všetky mapy, ktoré zobrazujú rovnaký ukazovateľ a priestorové jednotky, sú použité rovnaké intervaly za účelom relevantnejšieho

¹ Odporúčanie Európskej komisie 2003/361/ES o definícii MSP dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2003/361/oj>

zobrazenia zmien v pozorovanom čase a priestore. Číselné údaje v zátvorkách vyjadrujú počet priestorových jednotiek spadajúcich do príslušných intervalov.

V mapách na úrovni obcí sú vo výrezoch zobrazené údaje za mestské časti. Vojenský obvod Valaškovce (okres Humenné) nebol do analýz zahrnutý z dôvodu neprítomnosti trvalo bývajúcего obyvateľstva a podnikateľských subjektov. Údajom za obce SR nie je v atlase venovaná taká miera pozornosti, ako v prípade okresov. Menší dôraz na analýzu MSP na úrovni obcí vyplýva z dvoch základných obmedzení: menšej dostupnosti údajov a nižšej relevantnosti niektorých ukazovateľov na obecnej úrovni (z pohľadu štatistiky je nižšia relevantnosť výsledkom nízkeho počtu podnikateľských subjektov v niektorých obciach).

Všetky zobrazované údaje a znaky v mapách sú vysvetlené v legendách. Údaje prezentované prostredníctvom jednotlivých máp sú vyjadrené v absolútnych alebo relatívnych početnostiach (podiel z celku, index, miera). V prípade zobrazenia zmeny hodnoty ukazovateľa v sledovanom období, je zmena vyjadrená viacerými spôsobmi. Prvým spôsobom je zmena vyjadrená rozdielom v absolútnom počte udalostí (nárast, pokles), teda rozdiel hodnôt koncového a referenčného roku, resp. obdobia. V druhom prípade je zmena vyjadrená pomocou percentuálnych bodov (napr. ak sa podiel malých podnikov na celkovom počte podnikateľských subjektov zvýši z 2 % na 5 %, zvýšenie predstavuje 3 percentuálne body – p. b.). Tretím, často používaným spôsobom, je vyjadrenie percentuálnej zmeny (napr. nárast počtu malých podnikov z 2 na 5 znamená nárast o 150 %). V procese spracovania boli údaje zaokrúhlené na jedno, resp. dve desatinné miesta. Z tohto dôvodu nebolo nutné zapisovať intervaly s použitím matematických symbolov, ktoré označujú uzavretý a otvorený interval. Jednotlivé intervaly zahŕňajú všetky hodnoty spadajúce do stanoveného rozsahu podľa počtu desatinných miest.

Primárnym zdrojom údajov pre spracovanie kvantitatívnych ukazovateľov za sektor MSP

sú databázy a údaje Štatistického úradu SR, Datacentra a Eurostatu. V rámci monitorovania podnikateľského prostredia na Slovensku sú kvantitatívne ukazovatele v mnohých prípadoch dopĺňané o ďalšie dôležité informácie. Tie sú získavané najmä prostredníctvom kvantitatívnych prieskumov, ktoré pravidelne realizuje Slovak Business Agency. Podkladové mapy hraníc územného a správneho usporiadania SR sú súčasťou základnej bázy údajov (ZBGIS) informačného systému geodézie, kartografie a katastra, ktorý tvorí a zabezpečuje Úrad geodézie kartografie a katastra SR.

Administratívne hranice krajov SR

Administratívne hranice okresov SR

2 Podnikateľské prostredie v SR

Makroekonomický vývoj Slovenska

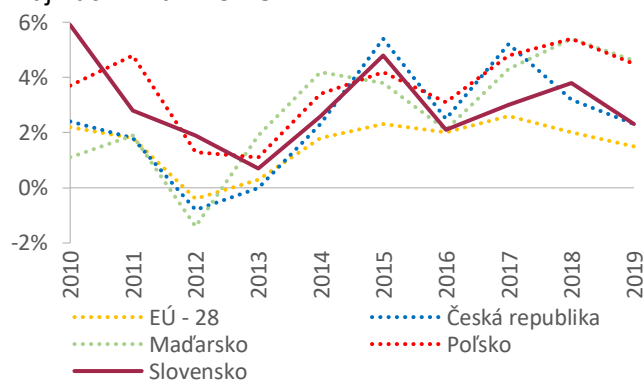
Podnikateľské prostredie na Slovensku

2.1 Makroekonomický vývoj Slovenska

Slovenské hospodárstvo vykazuje v poslednej dekáde nepretržitý rast, ku ktorému sa Slovensko vrátilo po vyvrcholení globálnej finančnej a hospodárskej krízy v roku 2009. Napriek opätovnému rastu hospodárstva už tempo rastu HDP nedosiahlo úroveň z predkrízového obdobia (približne 10 %). Dobiahanie úrovne najvyspelejších ekonomík EÚ (reálna konvergencia) sa spomalilo najmä po roku 2012. Odvtedy úroveň slovenskej ekonomiky dosahuje tesne nad 70 % úrovne EÚ-15². Podľa Európskej komisie je hlavnou príčinou vyčerpanie tých rastových stimulov, ktoré poháňali ekonomiku v minulosti. Jedná sa hlavne o prílev priamych zahraničných investícií a z toho plynúce efekty³. Napriek tomu, že Slovensko stále vykazuje mierne vyšší rast HDP ako krajiny EÚ-28, v posledných rokoch čoraz viac zaostáva v ekonomickej výkonnosti za ostatnými krajinami V4. Z krajín V4 zaznamenali najvyšší nárast hrubého domáceho produktu Maďarsko a Poľsko. V roku 2019 dosiahol rast HDP v týchto krajinách 4,6 %, resp. 4,5 %. Zo strednodobého hľadiska sa tempo rastu krajín V4 od roku 2014 stabilizovalo, pričom medziročný rast sa pohyboval v intervale od 2,0 % po 5,4 %.

Graf 1 Medziročný rast HDP v stálych cenách v krajinách V4 a v EÚ-28

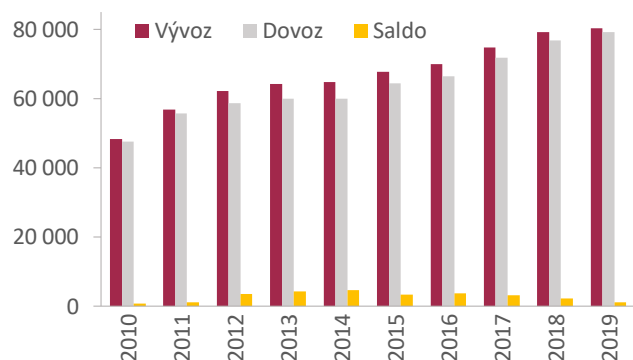

Rast slovenskej ekonomiky bol v roku 2019 najnižší (2,4 %) za ostatné tri roky. Na rast hospodárstva mal pozitívny vplyv najmä nárast domáceho dopytu, ktorý v roku 2019 dosiahol 3,2 %. V posledných rokoch je rast domáceho dopytu ťahaný

spotrebiteľským aj investičným dopytom. Pozitívom je hlavne zvýšená investičná aktivita, ktorá vytvára priaznivé predpoklady na ďalší rast ekonomickej aktivity v budúcnosti. Negatívnym javom vývoja slovenského hospodárstva, je pokles tržieb v priemysle v roku 2019. Ten bol zaznamenaný po prvý krát od krízového roku 2009. Priemysel pritom tvorí viac ako jednu pätinu celkového hrubého domáceho produktu. Slovensko v tomto prípade dopláca na vysokú otvorenosť ekonomiky, ktorá je v posledných rokoch výrazne ovplyvňovaná množiacimi sa geopolitickými problémami, ako napr. odchod Spojeného kráľovstva z EÚ alebo obchodná vojna medzi USA a Čínou.

Od roku 2009 vývoz tovarov a služieb zo Slovenska prevyšuje dovoz, čím vytvára aktívne saldo zahraničného obchodu. Vyššia dynamika rastu dovozu po roku 2014 však mala za dôsledok postupné znižovanie kladného salda zahraničného obchodu. V roku 2019 sa saldo znížilo o viac ako polovicu na 1,1 mld. Eur. Zahraničný obchod Slovenska v roku 2019 zaostal za svojimi výsledkami z predchádzajúcich rokov.

Graf 2 Vývoj zahraničného obchodu Slovenska (v mil. Eur), 2010-2019

V medziročnom porovnaní sa tempo rastu zahraničného dopytu znížilo z 7,2 % v roku 2018 na 1,7 %. Pre Slovensko je kľúčový najmä spoločný trh EÚ, kde má svojich najvýznamnejších obchodných partnerov (Nemecko, Česko, Maďarsko, Poľsko alebo Rakúsko) a kam smeruje viac ako 80 % celkového vývozu. Komoditná štruktúra zahraničného obchodu

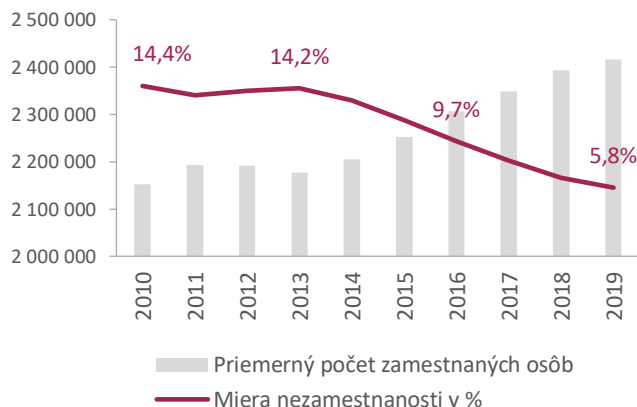
² Morvaj et al. (2019). Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2018 a výhľad do roku 2020. Ekonomický ústav SAV, Bratislava. ISBN 978-80-7144-301-8

³ Európska komisia (2019). Country Report Slovakia 2019. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-europeansemester-country-report-slovakia_en_0.pdf.

Slovenska je relatívne diverzifikovaná s orientáciou na viac druhov tovarov. Vo vývoze dlhodobo prevládajú stroje, prístroje a elektronické zariadenia, resp. vozidlá, lietadlá, plavidlá a dopravné zariadenia.

Trh práce na Slovensku sa za obdobie ostatných desiatich rokov významne menil. Zmeny sa prejavili nie len v raste, ale i v zmene štruktúry zamestnanosti. Začiatok novej dekády bol významne poznačený vplyvom hospodárskej krízy, ktorá viedla k poklesu zamestnanosti až do roku 2011. Od roku 2012 postupne stúpal dopyt zamestnávateľov po pracovnej sile, čo viedlo k nárastu zamestnanosti, ktorá dosiahla maximum v roku 2019. Malé a stredné podniky tvoria takmer tri štvrtiny (74 %) pracovných miest na Slovensku a ich podiel sa postupne zvyšuje. Od roku 2010 o 1,6 p. b. V štruktúre zamestnanosti podľa odvetví sa dlhodobo znižuje zastúpenie pôdohospodárstva a stavebníctva. Naopak, zvyšuje sa zastúpenie služieb ako sú ubytovacie a stravovacie služby, administratívne a podporné služby, odborné a vedecké činnosti a informačné technológie. Zároveň dochádza k poklesu počtu zamestnancov na nízko kvalifikovaných pozíciách a rastie počet zamestnancov na pozíciách s potrebou vysokej kvalifikácie⁴.

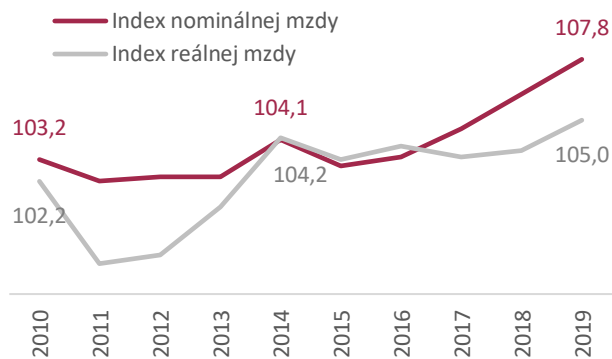
Graf 3 Vývoj priemerného počtu zamestnaných osôb a miery nezamestnanosti v SR

Vytváranie nových pracovných miest a nedostatok kvalifikovaných zamestnancov vytvárali tlak na rast miezd. Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v hospodárstve SR sa za posledné desaťročie zvýšila o 42,0 %, pričom v roku 2019 dosiahla nové maximum na úrovni 1 092 Eur. Tempo

rastu miezd naberalo na intenzite najmä po roku 2016. Po zohľadnení miery inflácie je rast reálnej mzdy nižší. Mzdy rástli rýchlejšie v období rokov 2012 až 2014 a následne až v roku 2019, s tempom rastu 5,0 %. Najvyššiu priemernú mesačnú mzdu dosahovali zamestnanci v odvetviach finančné a poisťovacie činnosti a informácie a komunikácia. Najnižšie priemerné nominálne mzdy boli zaznamenané v ubytovacích a stravovacích službách. Od roku 2010 možno pozorovať vysokú dynamiku rastu miezd najmä v zdravotníctve - rast o 61,6 %, vzdelávaní o 56,9 % a vo verejnej správe o 53,8 %. Naopak, len minimálne sa mzdy zvyšovali v administratívnych a podporných službách (4,4 %) a v činnostiach v oblasti nehnuteľností (10,9 %).

Graf 4 Medziročný vývoj priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve SR

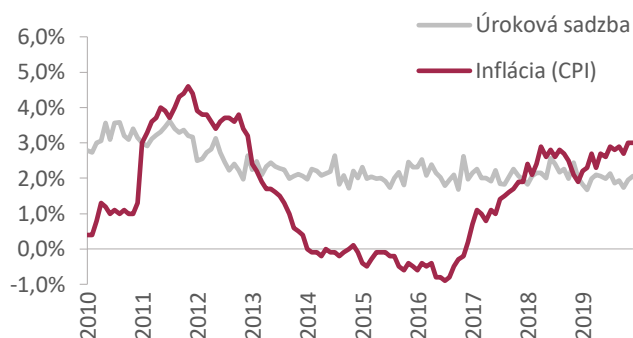

Z dlhodobého hľadiska možno cenový vývoj na Slovensku charakterizovať ako nestabilný. Zavedením eura v roku 2009 sa nepotvrdili obavy z vyššieho rastu cien. Práve naopak, obdobie okolo roku 2010 sa vyznačuje veľmi nízkou infláciou na úrovni 1,0 %. K nízkej inflácii významne prispela hospodárska kríza a s tým spojený klesajúci dopyt. S oživovaním ekonomiky dochádza od roku 2011 k opätovnému rastu inflácie na úroveň z predkrízového obdobia. V rokoch 2014 až 2016 zaznamenala krajina defláciu, spotrebiteľské ceny tak v priemere klesali. Hlavnými faktormi boli napr. prepád ceny ropy a zemného plynu, pokles cien regulovaných odvetví, alebo ruské embargo na dovoz potravín. Od konca roku 2016 už ceny tovarov a služieb na Slovensku rastú nepretržite až do konca roku 2019, kedy sa priemerná miera inflácie zvýšila na

⁴ MPSVR SR (2020). Prognózy vývoja na trhu práce v SR II. Dostupné na: <https://www.trendyprace.sk/sk/zamestnanost>

3,0 %. Inflačný vývoj v rozhodujúcej miere súvisel s nárastom cien potravín. Rast zaznamenali aj regulované ceny, ktoré sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom zvýšili o 3,9 %. Celkovo bola za ostatných 10 rokov priemerná inflácia na Slovensku 1,6 % ročne; pre porovnanie – počas prvej dekády nového tisícročia dosahovala priemerná ročná inflácia 6,1 %.

Graf 5 Vývoj priemernej úrokovej miery podnikových úverov a inflácie v SR

Úrokové sadzby podnikových úverov sa od roku 2013 vyvíjajú konštantne v intervale približne od 1,7 % do 2,6 %. Z medzinárodného kontextu sú úrokové sadzby malých a stredných podnikov, ktoré využívajú predovšetkým malé úvery, mierne vyššie. Z toho vyplýva, že slovenské malé a stredné podniky sa financujú pomerne drah⁵.

⁵ NBS (2020). Správa o stave a vývoji finančného trhu za rok 2019. Dostupné na: <https://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-dohladu/sprava-o-stave-a-vyvoji-financneho-trhu>

2.2 Podnikateľské prostredie na Slovensku

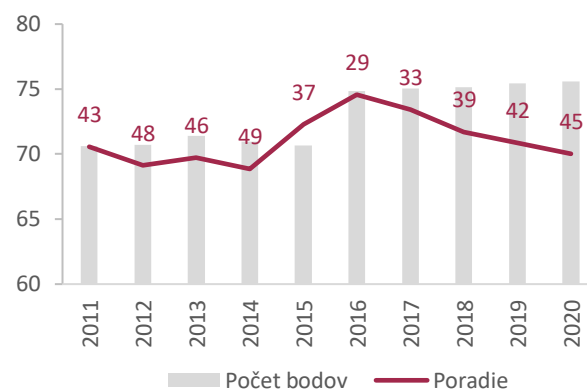
Podnikateľské prostredie v najširšom ponímaní reflektuje kvalitu hospodárskych podmienok a predpokladov pre ekonomickú činnosť podnikateľských subjektov. Definovať podnikateľské prostredie je však pomerne zložité, keďže ho ovplyvňuje množstvo faktorov. Kvalitné podnikateľské prostredie je vo všeobecnosti považované za kľúčovú podmienku, ktorá determinuje zabezpečenie dlhodobej konkurencieschopnosti a rast každej trhovej ekonomiky. V prípade malých a stredných podnikov je kvalita podnikateľského prostredia vnímaná ešte citlivejšie. Práve MSP zvyčajne disponujú len obmedzenými zdrojmi a vykazujú podstatne vyššiu citlivosť na existenciu rôznych netrhových bariér.

Podľa rôznych medzinárodných rebríčkov, ktoré hodnotia konkurencieschopnosť podnikateľského prostredia, sa pozícia Slovenska postupne oslabuje. Ani v regióne Vyšehradskej skupiny (V4) sa pozícia Slovenska v sledovaných ročenkách nezlepšuje. Oslabenie pozície Slovenska vyplýva najmä zo zlepšenia regulačného prostredia v ostatných krajinách, ktoré sú aktívnejšie a úspešnejšie v oblasti implementácie reforiem, ako aj zo stagnácie SR vo viacerých hodnotených oblastiach.

Podľa hodnotenia Svetovej banky „Doing Business“, sa podnikateľské prostredie na Slovensku postupne zlepšuje. V porovnaní s výsledkami z roku 2011 sa bodové hodnotenie zvýšilo o 5 bodov. V medzinárodnom porovnaní sa však toto zlepšenie javí ako nedostatočné, napr. hodnotenie podnikateľského prostredia v Maďarsku sa v rovnakom období zlepšilo o 5,4 bodu, v Českej republike o 7,2 a v Poľsku o 9,4. Nedostatočné zmeny v podnikateľskom prostredí mali za následok zhoršovanie pozície Slovenska. V období od hodnotenia z roku 2016, kedy nastala zmena metodika DB, do roku 2020, sa Slovensko v rebríčku prepadlo o 16 priečok na 45. miesto zo 190 krajín. Medzi dlhodobo najhoršie hodnotené oblasti podnikateľského prostredia na Slovensku patrí: získavanie stavebných povolení (najmä kvôli vysokej

časovej náročnosti pri získavaní stavebného povolenia); začatie podnikania (množstvo procedúr a časová náročnosť) a ochrana minoritných investorov. Slovensko môže nachádzať inšpiráciu na zlepšovanie podnikateľského prostredia napr. z Nového Zélandu, Singapuru, Hongkongu, ktoré sa v hodnotení Doing Business 2020 umiestnili na prvých troch miestach⁶.

Graf 6 Hodnotenie podnikateľského prostredia na Slovensku podľa Doing Business

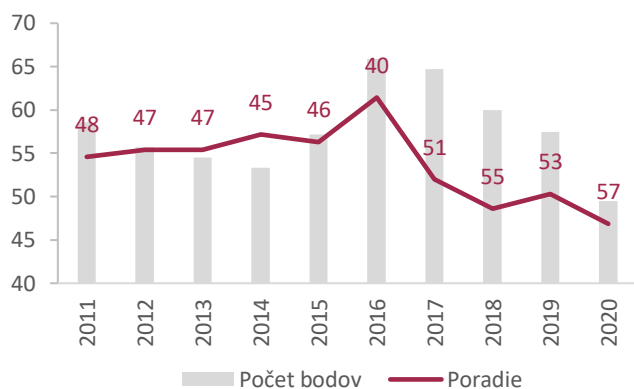
Index konkurencieschopnosti ekonomík, vydávaný švajčiarskym Inštitútom pre rozvoj manažmentu, považuje za kvalitné prostredie také, ktoré najviac napomáha podnikom presadiť sa doma a v zahraničí. Z vývoja indexu vyplýva pokles konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky, ku ktorému dochádza najmä po roku 2016. Pokles v rebríčku o 17 miest za ostatných 5 rokov, znamená pre Slovensko 57. miesto spomedzi 63 hodnotených krajín. Z krajín EÚ sa za Slovenskom umiestnilo už len Chorvátsko. Konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky je najnižšia z krajín V4. Naopak, najlepšie výsledky dosahujú Singapur, Dánsko a Švajčiarsko. Najväčšími výzvami pre rast konkurenčnej schopnosti Slovenska v najbližších rokoch, sú podľa Svetovej ročenky konkurencieschopnosti (World Competitiveness Yearbook – WCY) najmä: 1) stabilizácia výdavkov a návrat k vyrovnanému rozpočtu; 2) posilnenie procesov digitalizácie vo všetkých sektoroch; 3) reforma sektora vzdelávania tak, aby vyhovovala potrebám zamestnávateľov; 4) potreba posilniť podnikateľské prostredie;

⁶ Podrobné informácie o hodnotení podnikateľského prostredia na Slovensku sú dostupné na: <https://www.doingbusiness.org/en/rankings>

5) nedostatočná kvalifikovaná pracovná sila a vysoké náklady na pracovnú silu⁷.

Problémom Slovenska je aj zaostávanie v oblasti digitálnej konkurencieschopnosti. Podľa Svetovej ročenky digitálnej konkurencieschopnosti ekonomík v roku 2020 je Slovensko 50. digitálne najviac konkurencieschopnou ekonomikou spomedzi 63 hodnotených krajín⁸.

Graf 7 Hodnotenie konkurencieschopnosti Slovenska podľa WCY

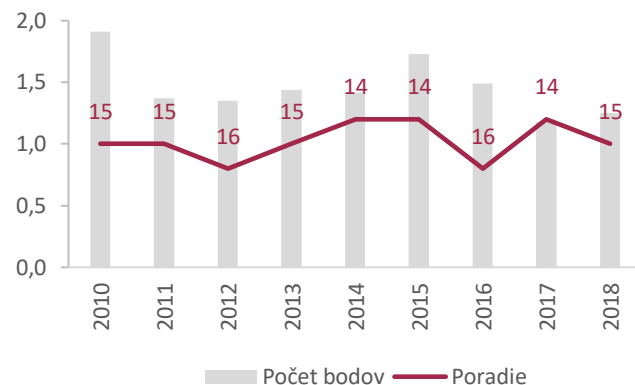

V rebríčku ekonomickej komplexnosti, ktorý hodnotí vývoznú konkurencieschopnosť krajín sveta na základe údajov o zahraničnom obchode, sa Slovensko dlhodobo pohybuje medzi pätnástimi najkomplexnejšími ekonomikami zo 133 hodnotených. Vývoz Slovenska je naďalej výrazne koncentrovaný, avšak do odvetví, ktoré sú úzko prepojené a vytvárajú predpoklady pre synergické efekty. Hodnota indexu ekonomickej komplexnosti (ECI) Slovenska, ktorý meria počet a komplexnosť výrobkov vyvážených s komparatívnou výhodou, sa po roku 2015 mierne znížila, no v dlhodobom horizonte sa hodnotenie Slovenska výraznejšie nezmenilo. V roku 2018 malo Slovensko pozíciu 10. najkomplexnejšej ekonomiky EÚ. Ešte lepšie výsledky vykazujú ostatné krajiny V4 (Česká republika a Maďarsko), ktoré sa v celkovom rebríčku umiestnili na 8., resp. 10. mieste, resp. 3. a 5. miesto medzi krajinami EÚ⁹.

⁷ Ďalšie informácie o konkurencieschopnosti Slovenska a ďalších krajín sú dostupné na stránke Inštitútu pre rozvoj manažmentu: <https://worldcompetitiveness.imd.org/>

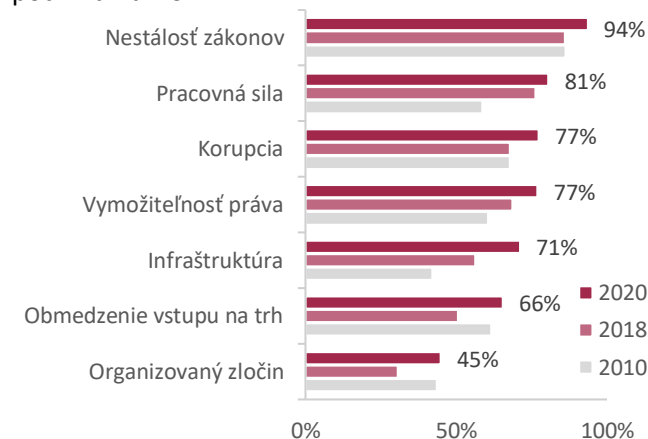
⁸ Svetová ročenka digitálnej konkurencieschopnosti. Dostupné na: <https://www.hayek.sk/svetova-rocenka-digitalnej-konkurencieschopnosti/>

Graf 8 Vývoj indexu ekonomickej komplexnosti (ECI) Slovenska

Samotní malí a strední podnikatelia nie sú spokojní s kvalitou podnikateľského prostredia na Slovensku. Podľa indexu spokojnosti MSP, ktorý v rokoch 2018 a 2020 zostavila SBA, sa kvalita podnikateľského prostredia na Slovensku nezlepšuje. Najväčším problémom podnikania na Slovensku je už dlhodobo nestabilita a nejednoznačnosť zákonov.

Graf 9 Prekážky pre fungovanie a ďalší rast podnikania v SR

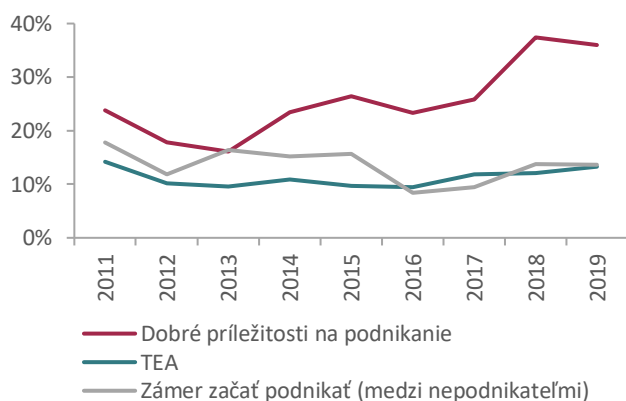
Okrem toho dynamicky narastá najmä problém s dostupnosťou a kvalitou pracovnej sily (medzi rokom 2010 a 2020 o 22 p. b.). MSP vnímajú ako významnú prekážku v rozvoji svojho podnikania aj korupciu a nízku vymožiteľnosť práva súdnou cestou. Čoraz kritickejšie je vnímaná oblasť kvality a dostupnosti

⁹ The Growth Lab at Harvard University. (2019). Growth Projections and Complexity Rankings, V2 [Data set]. <https://doi.org/10.7910/dvn/xtaqmc>

infraštruktúry, ktorá nedostatočne reflektuje na rastúce požiadavky trhu¹⁰.

Kvalitu podnikateľského prostredia na Slovensku podobne hodnotí Globálny monitoring podnikania (GEM). Experti považujú za najvýraznejšie obmedzenia: administratívnu náročnosť, byrokratické zaťaženie, korupciu a klientelizmus a nepredvídateľnosť legislatívy. Naopak, medzi pozitívne faktory rozvoja podnikateľského prostredia radia hlavne: prístup na zahraničné trhy a jednotný trh EÚ, dostupnosť množstva aktivít, iniciatív a priestorov na podporu podnikania a existenciu vládnych agentúr, programov, či špecifických nástrojov vyvinutých za účelom rozvoja podnikania.

Graf 10 Postoje k podnikaniu na Slovensku podľa GEM

Problematika malých a stredných podnikov na Slovensku začína výraznejšie nadobúdať na význame až po roku 1989 v súvislosti s nastupujúcimi procesmi privatizácie a celkovej transformácie ekonomiky. Pozitívnymi vlastnosťami slovenského podnikateľského prostredia je vysoké sebavedomie Slovákov pokiaľ ide o dôveru vo vlastné schopnosti podnikateľ a vysoká miera počiatkovej podnikateľskej aktivity – TEA, ktorá je druhá najvyššia v Európe. Analýza motivácie však ukazuje, že vysoký podiel podnikateľov začína podnikateľ z nutnosti¹¹. Vyššie uvedené, ale i ďalšie nezávislé hodnotenia kvality

podnikateľského prostredia a konkurenčnej schopnosti potvrdzujú, že Slovensko v tejto oblasti dlhodobo zaostáva. Širšie porovnanie hlavných výziev krajín EÚ v oblasti štrukturálnych reforiem ukazuje, že z pohľadu inštitucionálneho rozvoja, vnímanej korupcie alebo zdravotníctva, nie sú slabé výsledky Slovenska výnimkou. Skupina nových členských krajín EÚ ako celok, v týchto oblastiach stále viditeľne zaostáva za najrozvinutejšími krajinami EÚ. Niektoré nové členské krajiny, ktoré štartovali z podobnej počiatkovej pozície, sa však dokázali vhodnými štrukturálnymi reformami zlepšiť v kvalite svojho podnikateľského prostredia nad úroveň ostatných krajín eurozóny. Ako príklad možno uviesť Estónsko, ktoré v súčasnosti dosahuje najvyššiu kvalitu podnikateľského prostredia spomedzi krajín eurozóny a podľa údajov PISA najvyššiu kvalitu školstva v celej EÚ¹².

Vychádzajúc zo zistení NBS, ktoré preukazujú súvislosť medzi kvalitou podnikateľského prostredia a príchodom priamych zahraničných investícií do krajiny, sa prirodzene vynárajú obavy ohľadne poklesu investičnej atraktívnosti Slovenska, spomalenia rastu domácej ekonomiky a životnej úrovne v dlhšom časovom horizonte

¹⁰ Ďalšie názory MSP na kvalitu podnikateľského prostredia sú dostupné v správach z prieskumov SBA na:

<http://monitoringmsp.sk/2020/06/22/pravidelne-prieskumy/>

¹¹ Pilková, A. et al. (2018). Podnikanie na Slovensku: aktivita, prostredie a vybrané druhy podnikania. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta managementu. ISBN 978-80-223-4746-4

¹² Lalinský, T. (2017). Structural reforms and challenges in the (new) EU member states, Biatic 6/2017, Národná banka Slovenska. Dostupné na:

https://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatic/Rok2017/06-2017/Biatic_17_6_web_07Lalinsky.pdf

3 Vývoj a rozmiestnenie MSP

3 Vývoj a rozmiestnenie MSP

Vývoj sektora MSP možno rozdeliť do dvoch etáp. Prvú etapu predstavuje obdobie od začiatku 90. rokov minulého storočia, ktoré bolo charakteristické reštrukturalizáciou veľkých priemyselných podnikov. Okrem znižovania veľkosti týchto podnikov a poklesu počtu zamestnancov dochádzalo aj k odčleňovaniu menších a efektívnejších prevádzok, čím dochádzalo k rýchlejšiemu rozvoju MSP. Najdynamickejší rast počtu MSP bol zaznamenaný medzi rokom 1991 a 1992, a najmä v období rokov 1996 až 1998, priemerne o 13 % ročne. Pozitívne efekty týchto procesov sa však postupne vyčerpali a začiatkom nového milénia nastupuje druhá etapa. Dynamický rast počtu nových firiem (prioritne v prvej dekáde 21. storočia) je vo väčšej miere výsledkom vytvorenia vhodných podmienok pre rozvoj podnikateľských aktivít a vstupom Slovenska do EÚ. Práve v rokoch 2003 až 2008 rástla početnosť MSP najrýchlejšie, s priemerným ročným tempom rastu na úrovni 15 %. Po roku 2010 sa už začína prejavovať absencia ďalších štrukturálnych reforiem a postupná strata konkurencieschopnosti podnikateľského prostredia na Slovensku, ktoré musí čoraz flexibilnejšie reagovať na dynamické zmeny súvisiace s procesmi postupujúcej globalizácie a digitalizácie.

Z dlhodobého hľadiska sa však početnosť MSP na Slovensku vyvíja pozitívne. Rok 2019 nateraz predstavuje vyvrcholenie úspešného transformačného procesu, ktorým slovenské hospodárstvo prechádza od roku 1989. Počas tohto obdobia sa národné hospodárstvo vyznačovalo jasným rastovým trendom, k čomu významne prispeli práve malé a stredné podniky. Od roku 1991 sa počet aktívnych MSP na Slovensku takmer strojnásobil, pričom v roku 2019 dosiahol počet 595 371¹³.

Podnikateľské prostredie na Slovensku možno charakterizovať vysokým zastúpením mikropodnikov. Od roku 2008 sa ich podiel zvýšil o 3,1 p. b. Zvyšovanie zastúpenia najmenšej kategórie podnikov sa prejavovalo najmä do roku 2010. Po roku 2010

sa vývoj počtu mikropodnikov stabilizoval a v roku 2019 dosahoval 96,9 %, čo v absolútnom vyjadrení predstavuje 577 827 subjektov. Nárast podielu mikropodnikov sa prejavil na poklese zastúpenia malých podnikov. V období finančnej a hospodárskej krízy, od roku 2008 do roku 2010, došlo k poklesu podielu malých podnikov z 5,5 % na 2,1 %. Po roku 2012 sa podiel malých podnikov na celkovom počte podnikateľských subjektov na Slovensku udržiava v intervale od 2,3 % do 2,6 %. V štruktúre MSP si zachovávajú dlhodobu stabilnú pozíciu stredné podniky s podielom na úrovni okolo 0,5 %. Zachovaný zostáva aj podiel veľkých podnikov, ktoré tvoria 0,1 % z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku.

V sektore MSP možno pozorovať dlhodobý trend pozvoľného znižovania podielu fyzických osôb – podnikateľov (t. j. živnostníci, slobodné povolania a samostatne hospodáriaci roľníci – ďalej SHR), na celkovom počte aktívnych malých a stredných podnikov na Slovensku a naopak, nárast MSP – právnických osôb (napr. spoločnosti s ručením obmedzeným alebo akciové spoločnosti). Od roku 2008 sa rast početnosti FO – podnikateľov, zastavil a nastal trend poklesu. Od tohto obdobia až do roku 2019 klesol počet FO – podnikateľov o 16,5 %. K poklesu prispelo najmä opakované zvyšovanie vymeriavacieho základu pre SZČO, čo viedlo k zvyšovaniu odvodového zaťaženia. V porovnaní s týmto faktom, sa počet MSP – právnických osôb medzi rokom 2008 a 2019 zvýšil o 106,6 %.

V skupine MSP podnikajúcich ako fyzické osoby – podnikatelia, dlhodobu pretrváva dominantné zastúpenie živnostníkov, ktorí v roku 2019 predstavovali 92,8 %. Osoby podnikajúce formou slobodných povolaní tvorili 6,1 % a najmenej zastúpenou právnou formou sú samostatne hospodáriaci roľníci (SHR), ktorí predstavovali len 1,1 % z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov na Slovensku. Rovnako ako stúpala celková početnosť MSP na Slovensku, rástol aj počet živnostníkov, najvýznamnejšie medzi rokom 2003 až 2008, kedy počet živnostníkov dosiahol svoj vrchol na úrovni takmer 400 000. Od roku 2008 poklesol

¹³ Podrobné výsledky o stave a vývoji sektora MSP na Slovensku prináša SBA v publikácii Malé a stredné podnikanie v číslach.

Dostupná na: <http://monitoringmsp.sk/2020/05/15/analyticke-a-statisticke-vystupy-pravidelne/>

počet živnostníkov takmer o pätinu (17,6 %). Pokles počtu živnostníkov na Slovensku súvisí aj s vysokým daňovo- odvodovým zaťažením. Mnohí živnostníci preto prechádzajú na s.r.o. alebo prestupujú do zamestnaneckého pomeru. Najviac živnostníkov, približne štvrtina, pôsobí v stavebníctve a v obchode je to ďalších 18,8 %. Pre porovnanie, ešte v roku 2010 pôsobilo v obchode 27,4 % všetkých aktívnych živnostníkov na Slovensku.

Najrýchlejšie rastúcou právnou formou medzi FO - podnikateľmi sú slobodné povolania. Od roku 2000 sa ich počet zvýšil o 83,8 %. Slobodné povolania sú špecifickým druhom podnikania, kde sú presne určené podmienky na vykonávanie určitých slobodných povolání. Napríklad potreba mať určitý stupeň vzdelania, roky praxe v odbore alebo členstvo v tej ktorej profesijnej komore. Z hľadiska daní a odvodov sú si slobodné povolania a živnosti veľmi podobné. Niektoré povolania však nie je možné vykonávať prostredníctvom živnosti, len formou slobodných povolání. V dôsledku nárastu dopytu po týchto povolaniach sa preto prirodzene zvyšuje početnosť osôb podnikajúcich v uvedenej právnej forme. Najvyšší nárast je evidovaný v odvetví poisťovacích a právnych činností. Opačný trend zaznamenávajú samostatne hospodáriaci roľníci (SHR). Ide o FO – podnikateľov, vykonávajúcich poľnohospodársku výrobu vo vlastnom mene, na vlastný účet a na vlastnú zodpovednosť. Početnosť SHR sa od roku 2000 postupne znížila o viac ako tri štvrtiny (76,1 %). Podľa údajov preferuje čoraz viac nových MSP pôsobiacich v poľnohospodárstve podnikanie formou právnických osôb.

Miera podnikateľskej aktivity MSP, ktorá vyjadruje koľko aktívnych malých a stredných podnikov pripadá na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov v SR, sa vplyvom kontinuálneho rastu počtu MSP vyvíja pozitívne. Od roku 2000 sa miera podnikateľskej aktivity zvýšila o 7,9 p. b., pričom v roku 2019 pripadalo na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov na Slovensku takmer 22 aktívnych MSP. Vývoj podnikateľskej aktivity MSP v uplynulých desiatich rokoch nenadviazal na dynamický rast z obdobia pred nástupom finančnej a hospodárskej krízy v rokoch 2003 až 2008. K nižšej miere nárastu podnikateľskej aktivity prispieva najmä menej výrazný trend zvyšovania početnosti MSP spojený

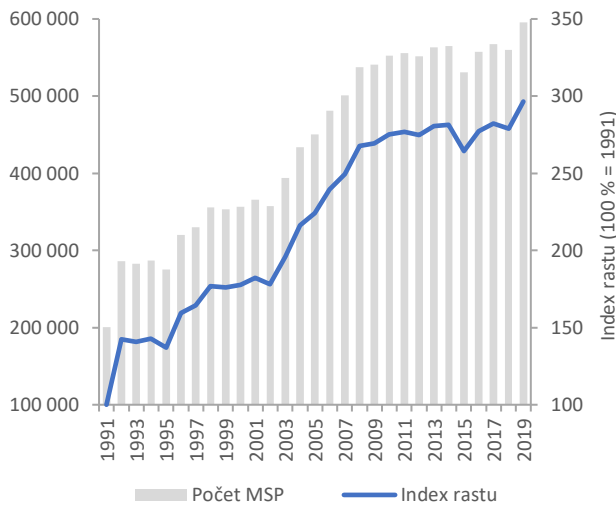
s pretrvávajúcim rastom počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva SR.

V odvetvovej štruktúre MSP sa postupne zvyšuje zastúpenie služieb. Od roku 2010 sa podiel služieb zvýšil o 10,2 p. b., pričom v roku 2019 dosiahol nové maximum na úrovni 46,4 %. Za nárastom podielu odvetvia služieb stojí hlavne vysoká početnosť MSP v odvetví obchodných služieb. Naopak, v sektore MSP dochádza k znižovaniu podielu firiem podnikajúcich v obchode, od roku 2010 o 9,4 p. b. Vplyvom realizácie množstva nových stavebných projektov sa od roku 2018 zvyšuje aj zastúpenie stavebníctva. Podiel priemyslu a pôdohospodárstva vykazuje v posledných rokoch stabilný vývoj.

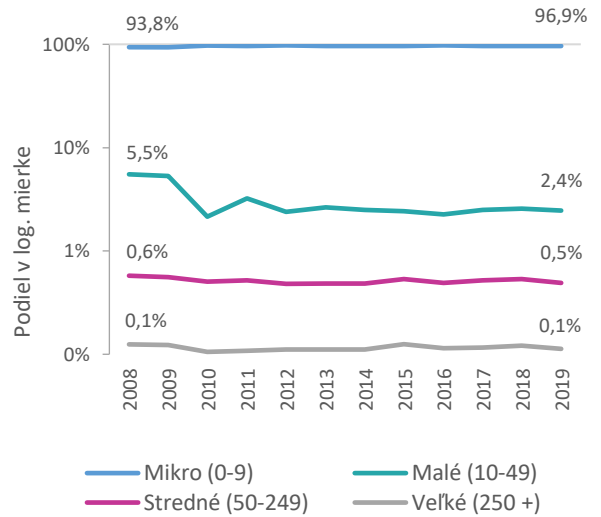
Priestorové rozmiestnenie firiem na Slovensku možno označiť za nerovnomerné, s výraznou prevahou MSP so sídlom na území Bratislavského kraja. Tento trend regionálneho rozmiestnenia MSP má dlhodobý charakter. Dôležitosť a atraktivita Bratislavského kraja sa pre sektor MSP po roku 2010 ešte zvyšuje. V roku 2019 mal v tomto kraji svoje sídlo približne každý piaty (21,9%) malý a stredný podnik registrovaný v SR. Bratislavský kraj sa vyznačuje obzvlášť vysokou koncentráciou MSP – právnických osôb. Za rastúcim podielom MSP zo Žilinského a Prešovského kraja v ostatných dvoch rokoch stoja najmä podnikatelia podnikajúci formou SZČO.

Dôležitosť sektora MSP pre Slovensko dokresľuje aj ďalší ukazovateľ. V roku 2018 pripadalo 9,1 MSP na 100 obyvateľov SR, čo je druhý najvyšší podiel v EÚ. V uvedenom porovnaní sa Slovensko dlhodobo umiestňuje medzi krajinami EÚ s najvyšším počtom MSP k celkovému počtu obyvateľov. Významnú pozíciu mikropodnikov na Slovensku potvrdzuje ich podiel na úrovni 97,0 %, čo je približne o 3 p. b. viac ako v krajinách EÚ. Medzi 25 členskými krajinami EÚ v roku 2018 dosiahlo Slovensko najvyšší podiel mikropodnikov na celkovom počte podnikateľských subjektov v odvetviach nefinančnej podnikovej ekonomiky. Nadpriemerné zastúpenie mikropodnikov je charakteristickou črtou podnikateľského sektora aj ostatných krajín V4.

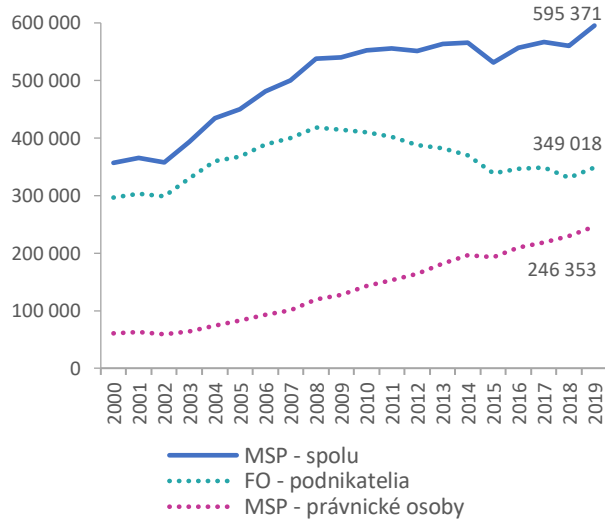
Graf 11 Vývoj početnosti MSP na Slovensku, 1991-2019

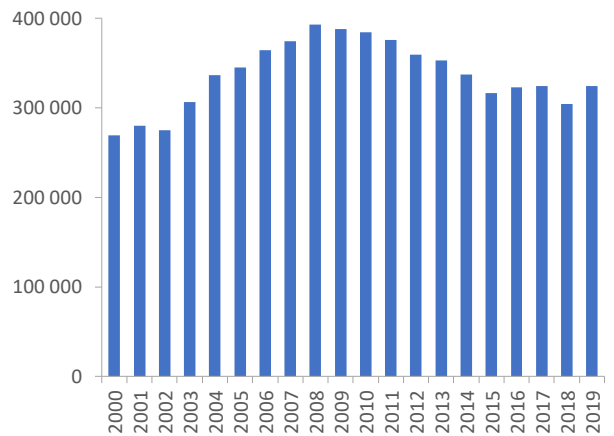
Graf 12 Štruktúra MSP podľa veľkosti, 2008-2019

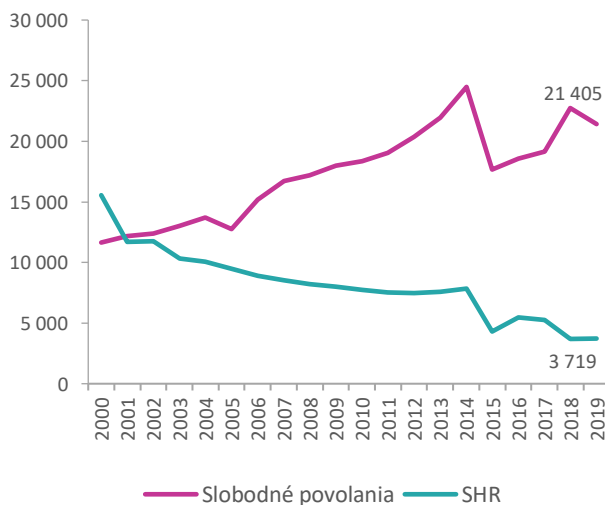
Graf 13 Počet MSP podľa právnych foriem, 2000-2019

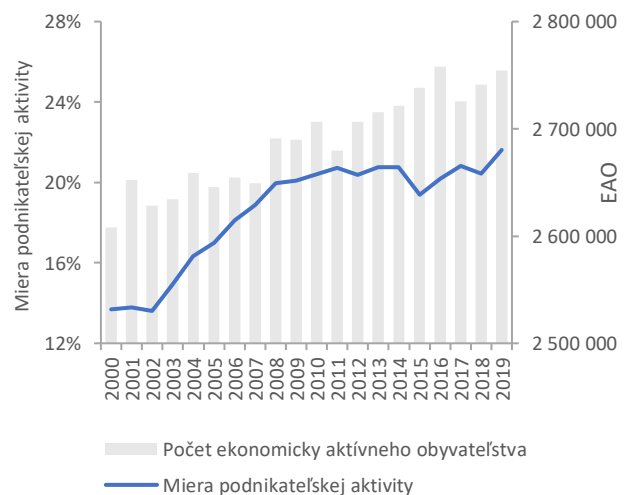
Graf 14 Počet živnostníkov na Slovensku, 2000-2019

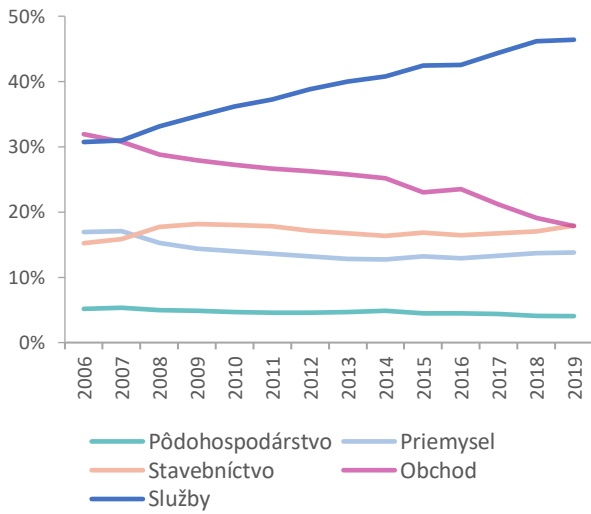
Graf 15 Počet MSP – slobodné povolania a SHR, 2000-2019

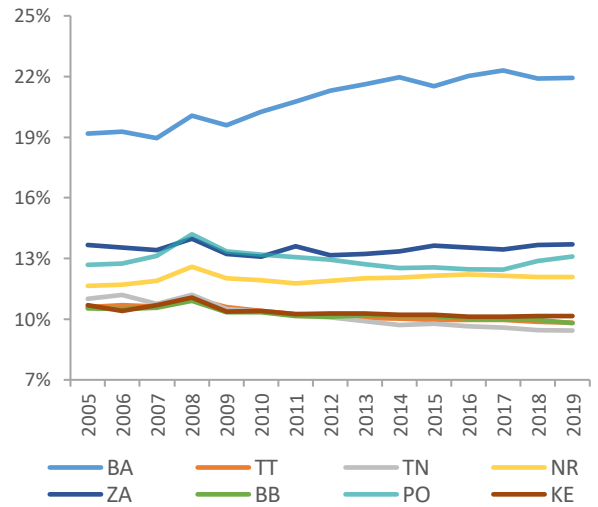
Graf 16 Miera podnikateľskej aktivity na Slovensku, 2000-2019

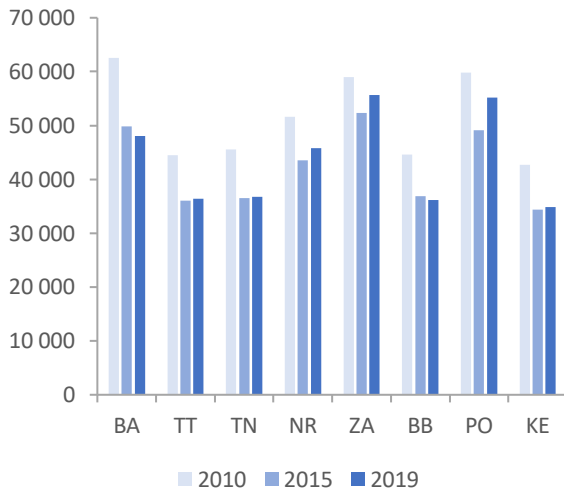
Graf 17 Odvetvová štruktúra MSP na Slovensku, 2006-2019

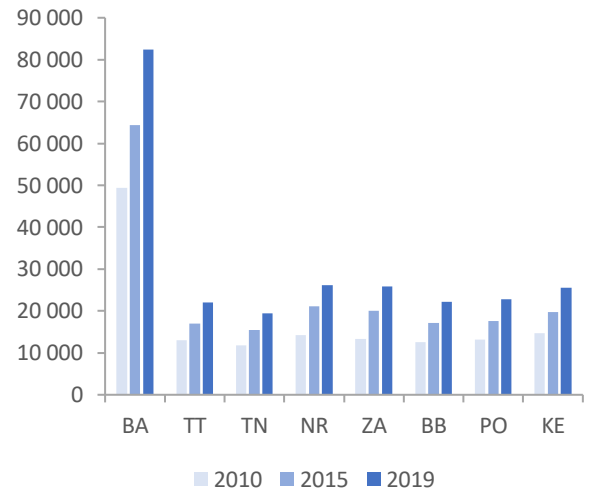
Graf 18 Štruktúra MSP podľa sídla (kraje SR), 2005-2019

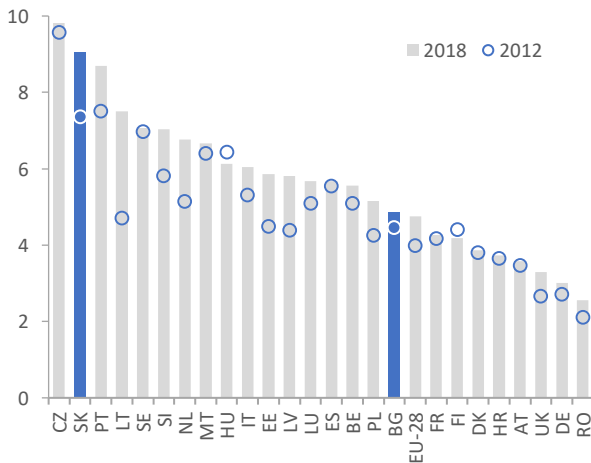
Graf 19 Počet FO – podnikateľov v krajoch SR, 2010-2019

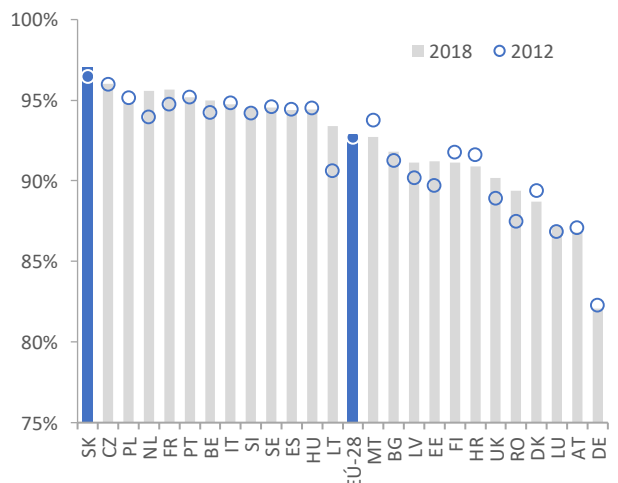
Graf 20 Počet MSP – PO v krajoch SR, 2010-2019

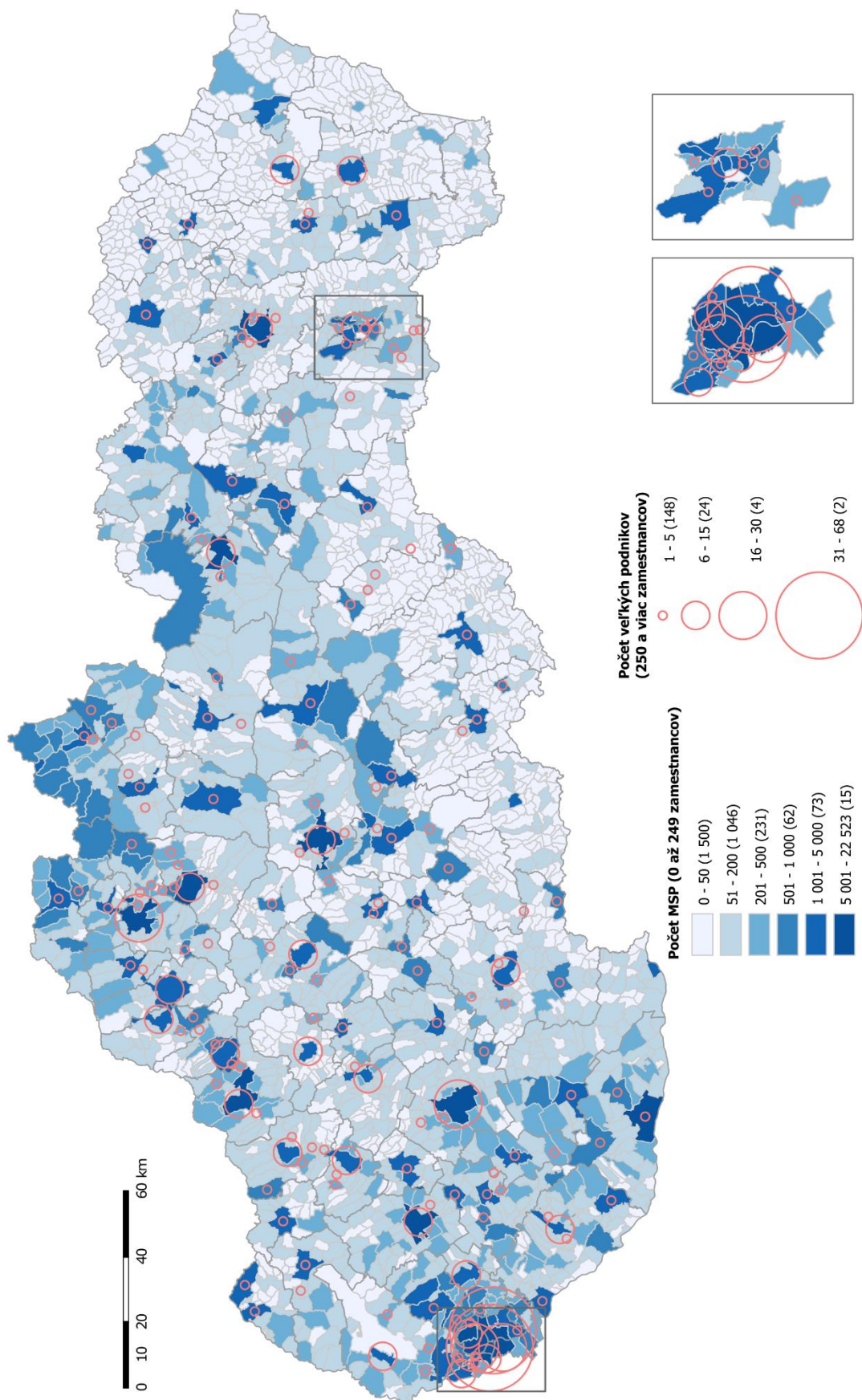
Graf 21 Počet MSP na 100 obyvateľov v krajinách EÚ, 2018

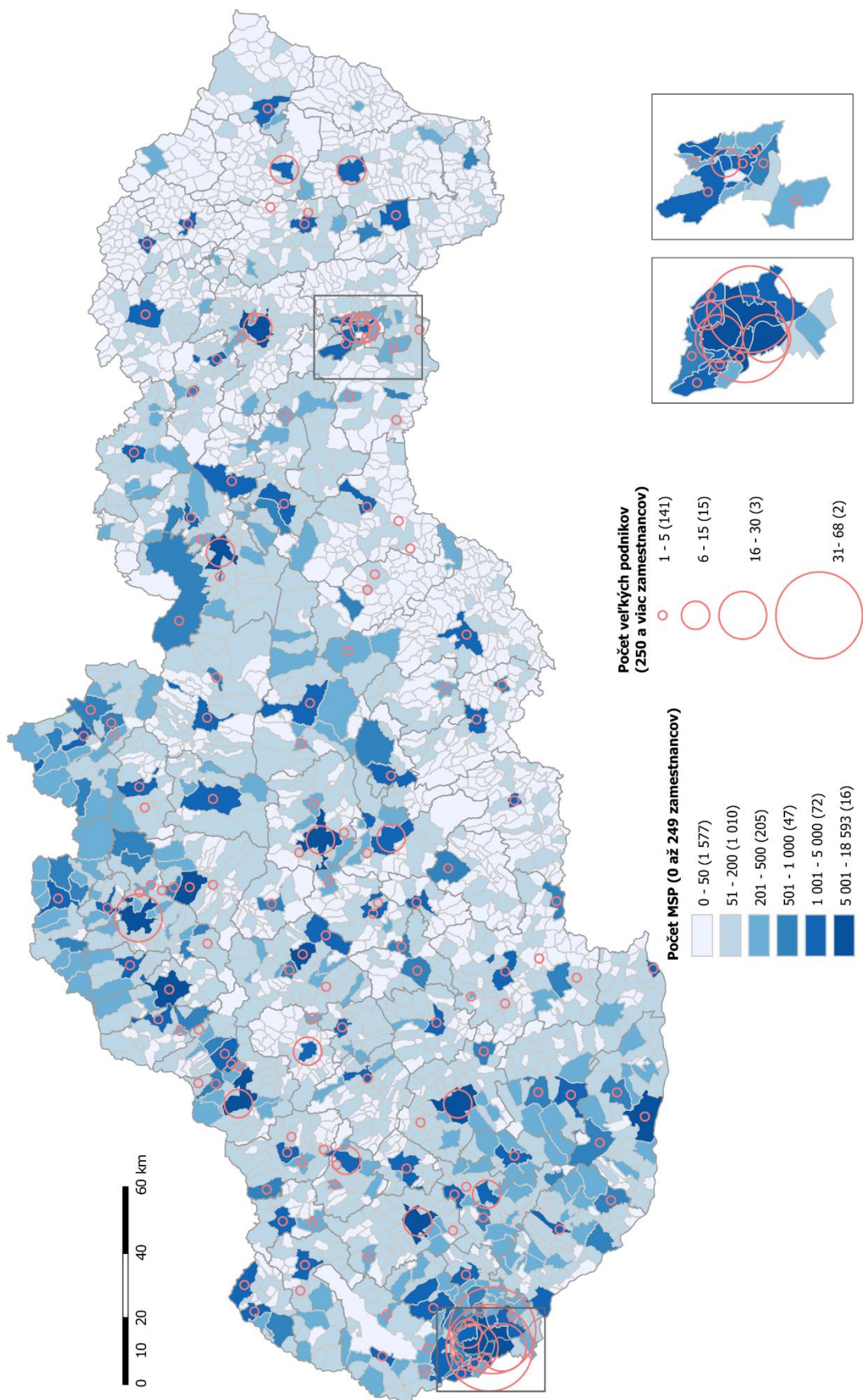
Graf 22 Podiel mikropodnikov na počte podnikov v nefinančnej podnikovej ekonomike v krajinách EÚ, 2018

Mapa 1 Početnosť MSP a veľkých podnikov podľa obcí SR, 2019

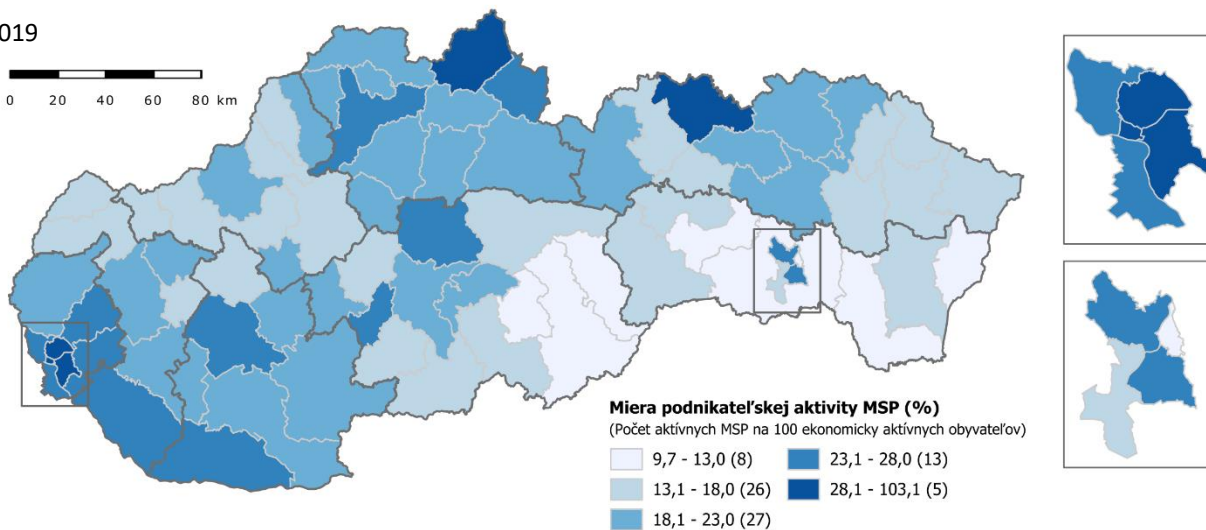

Mapa 2 Početnosť MSP a veľkých podnikov podľa obcí SR, 2010

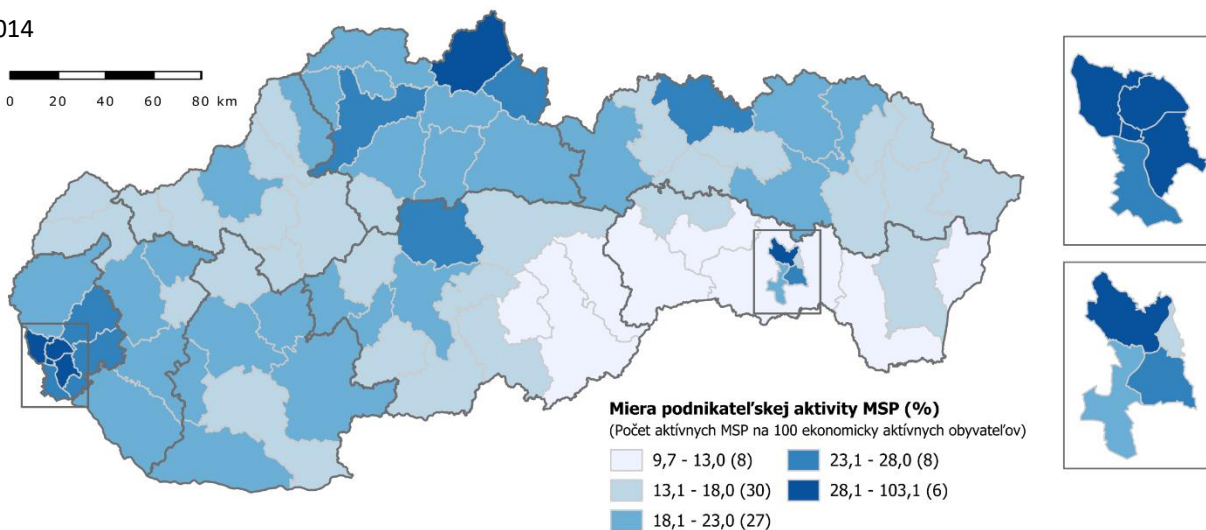

Mapa 3 Miera podnikateľskej aktivity MSP podľa okresov SR

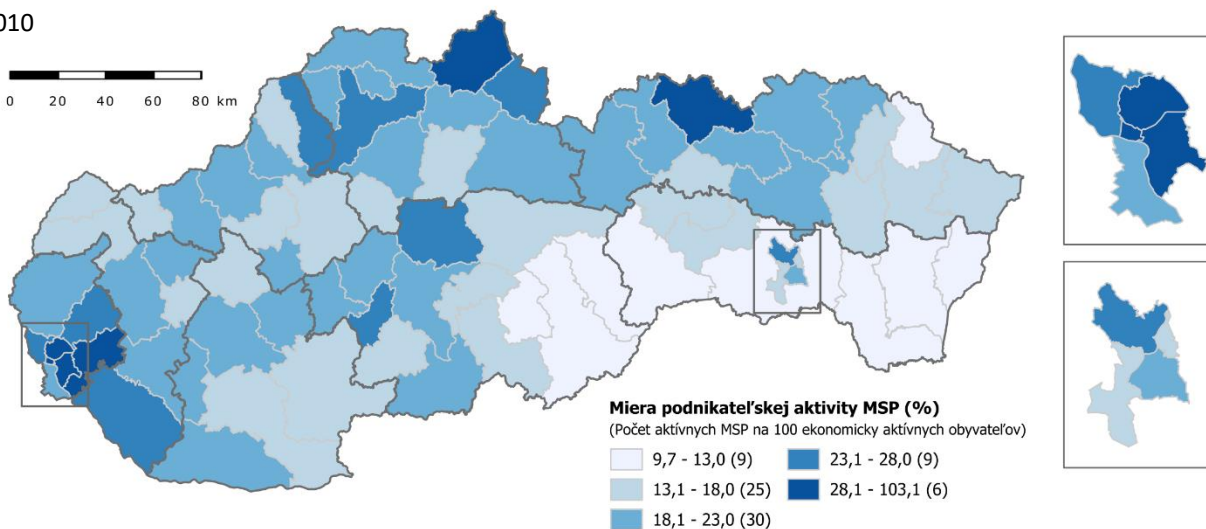
2019

2014

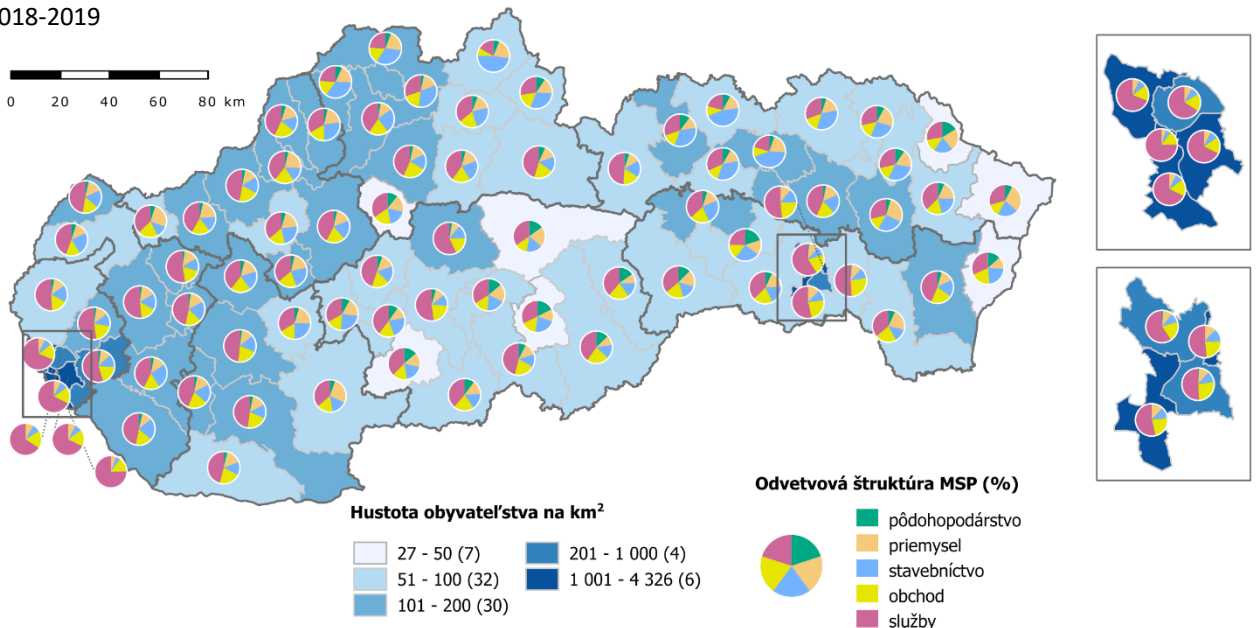

2010

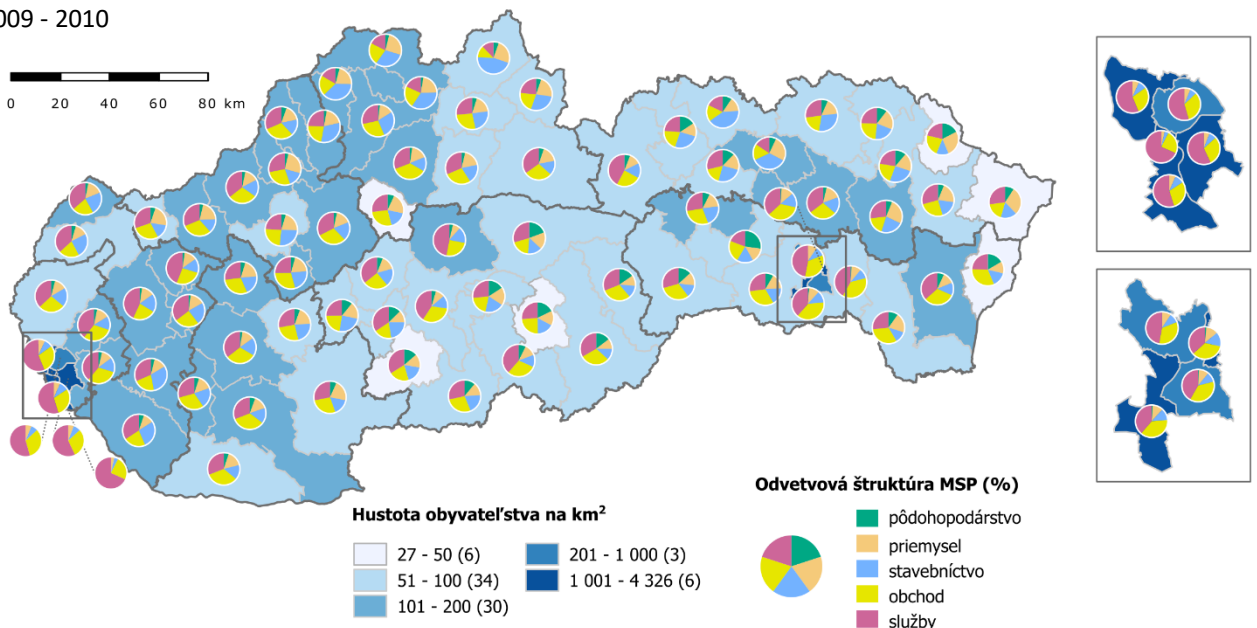

Mapa 4 Odvetvová štruktúra MSP a priemerná hustota obyvateľstva podľa okresov SR

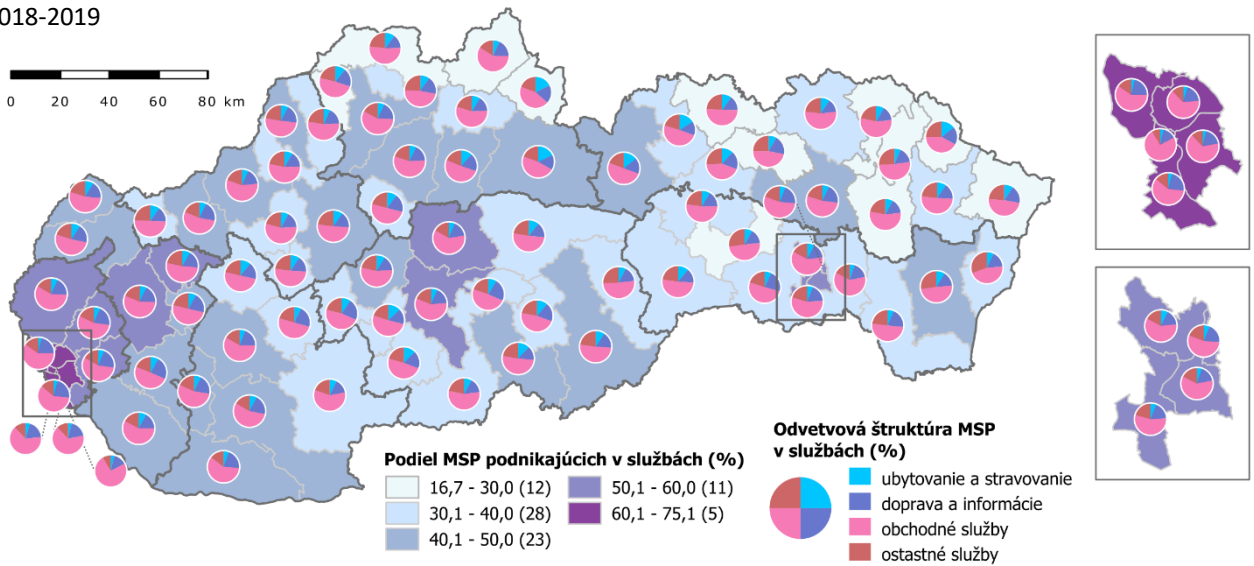
2018-2019

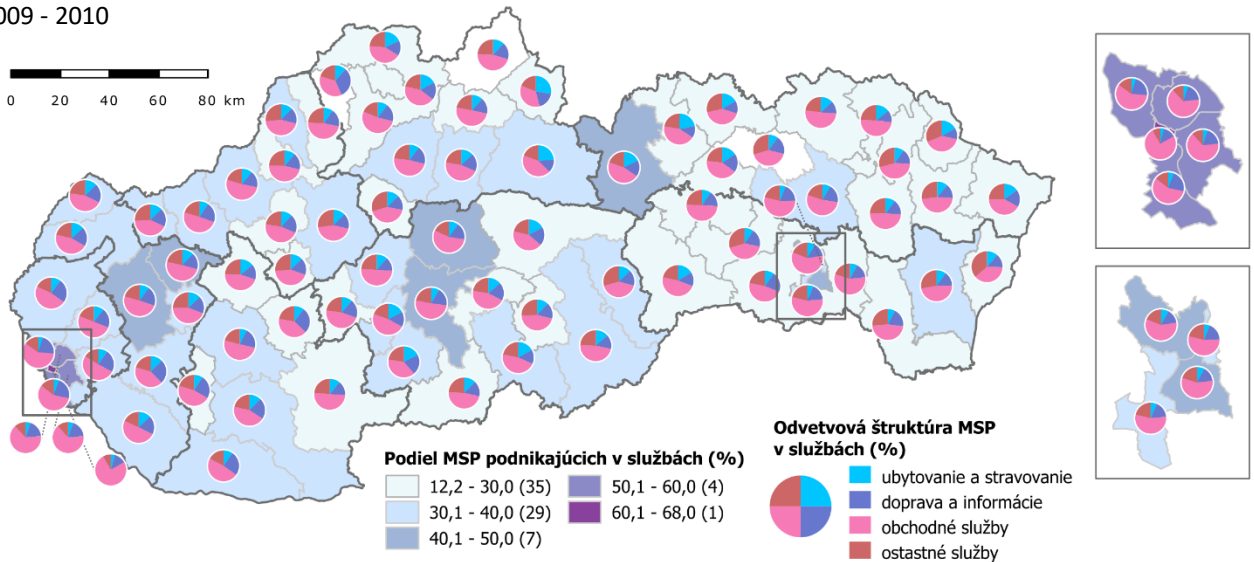
2009 - 2010

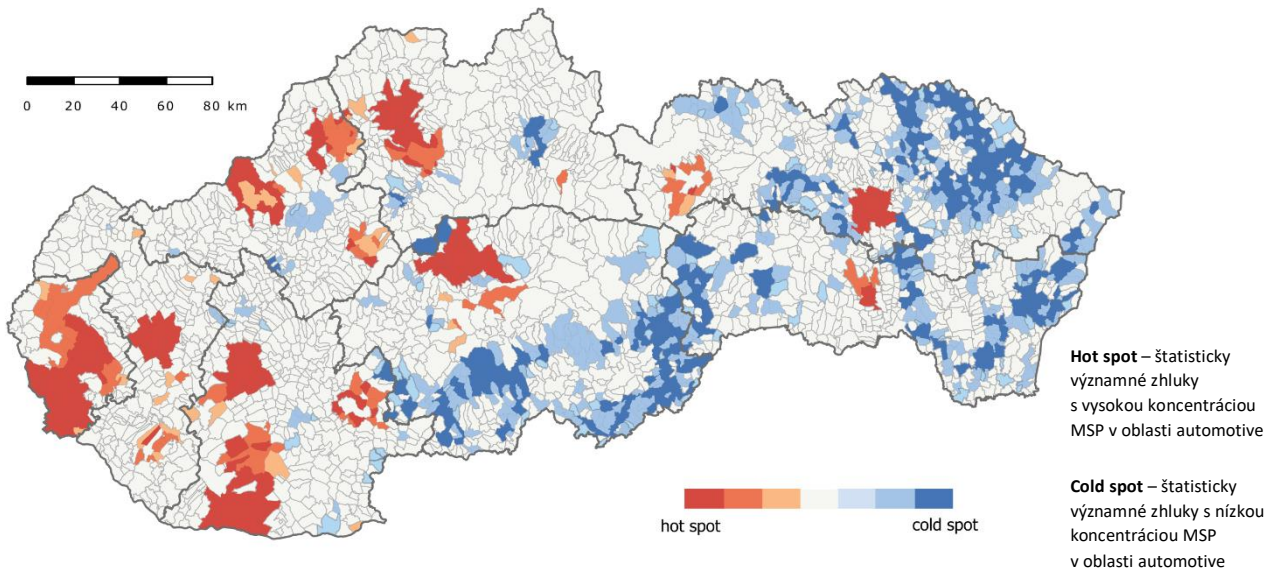
Mapa 5 Podiel MSP podnikajúcich v sektore služieb a odvetvová štruktúra MSP v službách podľa okresov SR 2018-2019

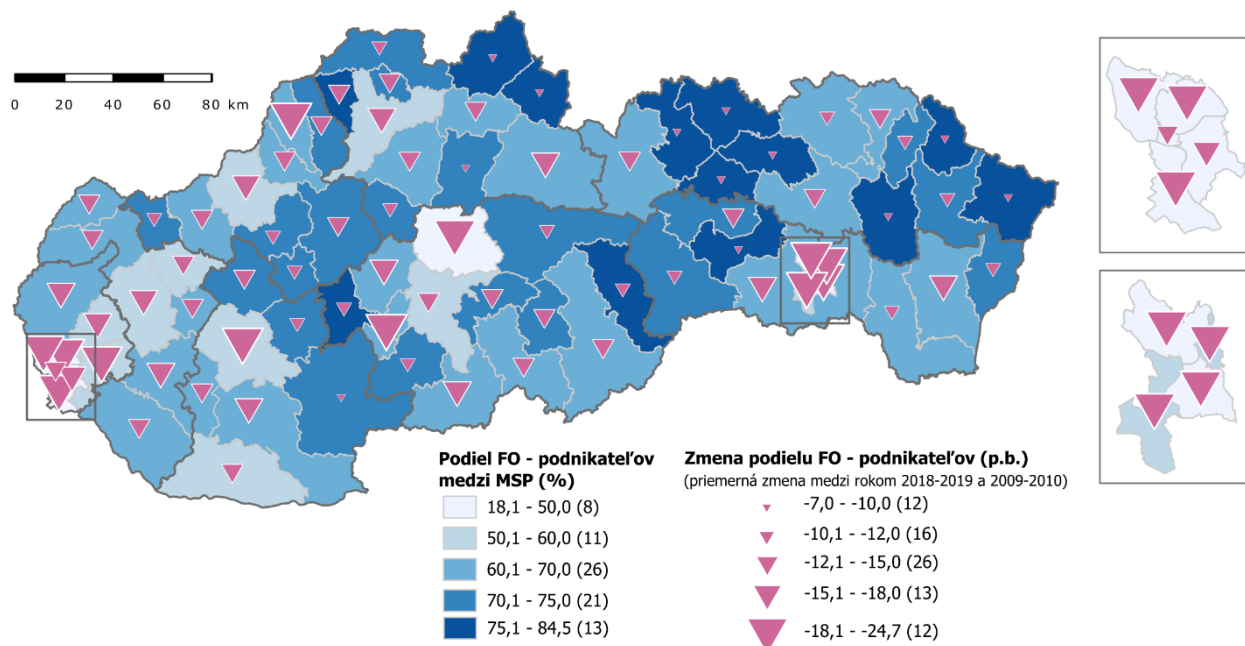
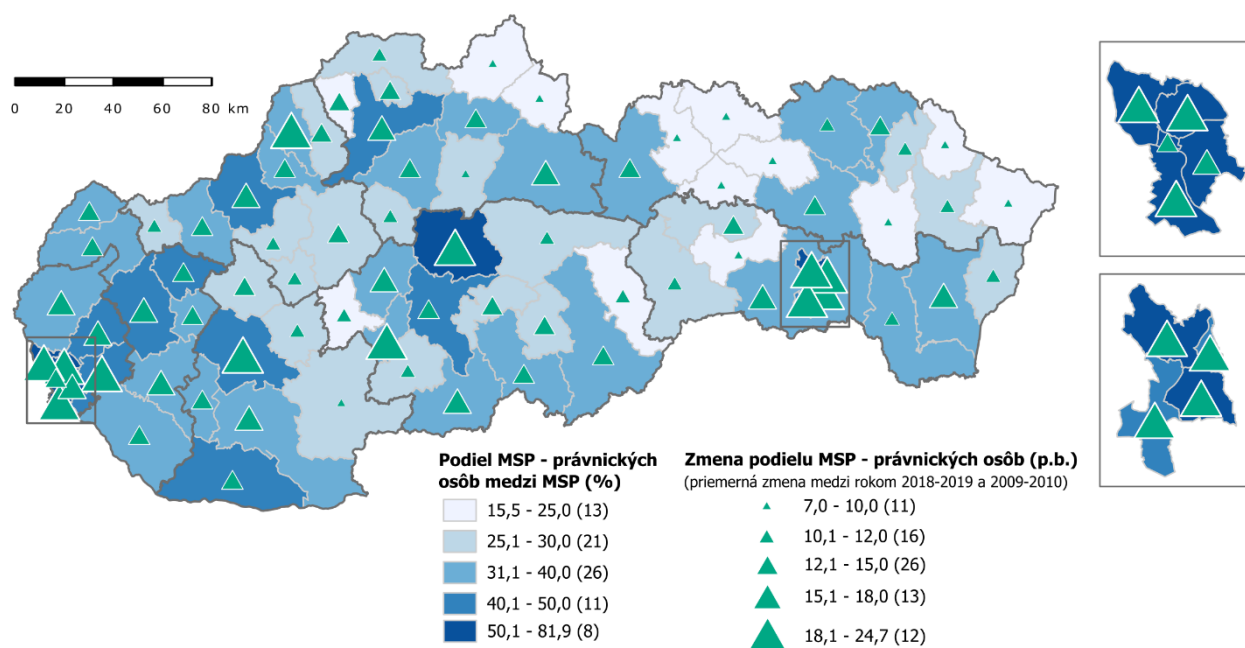

2009 - 2010

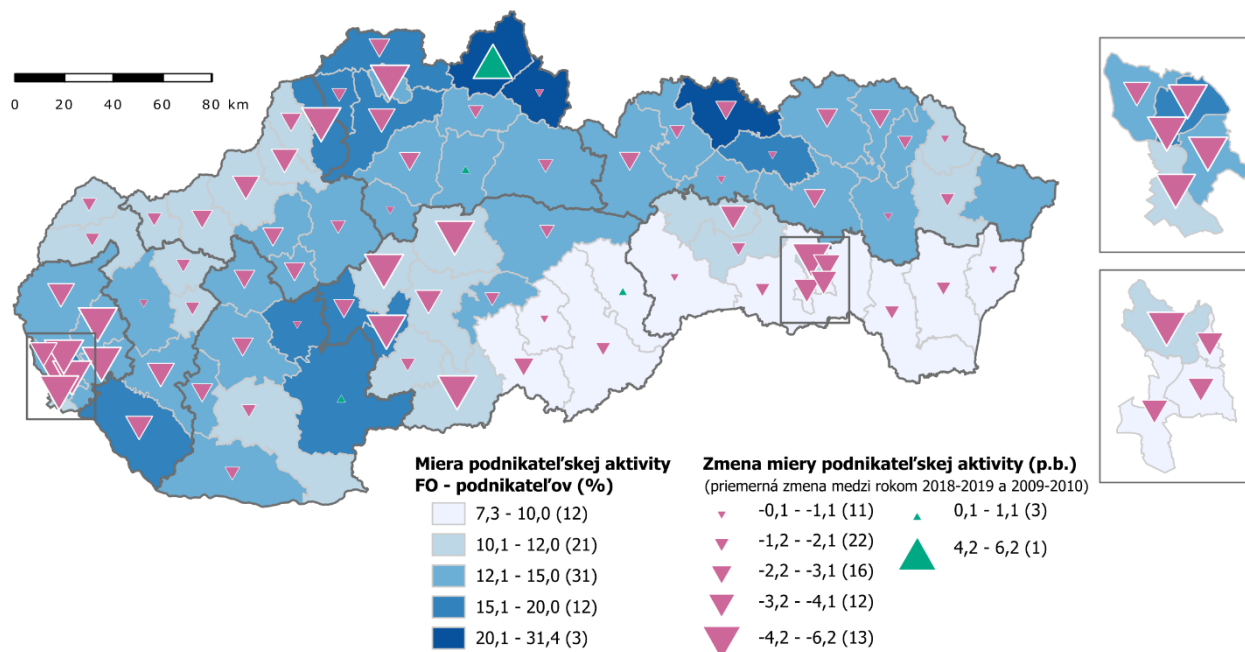

Mapa 6 Hot spot analýza MSP pôsobiacich v oblasti automotive, 2019

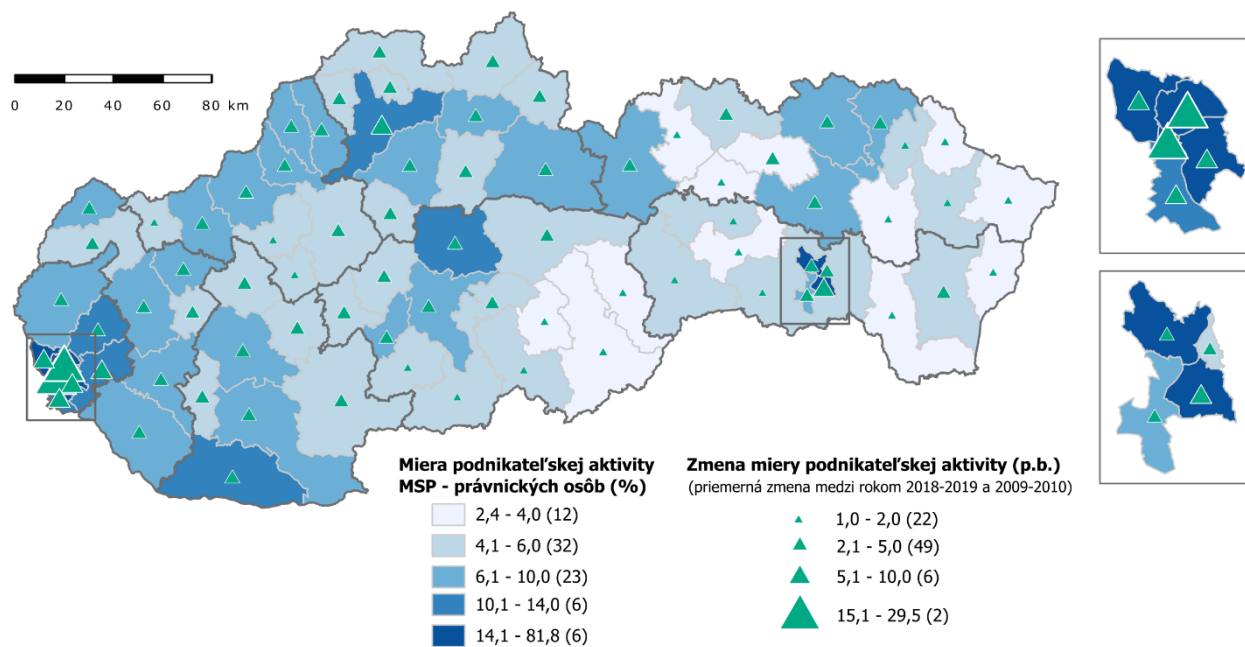

Mapa 7 Podiel fyzických osôb – podnikateľov na celkovom počte aktívnych MSP podľa okresov SR, 2018-2019**Mapa 8** Podiel MSP – právnických osôb na celkovom počte aktívnych MSP podľa okresov SR, 2018-2019

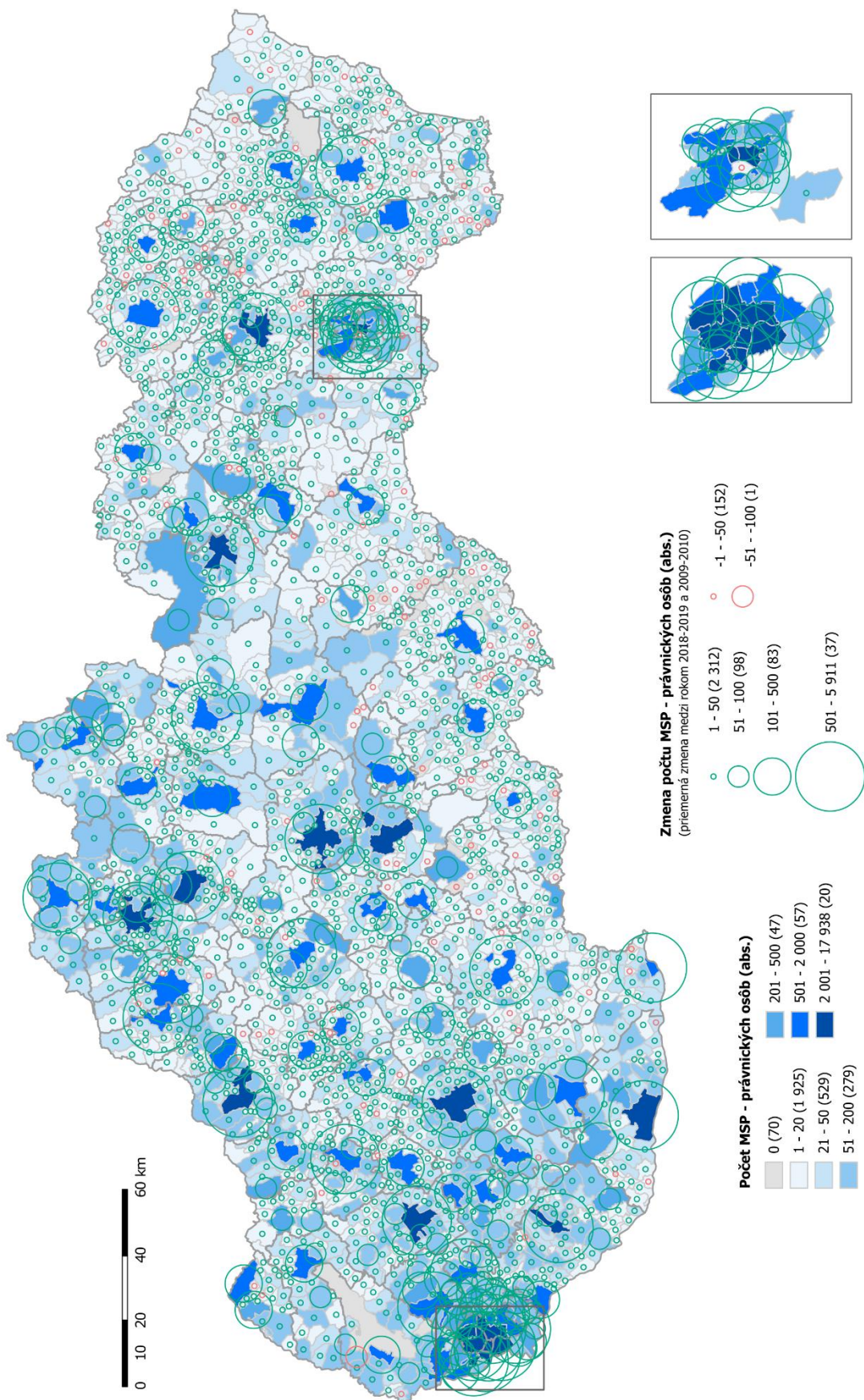
Mapa 9 Miera podnikateľskej aktivity fyzických osôb – podnikateľov v okresoch SR, 2018-2019
(počet FO – podnikateľov na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov)

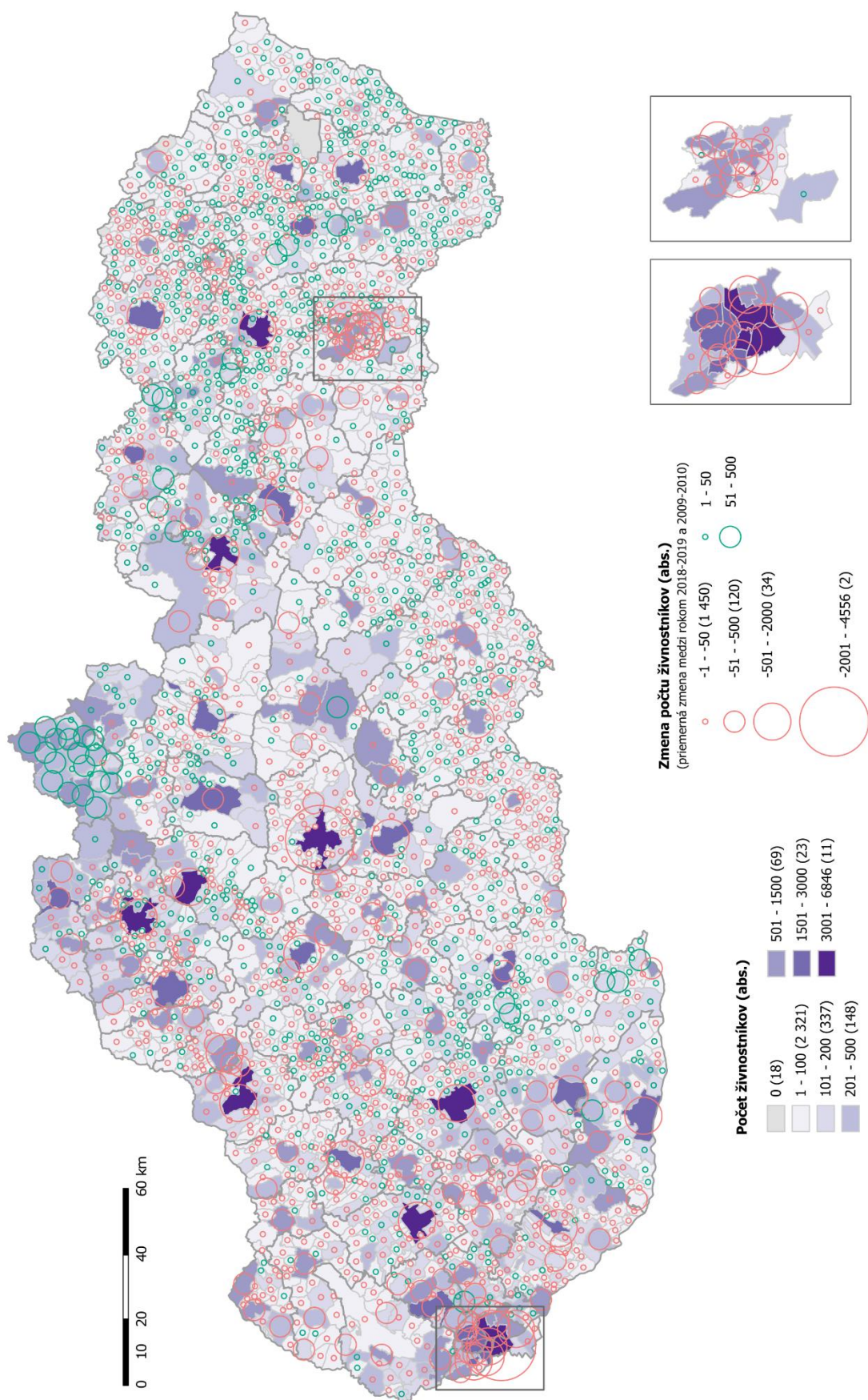
Mapa 10 Miera podnikateľskej aktivity MSP – právnických osôb v okresoch SR, 2018-2019
(počet MSP – právnických osôb na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov)

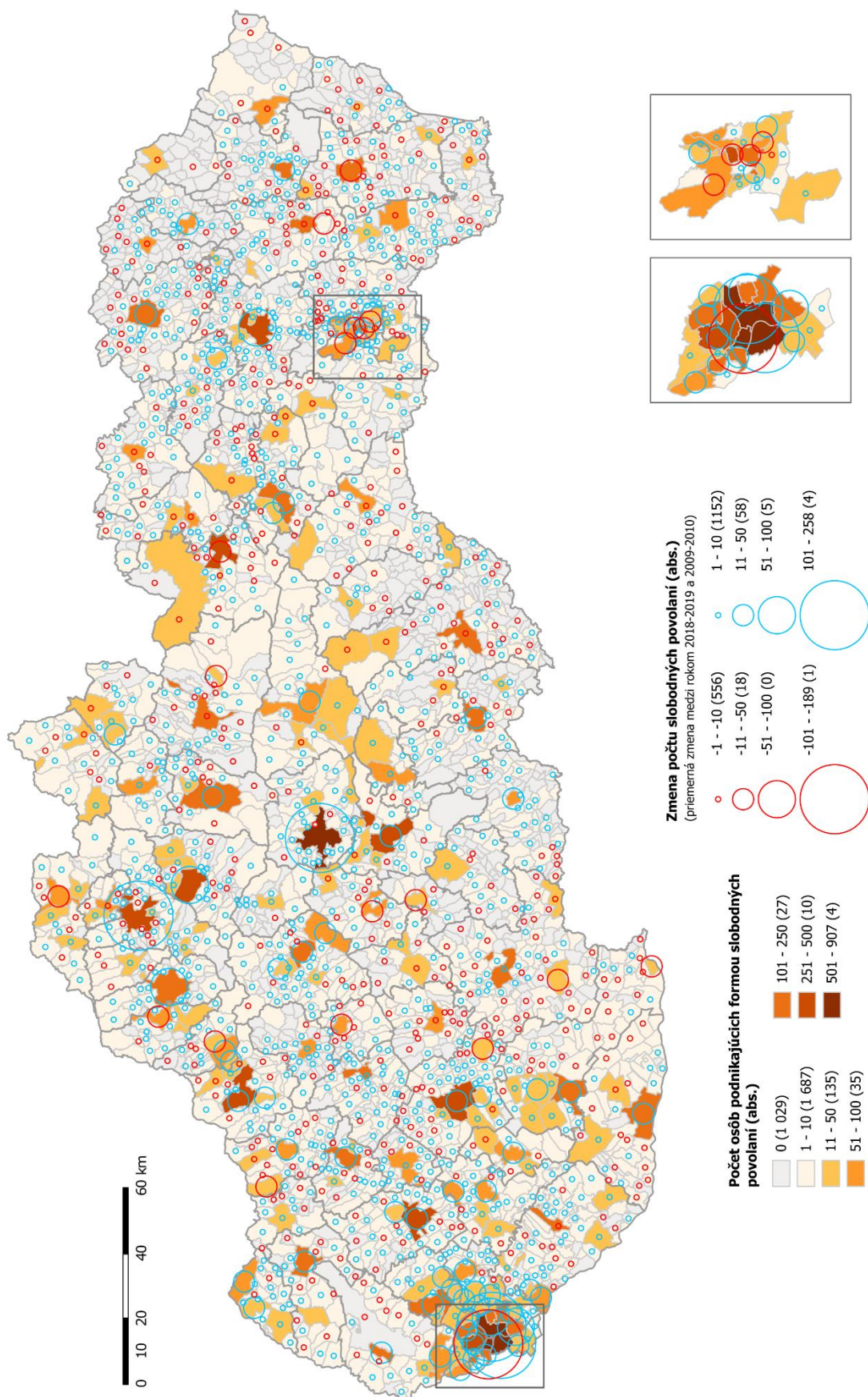
Mapa 11 Počet MSP – právnických osôb podľa obcí SR, 2019

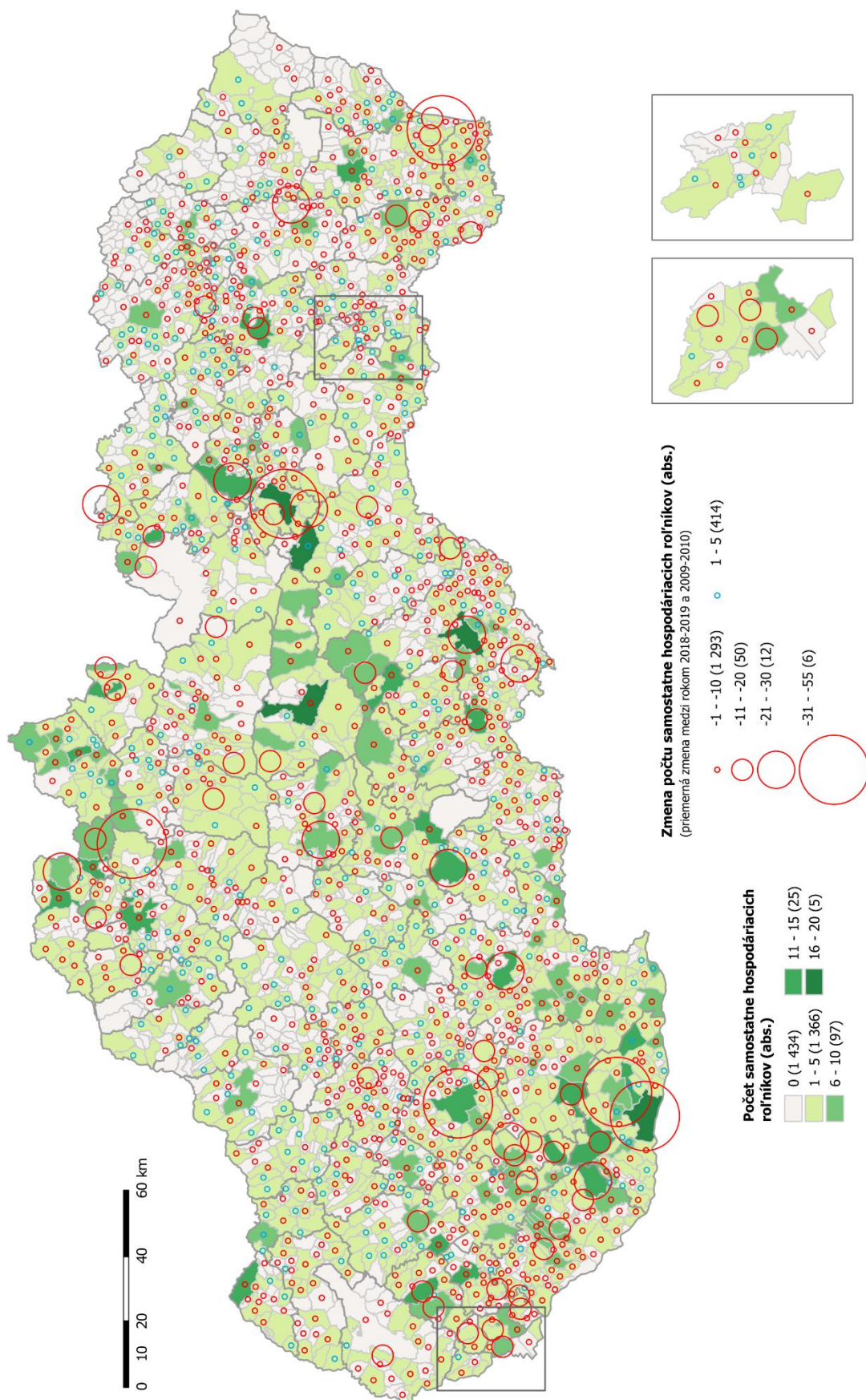
Mapa 12 Počet živnostníkov podľa obcí SR, 2019

Mapa 13 Počet osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach podľa obcí SR, 2019

Mapa 14 Počet samostatne hospodáriacich roľníkov podľa obcí SR, 2019

4 Dynamika vývoja podnikateľských subjektov

Vznik MSP

Zánik podnikateľských subjektov

Čistý prírastok MSP

Dĺžka podnikania a miera prežitia MSP

4.1 Vznik MSP

Vývoj počtu novovznikajúcich malých a stredných podnikov na Slovensku možno z dlhodobého časového horizontu charakterizovať ako kolísavý. Pokým ešte v roku 2008 dosiahol počet vzniknutých MSP hodnotu 66 438 subjektov, v roku 2009 došlo vplyvom krízy k výraznému medzročnému poklesu nových registrácií MSP o 16,3 %. Po tomto prepade začala početnosť nových MSP opäť rásť, tento trend pokračoval až do roku 2013. Posledný výrazný prepád počtu novovzniknutých MSP nastal v rokoch 2014 a 2015 (v porovnaní s rokom 2013 o 27,9 %), k čomu prispelo najmä zavedenie daňových licencií. Rastúci záujem o podnikanie sa prejavuje od roku 2016 až do roku 2019, kedy vniklo najviac nových MSP v histórii Slovenska.

Z hľadiska veľkosti vzniká dlhodobo najviac subjektov v kategórii mikropodnikov. Vo vývoji počtu nových živnostníkov a MSP – právnických osôb možno pozorovať obdobný trend, avšak s odlišným tempom rastu, resp. poklesu. Výrazný nárast nových živnostníkov po roku 2016 bol spôsobený viacerými faktormi. V posledných rokoch dochádza najmä k znižovaniu daňového zaťaženia. Medzi pozitívne stimuly vzniku nových živnostníkov (celkovo platí aj pre FO – podnikateľov), možno zaradiť zvýšenie paušálnych výdavkov zo 40 % na 60 % z úhrnu príjmov. Taktiež aj zvýšenie ich ročného limitu z 5 040 € na 20 000 € od roku 2017 alebo zvýšenie odpočtu výdavkov na výskum a vývoj od roku 2018. Ďalšie významné zmeny, ako napríklad zníženie sadzby dane z príjmov z 21 % na 15 % pre právnické osoby a živnostníkov s ročnými príjmami do 100 000 €, zvýšenie nezdaniiteľnej časti základu dane alebo ďalšie navýšenie odpočtu výdavkov na výskum a vývoj, vstúpili do platnosti už od začiatku roka 2020.

Menším výkyvom reagovali na hospodársku krízu MSP – právnické osoby, ktoré po roku 2009 pokračovali v kontinuálnom raste novo-registrovaných subjektov s doterajším vrcholom v roku 2013. Vysoký počet nových MSP – právnických osôb súvisel najmä s prijatím zákona o nutnosti splatiť základné imanie na účet v banke. Legislatívna úprava

vyvolala záujem o registráciu nových spoločností do konca novembra, pokiaľ sa ešte dali vytvoriť bez nutnosti splatiť základné imanie na účet v banke. V nasledujúcom roku došlo vplyvom tejto zmeny k rapidnému zníženiu počtu nových registrácií, takmer o polovicu. Po zrušení tejto povinnosti v roku 2016 došlo k opätovnému nárastu počtu vzniknutých MSP – PO¹⁴. Rast v uplynulých troch rokoch sprevádzal najmä pozitívny vývoj ekonomiky. Prejavilo sa to rastom domáceho a zahraničného dopytu a tiež zrušením daňových licencií, ktoré vstúpili do platnosti od začiatku roka 2018.

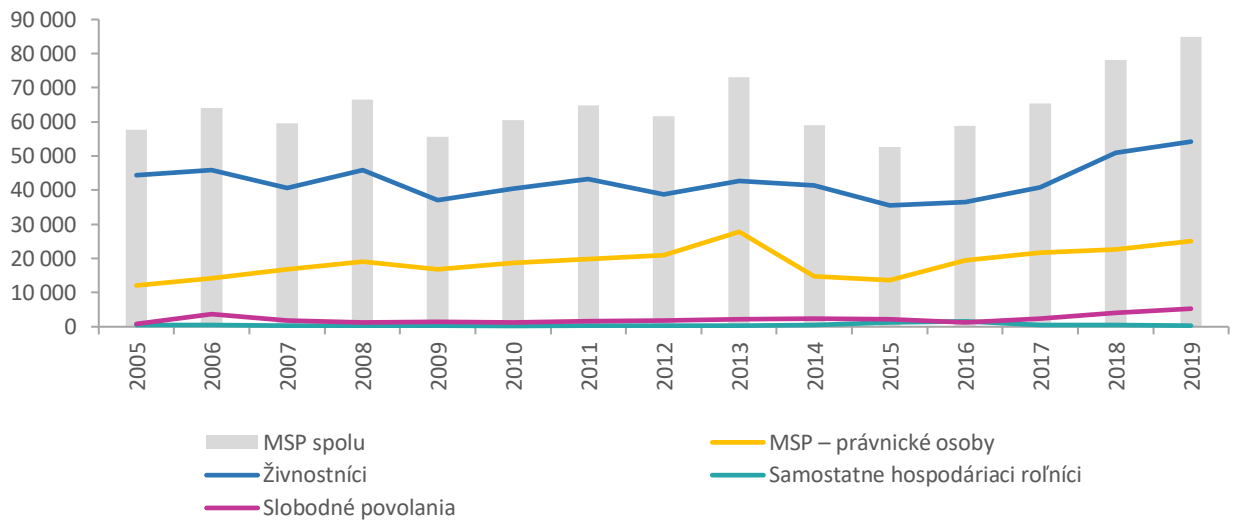
Priaznivý vývoj v počte vzniknutých MSP sa prirodzene odzrkadlil aj v odvetvovom členení. K najvýraznejšiemu nárastu počtu nových registrácií dochádza v odvetví služieb, konkrétne v obchodných službách. Práve obchodné služby ako svoju hlavnú činnosť podnikania uvádza približne každý tretí novovzniknutý subjekt. Nasledujú stavebníctvo a priemysel. Dlhodobo najmenší záujem je medzi MSP o podnikanie v odvetví ubytovanie a stravovanie a pôdohospodárstvo, kde sa ročne registruje približne 3 % až 4 % nových firiem.

Z dlhodobého hľadiska má vývoj počtu nových registrácií MSP v jednotlivých krajoch obdobný priebeh, líšil sa však dynamikou rastu, resp. poklesu. Vzhľadom na vysokú koncentráciu ekonomicky aktívneho obyvateľstva a mieru podnikateľskej aktivity, najviac nových MSP vzniká v Bratislavskom kraji (18,0 % zo všetkých vzniknutých firiem na Slovensku v roku 2019). Počas uplynulých 5 rokov sa však počet nových MSP najdynamickejšie zvýšil v Žilinskom a Košickom kraji, v oboch prípadoch približne o 79,0 %. Najmenej novoregistrovaných MSP je na území Trenčianskeho a Trnavského kraja. V roku 2019 bola evidovaná najvyššia miera vznikov (vyjadruje počet vzniknutých MSP v kraji na celkovom počte registrovaných MSP) v Košickom kraji. Vyššiu mieru vznikov ako národná úroveň (10,7) dosiahol aj Trenčiansky, Nitriansky, Žilinský a Bratislavský kraj. Najnižšiu mieru zaznamenáva Trnavský kraj. V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ sa Slovensko vyznačuje nadpriemernou mierou vznikov nových firiem. Najvyššia miera bola zaznamenaná v Litve, Portugalsku a na Malte.

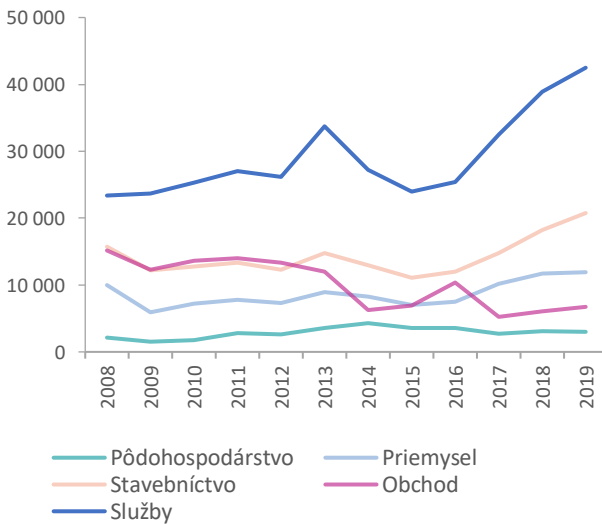
¹⁴ Podrobné výsledky sú prezentované v dokumente Vzniky a zániky MSP na Slovensku. Dostupné na:

<http://monitoringmsp.sk/2020/05/15/analyticke-a-statisticke-vystupy-pravidelne/>

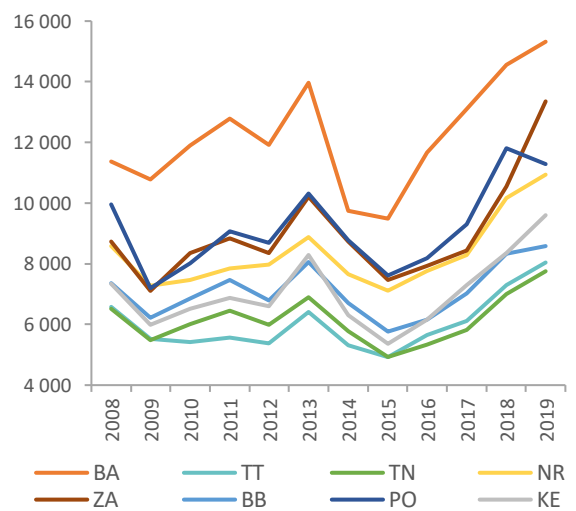
Graf 23 Vývoj počtu vzniknutých MSP na Slovensku, 2005-2019

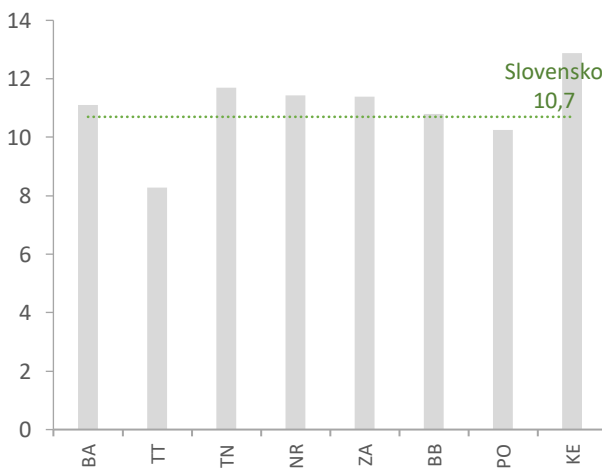
Graf 24 Počet vzniknutých MSP podľa odvetví, 2008-2019

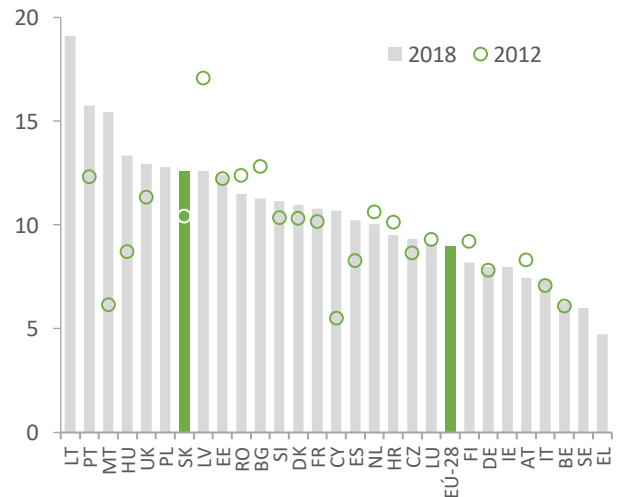
Graf 25 Počet vzniknutých MSP v krajoch SR, 2008-2019

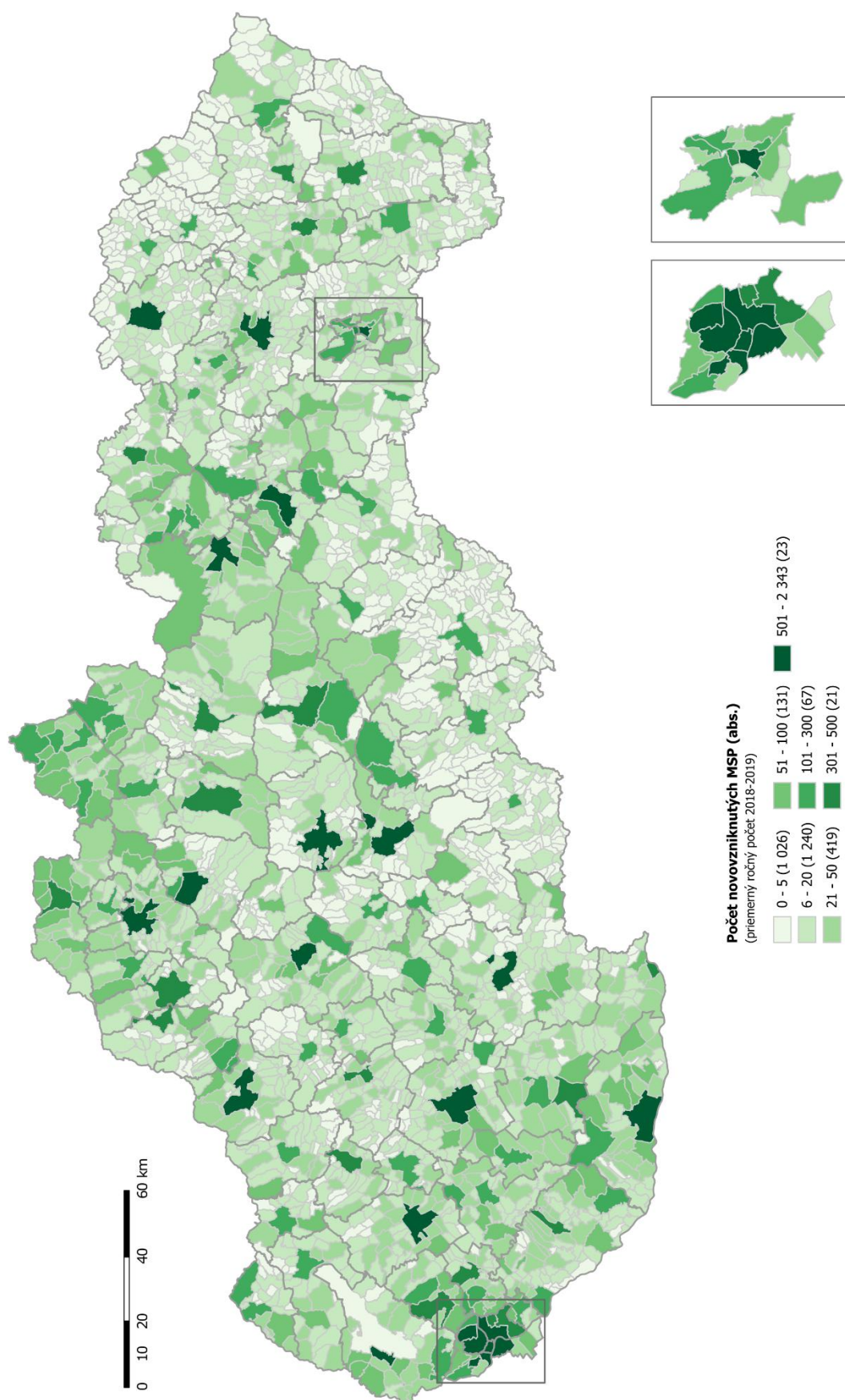
Graf 26 Miera vzniku MSP podľa krajov SR, 2019

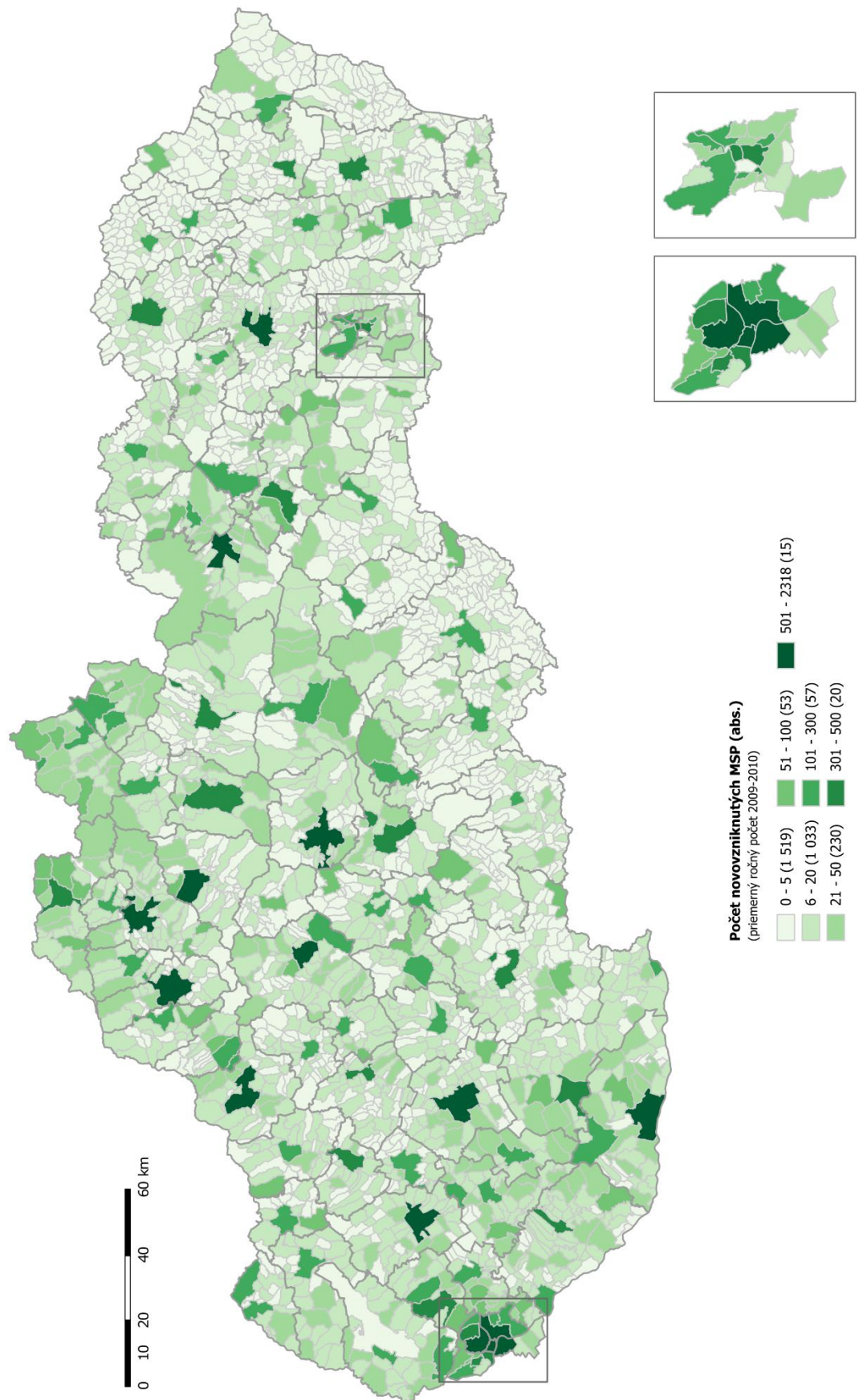
Graf 27 Miera vzniku MSP v krajinách EÚ, 2018

Mapa 15 Počet novovzniknutých MSP v obciach SR, 2018-2019

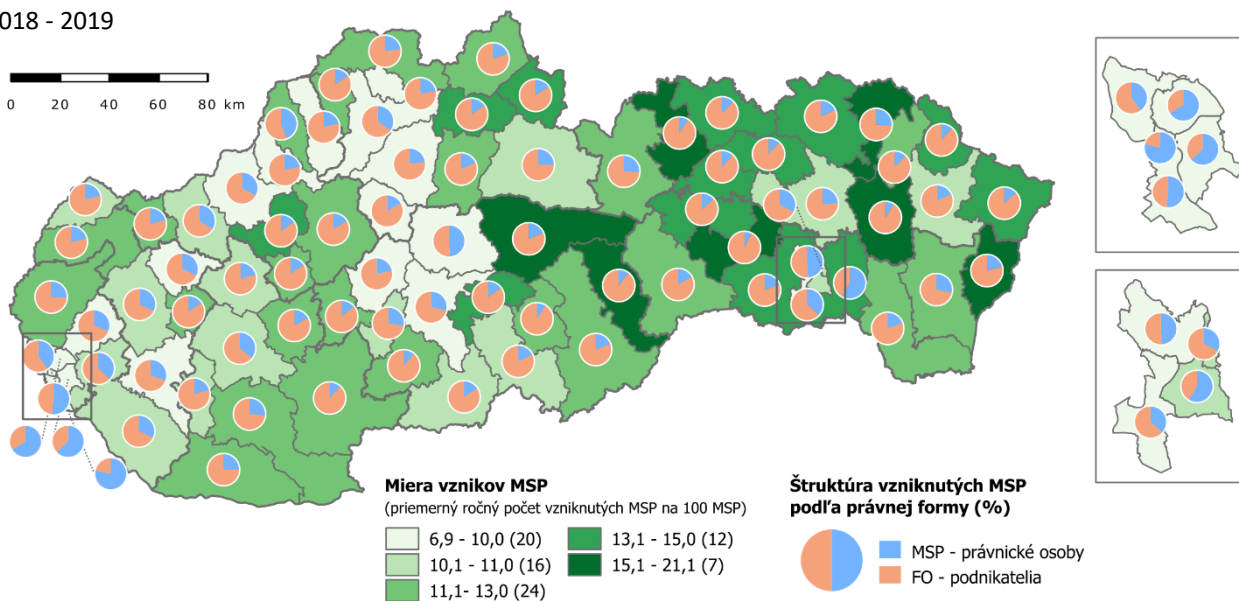

Mapa 16 Počet novovzniknutých MSP v obciach SR, 2009-2010

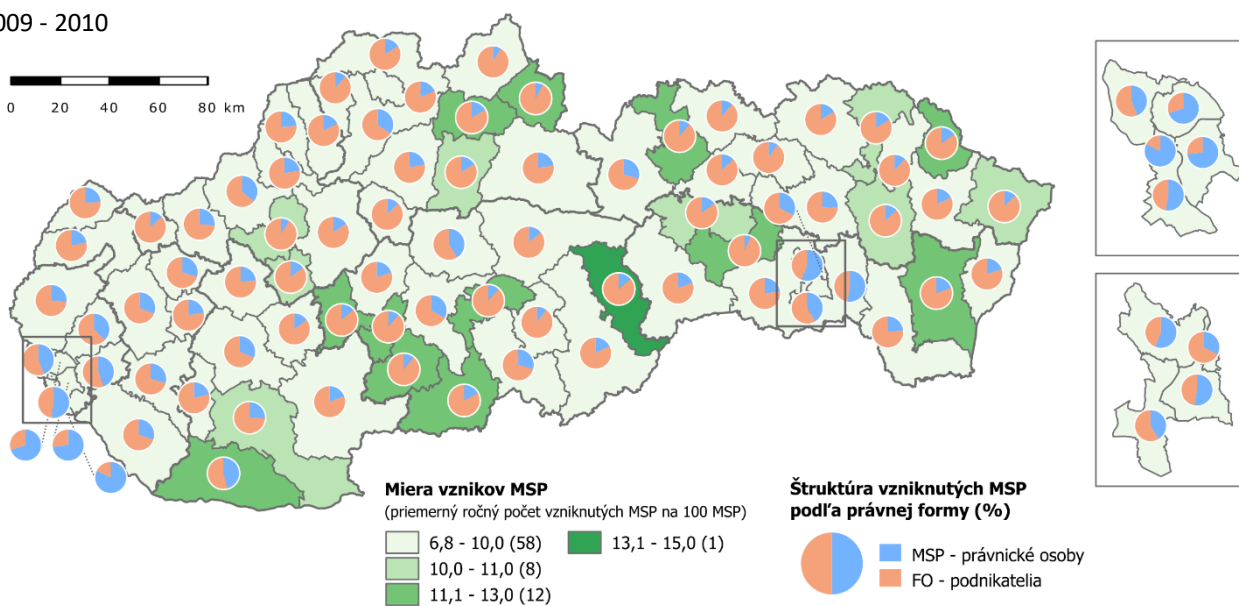

Mapa 17 Miera vznikov MSP a štruktúra novoregistrovaných firiem podľa právnej formy v okresoch SR (priemerný ročný počet novoregistrovaných MSP na 100 MSP)

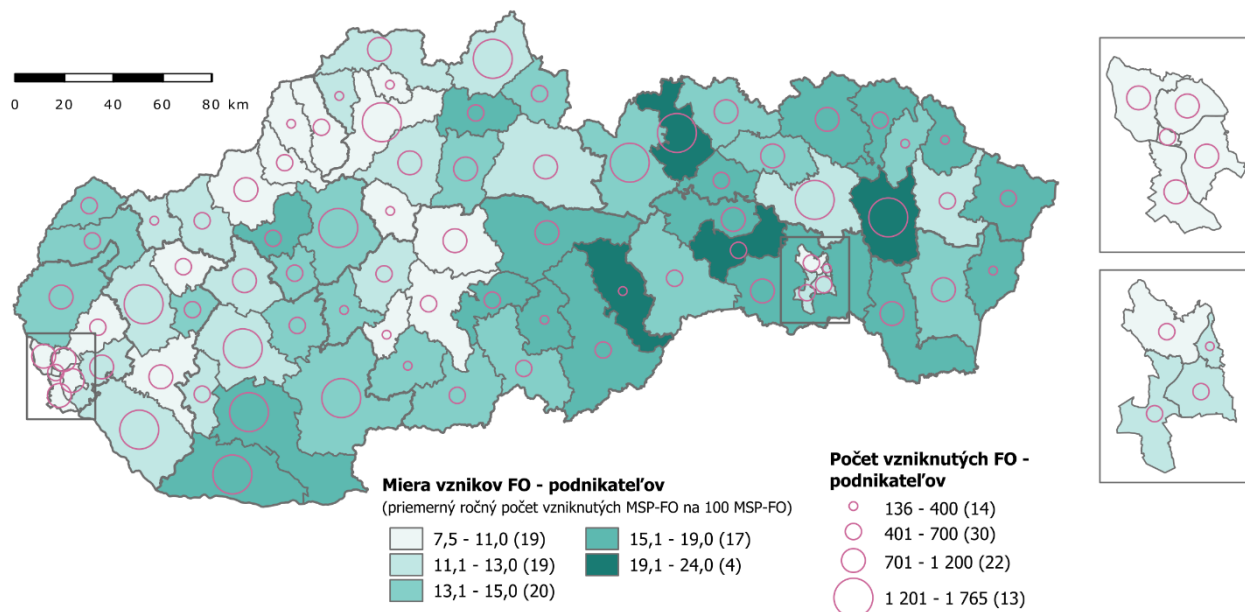
2018 - 2019

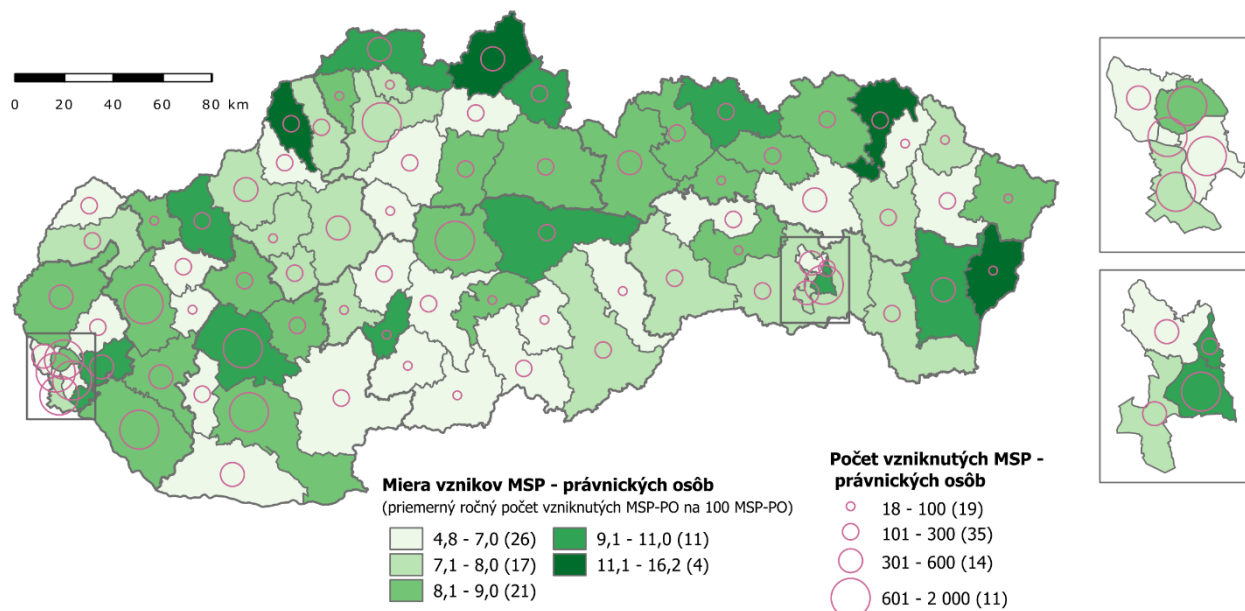
2009 - 2010

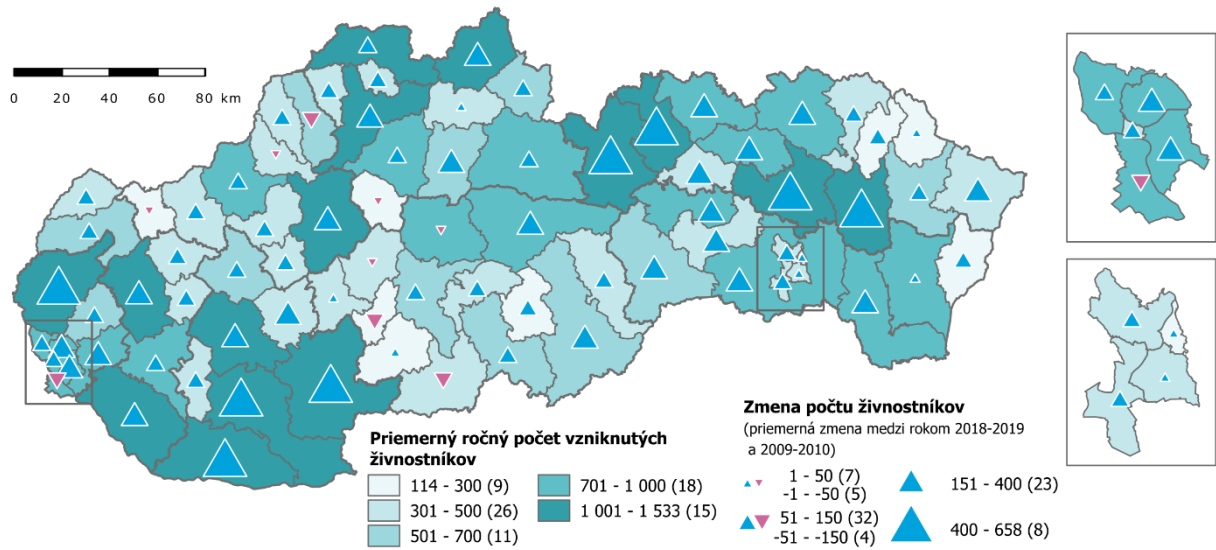
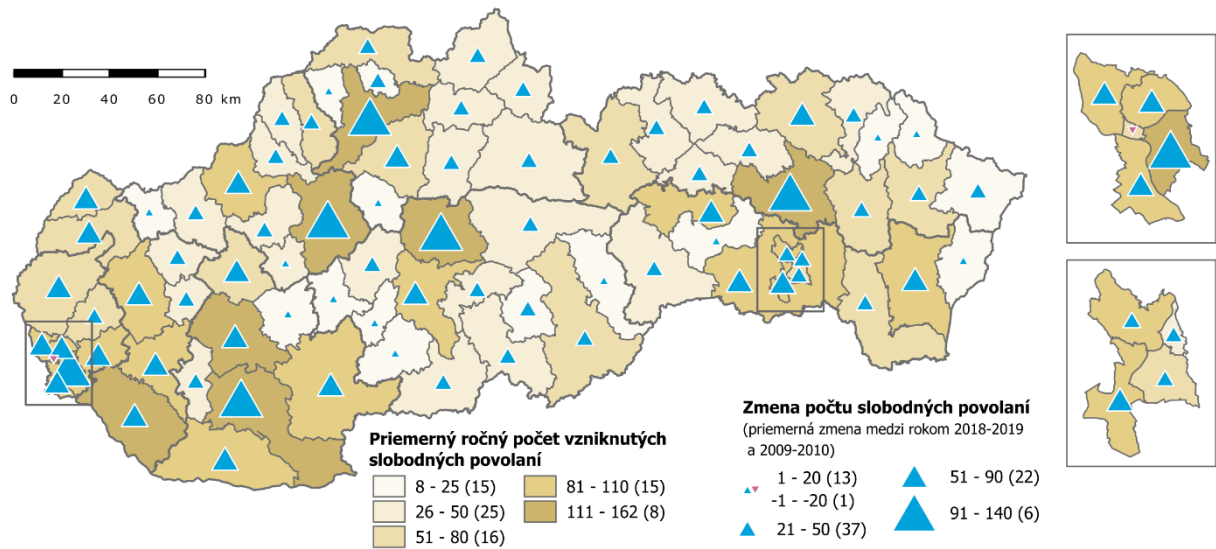
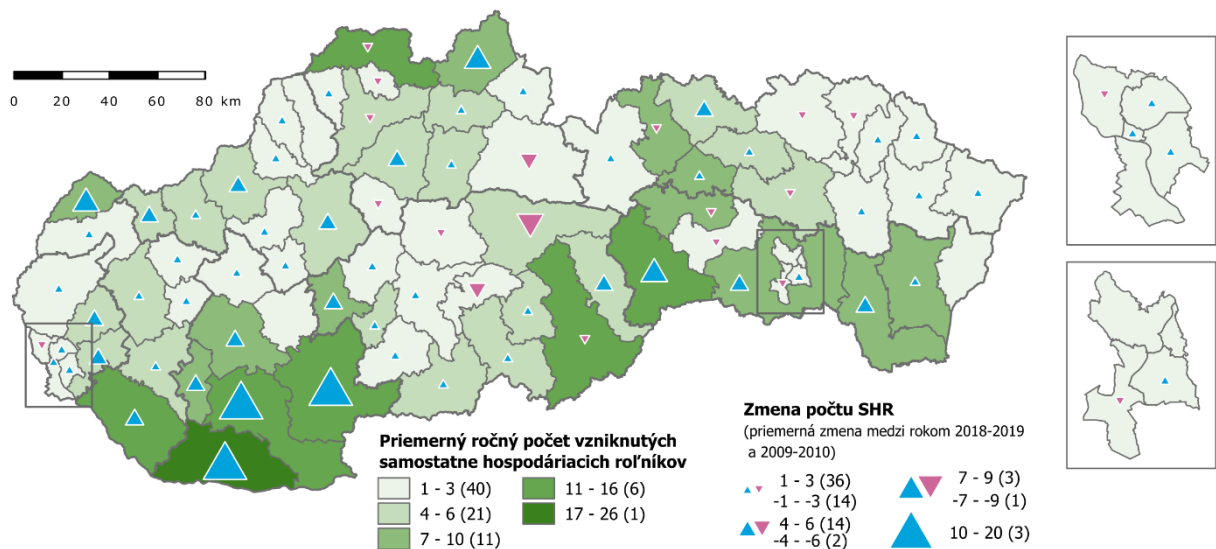

Mapa 18 Miera vznikov FO – podnikateľov a počet nových registrácií FO – podnikateľov v okresoch SR, 2018-2019
(priemerný ročný počet novoregistrovaných FO – podnikateľov na 100 FO – podnikateľov)

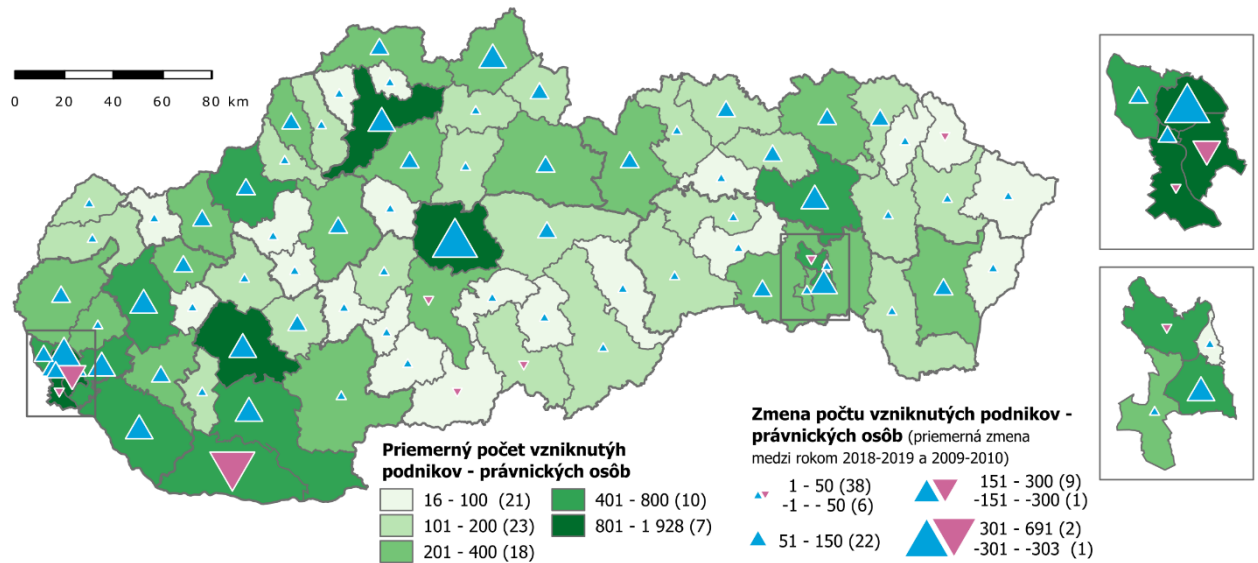

Mapa 19 Miera vznikov MSP – právnických osôb a počet nových registrácií MSP – právnických osôb v okresoch SR, 2018-2019
(priemerný ročný počet novoregistrovaných MSP – právnických osôb na 100 MSP – právnických osôb)

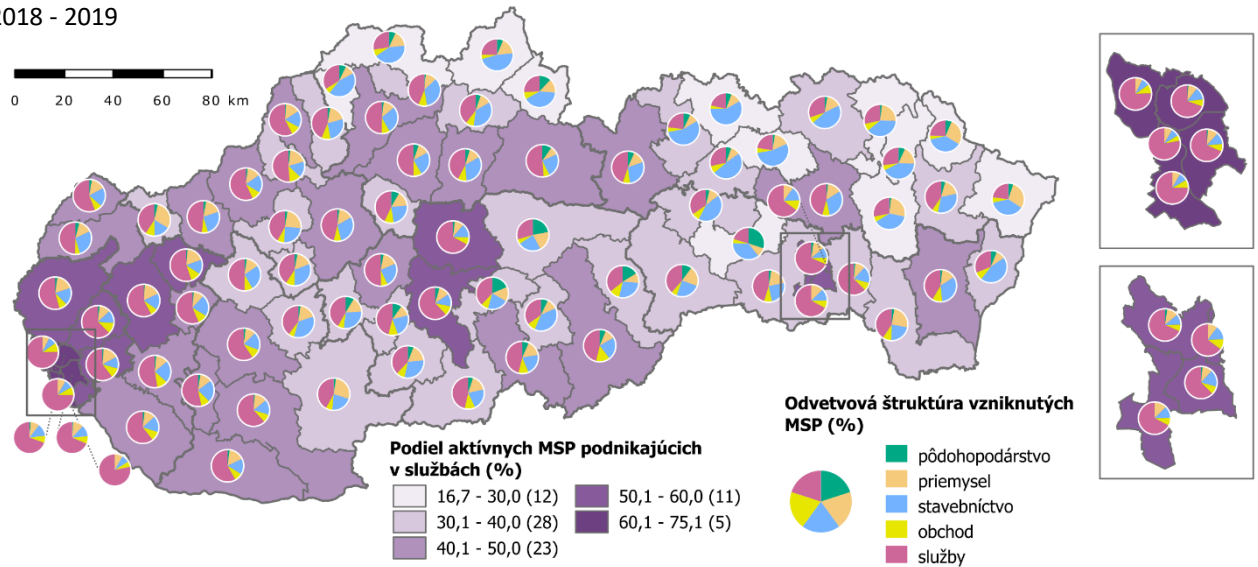

Mapa 20 Priemerný ročný počet novoregistrovaných živnostníkov v okresoch SR, 2018-2019**Mapa 21** Priemerný ročný počet novoregistrovaných osôb v slobodných povolaniach v okresoch SR, 2018-2019**Mapa 22** Priemerný ročný počet novoregistrovaných samostatne hospodáriacich roľníkov v okresoch SR, 2018-2019

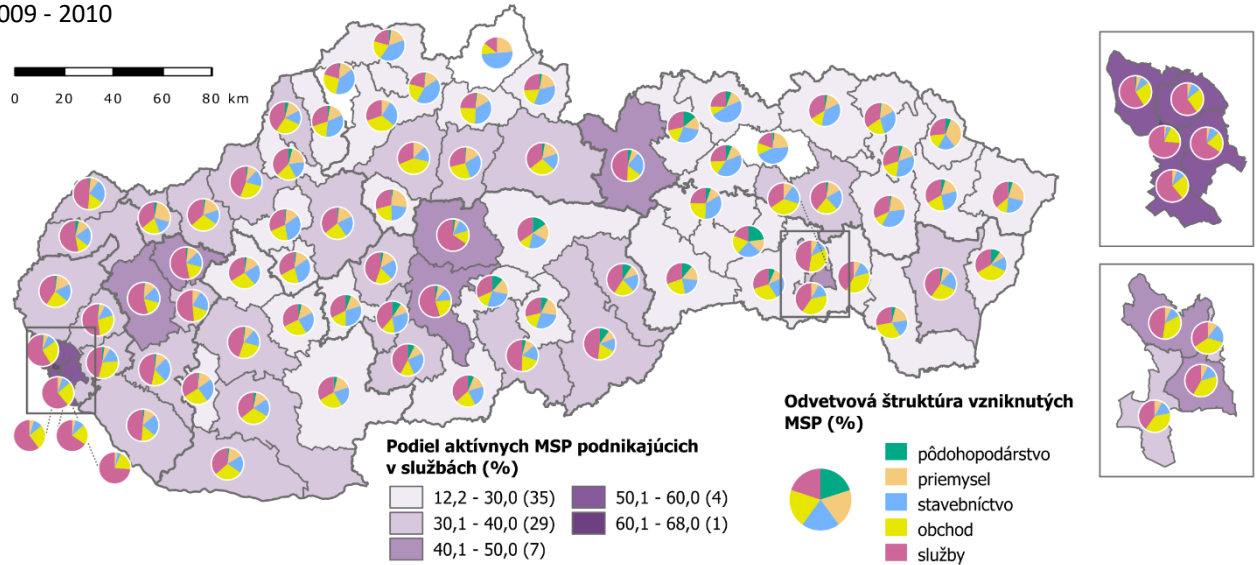
Mapa 23 Priemerný ročný počet novoregistrovaných MSP – právnických osôb v okresoch SR, 2018-2019

Mapa 24 Štruktúra vzniknutých MSP podľa hlavných odvetví a podiel MSP pôsobiacich v sektore služieb v okresoch SR 2018 - 2019

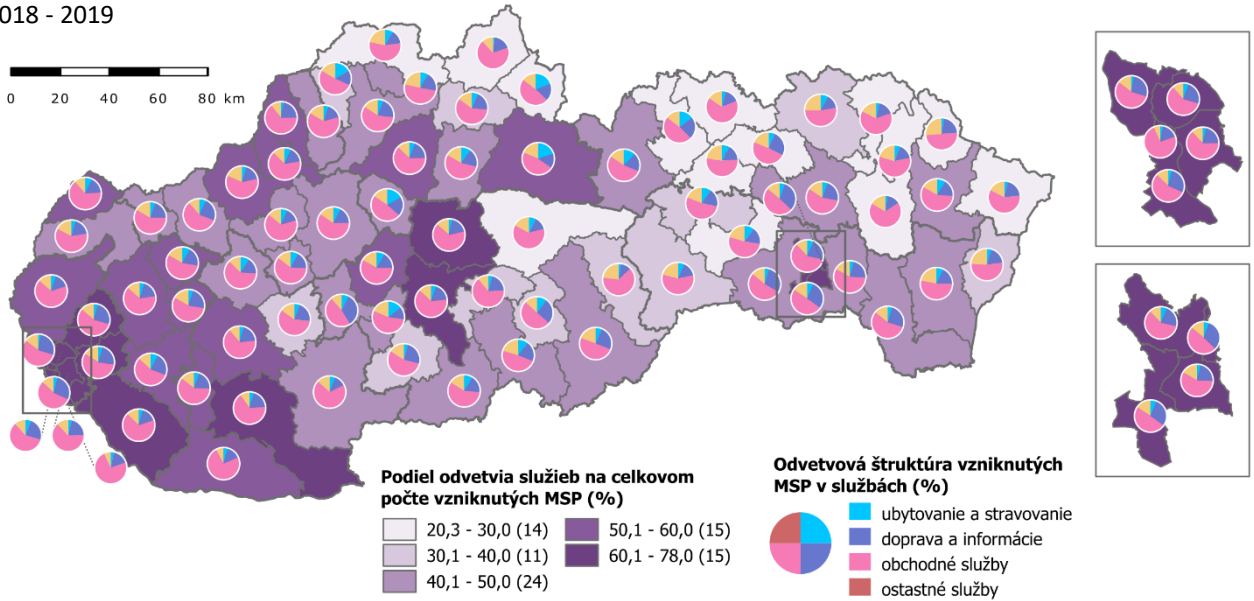

2009 - 2010

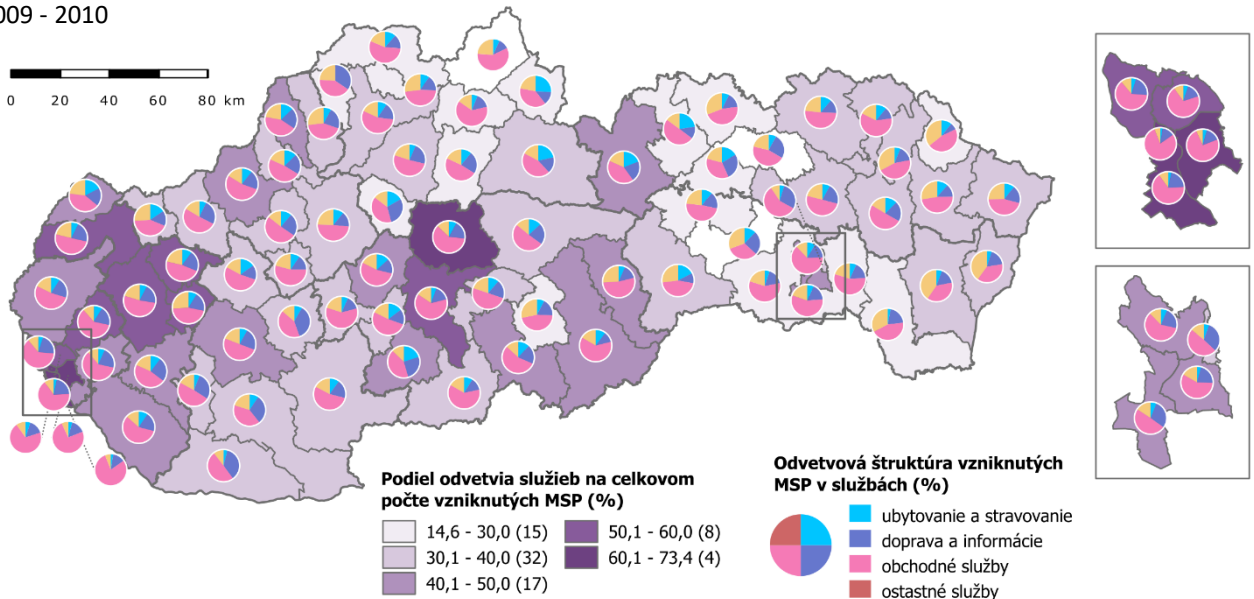

Mapa 25 Podiel novovzniknutých MSP v sektore služieb na všetkých vzniknutých MSP a odvetvová štruktúra vzniknutých MSP v službách podľa okresov SR

2018 - 2019

2009 - 2010

4.2 Zánik podnikateľských subjektov

V súlade s narastajúcim počtom vznikajúcich firiem sa vyvíjal aj zánik podnikateľských subjektov na Slovensku. Od roku 2007 do roku 2013 počet zaniknutých podnikateľských subjektov každoročne rástol, pričom v období medzi rokom 2007 a 2013 sa zdvojnásobil a dosiahol úroveň 68 031. Rapídne zvýšenie počtu zaniknutých podnikateľských subjektov v tomto období zapríčinili predovšetkým živnostníci. Dôvodom bol predovšetkým rast minimálneho a maximálneho vymeriavacieho základu pre výpočet odvodov SZČO. Turbulentný vývoj zánikov živnostníkov v rokoch 2014 až 2016 sa prejavil aj na celkovom počte zaniknutých subjektov. K stabilizácii vývoja zánikov živnostníkov dochádza až po roku 2016 vplyvom postupného zlepšovania podmienok pre podnikanie. Najzásadnejším faktorom bolo zvýšenie percentuálnej sadzby paušálnych výdavkov zo 40 % na 60 % z úhrnu príjmov, zrušenie mesačného limitu (420 Eur) a zvýšenie ročného limitu sumy paušálnych výdavkov z 5 040 Eur na 20 000 Eur.

Odlíšne sa vyvíjal trend počtu zaniknutých podnikateľských subjektov podnikajúcich ako právnické osoby. Počet PO, ktorí sa rozhodli ukončiť svoju podnikateľskú činnosť, výrazne vzrástol v rokoch 2014 a 2015, kedy sa naplno prejavil vplyv zavedenia daňových licencií. K zníženiu počtu zánikov PO došlo až v roku 2018 po zrušení daňových licencií a znížení dane z príjmov PO z 22 % na 21 % (ešte v roku 2017). Dynamické zvyšovanie minimálnej mzdy v ostatných rokoch a mzdové zvýhodnenia za prácu cez víkend, sviatkov, nočnú či rizikovú prácu, sa podľa štatistík neprejavili na vyššom počte zanikajúcich firiem.

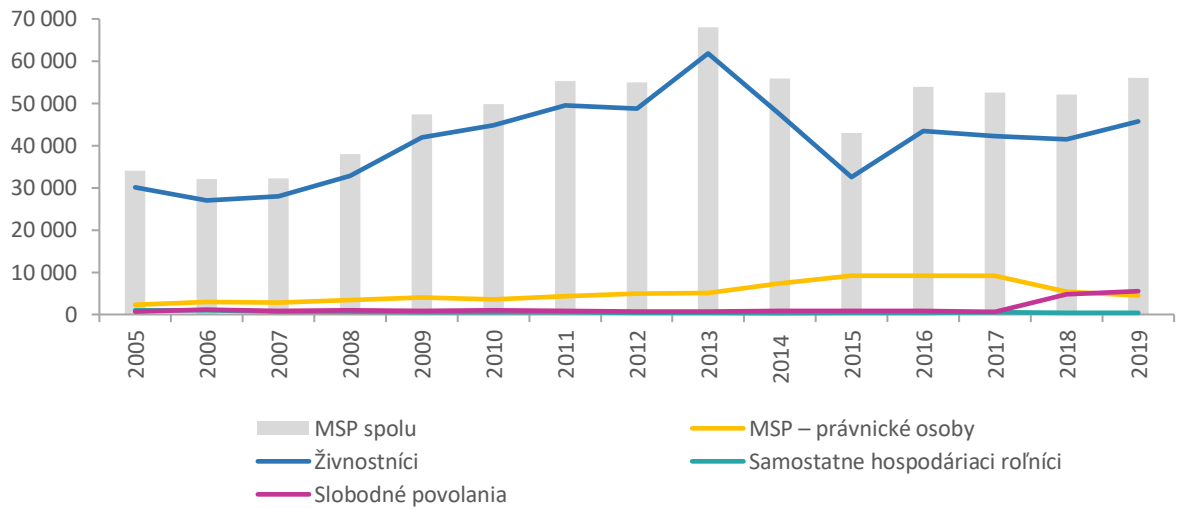
Slobodné povolania a SHR tvorili v porovnaní s celkovým počtom zaniknutých podnikateľských subjektov do roku 2017 len nízke percento, približne 0,5 – 1,5 %. Od roku 2018 však došlo k rapídemu nárastu zánikov slobodných povolání, ktoré ukončili svoju podnikateľskú činnosť – predovšetkým v oblasti poisťovníctva, finančného a dôchodkového sprostredkovania. Dôvodom bolo sprísnenie podmienok výkonu finančného agenta a to väčší dôraz na vzdelanie a prax finančných agentov. Zmeny nastali aj v určovaní výšky provízie

za sprostredkovanie alebo v zavedení dane z neživotného poistenia.

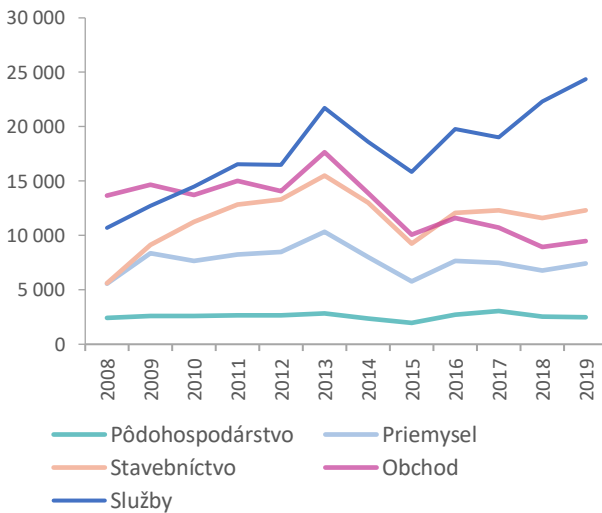
Od roku 2010 zaniká najviac podnikateľských subjektov v sektore služieb (začlenené odvetvia doprava a informácie, ubytovanie a stravovanie, obchodné služby a ostatné služby). V dôsledku postupného nárastu podielu služieb medzi MSP sa zároveň zväčšuje aj podiel služieb medzi zanikajúcimi firmami. Pokým v roku 2010 tvorili zániky firiem pôsobiacich v službách 29,1 %, v roku 2019 to už bolo 43,4 %. Za nárastom zaniknutých podnikateľských subjektov stoja hlavne firmy pôsobiace v obchodných službách (SK NACE K až N), kde od roku 2018 zaniká najviac podnikateľských subjektov. Nárast počtu zaniknutých podnikateľských subjektov pôsobiacich v odvetví obchodných služieb v rokoch 2018 a 2019 súvisel najmä so sprísnením podmienok podnikania finančných agentov a zavedením dane z poistenia, čím sa táto oblasť podnikania stala menej atraktívnou. Kým sa od roku 2010 celkový počet zánikov na Slovensku zvýšil o 13 %, v obchodných službách došlo k nárastu o 118 % a v doprave a informáciách o 61 %.

V časovom horizonte rokov 2008 – 2019 mal vývoj počtu zaniknutých podnikateľských subjektov v jednotlivých krajoch SR obdobný priebeh. Kraje sa vzájomne líšia len v početnosti zaniknutých subjektov. Medzi kraje s najvyšším počtom zanikajúcich podnikateľských subjektov možno zaradiť Prešovský, Bratislavský a Žilinský kraj. Tieto sú charakteristické vysokou podnikateľskou aktivitou a najmä v Prešovskom a Žilinskom kraji aj vysokým podielom zaniknutých živností. Práve v Bratislavskom a Prešovskom kraji zároveň dochádza za ostatných 10 rokov k najdynamickejšiemu nárastu zánikov o 28 %, resp. 22 %. Najmenej (9 %) pripadá na kraje s najnižšou podnikateľskou aktivitou (najmenej MSP, najmenej vznikajúcich MSP), a to Trnavský a Trenčiansky kraj. Pozitívom je, že v týchto krajoch sa počet zaniknutých firiem zvyšuje najpomalšie. V roku 2019 pripadalo na celom Slovensku 7 zaniknutých podnikateľských subjektov na 100 registrovaných firiem. Podľa údajov a metodiky Eurostatu, Slovensko dosahuje medzi krajinami EÚ nadpriemernú mieru zánikov. Tento trend je však typický pre väčšinu novších členských krajín strednej a východnej Európy.

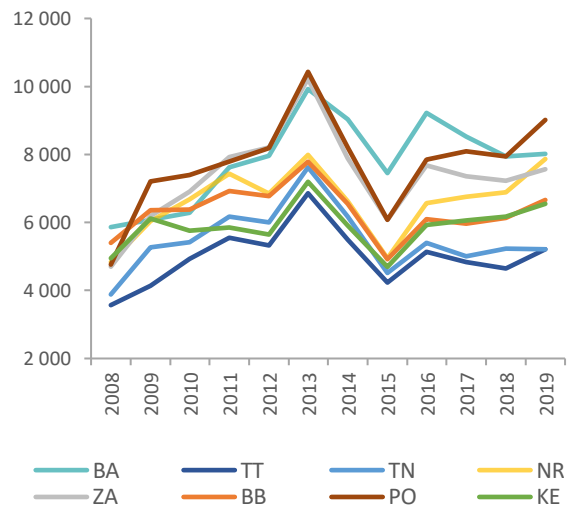
Graf 28 Vývoj počtu zaniknutých MSP na Slovensku, 2005-2019

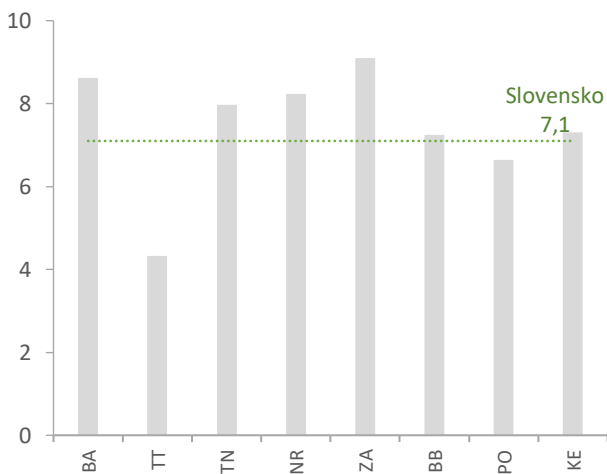
Graf 29 Počet zaniknutých MSP podľa odvetví, 2008-2019

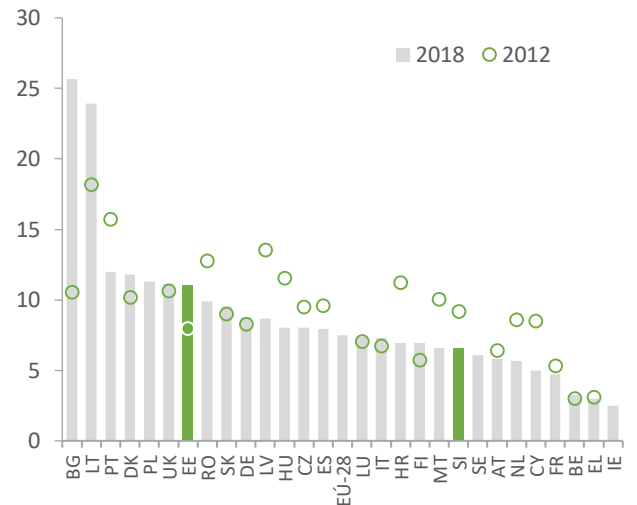
Graf 30 Počet zaniknutých MSP v krajoch SR, 2008-2019

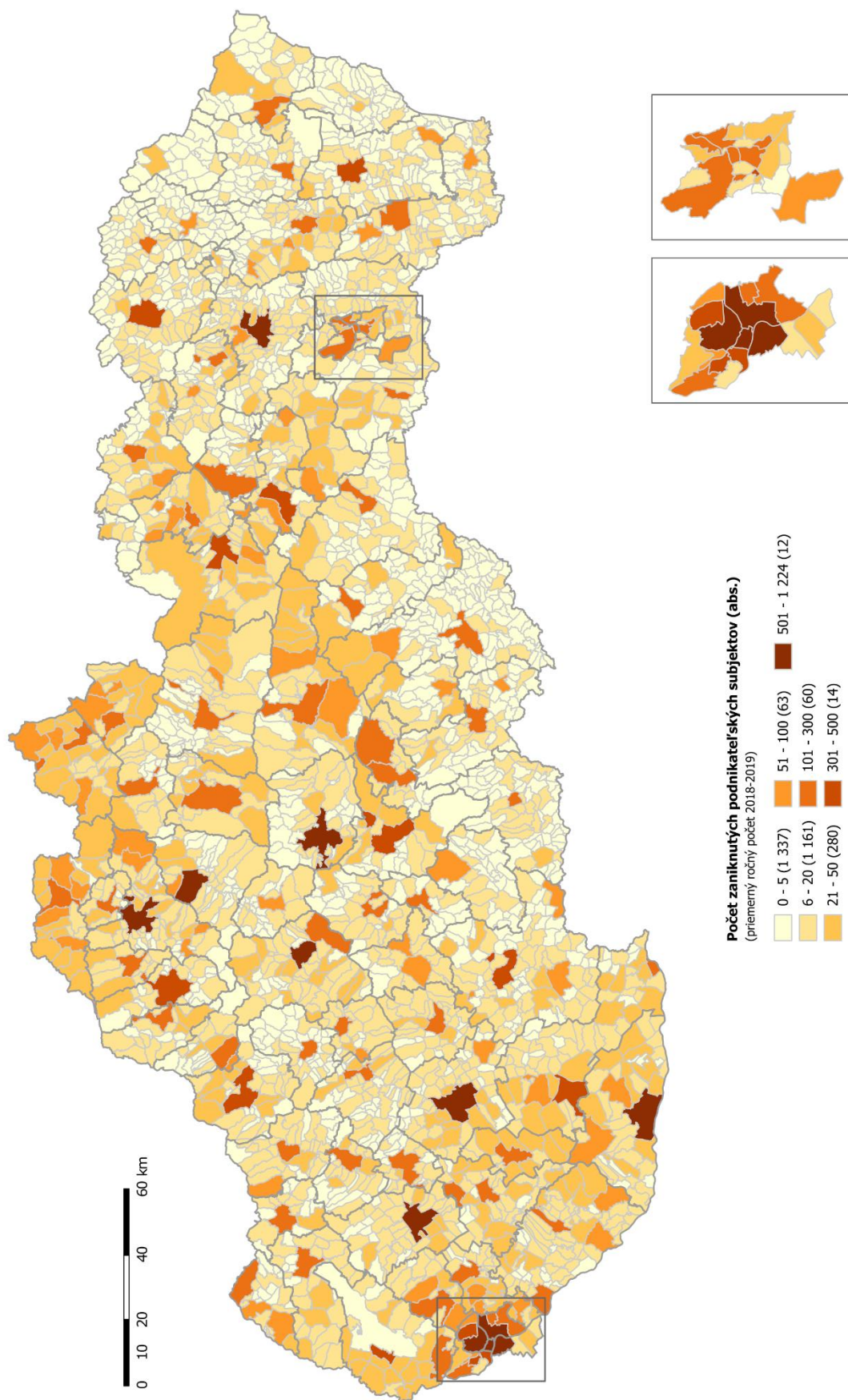
Graf 31 Miera zániku MSP podľa krajov SR, 2019

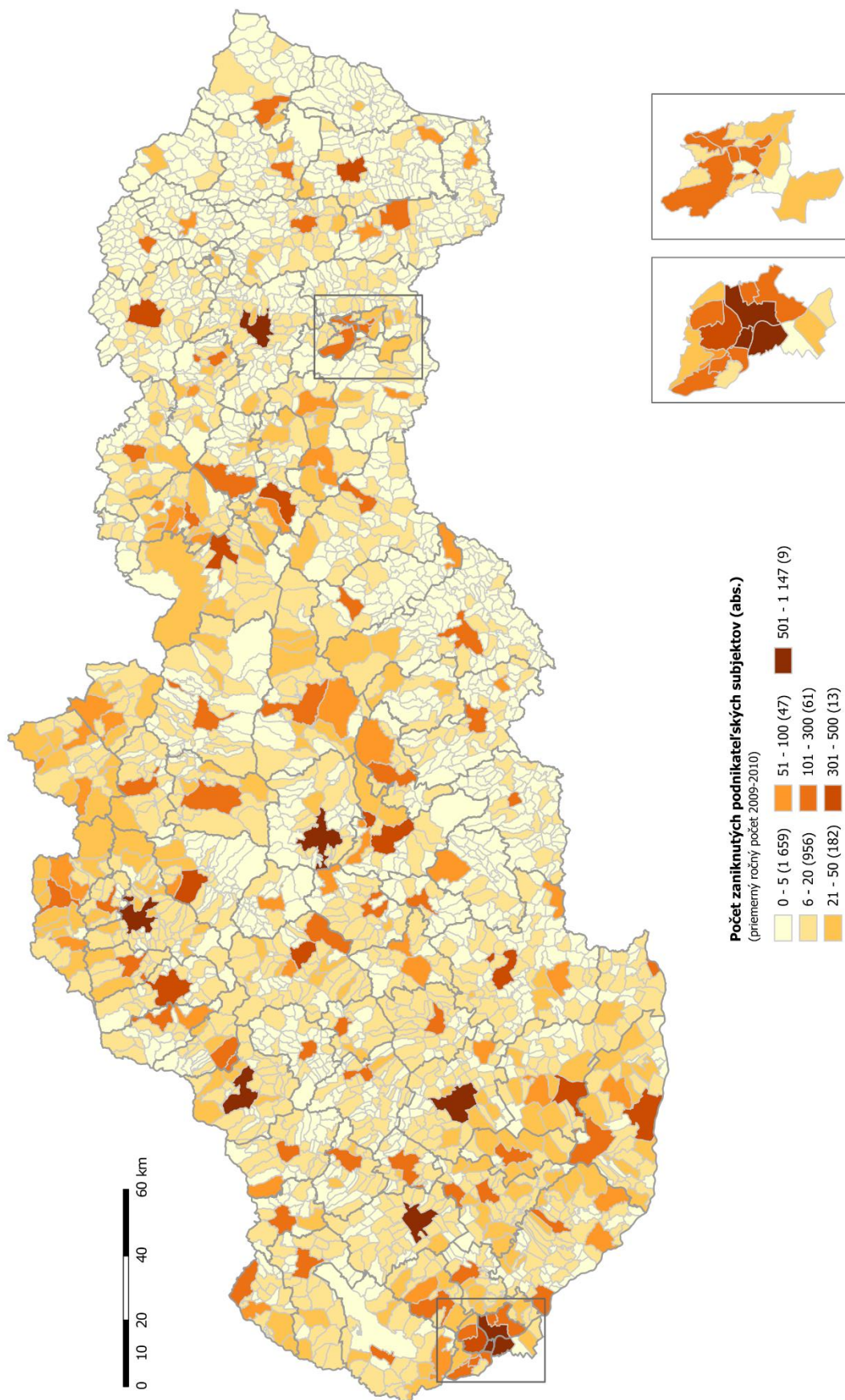
Graf 32 Miera zániku MSP v krajinách EÚ, 2018

Mapa 26 Počet zaniknutých podnikateľských subjektov v obciach SR, 2018-2019

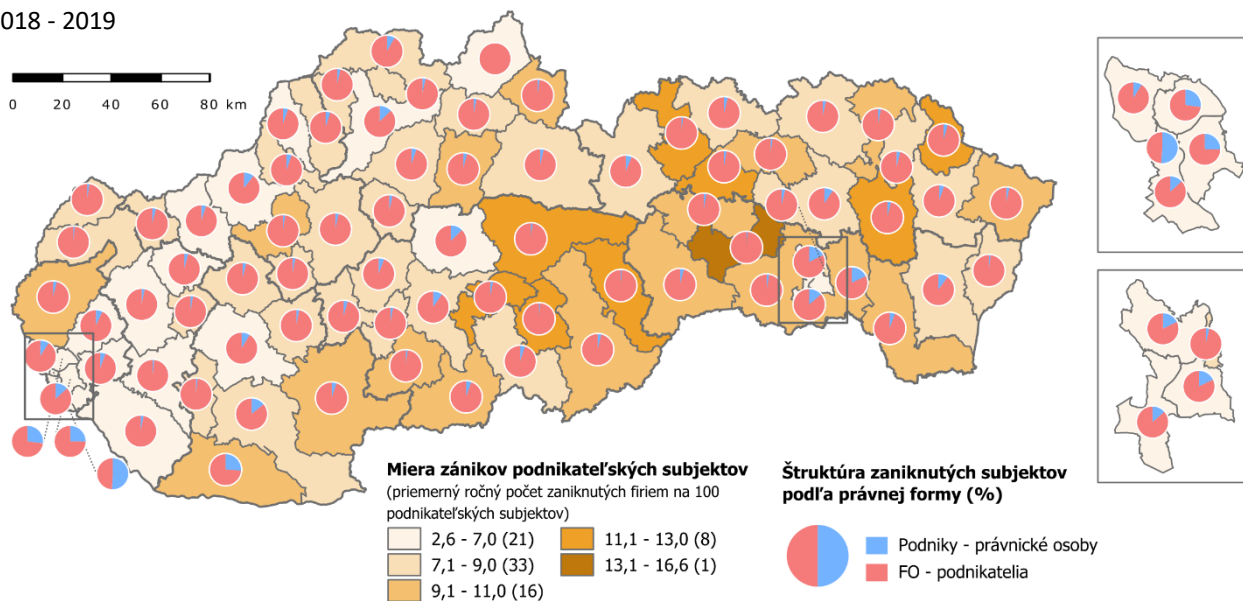

Mapa 27 Počet zaniknutých podnikateľských subjektov v obciach SR, 2009-2010

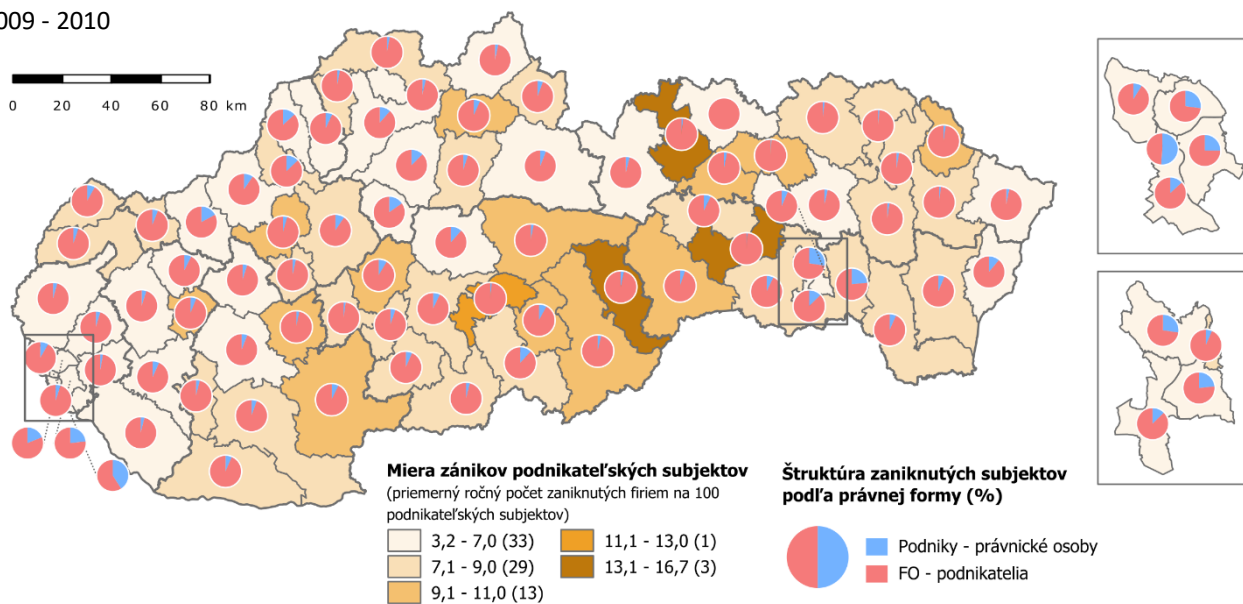

Mapa 28 Miera zánikov podnikateľských subjektov a štruktúra zaniknutých firiem podľa právnej formy v okresoch SR (priemerný ročný počet zaniknutých podnikateľských subjektov na 100 nezaniknutých subjektov)

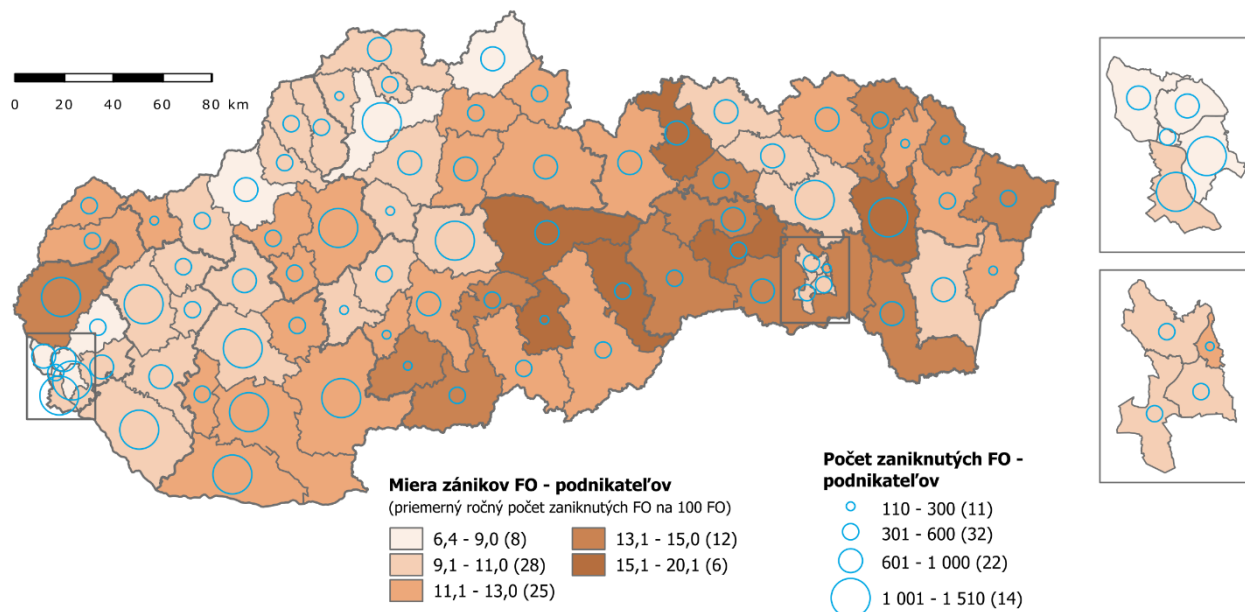
2018 - 2019

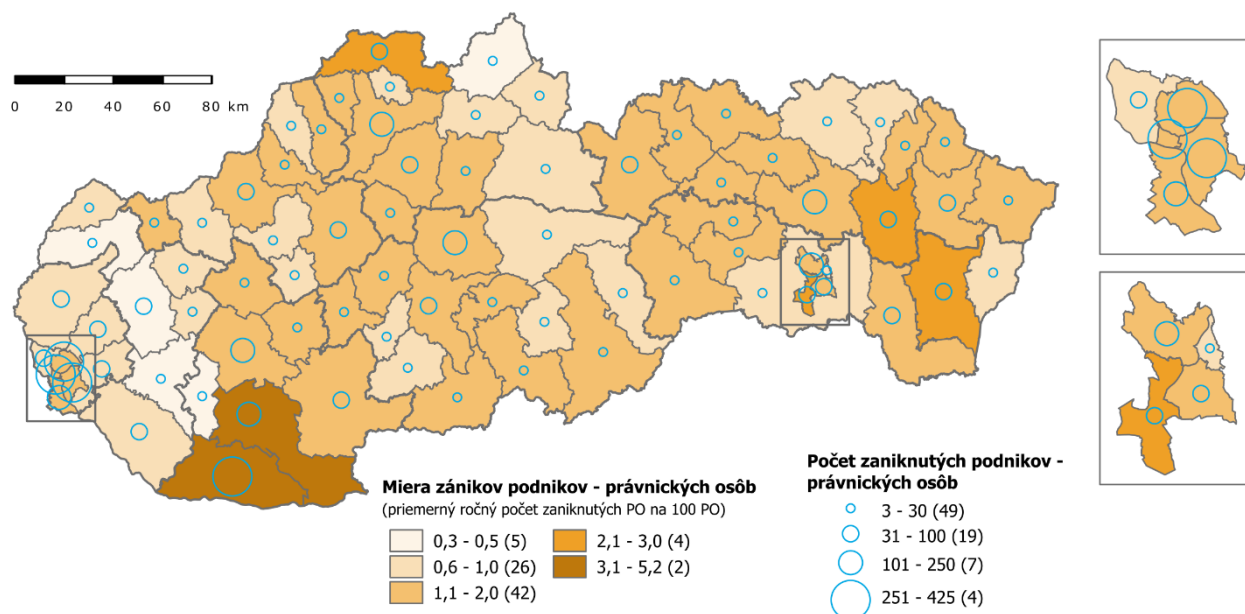
2009 - 2010

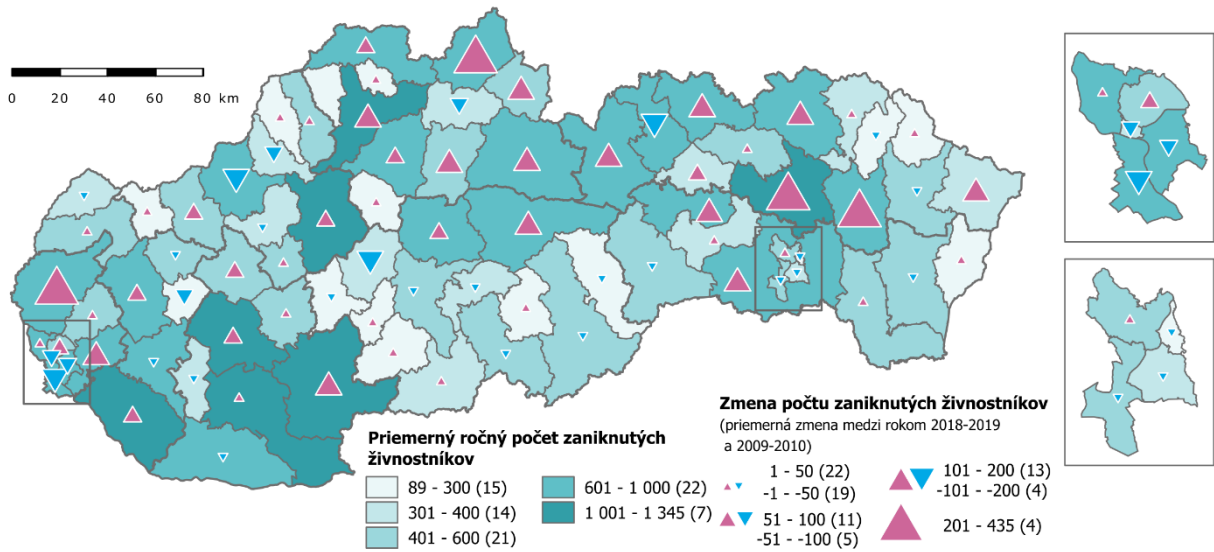
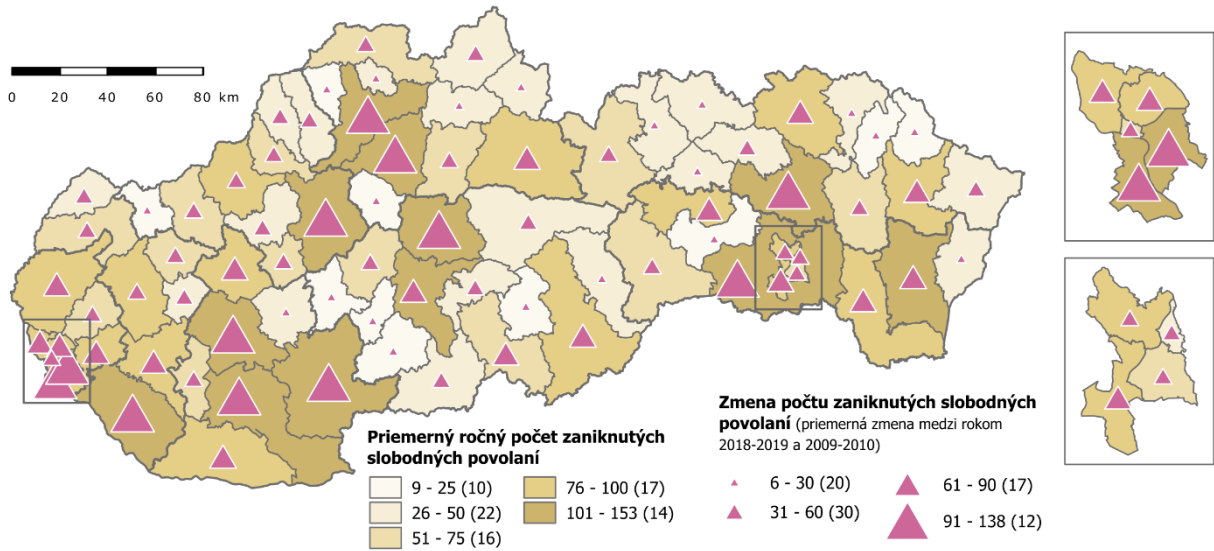
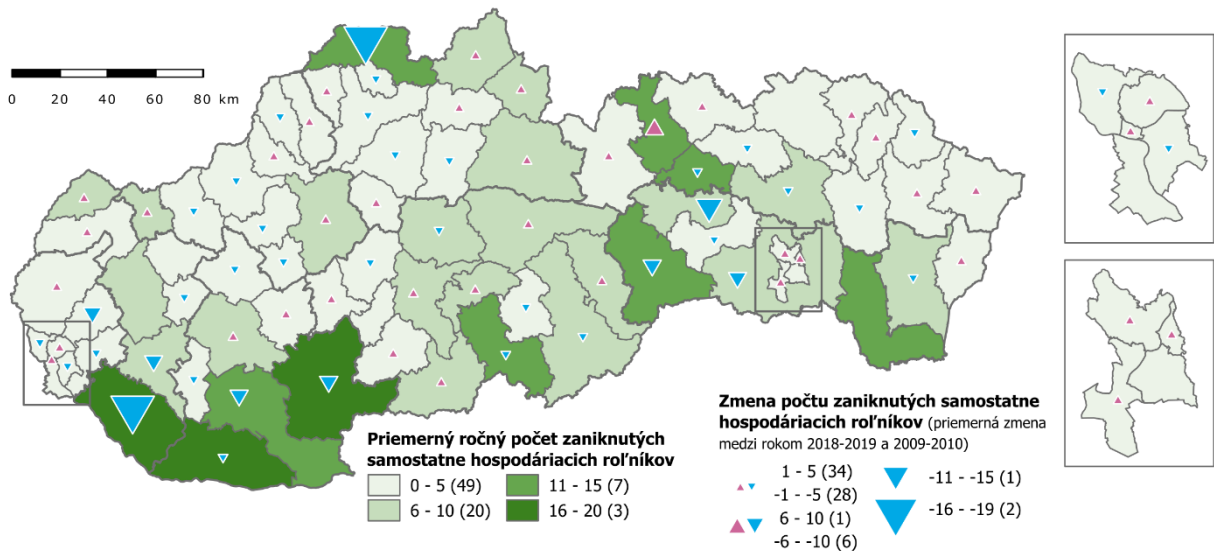

Mapa 29 Miera zánikov FO – podnikateľov a počet zaniknutých FO – podnikateľov v okresoch SR, 2018-2019
(priemerný ročný počet zaniknutých FO – podnikateľov na 100 nezaniknutých FO - podnikateľov)

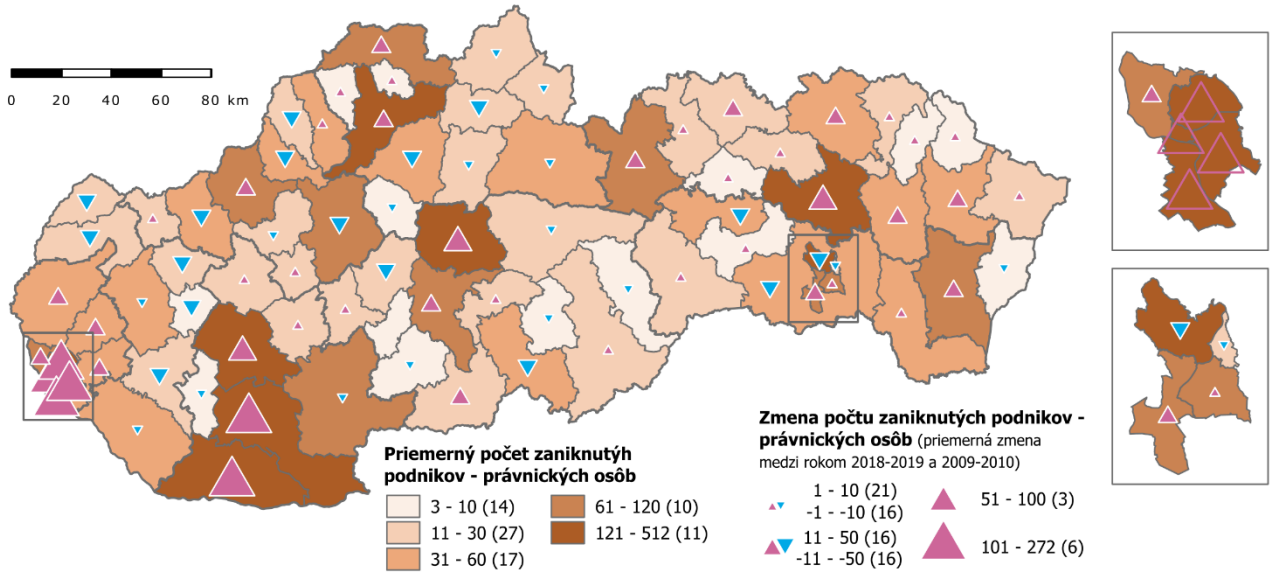

Mapa 30 Miera zánikov právnických osôb a počet zaniknutých právnických osôb v okresoch SR, 2018-2019
(priemerný ročný počet zaniknutých právnických osôb na 100 nezaniknutých právnických osôb)

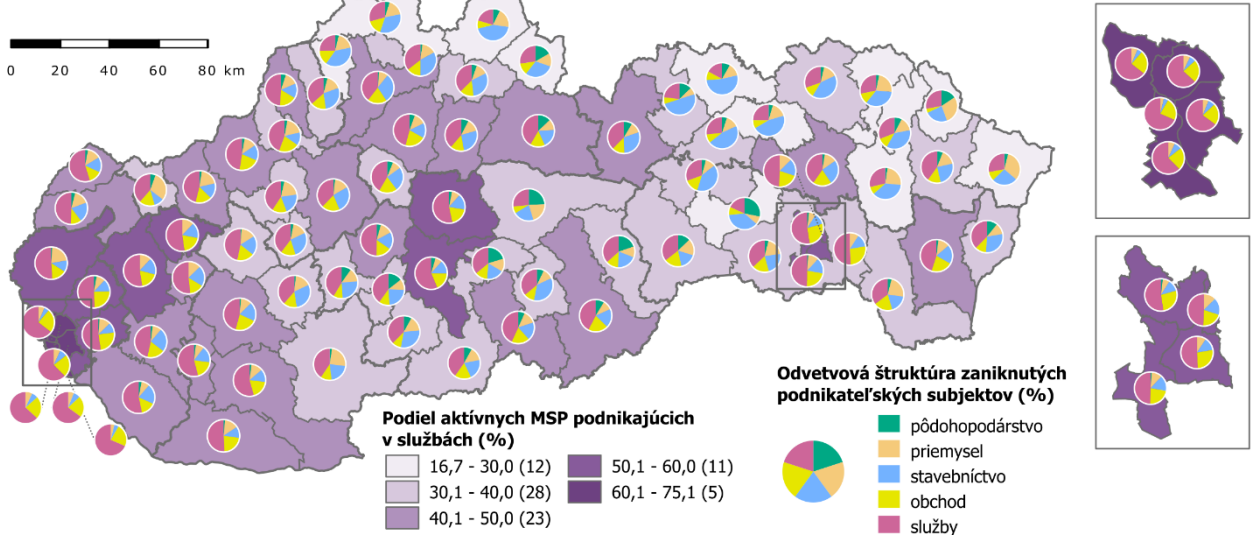
Mapa 31 Priemerný ročný počet ukončených živností v okresoch SR, 2018-2019**Mapa 32** Priemerný ročný počet zánikov v slobodných povolaniach v okresoch SR, 2018-2019**Mapa 33** Priemerný ročný počet zánikov samostatne hospodáriacich roľníkov v okresoch SR, 2018-2019

Mapa 34 Priemerný ročný počet zánikov podnikov – právnických osôb v okresoch SR, 2018-2019

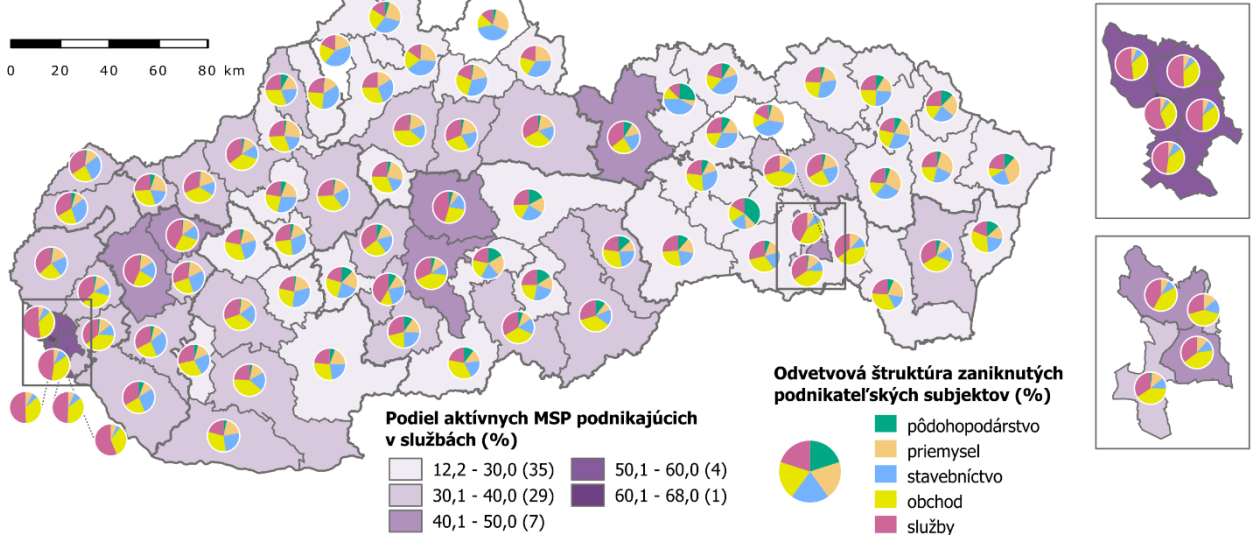

Mapa 35 Štruktúra zániknutých podnikateľských subjektov podľa hlavných odvetví a podiel aktívnych MSP pôsobiacich v sektore služieb v okresoch SR

2018 - 2019

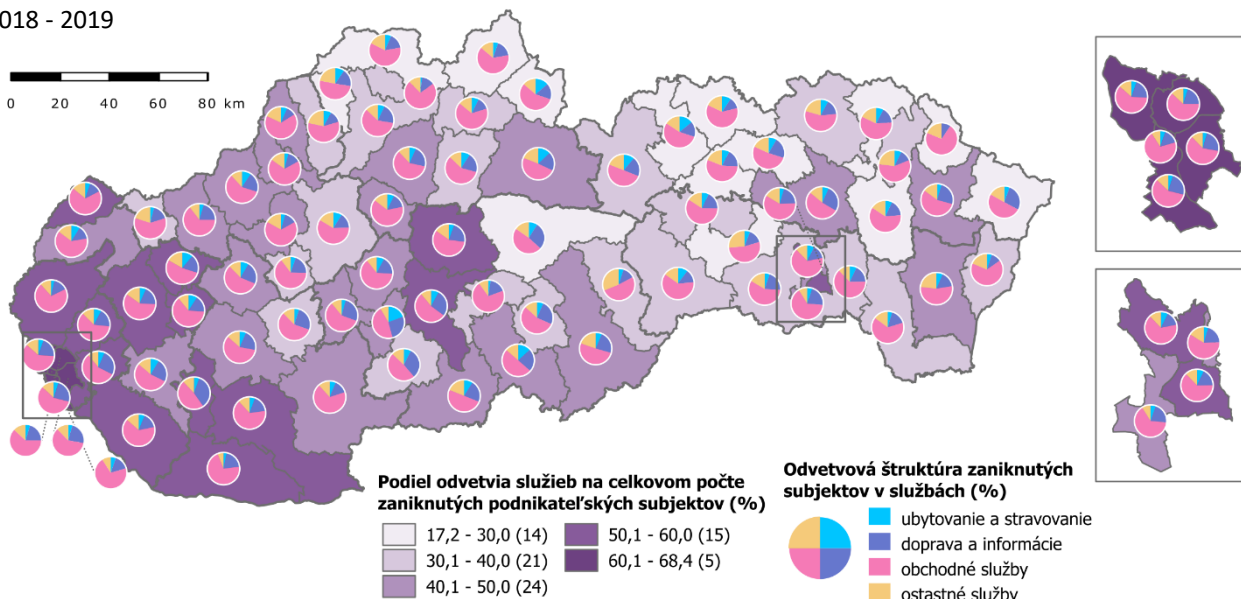

2009 - 2010

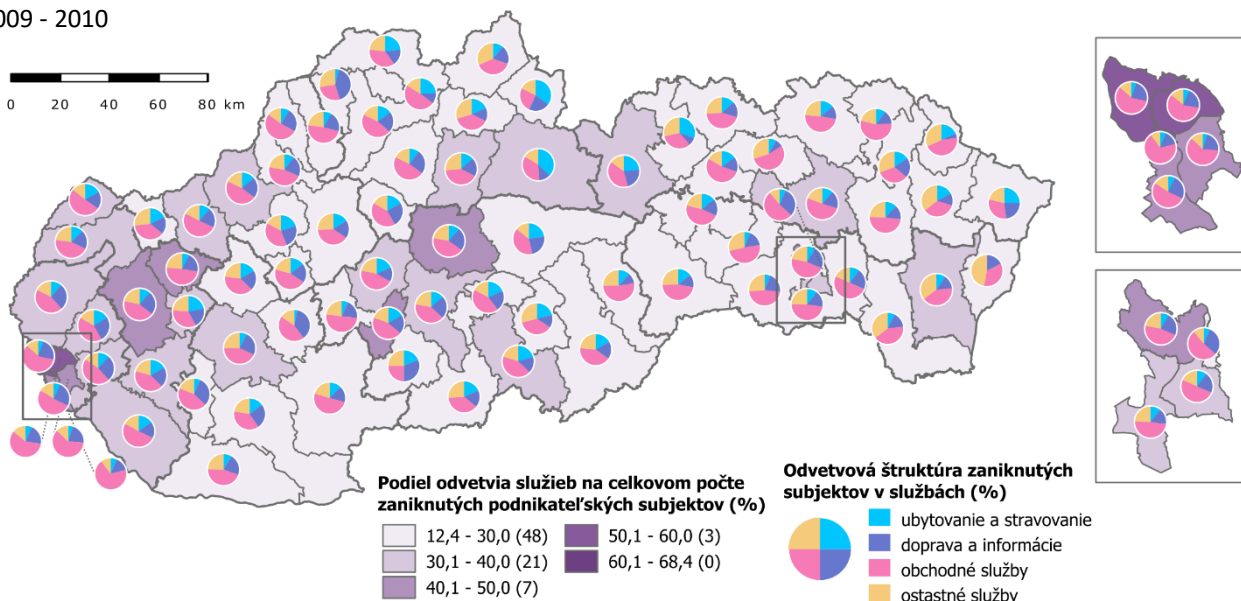

Mapa 36 Podiel zaniknutých podnikateľských subjektov v sektore služieb na všetkých zaniknutých subjektoch a ich odvetvová štruktúra v službách podľa okresov SR

2018 - 2019

2009 - 2010

4.3 Čistý prírastok MSP

Rozdiel medzi počtom vzniknutých a zaniknutých podnikateľských subjektov predstavuje čistý prírastok, resp. úbytok, ak by počet zaniknutých podnikateľských subjektov prevyšoval novovzniknuté subjekty v rovnakom období, napríklad za jeden kalendárny rok. Pozitívnym znakom podnikateľského prostredia na Slovensku je pretrvávajúci čistý prírastok podnikateľských subjektov. Každoročne tak vzniká viac MSP ako zaniká, čím prirodzene dochádza k zvyšovaniu početnosti MSP. Napriek tomu je vývoj čistého prírastku MSP na Slovensku značne nevyrovnaný.

Najvýraznejší pokles čistého prírastku bol zaznamenaný ešte v roku 2009. V dôsledku krízy sa zásadne zvýšil počet zaniknutých firiem (medziročne o 25 %) a zároveň poklesol počet novovzniknutých (medziročne o 16 %). Vplyvom rýchlejšieho tempa rastu zánikov ako vznikov dosahovala hodnota čistého prírastku MSP až do roku 2016 nižšie hodnoty, maximálne do 10 000. Od roku 2016 do roku 2019 zaznamenal čistý prírastok podnikateľských subjektov takmer šesťnásobný nárast. Uvedený vývoj bolo výsledkom výrazného rastu počtu vzniknutých podnikateľských subjektov a súčasne stabilizáciou počtu zánikov. Čistý prírastok MSP na Slovensku tak dosiahol predkrízovú úroveň až v rokoch 2018 a 2019.

K poklesu čistého prírastku MSP v rokoch 2009 až 2016 prispeli najmä živnostníci, ktorí v tomto období zaznamenali takmer každý rok čistý úbytok s maximom v roku 2013 na úrovni 19 158. Za extrémnym úbytkom živnostníkov stojí vysoký počet ukončených živností v tomto období spájaný predovšetkým s rastom minimálneho a maximálneho vymeriavacieho základu pre výpočet odvodov SZČO. Subjekty podnikajúce v rámci právnej formy MSP – právnické osoby, vykazujú stabilnejší vývoj s každoročným čistým prírastkom, čo sa logicky prejavuje aj na dlhodobom raste početnosti MSP – právnických osôb.

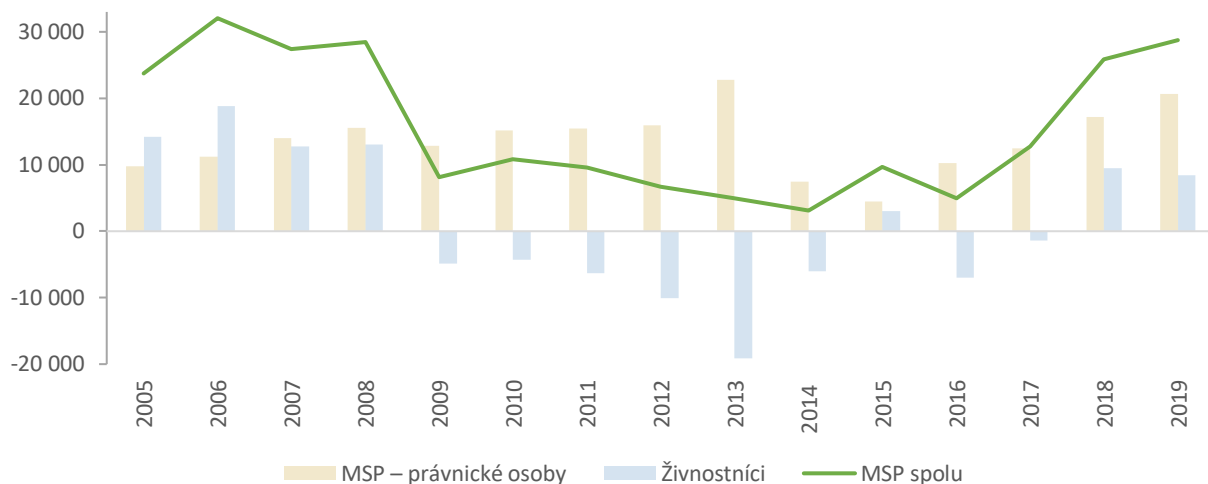
Z dlhodobého hľadiska dosiahli v každom roku sledovaného obdobia čistý prírastok len tri odvetvia, ktoré patria do sektoru služieb: doprava a informácie, obchodné služby a ostatné služby. Práve dynamický

rast čistého prírastku v sektore služieb po roku 2016 (o 224 %) významne prispel k celkovému prírastku MSP na Slovensku v posledných troch rokoch. Celý sektor služieb v súčasnosti zaznamenáva historicky najvyššie čisté prírastky MSP. Podobný vývoj možno pozorovať i v prípade stavebníctva, kde sa vplyvom krízy postupne utlmila podnikateľská aktivita a čistý prírastok osciloval okolo nuly. Vplyvom opätovného nárastu stavebnej produkcie a zjednodušenia podmienok podnikania pre živnostníkov (v stavebníctve pôsobí najviac živnostníkov, až štvrtina), sa čistý prírastok MSP v stavebníctve zvýšil takmer na 8 500, čím sa priblížil na predkrízovú úroveň. Uvedený trend platí aj pre odvetvie priemyslu. Naopak, negatívny vývoj spojený s dlhodobým úbytkom MSP bol zaznamenaný v obchode. Vývoj sa nezmenil ani po roku 2016, kedy čistý prírastok MSP v ostatných odvetviach hospodárstva rástol.

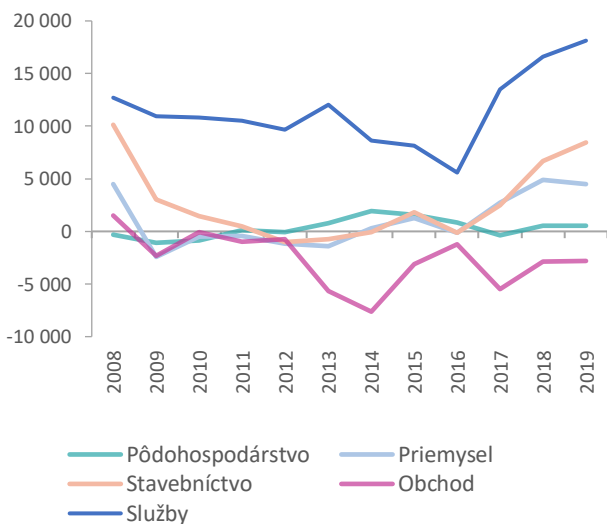
Dlhodobo priaznivý vývoj čistých prírastkov zaznamenávajú Bratislavský a Nitriansky kraj. Najviac podnikov pribúda v Bratislavskom kraji, kde sa negatívny vplyv finančnej krízy prejavil miernejšie ako v iných krajoch. Od roku 2016 sa čistý prírastok MSP v tomto kraji zvýšil trojnásobne, čo len potvrdzuje, že záujem o podnikanie v Bratislavskom kraji neustále rastie. V uplynulých troch rokoch dochádzalo k nárastu čistého prírastku aj v Žilinskom kraji, najmä vplyvom väčšieho počtu nových živnostníkov. V roku 2019 bola najvyššia miera čistého prírastku (vyjadrujúca podiel čistého prírastku na počet podnikateľských subjektov) práve v Žilinskom kraji. Nadpriemernú úroveň dosiahol čistý prírastok aj v Košickom a Bratislavskom kraji. Naopak, najnižšie čisté prírastky, v niektorých rokoch až úbytky MSP, eviduje Trenčiansky, Trnavský a Banskobystrický kraj.

Pri porovnaní miery vzniku a zániku MSP naprieč krajinami EÚ sa Slovensko nachádza nad priemerom únie. Znamená to, že každý rok na Slovensku vznikne podstatne viac firiem ako zanikne, a preto dosahuje vyšší prírastok MSP. V roku 2018 dosiahli najvyšší prírastok MSP na Malte, vo Francúzsku a na Cypre. Úbytok zaznamenali predovšetkým v Bulharsku, ale aj v Litve, Dánsku a Nemecku, pričom situácia v Nemecku je dlhodobo ovplyvňovaná najmä veľmi nízkou mierou vzniku MSP.

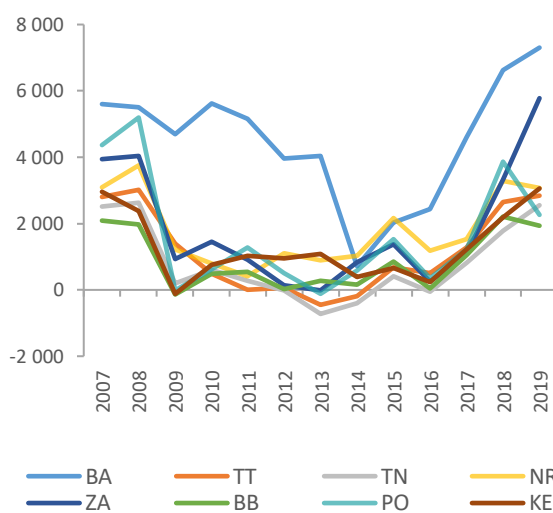
Graf 33 Vývoj čistého prírastku/úbytku MSP podľa právnej formy, 2005-2019

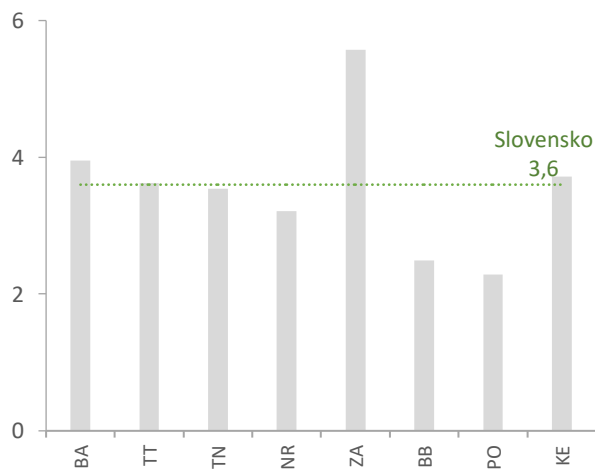
Graf 34 Čistý prírastok/úbytok MSP podľa odvetví, 2008-2019

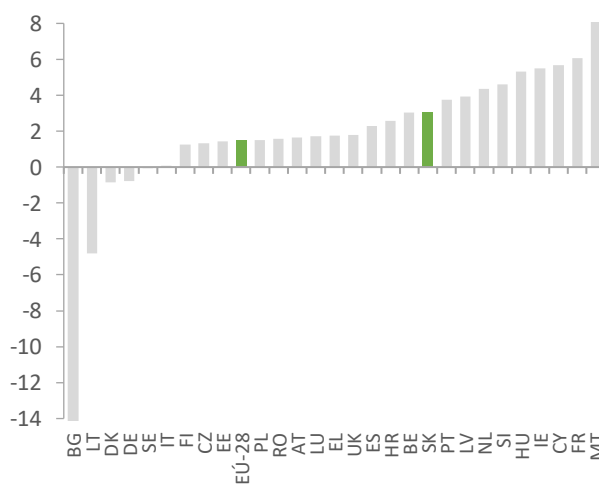
Graf 35 Čistý prírastok/úbytok MSP v krajoch SR, 2008-2019

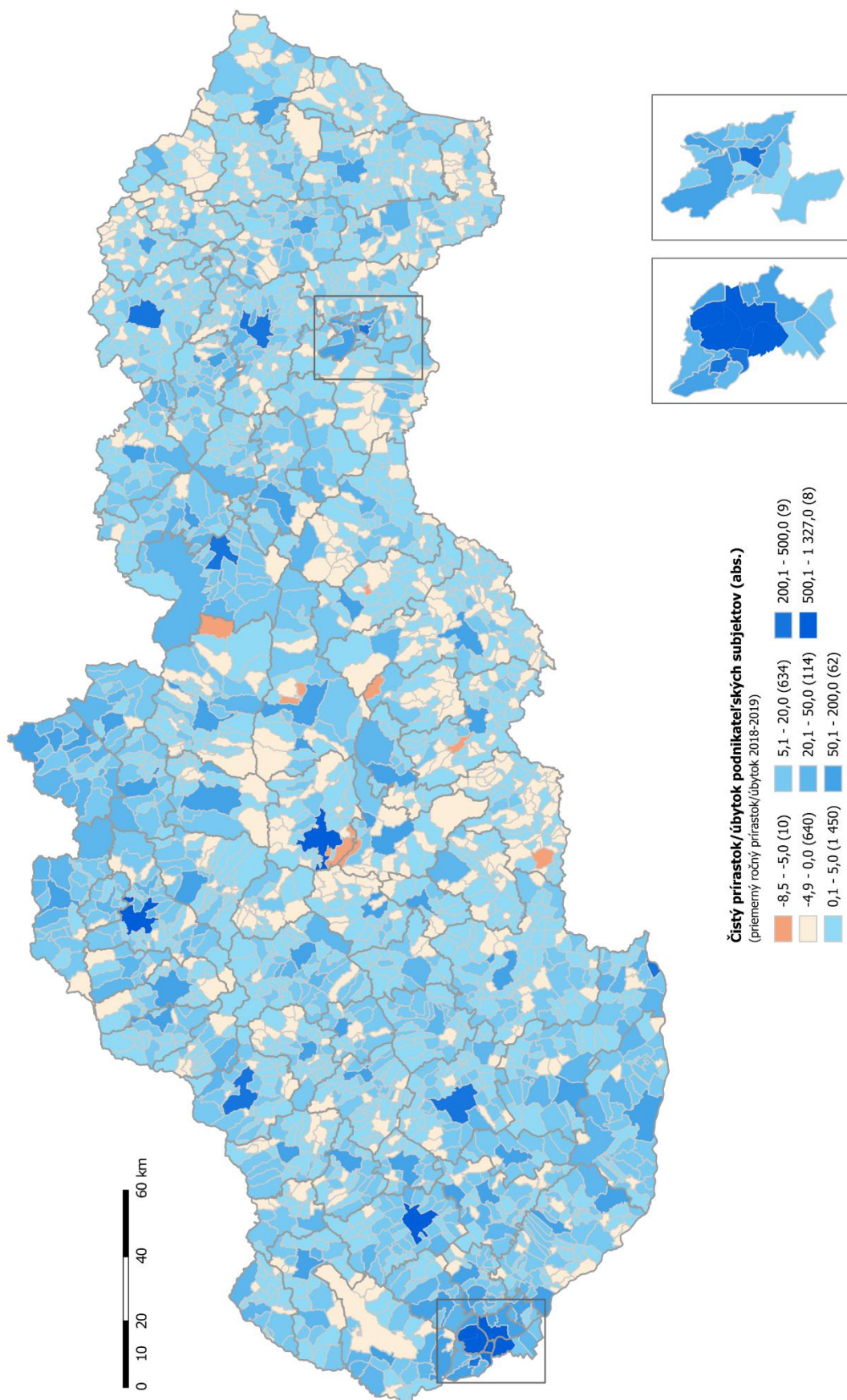
Graf 36 Miera čistého prírastku MSP podľa krajov SR, 2019

Graf 37 Rozdiel miery vzniku a zániku MSP v krajinách EÚ, 2018

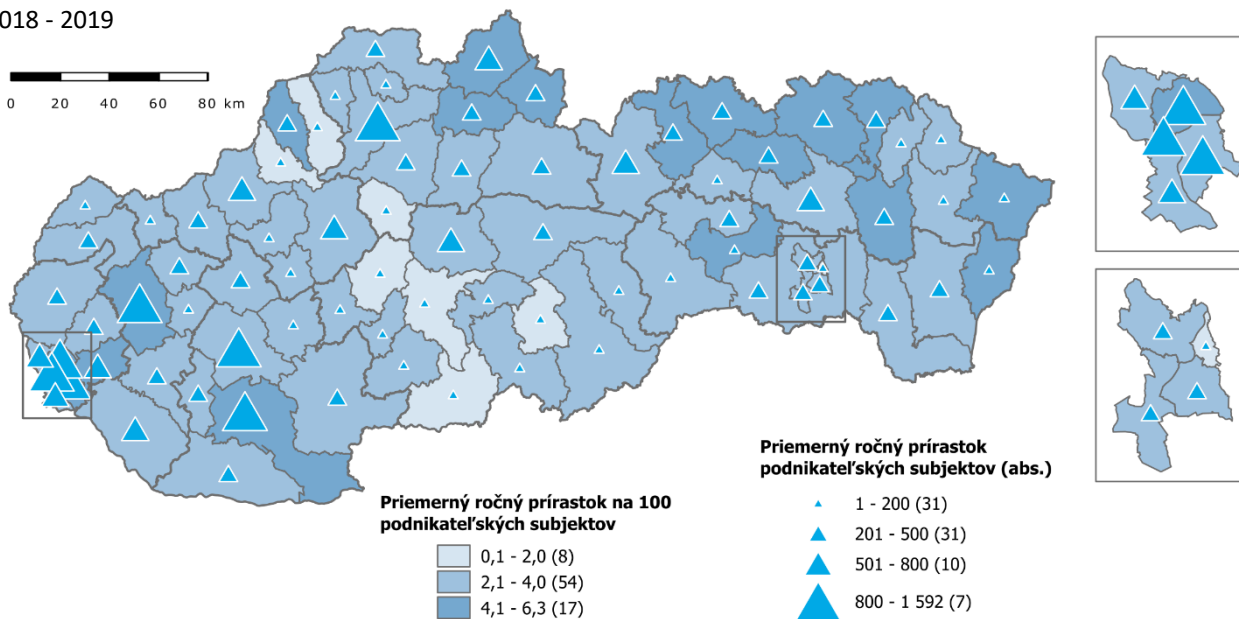

Mapa 37 Čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v obciach SR, 2018-2019

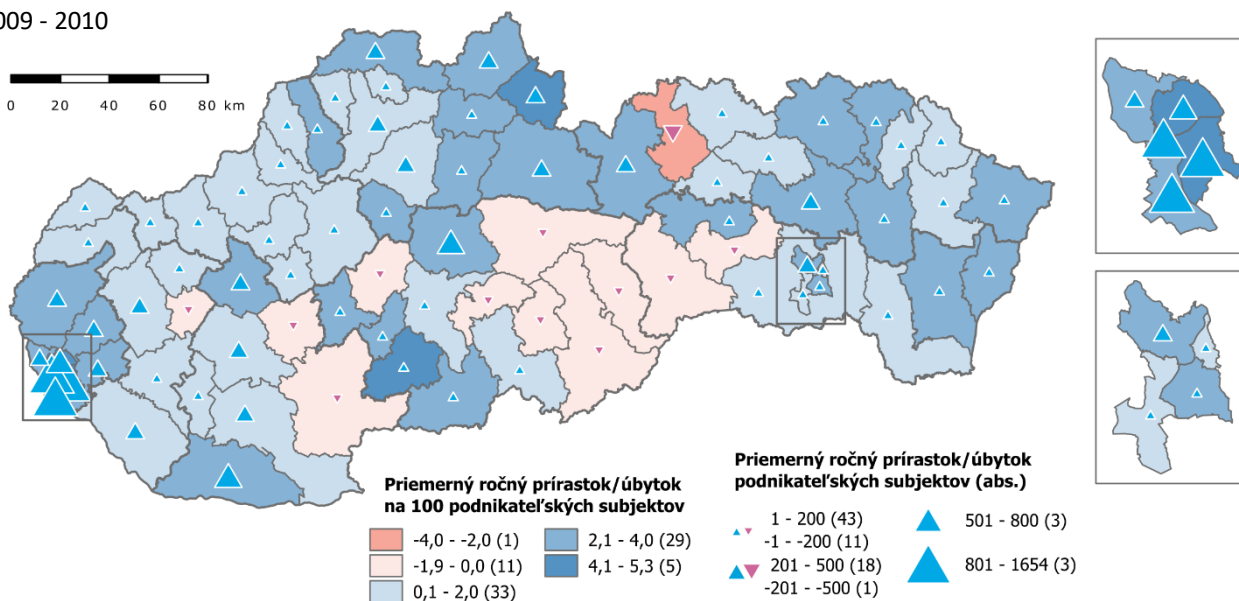

Mapa 38 Priemerný ročný čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v okresoch SR

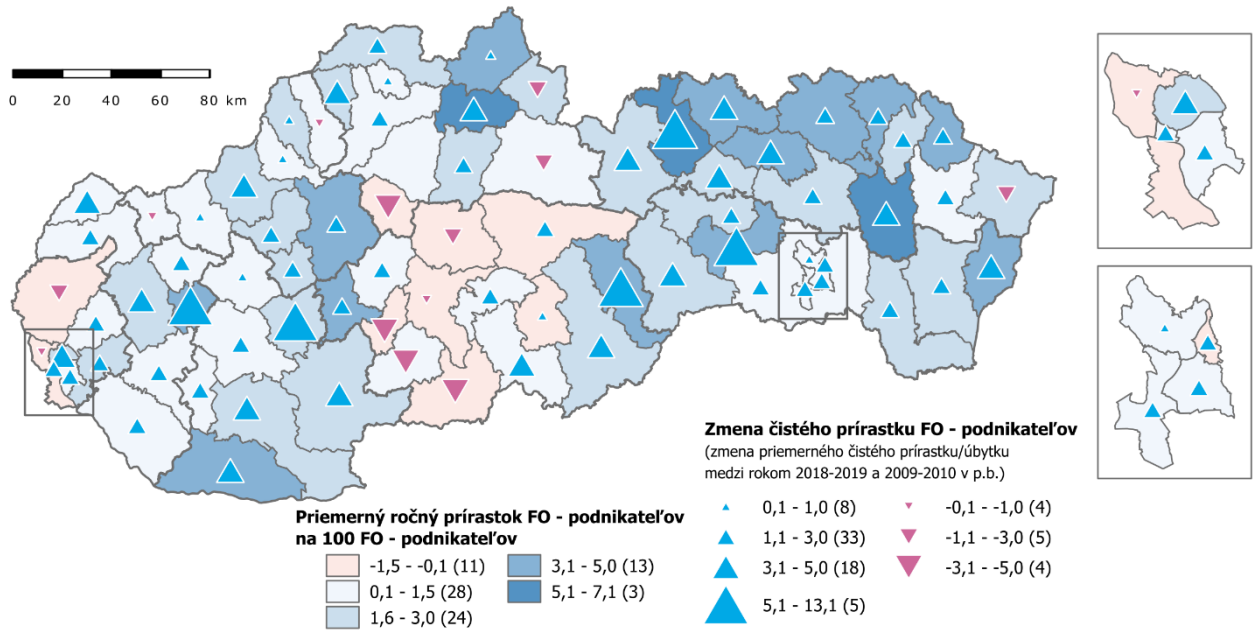
2018 - 2019

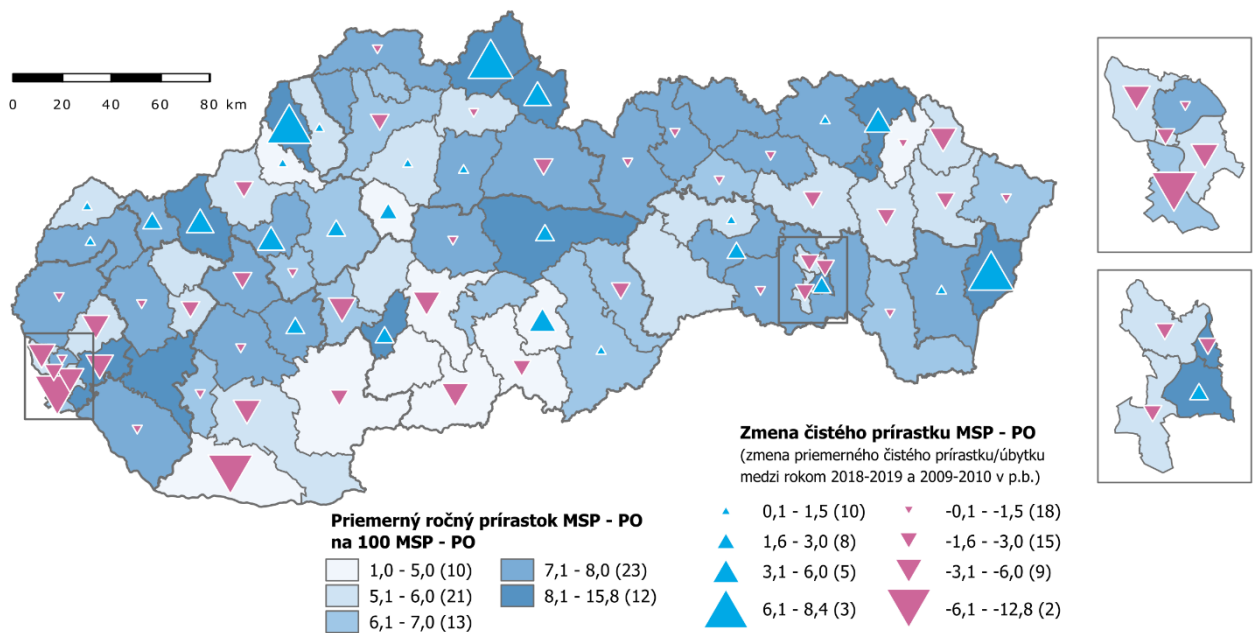
2009 - 2010

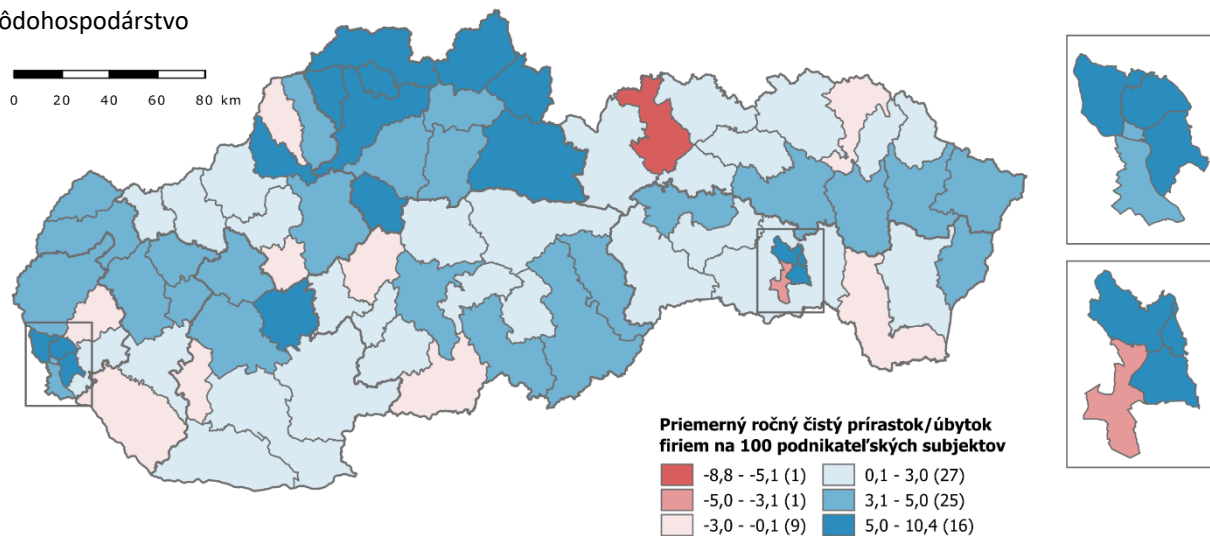
Mapa 39 Čistý prírastok/úbytok FO – podnikateľov v okresoch SR, 2018-2019
(priemerný ročný čistý prírastok/úbytok FO –podnikateľov na 100 FO - podnikateľov)

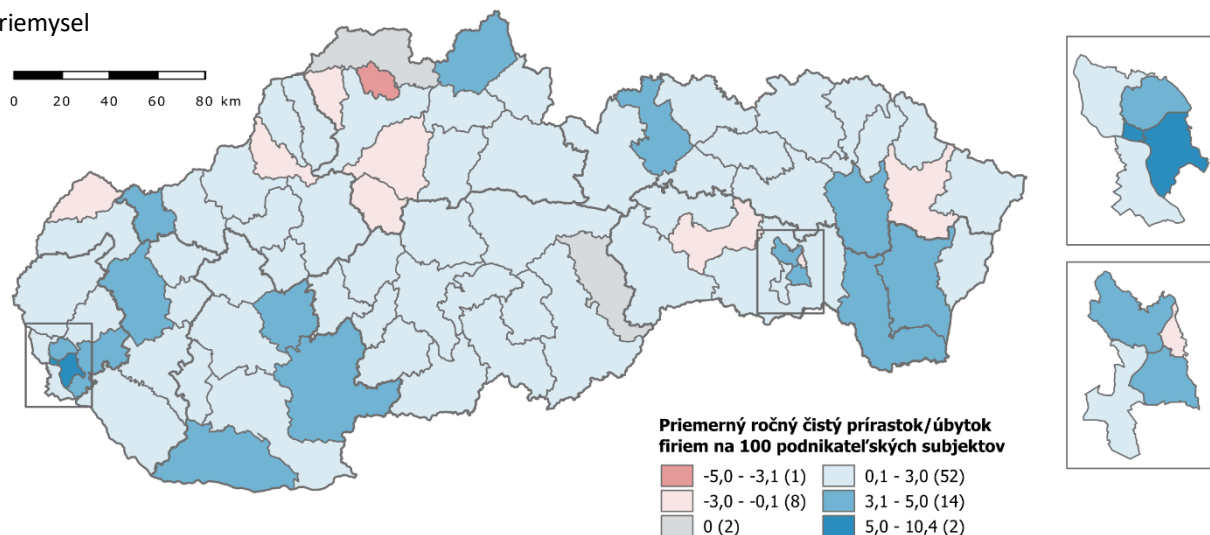
Mapa 40 Čistý prírastok podnikov – právnických osôb v okresoch SR, 2018-2019
(priemerný ročný čistý prírastok právnických osôb na 100 podnikov – právnických osôb)

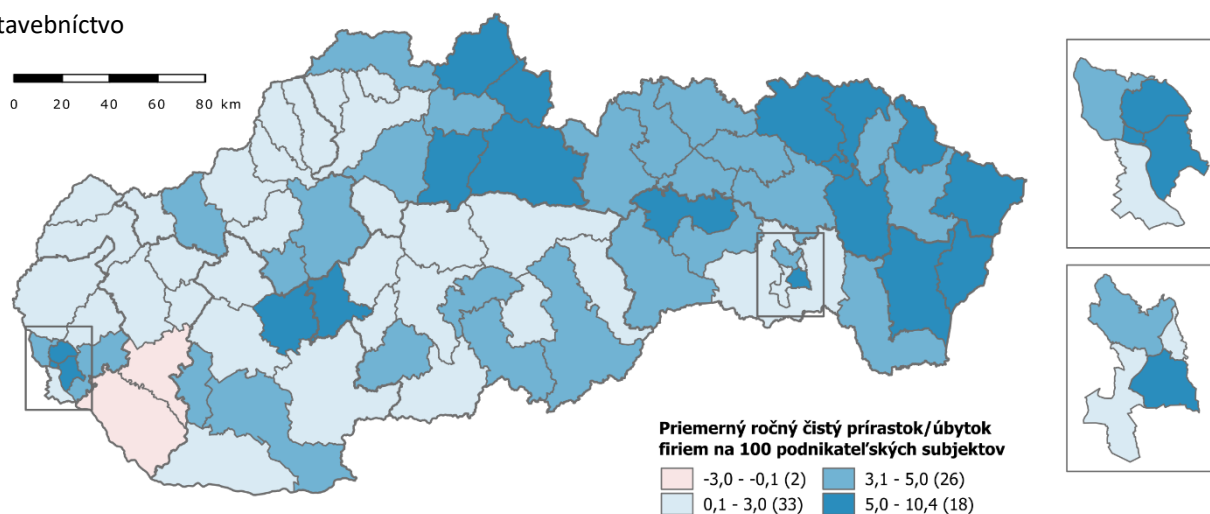
Mapa 41 Čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v odvetví pôdohospodárstva v okresoch SR, 2018-2019
Pôdohospodárstvo

Mapa 42 Čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v odvetví priemyslu v okresoch SR, 2018-2019
Priemysel

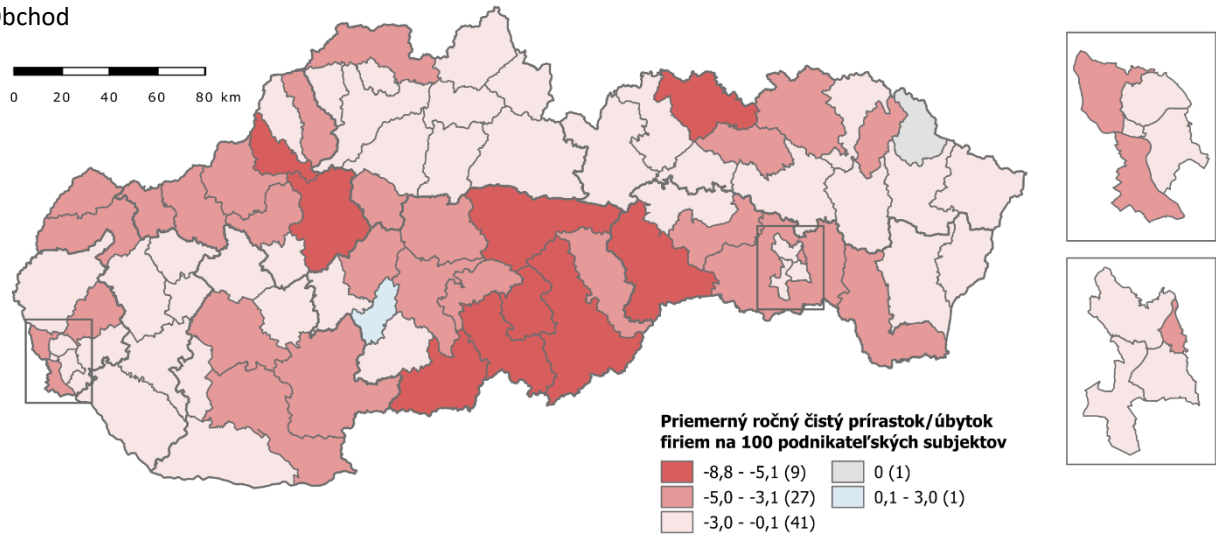

Mapa 43 Čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v odvetví stavebníctva v okresoch SR, 2018-2019
Stavebníctvo

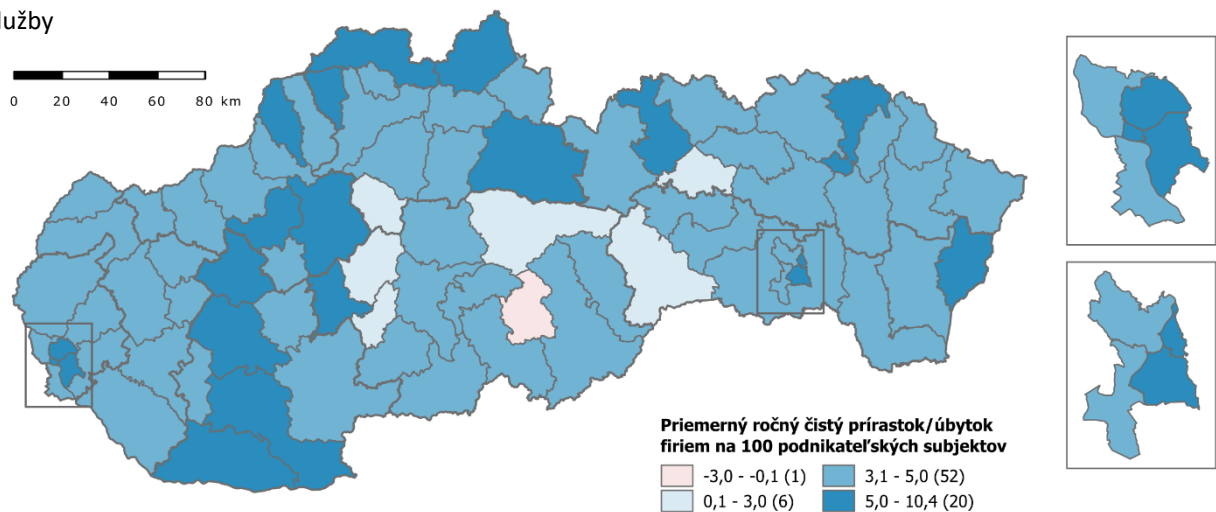

Mapa 44 Čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v odvetví obchodu v okresoch SR, 2018-2019

Obchod

Mapa 45 Čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v odvetví služieb v okresoch SR, 2018-2019

Služby

4.4 Dĺžka podnikania a miera prežitia MSP

Z celkového počtu aktívnych malých a stredných podnikov na Slovensku, bola na konci roku 2019 takmer jedna tretina (30 %) vo veku do 3 rokov od vzniku. Podiel etablovaných MSP, ktoré na trhu pôsobia 4 až 10 rokov od svojho vzniku, predstavoval tiež takmer jednu tretinu (31 %). Už viac ako 10 rokov na Slovensku pôsobí 39 % aktívnych MSP. Stabilnou súčasťou podnikateľského prostredia na Slovensku je aj 15 % malých a stredných podnikov, ktoré pôsobia na trhu už viac ako 20 rokov.

Vysoká dynamika vývoja (vznik a zánik) FO – podnikateľov a najmä živnostníkov sa odzrkadľuje aj na vekovej štruktúre MSP. Z celkového počtu aktívnych FO – podnikateľov na konci roku 2019 vznikla až štvrtina (25 %) v rokoch 2018 a 2019 a tretina (33 %) od roku 2017. Zastúpenie aktívnych FO – podnikateľov so skorším rokom vzniku sa však dramaticky znižuje. Znamená to, že MSP podnikajúce ako FO – podnikatelia, sú aktívne pomerne krátko. Napriek tomu sa medzi nimi nachádza aj početnejšia skupina podnikateľov aktívnych už od obdobia 1990 až 1992, teda takmer 30 rokov (8 %). Dlhoročnú odolnosť voči dynamicky sa meniacim podmienkam podnikania na Slovensku potvrdzuje právna forma MSP – právnické osoby. Z pohľadu aktivity sú stabilnejšie ako FO – podnikatelia, pričom ich štruktúra vykazuje vyrovnanjšie rozloženie s výrazným podielom podnikov vo vekových kategóriách až do 14 rokov. MSP – právnické osoby sú stabilnejšie aj preto, že v porovnaní s FO – podnikateľmi nie sú motivované rušiť neaktívne firmy napr. z dôvodu nutnosti platenia odvodov.

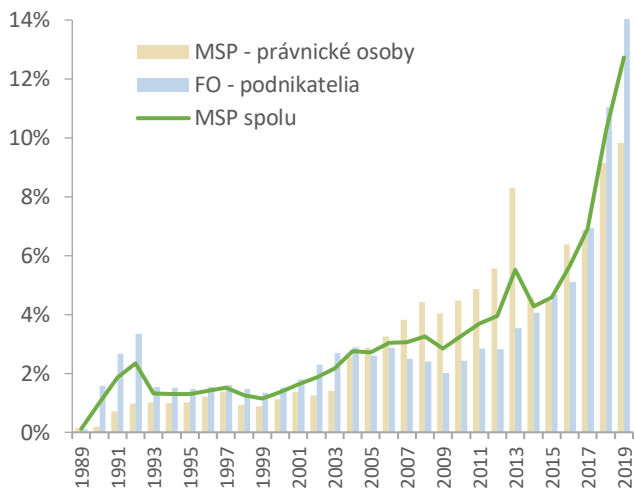
V roku 2019 dosiahol priemerný vek MSP na Slovensku 9 rokov. Vyšší priemerný vek dosahujú MSP so sídlom v Trenčianskom (9,5 roka) a Trnavskom kraji (9,4 roka), čo len potvrdzuje silnú pozíciu stabilných a etablovaných MSP v týchto krajoch. Najnižší priemerný vek (8,6 roka) bol v roku 2019 zaznamenaný medzi MSP v Prešovskom kraji. K nižšiemu priemernému veku MSP v kraji prispieva najmä dynamický rast novoregistrovaných MSP od roku 2016.

Administratívna miera prežitia MSP na Slovensku po jednom roku od vzniku, sledovaná na základe dátumu vzniku a zániku v RO ŠÚ SR, sa od roku 2014 postupne znižuje. Pokles miery prežitia sa týka všetkých krajov. Najvyššiu mieru prežitia po 1 roku dosahujú MSP z Bratislavského kraja (86 % v roku 2019). V ostatných krajoch je miera prežitia MSP podstatne nižšia, od 76 % v Trnavskom kraji, po 68 % v Prešovskom.

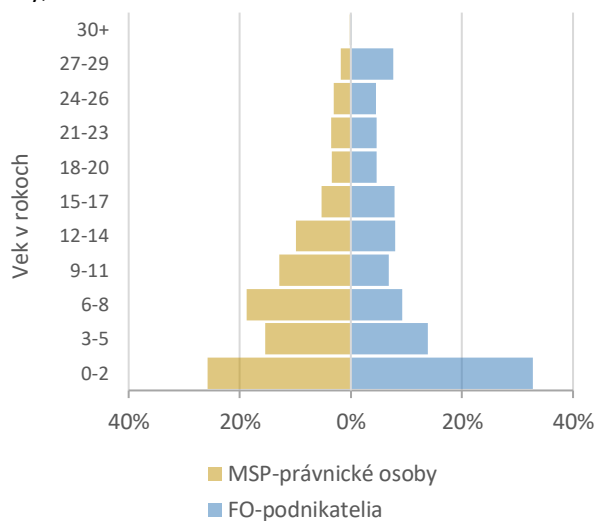
Podobný vývoj, avšak s miernejším poklesom, bol zaznamenaný pri administratívnej miere prežitia MSP po 3 rokoch od vzniku. Dlhodobo nadpriemernú mieru prežitia, približne na úrovni 80 %, vykazujú MSP, ktoré sídlia v Bratislavskom kraji. To vyplýva z vyššieho zastúpenia podnikov, ktoré nie sú administratívne zrušené aj keď sú neaktívne. Takéto MSP v ostatných krajoch nepresahujú hranicu 70 %. Po 3 rokoch od svojho vzniku prežije najmenej MSP, približne len polovica, v Prešovskom kraji.

Miera prežitia meraná podľa metodiky Eurostatu na základe aktivity podnikateľských subjektov prináša mierne nižšie hodnoty. Z celkového počtu podnikateľských subjektov, ktoré na Slovensku vznikli v roku 2017 (v odvetviach B-S), bolo po prvom roku stále aktívnych 84 % MSP. S postupujúcim časom sa miera prežitia podnikateľských subjektov na Slovensku znižuje. Po treťom roku od svojho vzniku bolo v roku 2018 stále aktívnych 61 % podnikateľských subjektov. Vo všeobecnosti vykazujú najvyššiu mieru prežitia podnikateľské subjekty z odvetvia priemyslu. Naopak, nízka miera prežitia je charakteristická pre MSP pôsobiace v stavebníctve. Slovensko dosahuje v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ mierne nadpriemerné hodnoty. V roku 2018 bolo najviac MSP stále aktívnych aj po 3 rokoch od svojho vzniku v Holandsku (77 %), Grécku (74 %) a Belgicku (73 %). Najnižšou mierou prežitia sa prezentujú podnikateľské subjekty v Litve (38 %), Portugalsku a Lotyšsku (zhodne po 47 %).

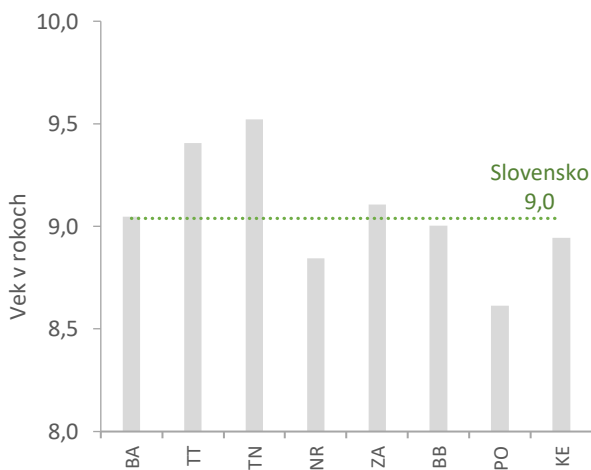
Graf 38 Štruktúra MSP podľa roku vzniku a právnej formy, 2019

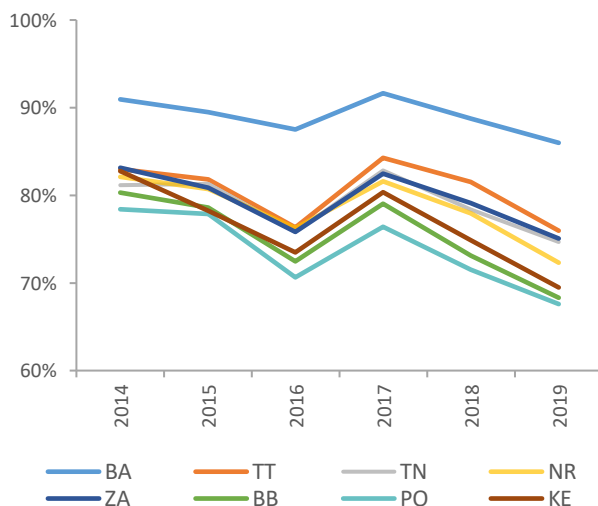
Graf 39 Štruktúra MSP podľa dĺžky podnikania a právnej formy, 2019

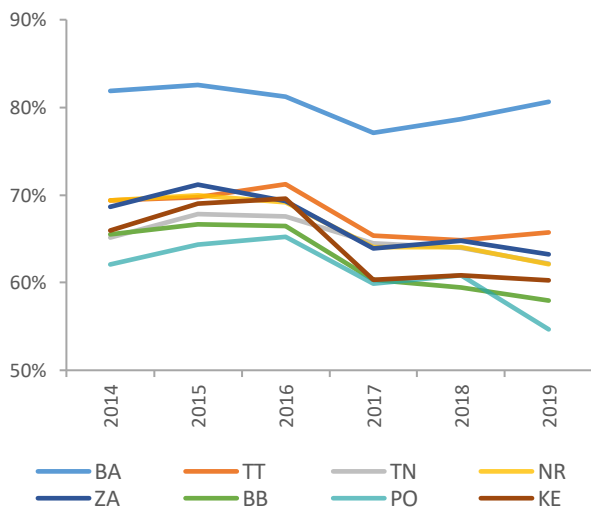
Graf 40 Priemerný vek MSP v krajoch SR, 2019

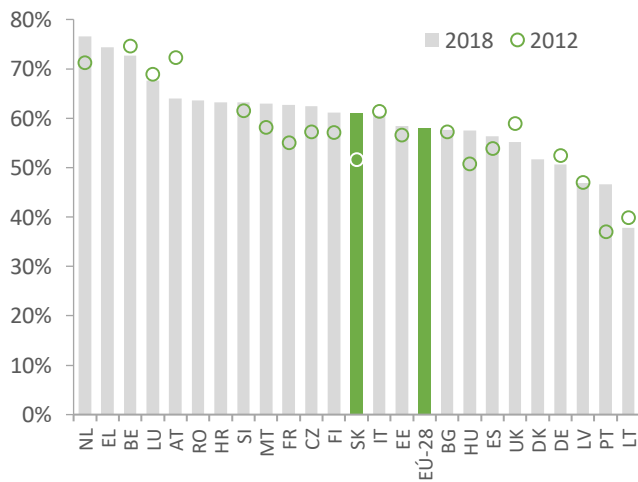
Graf 41 Miera prežitia MSP po 1 roku v krajoch SR, 2014-2019

Graf 42 Miera prežitia MSP po 3 rokoch v krajoch SR, 2014-2019

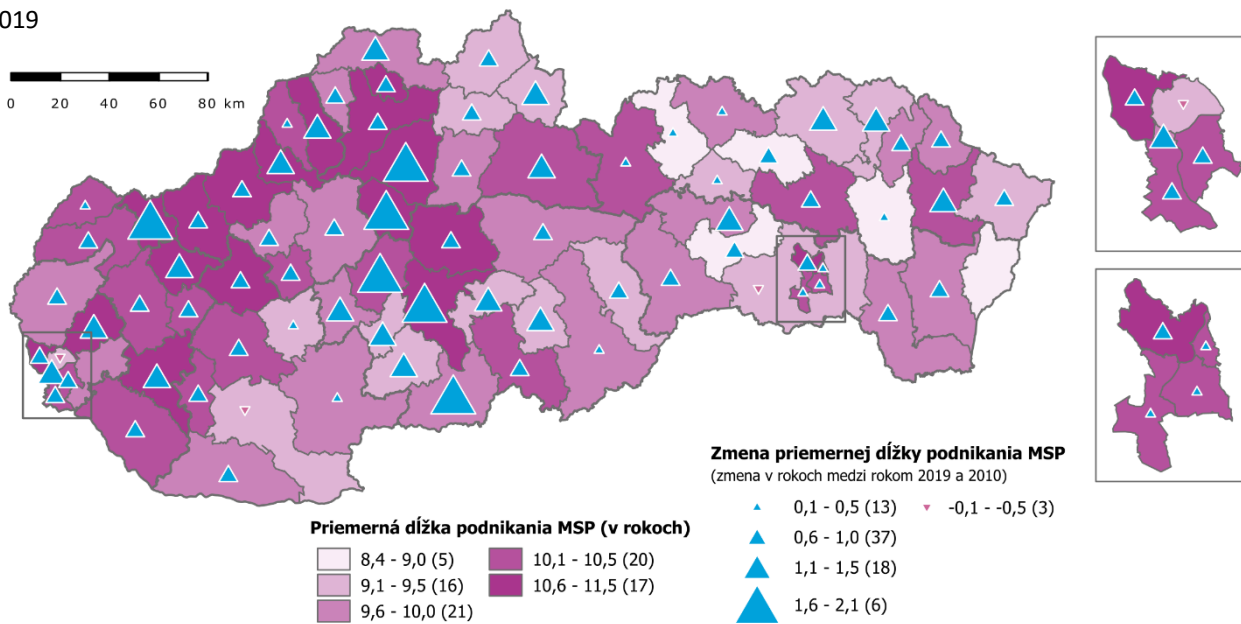

Graf 43 Miera prežitia MSP po 3 rokoch v krajinách EÚ, 2018

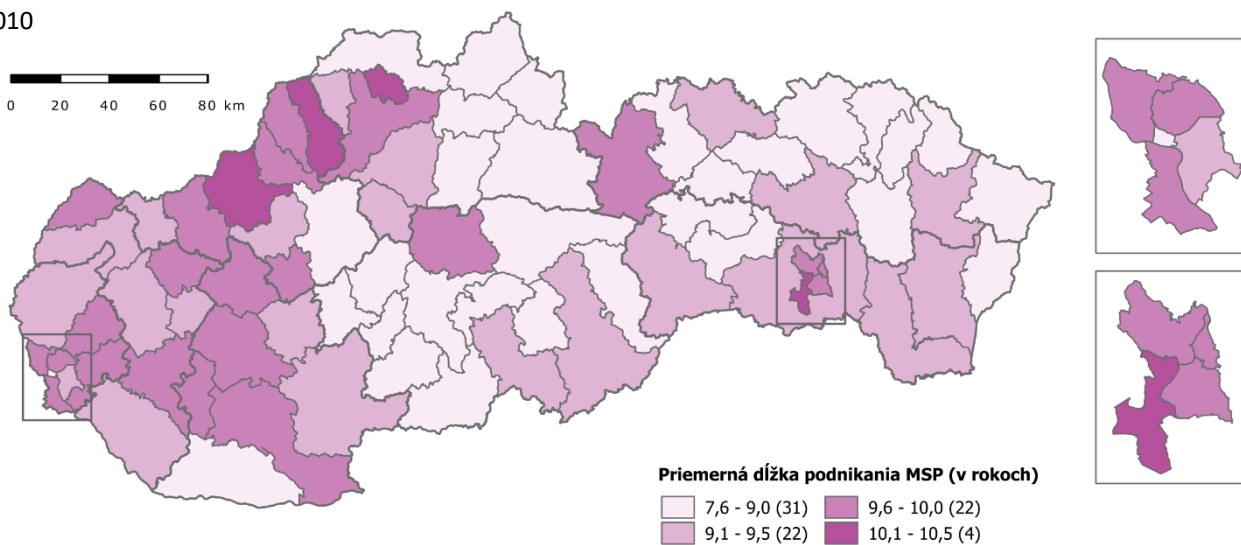

Mapa 46 Priemerná dĺžka podnikania MSP v okresoch SR

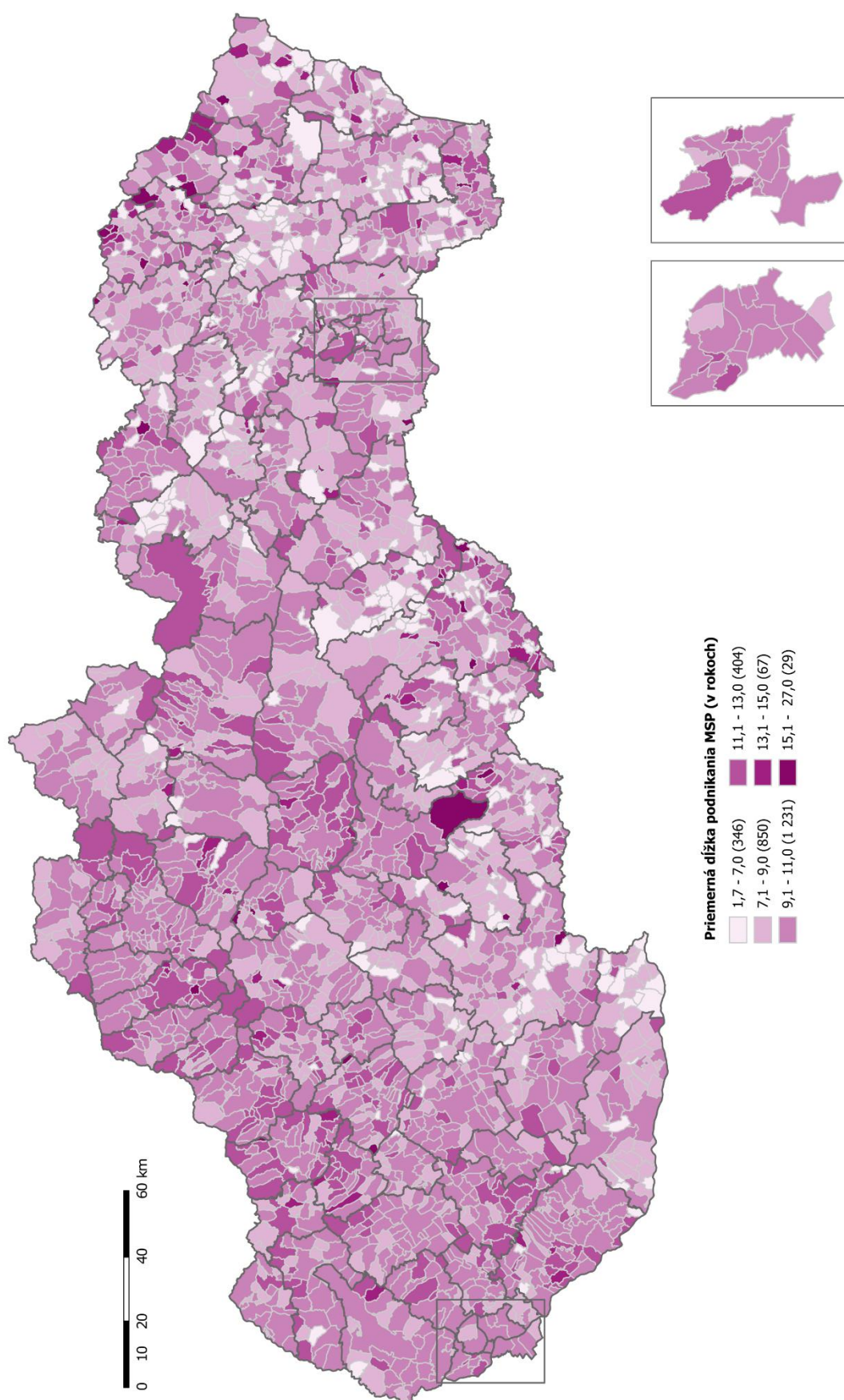
2019

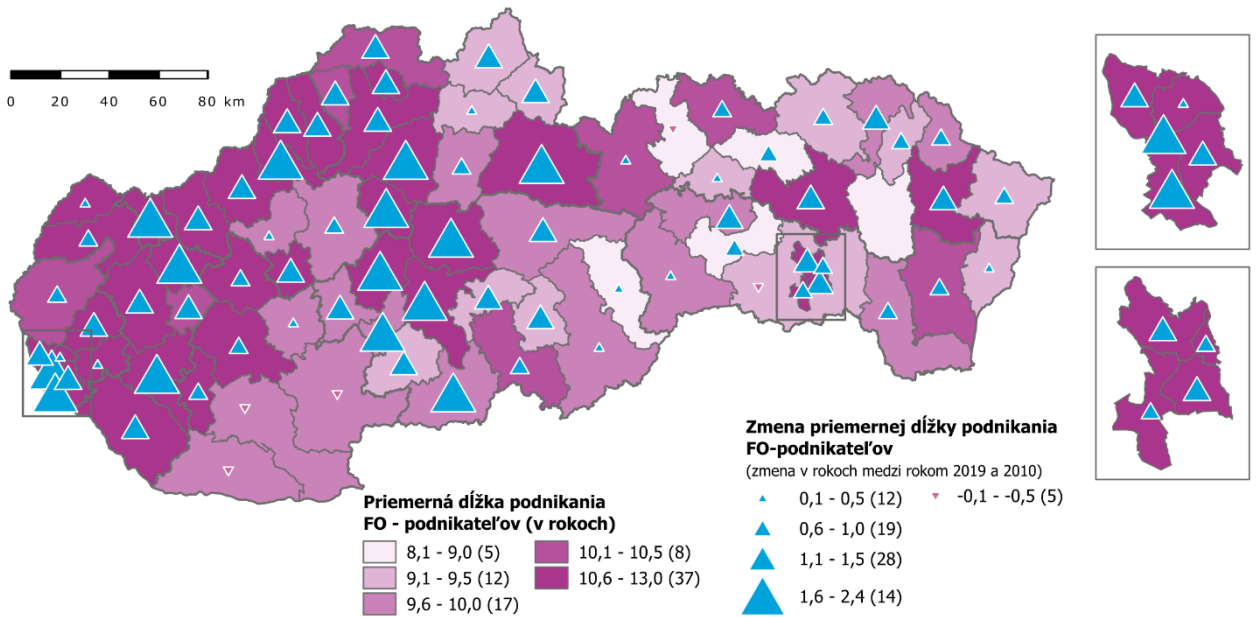
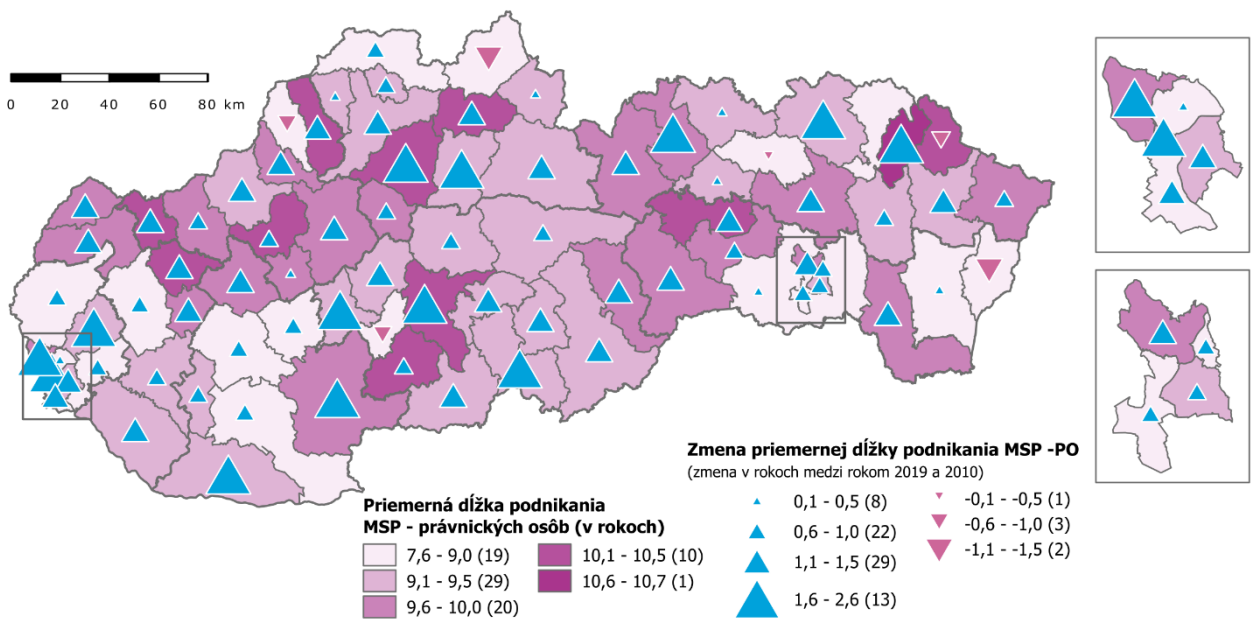

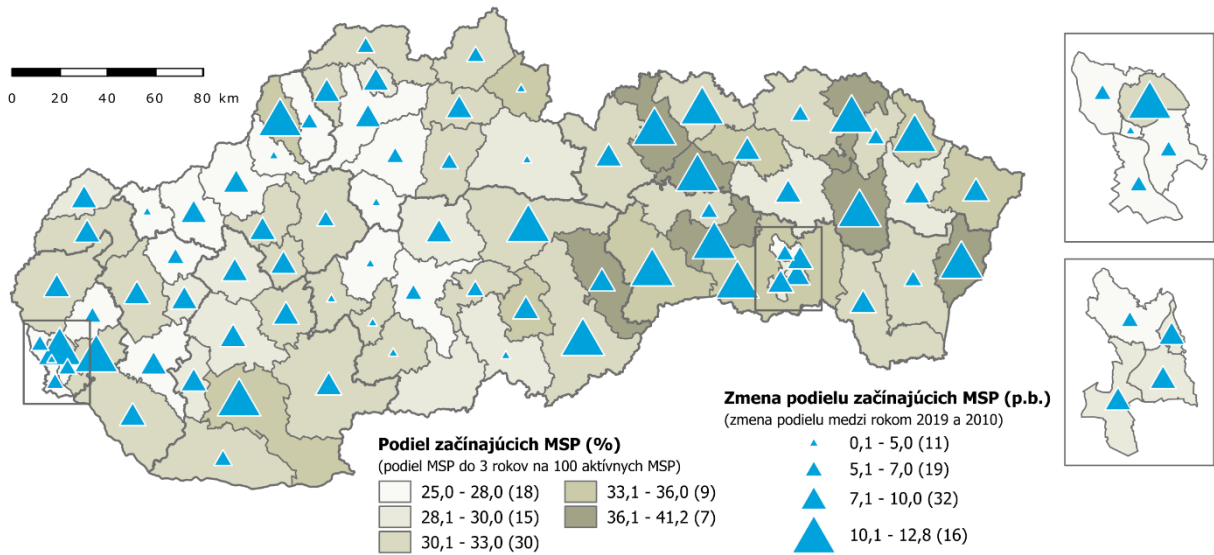
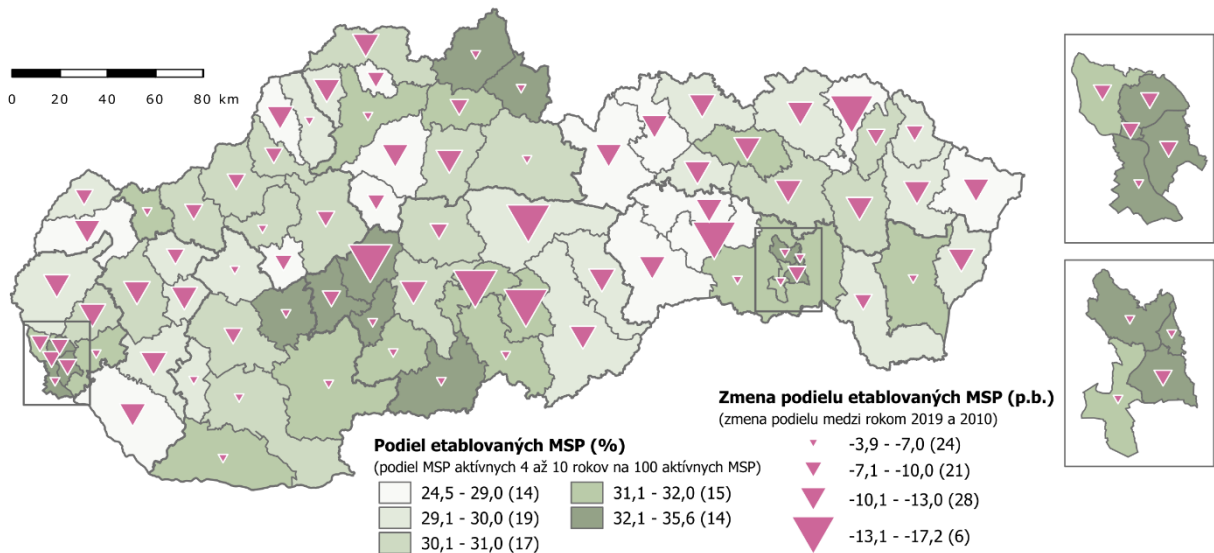
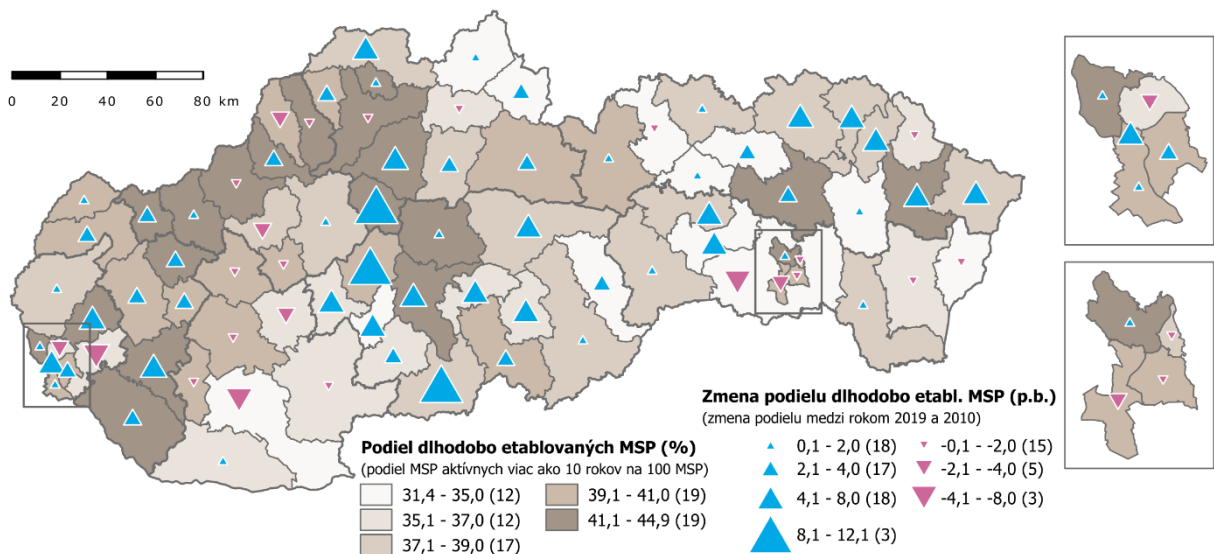
2010

Mapa 47 Priemerná dĺžka podnikania MSP v obciach SR, 2019

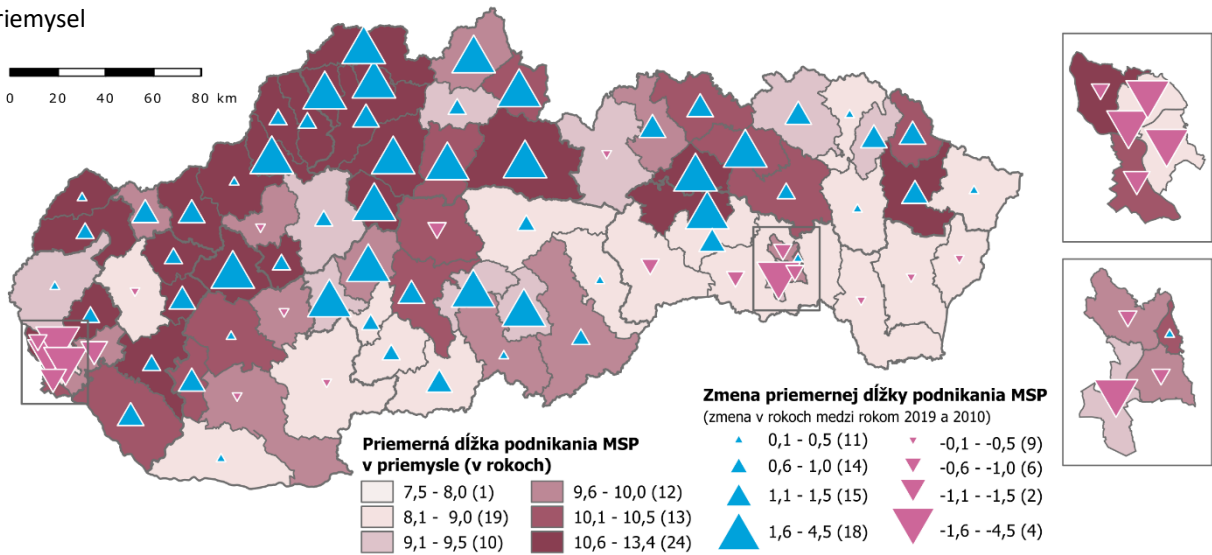

Mapa 48 Priemerná dĺžka podnikania FO – podnikateľov v okresoch SR, 2019**Mapa 49** Priemerná dĺžka podnikania MSP – právnických osôb v okresoch SR, 2019

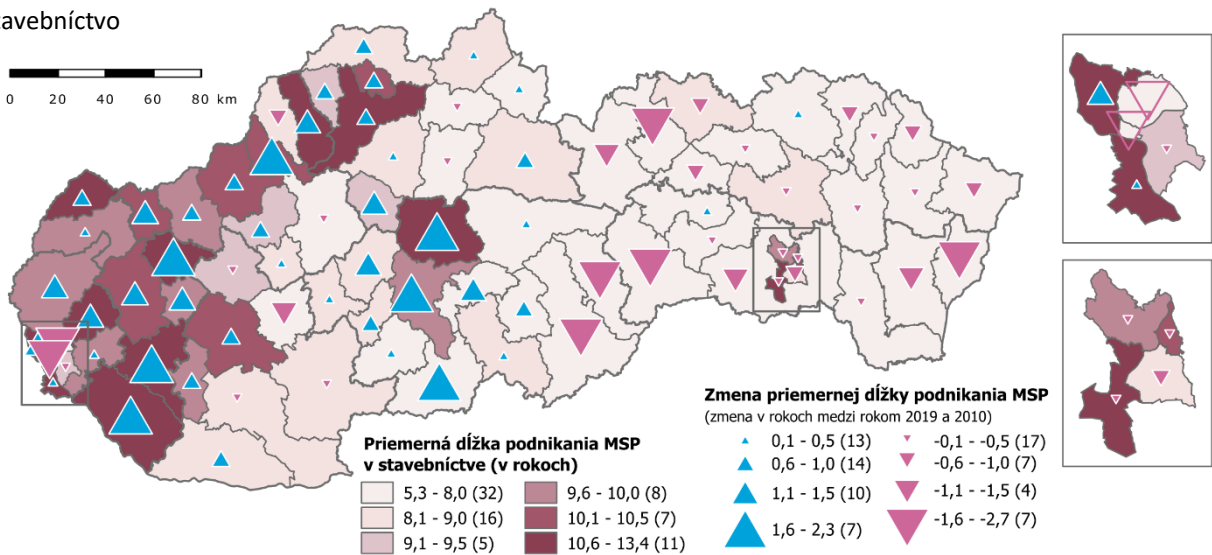
Mapa 50 Podiel začínajúcich MSP s dĺžkou podnikania do troch rokov v okresoch SR, 2019**Mapa 51** Podiel etablovaných MSP s dĺžkou podnikania 4 až 10 rokov v okresoch SR, 2019**Mapa 52** Podiel dlhodobo etablovaných MSP s dĺžkou podnikania viac ako 10 rokov v okresoch SR, 2019

Mapa 53 Priemerná dĺžka podnikania MSP v sektore priemyslu podľa okresov SR, 2019

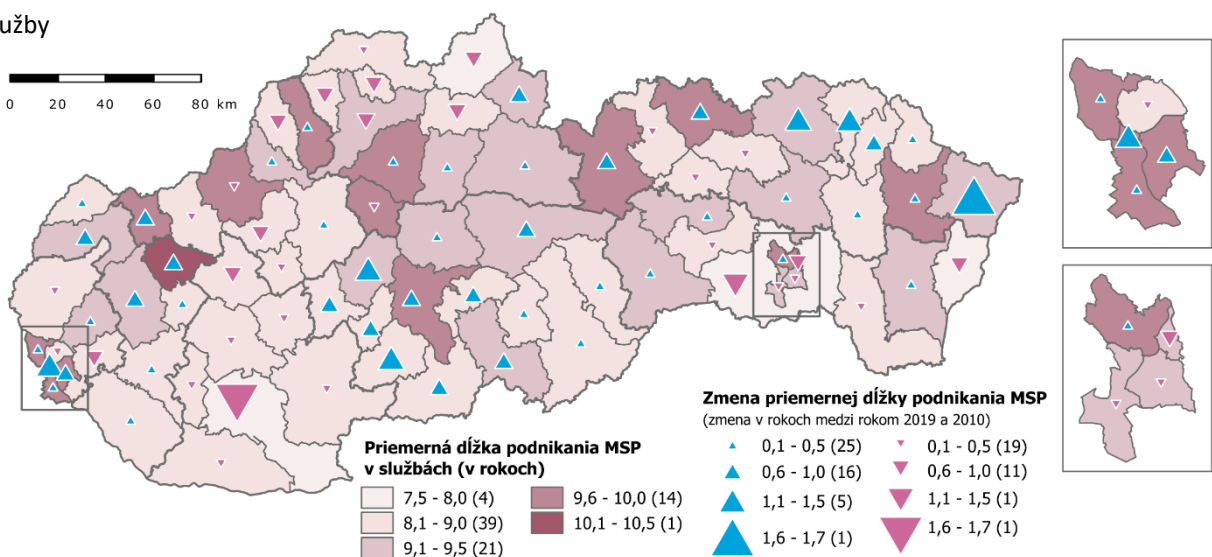
Priemysel

Mapa 54 Priemerná dĺžka podnikania MSP v sektore stavebníctva podľa okresov SR, 2019

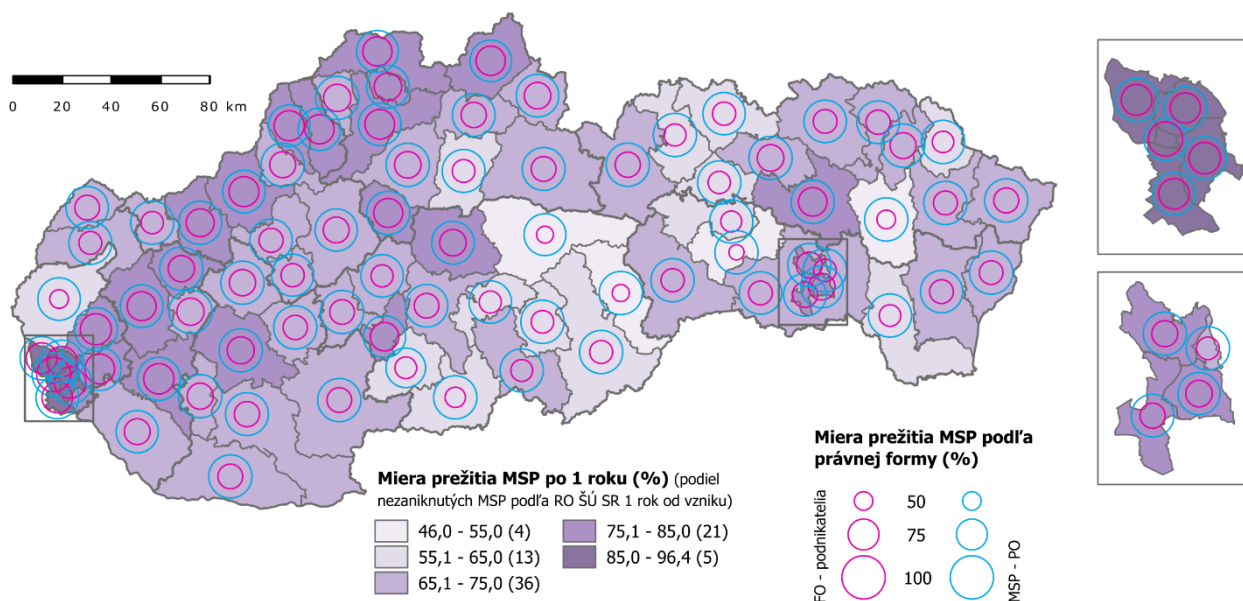
Stavebníctvo

Mapa 55 Priemerná dĺžka podnikania MSP v sektore služieb podľa okresov SR, 2019

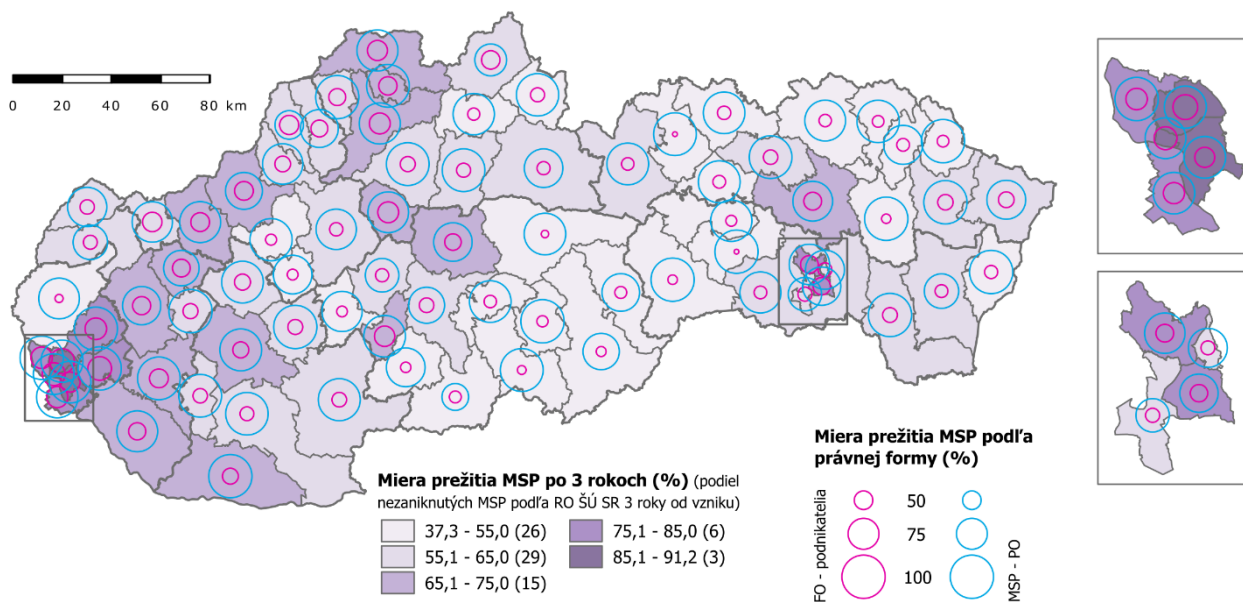
Služby

Mapa 56 Miera prežitia MSP po jednom roku od vzniku v okresoch SR, 2019
(administratívna miera prežitia vyjadruje podiel nezaniknutých MSP jeden rok od zápisu do Registra organizácií ŠÚ SR)

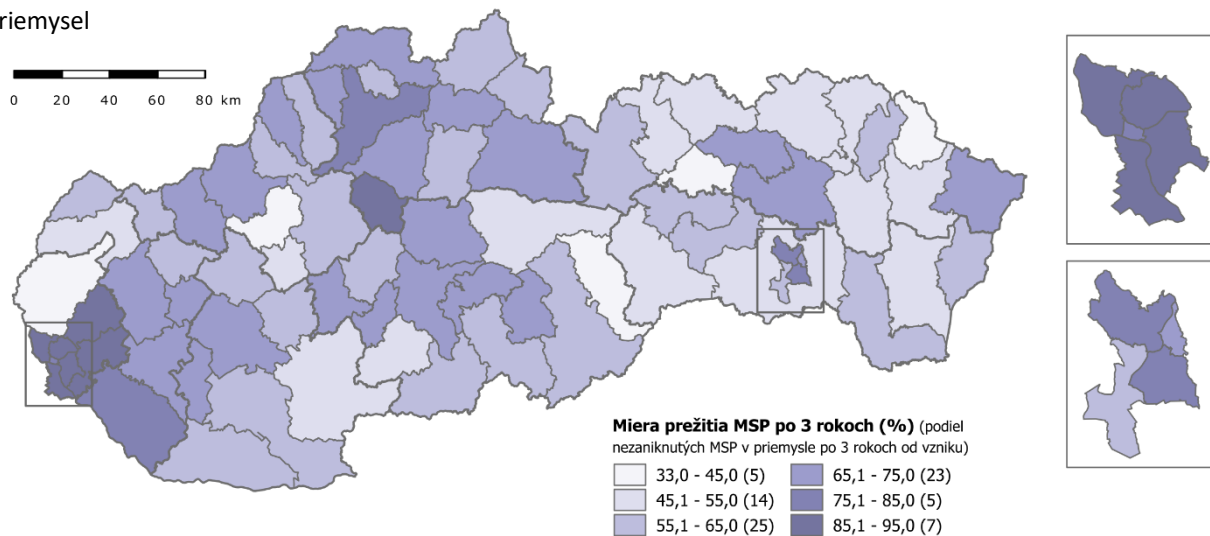

Mapa 57 Miera prežitia MSP po troch rokoch od vzniku v okresoch SR, 2019
(administratívna miera prežitia vyjadruje podiel nezaniknutých MSP tri roky od zápisu do Registra organizácií ŠÚ SR)

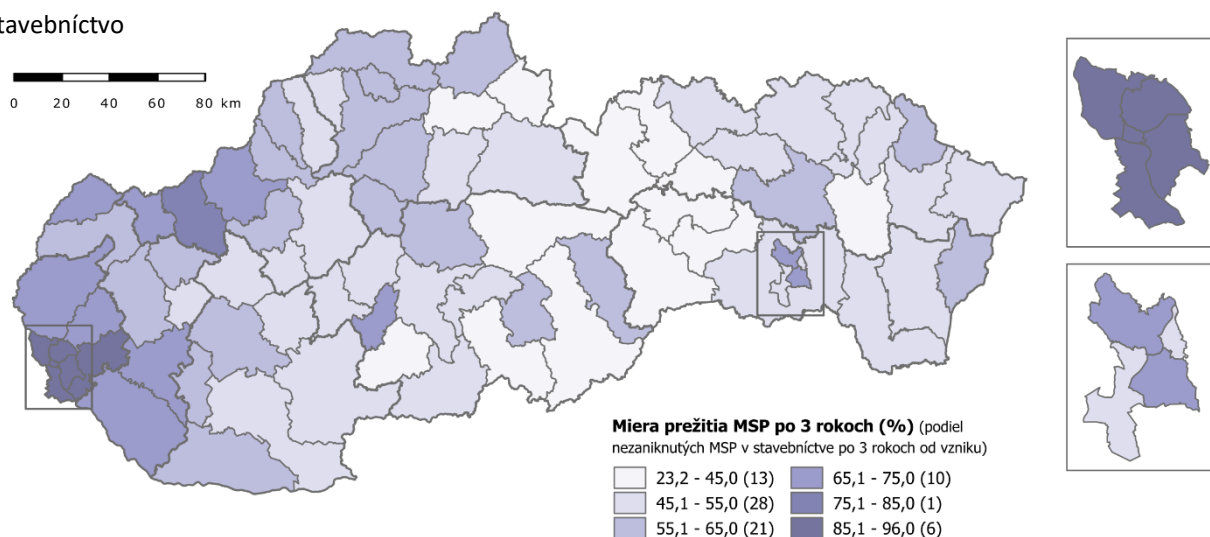

Mapa 58 Miera prežitia MSP v priemysle po troch rokoch od vzniku v okresoch SR, 2019

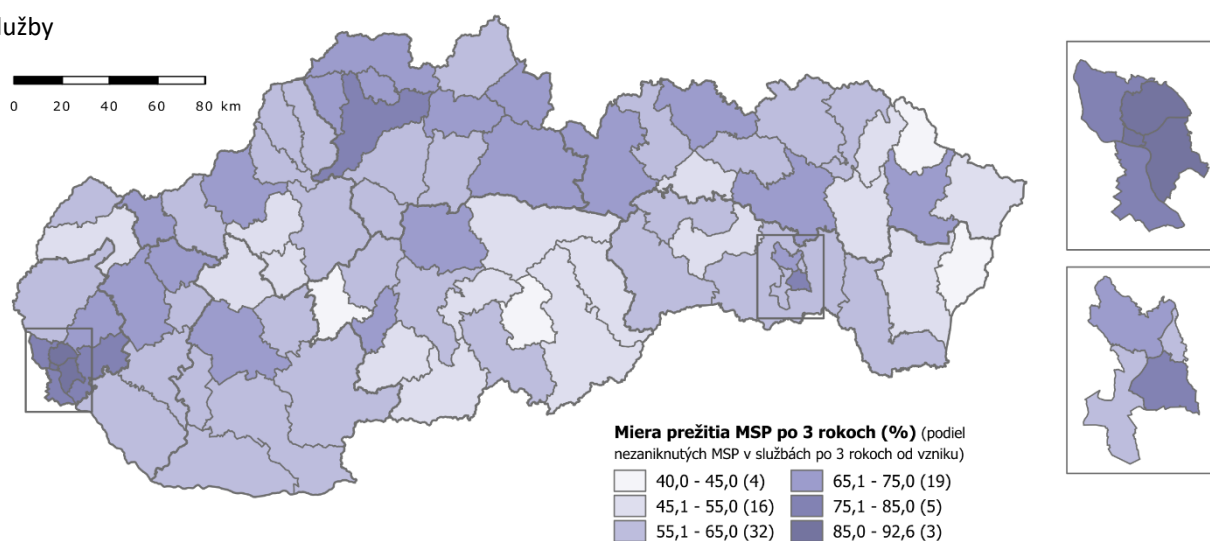
Priemysel

Mapa 59 Miera prežitia MSP v stavebníctve po troch rokoch od vzniku v okresoch SR, 2019

Stavebníctvo

Mapa 60 Miera prežitia MSP v službách po troch rokoch od vzniku v okresoch SR, 2019

Služby

5 Štruktúra FO - podnikateľov

Rodová štruktúra FO - podnikateľov

Veková štruktúra FO - podnikateľov

5.1 Rodová štruktúra FO-podnikateľov

Ženy na Slovensku tvoria viac ako polovicu (51 %) z celkového počtu obyvateľov a 45 % podiel z ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Vo vykonávaní podnikateľskej aktivity však pretrvávajú dominantné postavenie mužov, pričom zastúpenie žien v rámci fyzických osôb – podnikateľov, sa z dlhodobého hľadiska mierne zvyšuje. Počas poslednej dekády sa podiel žien na celkovom počte FO - podnikateľov na Slovensku pohyboval v intervale 27 % až 29 %. Vzhľadom na všeobecný trend poklesu počtu FO - podnikateľov na Slovensku po roku 2008, zároveň dochádza k poklesu žien podnikateľiek. Medzi rokmi 2010 a 2019 sa počet žien FO - podnikateľiek znížil o 13 %, pričom celkový počet FO – podnikateľov poklesol o 15 %.

Prevažujúce zastúpenie si ženy v rámci jednotlivých právnych foriem udržiavajú len u osôb podnikajúcich formou slobodných povolání. Ich podiel dlhodobo osciluje okolo 54 %. V ostatných rokoch ženy tvorili viac ako štvrtinový podiel (približne 27 %) v rámci živnostníkov. Najmenej žien je zastúpených medzi FO – podnikateľmi podnikajúcimi ako samostatne hospodáriaci roľníci. Ich podiel sa postupom času ešte znižuje.

Z odvetvového hľadiska sa ženám darí presadzovať predovšetkým v odvetviach služieb, ktoré sa vyznačujú nízkou kapitálovou náročnosťou. Najvyššie zastúpenie dosahujú ženy, živnostníčky, na Slovensku v odvetví ostatných služieb (sekcia SK NACE P až S), pričom dané odvetvia sa ako jediné vyznačujú dlhodobým nárastom zastúpenia žien. V roku 2019 tvorili ženy v danom odvetví dvojtretinový podiel z celkového počtu živnostníkov. Zásadné rozdiely možno sledovať v odvetvovej štruktúre živnostníkov podľa pohlavia. Kým medzi živnostníčkami jasne dominujú odvetvia ako obchodné služby (33 %), obchod (27 %) a ostatné služby (20 %), v prípade odvetvovej štruktúry živnostníkov mužského pohlavia patria medzi najvýznamnejšie sektory stavebníctvo (34 %), priemysel (20 %) a obchod (16 %). Ženy podnikajúce formou slobodných povolání dosahujú vyššie zastúpenie ako muži v oblastiach ako napríklad pomocné činnosti v poisťovníctve a dôchodkovom

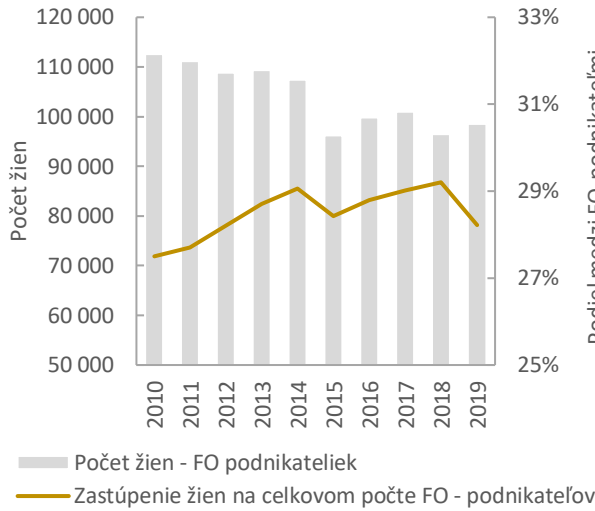
zabezpečení (64 %) a v ambulantnej a zubnej lekárskej činnosti (61 %).

Z regionálneho hľadiska dosahuje podnikateľská aktivita žien najvyššiu úroveň v Bratislavskom kraji. V roku 2019 dosiahli ženy viac ako tretinové zastúpenie z celkového počtu fyzických osôb podnikateľov iba v Bratislavskom kraji (37 %). Takmer tretinový podiel tvorili ženy v rámci FO – podnikateľov z Košického kraja (32 %). Vyššie zastúpenie žien v Bratislavskom a Košickom kraji súvisí aj s odvetvovou štruktúrou v daných krajoch, ktorá sa vyznačuje nadpriemernou významnosťou odvetví služieb, kde ženy primárne rozvíjajú svoje podnikateľské aktivity. Z dlhodobého hľadiska sa zastúpenie žien zvyšuje primárne v Bratislavskom kraji a v krajoch západného Slovenska. K opačnému trendu dochádza najmä v Prešovskom kraji.

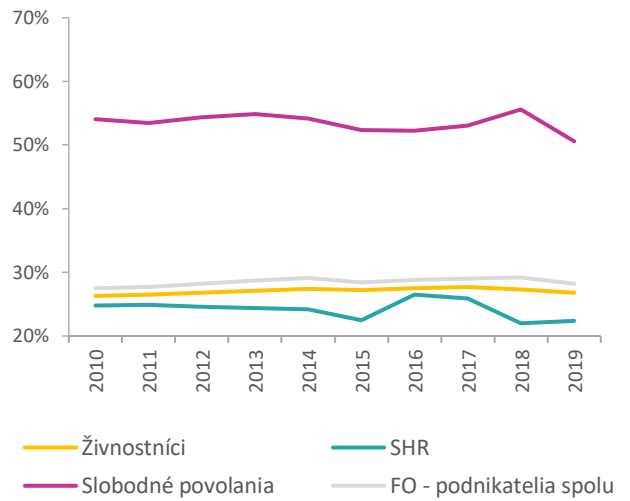
Najvyšší počet mužov FO - podnikateľov na 1 000 ekonomicky aktívnych mužov bol v roku 2019 v Žilinskom kraji (222), Prešovskom (194) a v Nitrianskom kraji (177). V prípade žien pripadal najviac FO - podnikateľiek (103) na 1000 ekonomicky aktívnych žien v Bratislavskom kraji. Najvyššia disproporcija medzi podnikaním mužov a žien podľa prepočtu na počet EAO v jednotlivých krajoch SR je zaznamenaná v Prešovskom kraji (2,9 násobne viac podnikajúcich mužov ako žien na počet EAO) a v Žilinskom kraji (2,6 násobne viac podnikajúcich mužov ako žien na počet EAO).

Podľa údajov Eurostatu je Slovensko dlhodobo pod priemerom EÚ čo sa týka zastúpenia žien na celkovom počte podnikateľov. Ženy podnikateľky aktuálne tvoria v EÚ jednu tretinu (33 % v roku 2019) z celkového počtu a ich aktivita sa postupne zvyšuje. Nízka podnikateľská aktivita žien na Slovensku vyplýva z nízkeho sebavedomia podnikateľských schopností, či nedostatočného vnímania vhodných príležitostí na podnikanie, ale aj výraznejšieho strachu zo zlyhania. Ženy sú často v podnikaní obmedzované aj inštitucionálnymi a trhovými zlyhaniami. Z týchto dôvodov je potrebné rozvíjať existujúce a vytvárať nové podporné nástroje určené pre podporu podnikania žien na národnej a regionálnej úrovni, s dôrazom na menej rozvinuté regióny Slovenska.

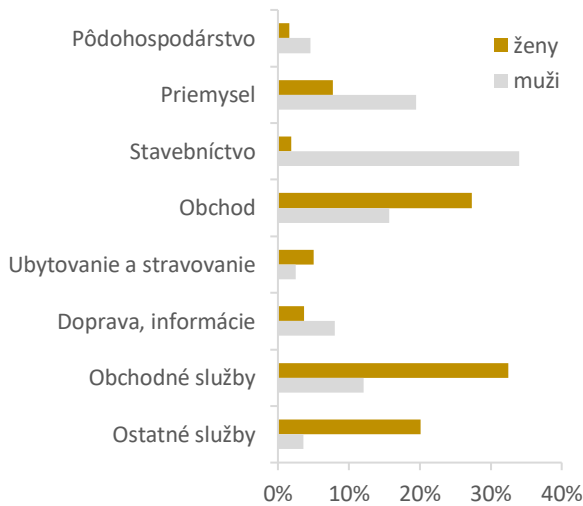
Graf 44 Počet žien FO - podnikateľiek a ich podiel na celkovom počte FO – podnikateľov, 2010 - 2019

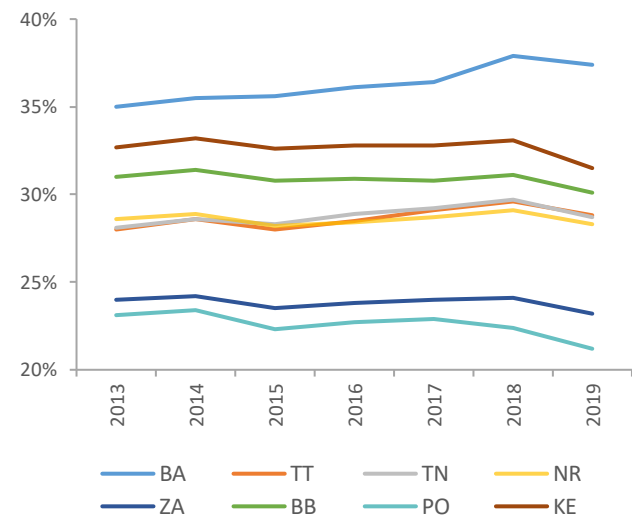
Graf 45 Zastúpenie žien medzi FO - podnikateľmi podľa právnych foriem, 2010 - 2019

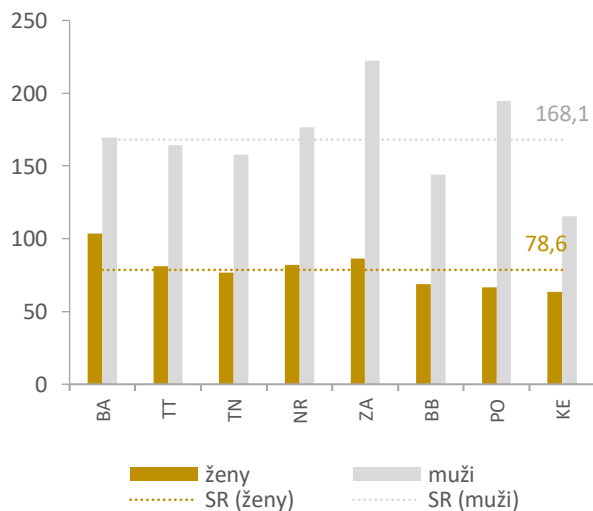
Graf 46 Odvetvová štruktúra živnostníkov podľa pohlavia, 2019

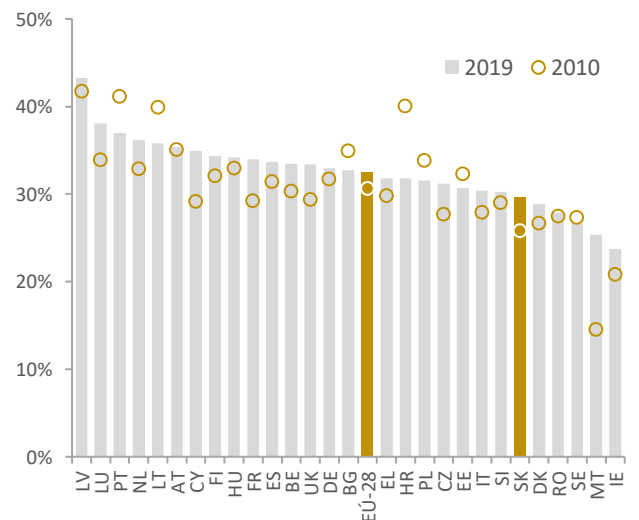
Graf 47 Zastúpenie žien FO-podnikateľiek podľa krajov SR, 2013 - 2019

Graf 48 Počet FO-podnikateľov na 1000 EAO v krajoch podľa pohlavia, 2019

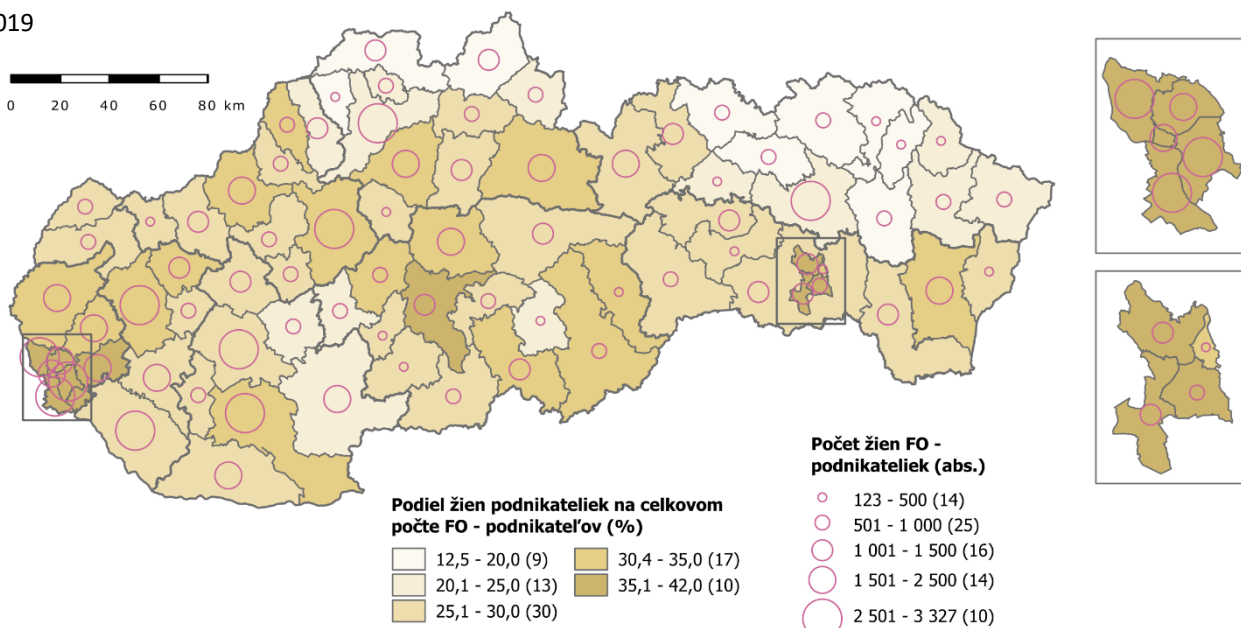

Graf 49 Podiel žien na celkovom počte podnikateľov v krajinách EÚ, 2019 a 2010

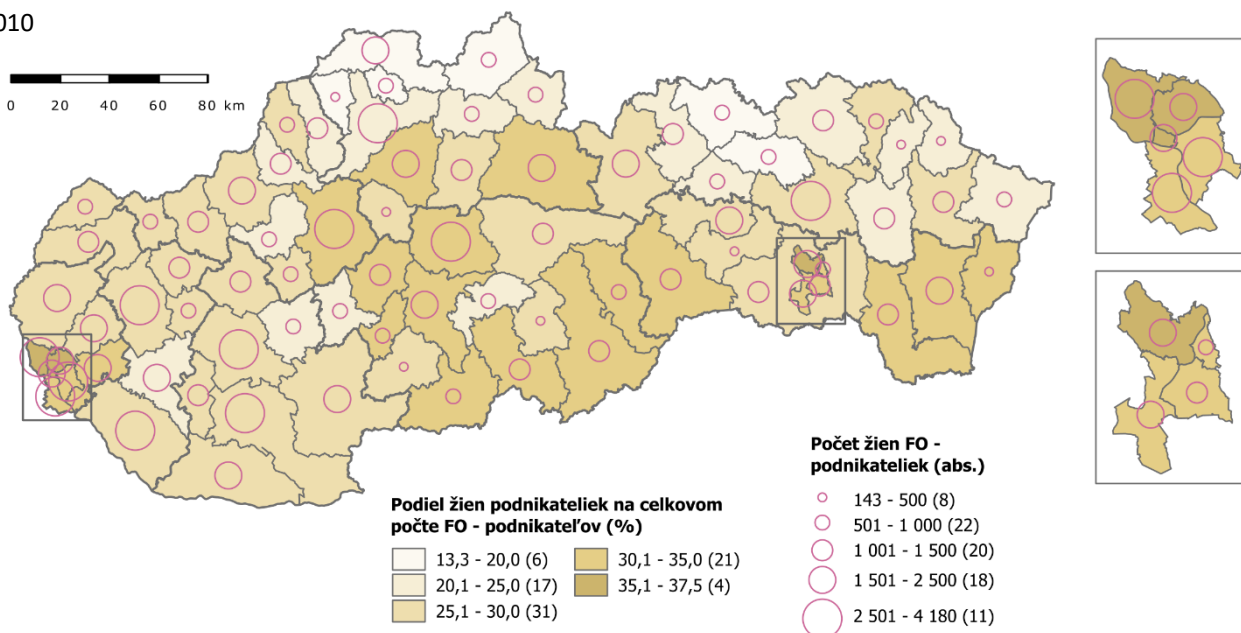

Mapa 61 Podiel žien podnikateliek na celkovom počte FO – podnikateľov v okresoch SR

2019

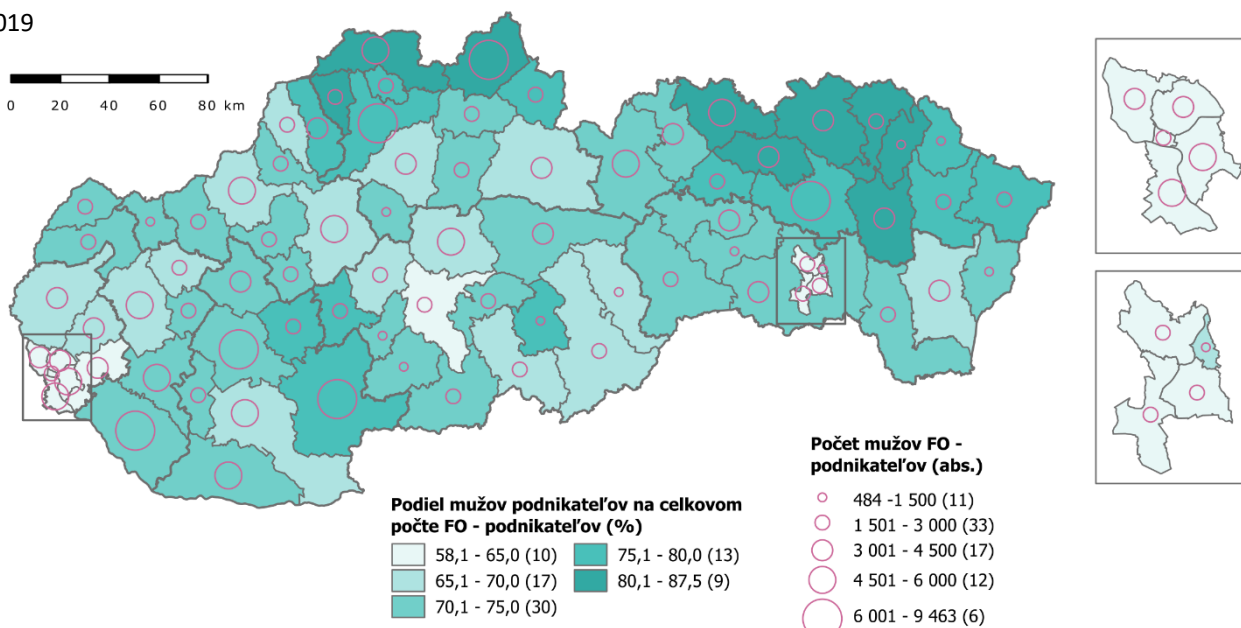

2010

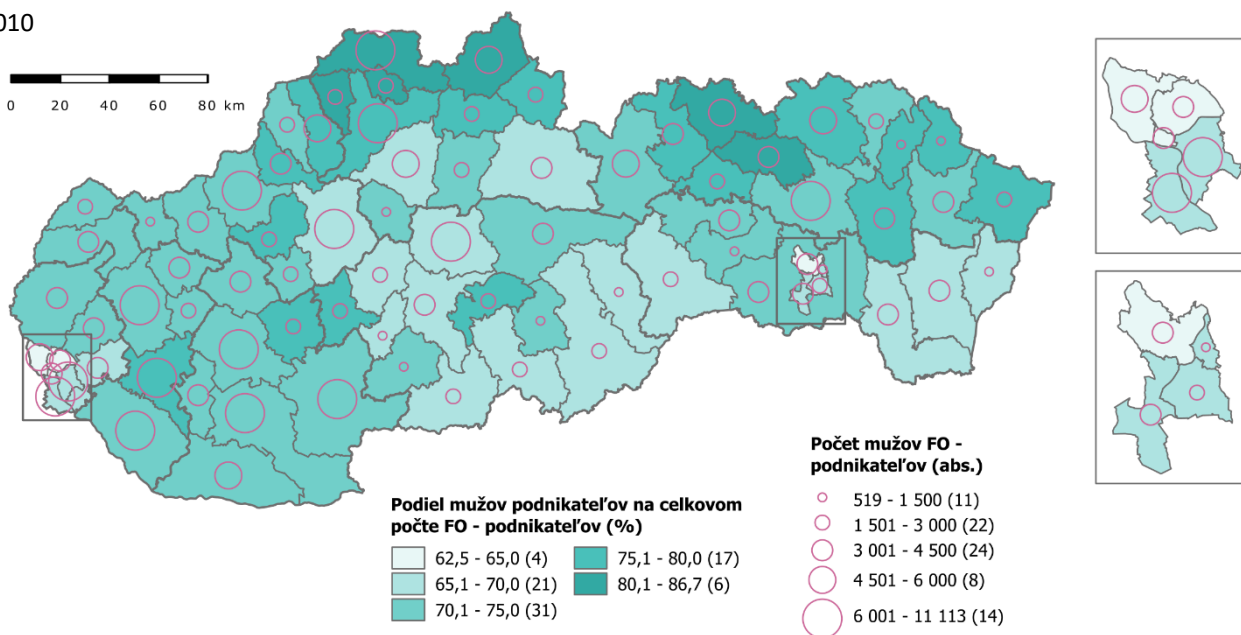

Mapa 62 Podiel mužov podnikateľov na celkovej počte FO – podnikateľov v okresoch SR

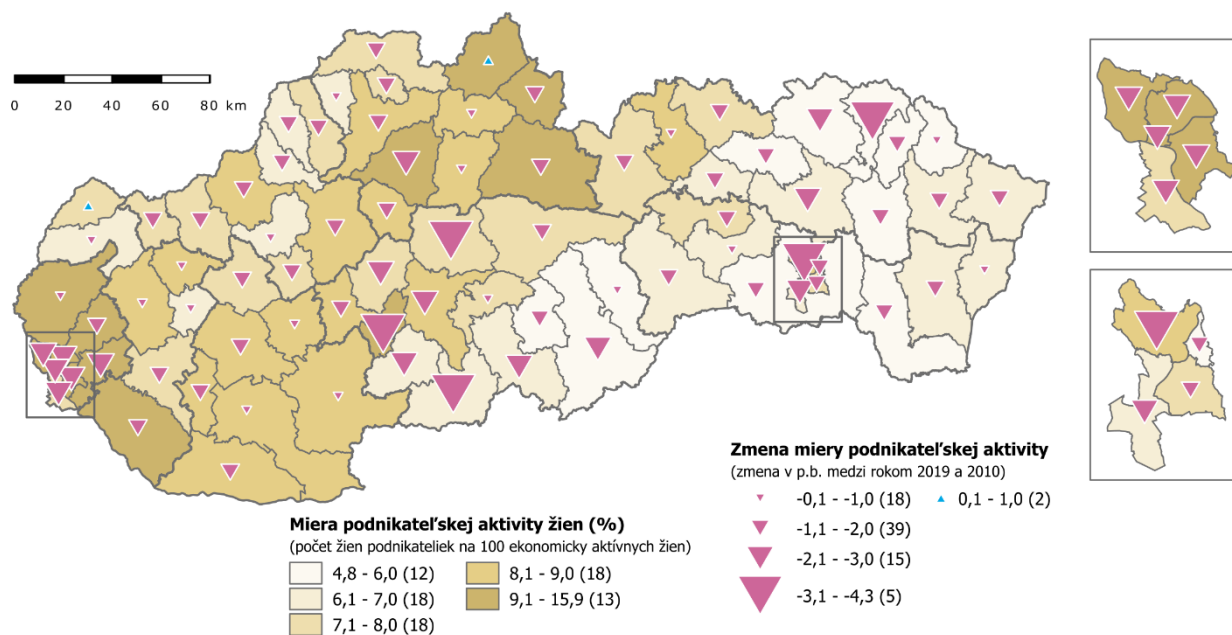
2019

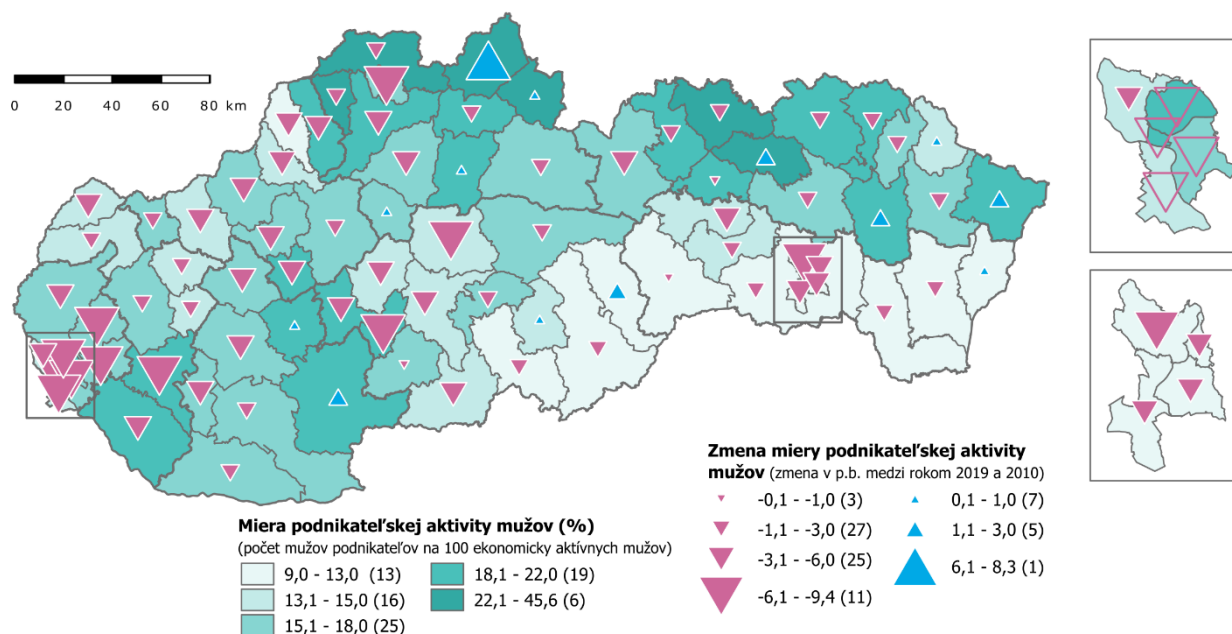
2010

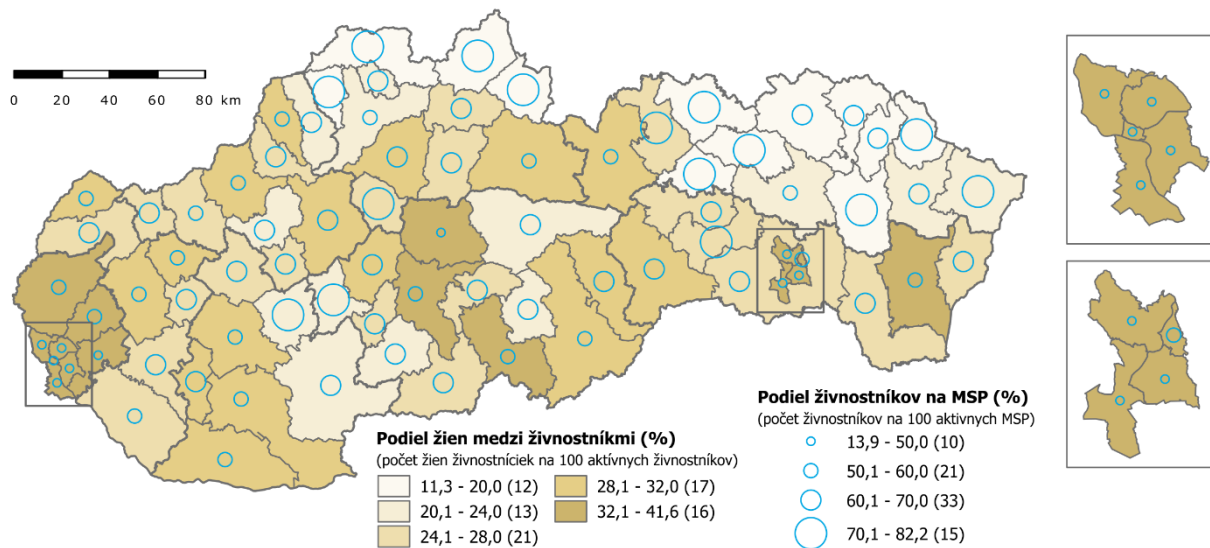
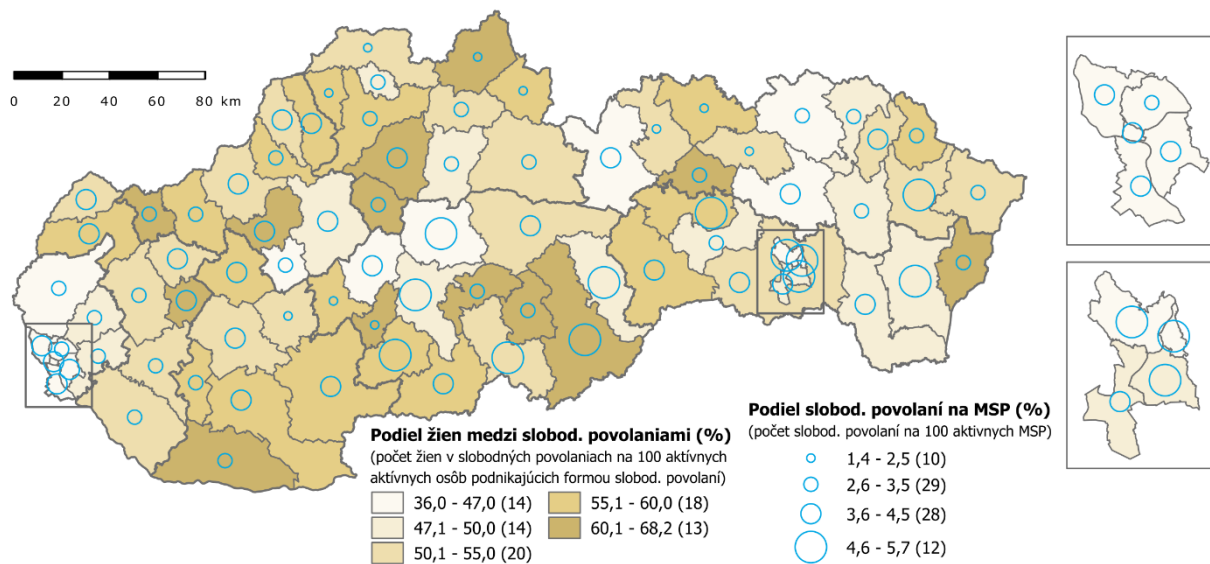
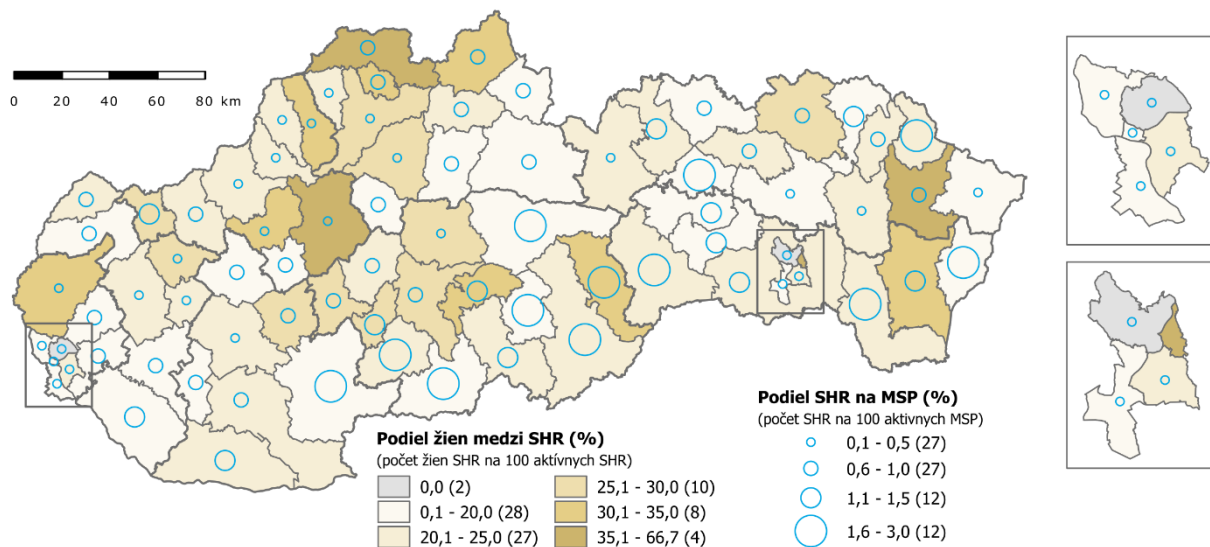

Mapa 63 Miera podnikateľskej aktivity žien FO - podnikateľiek v okresoch SR, 2019
(počet žien FO – podnikateľiek na 100 ekonomicky aktívnych žien)

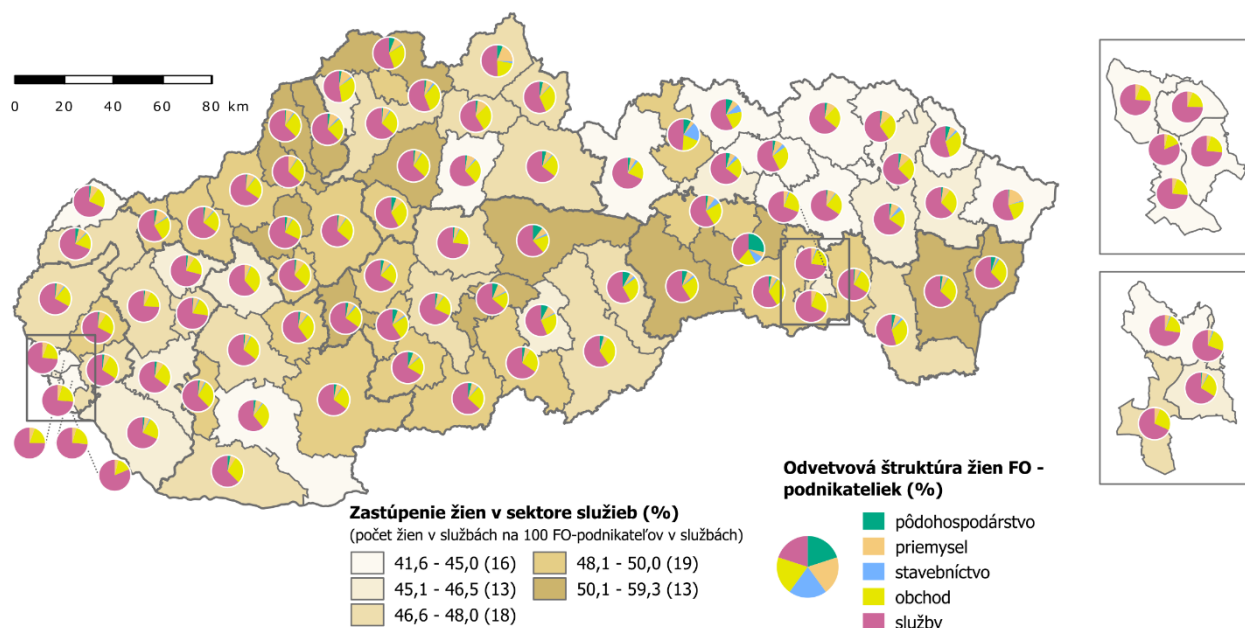

Mapa 64 Miera podnikateľskej aktivity mužov FO - podnikateľov v okresoch SR, 2019
(počet mužov FO – podnikateľov na 100 ekonomicky aktívnych mužov)

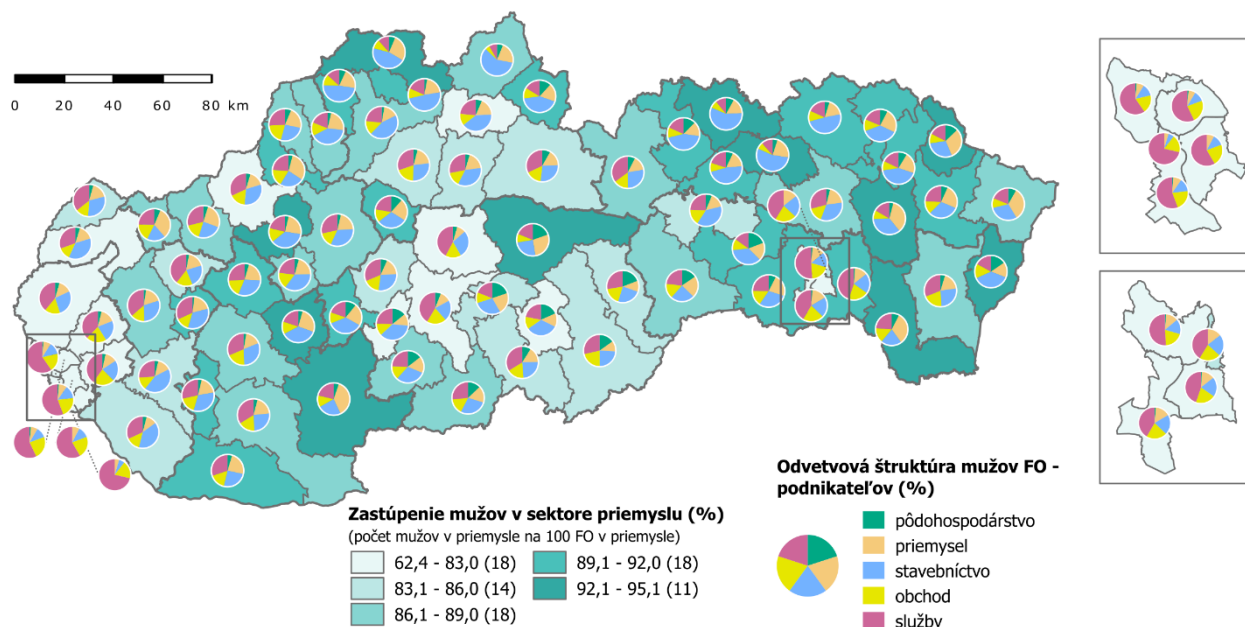

Mapa 65 Podiel žien živnostníčok na celkovom počte živnostníkov v okresoch SR, 2019**Mapa 66** Podiel žien v slobodných povolaniach na celkovom počte slobodných povolani v okresoch SR, 2019**Mapa 67** Podiel žien v právnej forme samostatne hospodáriaci roľníci v okresoch SR, 2019

Mapa 68 Zastúpenie žien FO - podnikateľiek v sektore služieb a ich odvetvová štruktúra v okresoch SR, 2019
(počet žien FO – podnikateľiek v sektore služieb na celkový počet FO – podnikateľov v službách)

Mapa 69 Zastúpenie mužov FO - podnikateľov v sektore priemyslu a ich odvetvová štruktúra v okresoch SR, 2019
(počet mužov FO – podnikateľov v sektore priemyslu na celkový počet FO – podnikateľov v priemysle)

5.2 Veková štruktúra FO-podnikateľov

Vývoj vekovej štruktúry FO - podnikateľov na Slovensku je od roku 2015 charakterizovaný opätovným nárastom zastúpenia podnikateľov v mladších vekových kategóriách do 29 rokov. Zastúpenie starších podnikateľov vo veku 60 a viac rokov sa postupne zvyšovalo až do roku 2014, kedy tvorili viac ako 10 % všetkých FO - podnikateľov na Slovensku. Od uvedeného roku sa zastúpenie seniorov medzi podnikateľmi ustálilo približne na rovnakej úrovni. Z pohľadu vekovej štruktúry dosahujú dlhodobo najvyššie zastúpenie FO - podnikatelia vo vekovej kategórii 40 až 49 rokov. V roku 2019 dosiahol podiel podnikateľov v uvedenej vekovej skupine 27 %. Druhou najpočetnejšou skupinou sú podnikatelia vo veku 30 až 39 rokov (24 %), za ktorými nasledujú podnikatelia vo veku 50 až 59 rokov (21 %).

Najmladšou vekovou štruktúrou na Slovensku sa vyznačujú živnostníci s najpočetnejšou skupinou podnikateľov vo veku 40 až 44 rokov (15 %). Veková štruktúra osôb podnikajúcich ako slobodné povolania sa vyznačuje vysokým zastúpením podnikateľov vo veku od 30 do 44 rokov, ale aj skupinou starších podnikateľov. Pri vekovej štruktúre slobodných povolání platí značná diferenciácia v závislosti od oblasti podnikania. Príkladom sú osoby podnikajúce v oblasti architektonických a inžinierskych činností alebo ambulantomnej a zubnej lekárskej činnosti. Tie sa vyznačujú minimálnym zastúpením kategórie menej ako 30-ročných a výraznejším zastúpením 60 a viac ročných. Najstaršie vekové zloženie z pohľadu jednotlivých právnych foriem je preukázateľne u samostatne hospodáriacich roľníkov, kde viac ako 40 % podnikateľov dosahuje 50 a viac rokov. Špecifické funkcie, ktoré si ženy plnia v mladom veku, sa odrážajú aj na ich vekovej štruktúre v rámci porovnania s mužmi. Veková štruktúra mužov sa vyznačuje vyšším zastúpením vo vekovej kategórii menej ako 30 rokov (muži 18,4 %, ženy 13,2 %). Naopak, zastúpenie žien je výraznejšie vo vyšších vekových kategóriách (50 rokov a viac rokov: ženy 35,6 %, muži 29,7 %).

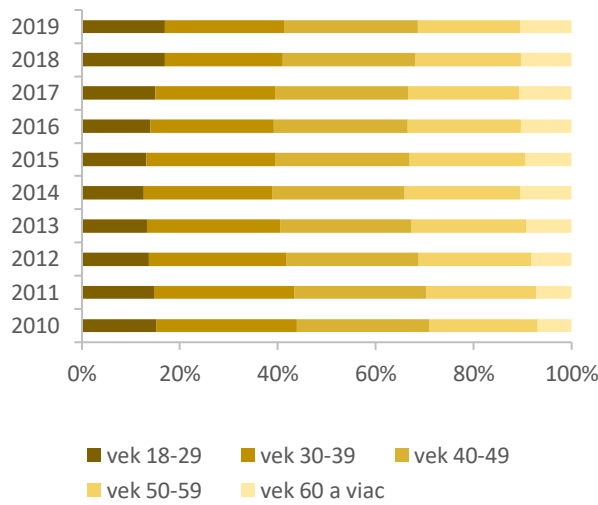
Veková štruktúra FO - podnikateľov v regiónoch Slovenska do značnej miery odráža vekovú štruktúru ekonomicky aktívnych osôb. Medzi regióny

s najvyšším podielom mladých podnikateľov vo veku do 29 rokov patria okresy severného a východného Slovenska, prislúchajúce do Žilinského (21 %) a Prešovského kraja (20 %). Ide o regióny s vysokým zastúpením mladých živnostníkov, ktorí podnikajú najmä v stavebníctve, v obchodných službách, priemysle a tiež v doprave, informačných a komunikačných činnostiach. Naopak, dlhodobo najvyšším podielom podnikateľov vo veku 60 a viac rokov sa vyznačuje Bratislavský (14 %) a Košický kraj (12 %), kde významnú úlohu zohrávajú najmä samotné mestá Bratislava a Košice.

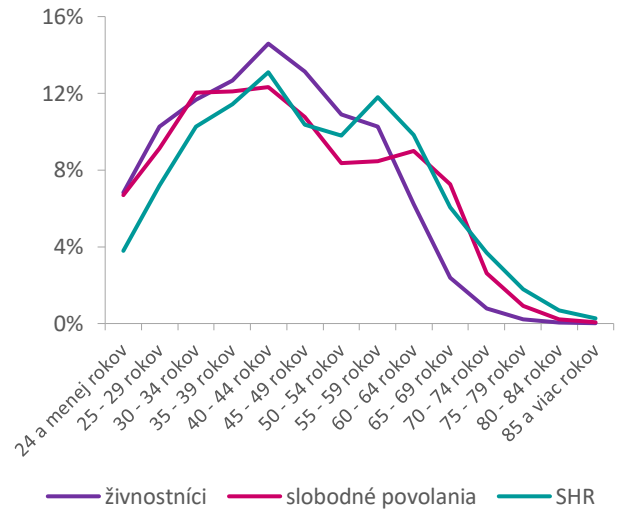
Veková štruktúra podnikateľov na Slovensku sa v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ vyznačuje výraznejším zastúpením mladších vekových kategórií a naopak veľmi nízkym zastúpením vyšších vekových skupín podnikateľov. Slovensko v roku 2019 dosiahlo tretí najvyšší podiel podnikateľov do 29 rokov, vyšší podiel bol zaznamenaný len v Luxembursku a na Malte. Mladí podnikatelia sú najmenej zastúpenou skupinou v Írsku (tvoria 3 %) a Nemecku (5 %). V kontraste s nadpriemerným podielom mladých podnikateľov na Slovensku vystupuje zastúpenie starších vo veku 60 a viac rokov, ktoré Eurostat v roku 2019 vyhodnotil ako najnižšie v rámci členských krajín EÚ (9 %). Seniori vo vekovej kategórii 60 a viac rokov sú najaktívnejší v Portugalsku, kde tvoria takmer tretinu podnikateľov (32 %) a v Írsku s podielom 25 %.

V nadväznosti na stav a vývoj vekovej štruktúry podnikateľov na Slovensku je potrebné v budúcnosti venovať väčšiu pozornosť najmä skvalitneniu odbornej prípravy mladých pre vstup do podnikania. Dôvodom je nedostatok podnikateľských zručností, nedostatočná informovanosť či problematický prístup k financiám. V súvislosti s demografickým vývojom obyvateľstva Slovenska, ktorý sa vyznačuje postupným starnutím obyvateľstva, sa stále viac dostáva do popredia otázka využitia ekonomického potenciálu seniorov, vrátane zapájania seniorov do podnikania a podpory začínajúcich podnikateľov. Na tieto výzvy by mali reflektovať aj verejné politiky a podporné nástroje určené na podporu podnikania.

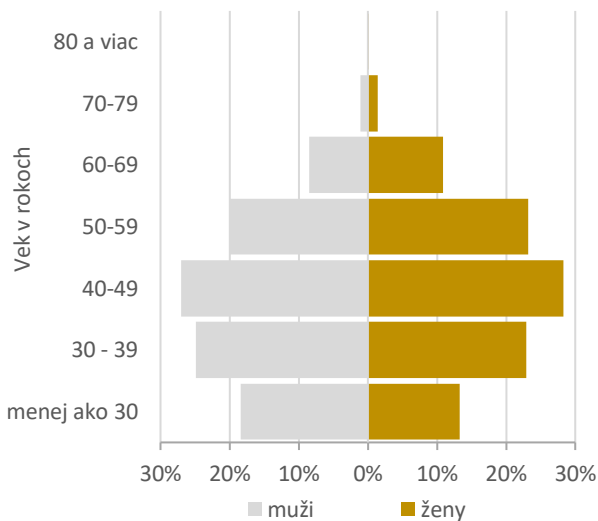
Graf 50 Vývoj vekovej štruktúry FO-podnikateľov, 2010 - 2019

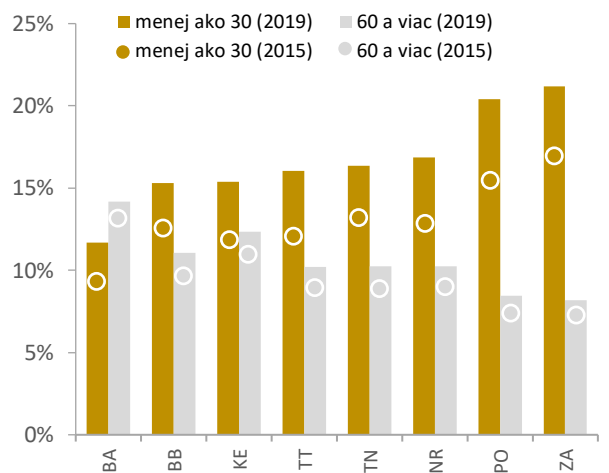
Graf 51 Veková štruktúra FO-podnikateľov podľa právnych foriem v roku 2019

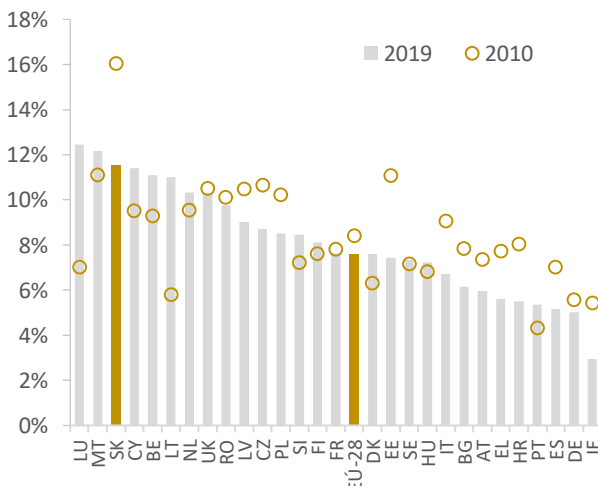
Graf 52 Veková štruktúra FO-podnikateľov podľa pohlavia, 2019

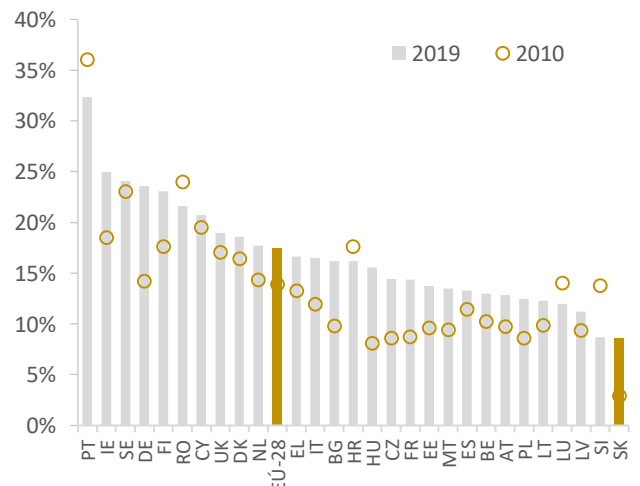
Graf 53 Podiel podnikateľov do 29 rokov a 60+ na celkovej počte FO-podnikateľov v krajinách, 2019 a 2015

Graf 54 Podiel mladých podnikateľov vo veku do 29 rokov v krajinách EÚ, 2019 a 2010

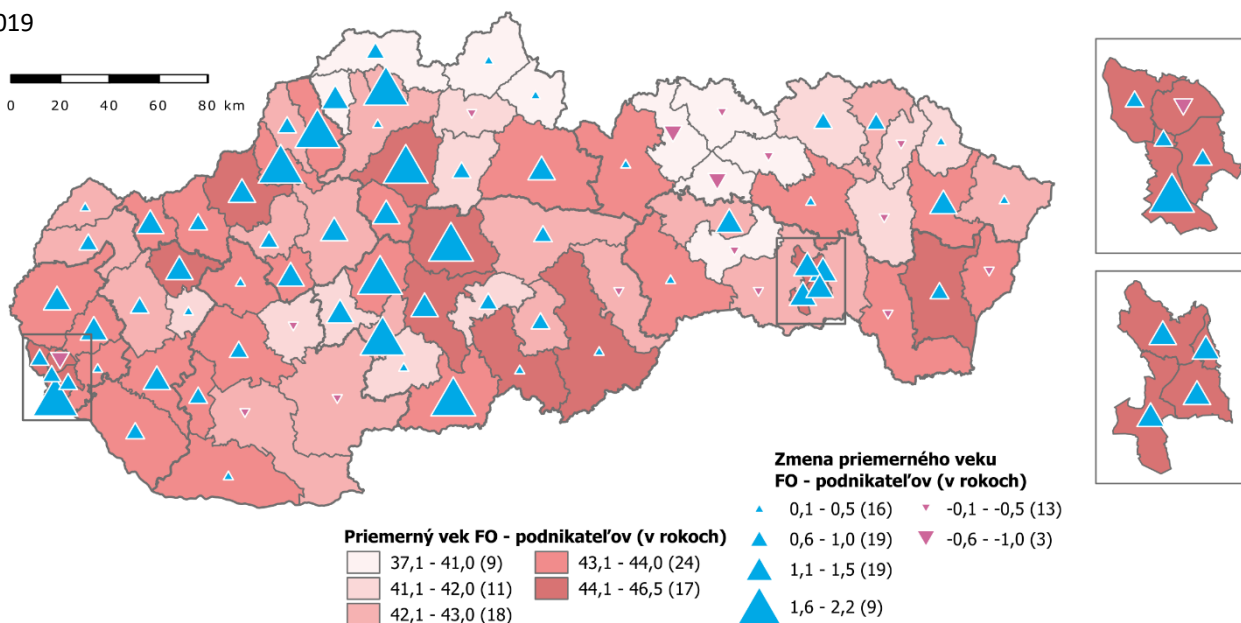

Graf 55 Podiel podnikateľov vo veku 60 a viac rokov v krajinách EÚ, 2019 a 2010

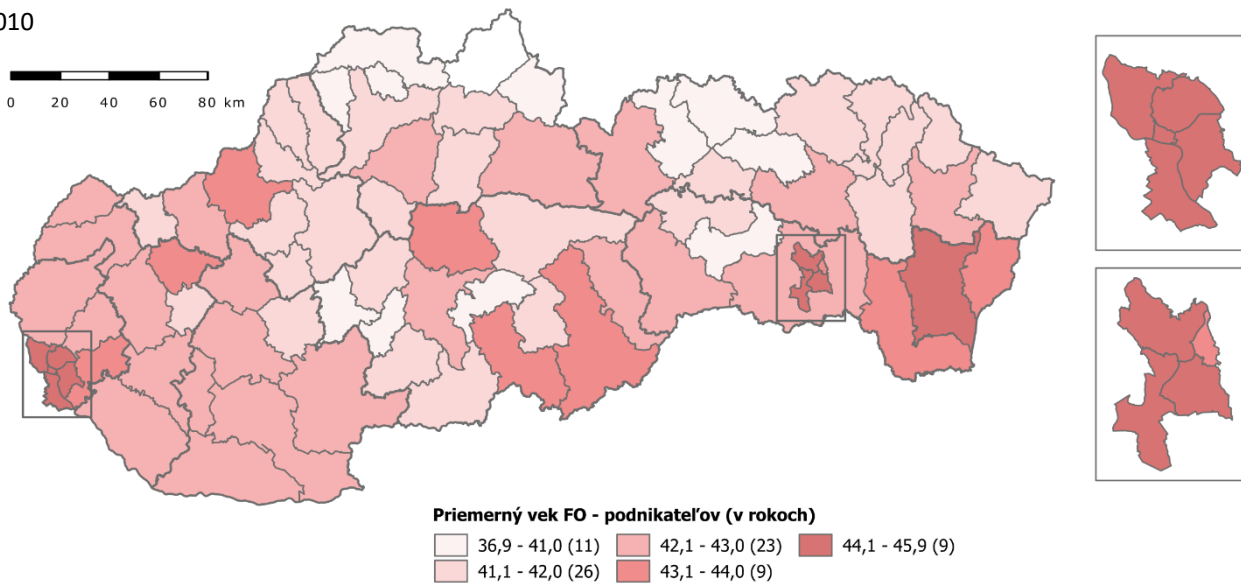

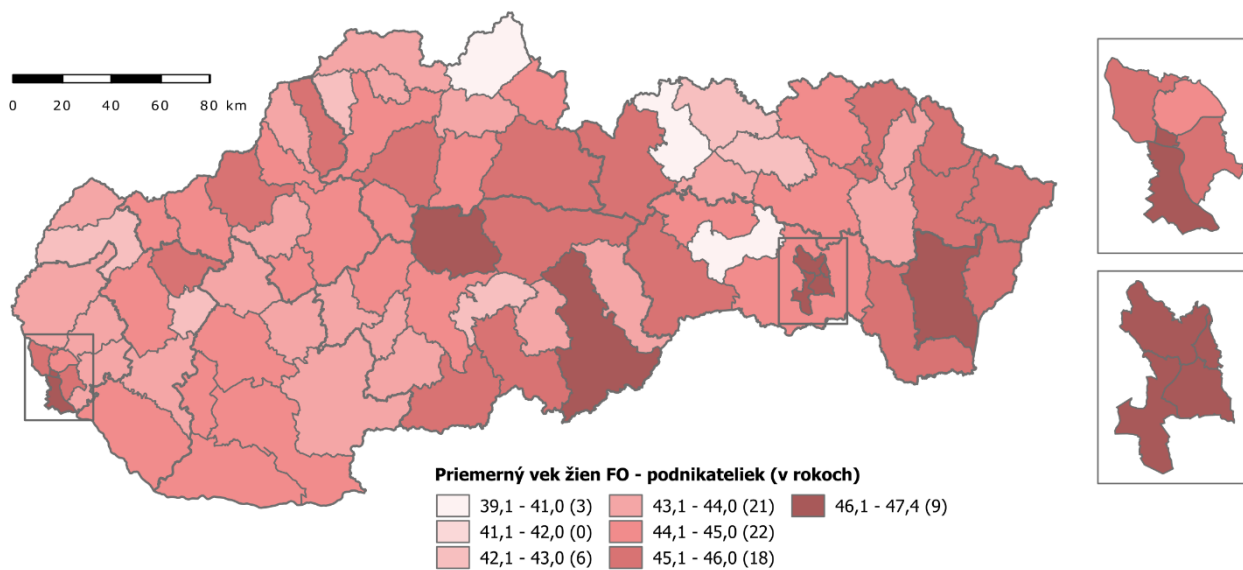
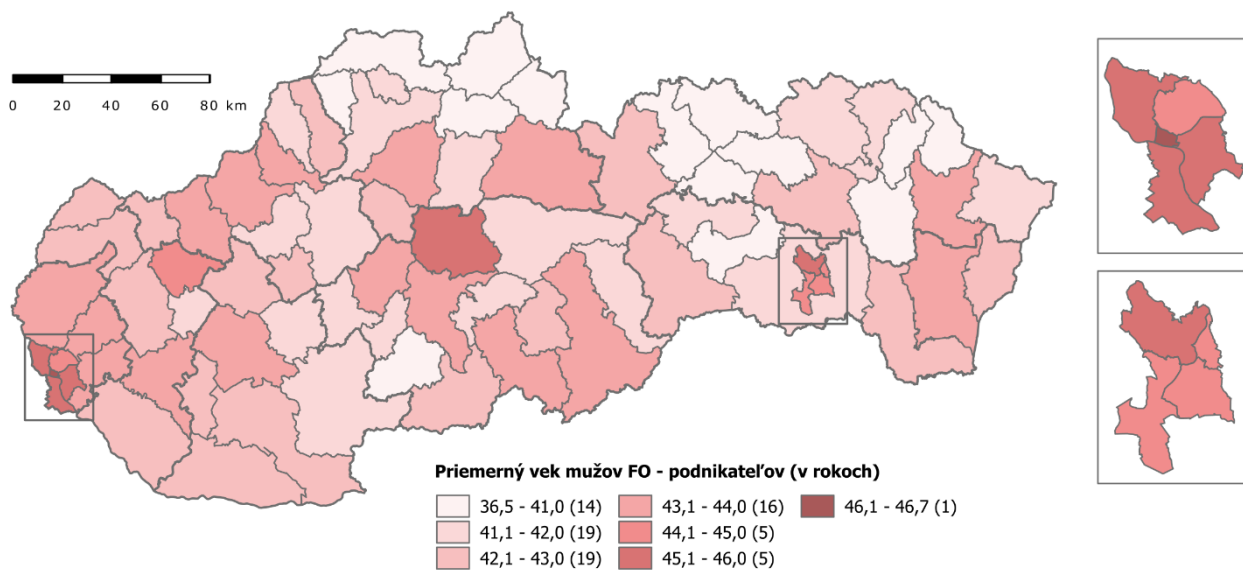
Mapa 70 Priemerný vek FO – podnikateľov v okresoch SR

2019

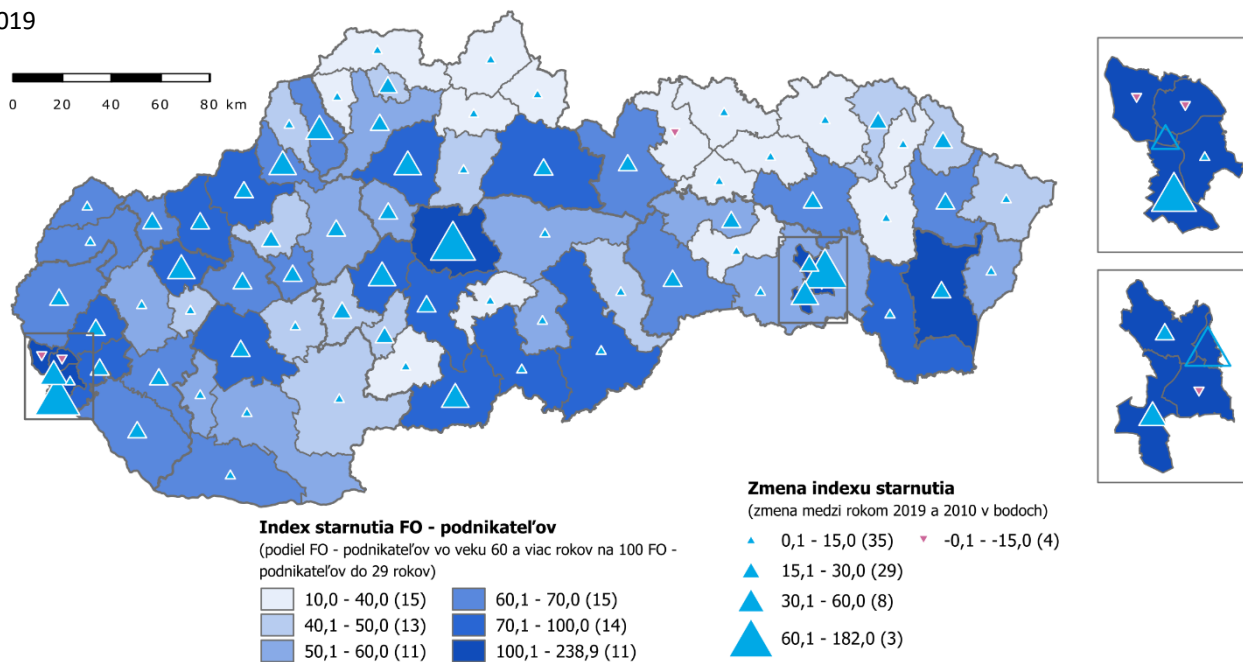
2010

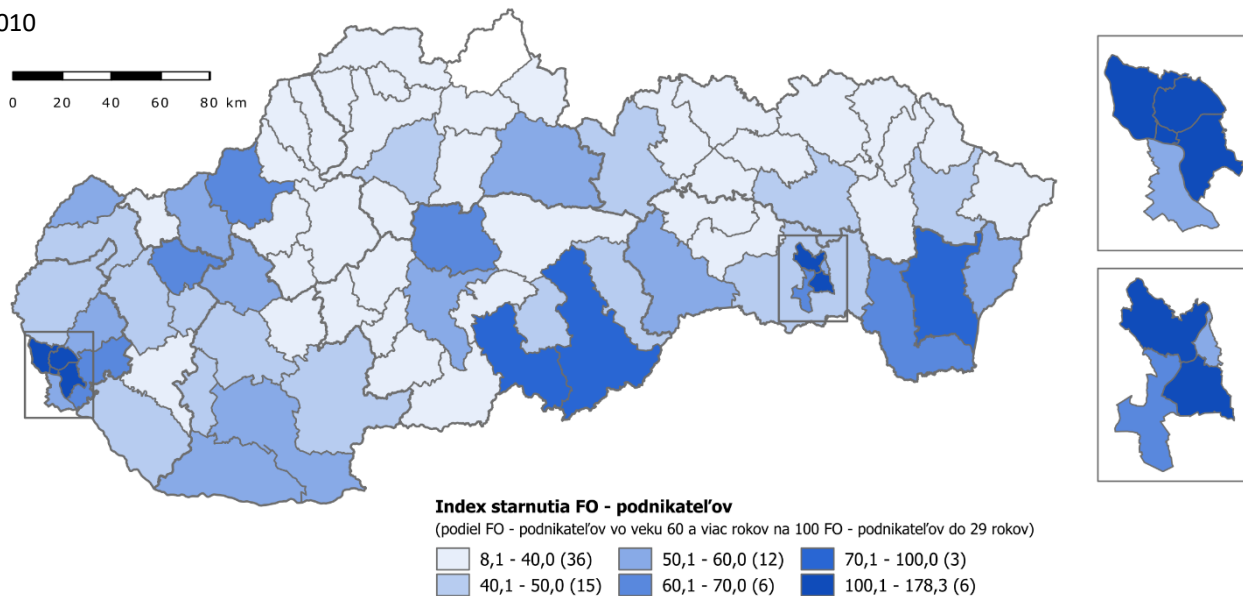
Mapa 71 Priemerný vek žien FO – podnikateľiek v okresoch SR, 2019**Mapa 72** Priemerný vek mužov FO – podnikateľov v okresoch SR, 2019

Mapa 73 Index starnutia FO – podnikateľov v okresoch SR
(podiel FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na FO – podnikateľoch vo veku do 29 rokov)

2019

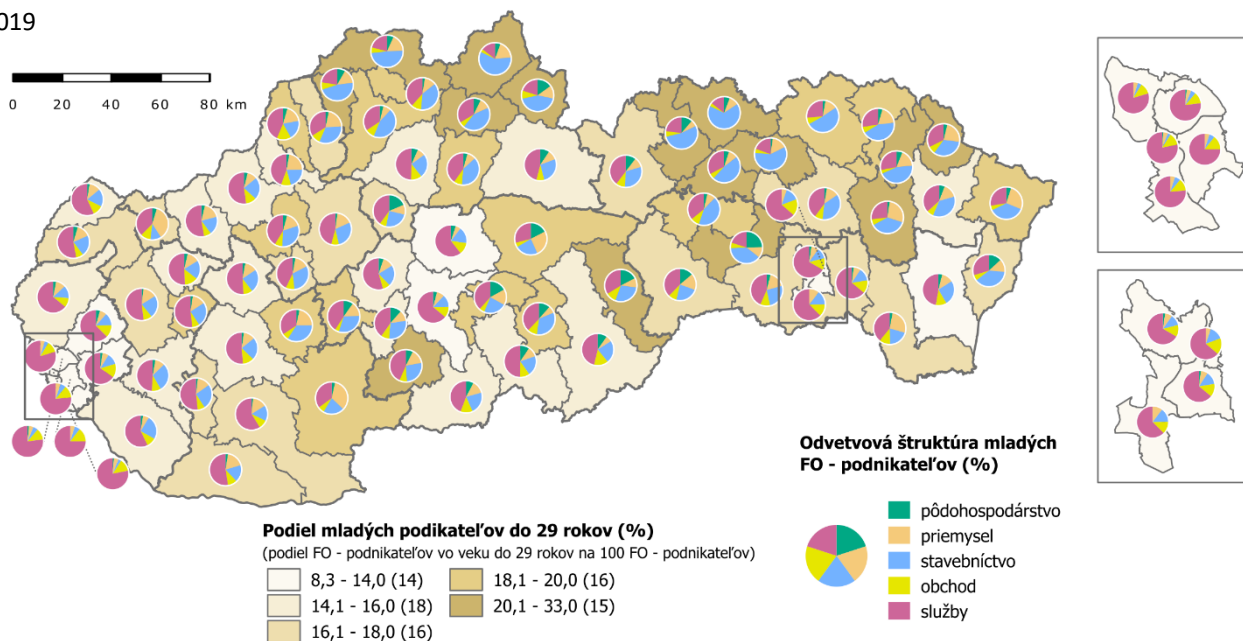

2010

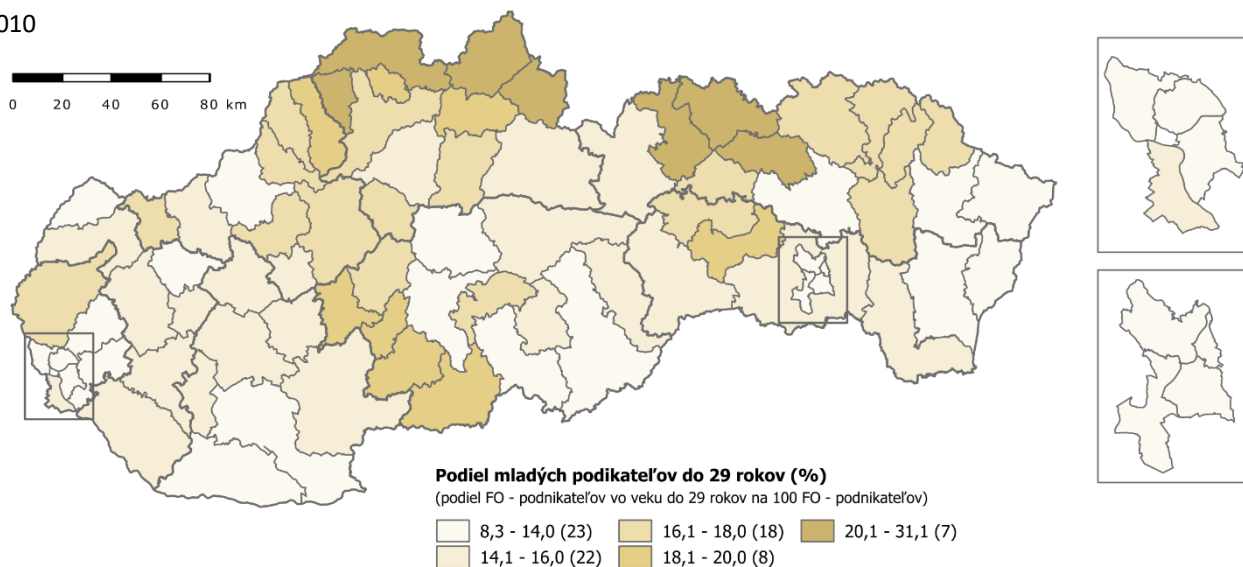

Mapa 74 Podiel mladých FO – podnikateľov do 29 rokov na celkovom počte FO – podnikateľov a ich odvetvová štruktúra v okresoch SR

2019

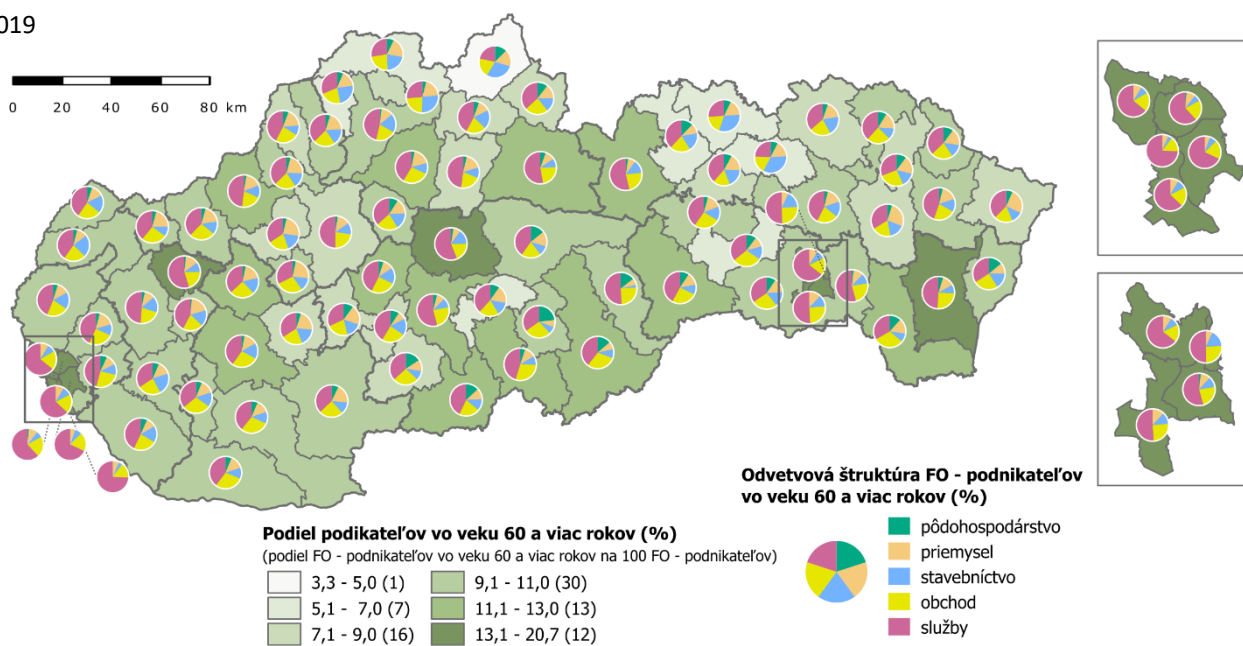

2010

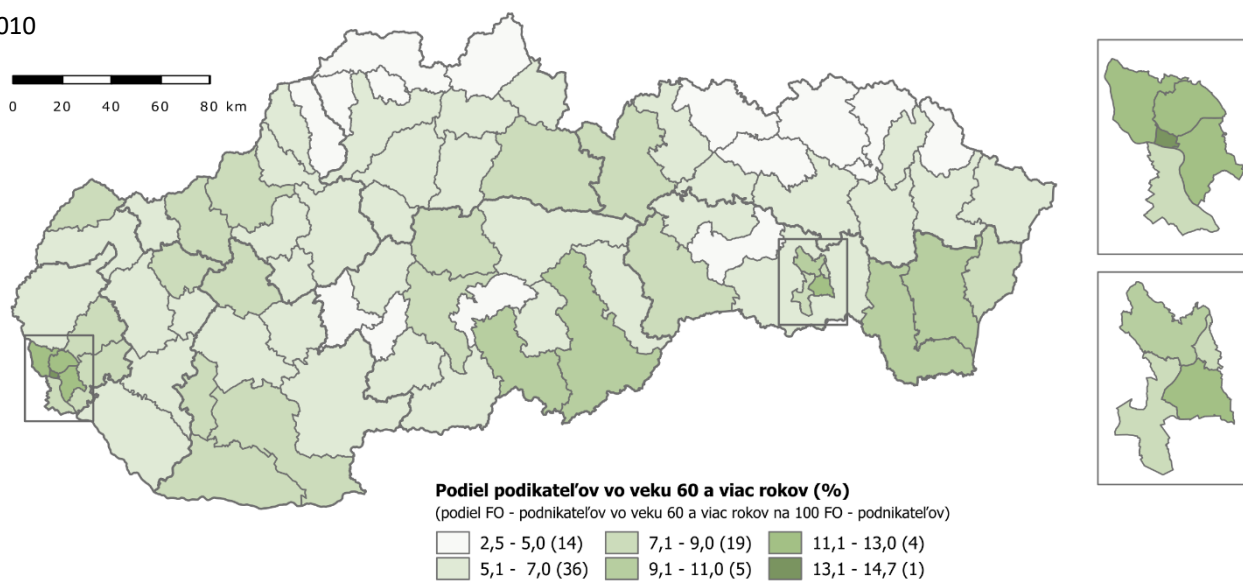

Mapa 75 Podiel FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte FO – podnikateľov a ich odvetvová štruktúra v okresoch SR

2019

2010

6 Ekonomické ukazovatele MSP

Finančná výkonnosť MSP

Zamestnanosť MSP

Rýchlorastúce podniky

6.1 Finančná výkonnosť MSP

Finančné ukazovatele firiem účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva naznačujú zlepšovanie finančnej výkonnosti ako MSP, tak i veľkých podnikov na Slovensku. K pozitívnemu trendu vývoja opätovne dochádza po definitívnom zotavení MSP z dôsledkov globálnej finančnej krízy. Najvýznamnejšie zmeny možno pozorovať najmä po roku 2013.

Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom (HV) pred zdanením (vrátane nulového HV) rástol od roku 2010 až do roku 2017. V roku 2018 došlo k medziročnému poklesu podielu (prvýkrát od finančnej krízy) na 66,4 %. Z krízy sa dokázali rýchlejšie zotaviť veľké podniky, z ktorých už v roku 2010 vykázalo zisk 81,0 %. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že s rastúcou veľkosťou podnikov rastie aj podiel ziskových MSP. Najvyšší podiel MSP s kladným HV pôsobí v pôdohospodárstve, najnižší v obchode. Z regionálneho hľadiska dosahujú dlhodobo najnižší podiel MSP z Bratislavského kraja (64,7 % v roku 2018). Dlhodobé vývojové tendencie sú však vo všetkých krajoch Slovenska rovnaké.

Ukazovatele rentability vyjadrujú výnosnosť podnikového úsilia. Rentabilita aktív MSP (vypovedá o úrovni zhodnocovacieho procesu podniku) bola v prvých rokoch po kríze takmer nulová. Maximum zaznamenáva v roku 2017 na úrovni 3,7 %. Podobne ako podiel MSP s kladným HV, aj rentabilita aktív sa zvyšuje s veľkosťou podniku. Rentabilita tržieb MSP (kvantifikuje výšku zisku v eure tržieb) sa vyvíjala v súlade s rentabilitou aktív MSP s dynamickým rastom v rokoch 2014 a 2015. Za uplynulých 10 rokov sa rentabilita tržieb slovenských MSP zdvojnásobila a v roku 2018 dosiahla 5,2 %. U veľkých podnikov však dochádzalo k postupnému poklesu rentability tržieb až do roku 2018 (4,8 %). Najvyššiu rentabilitu vykazujú MSP v pôdohospodárstve (17,1 %).

Zadlženosť MSP sa od roku 2010 znížila o 15 p. b. a v roku 2018 dosiahla 52,5 %, čo znamená, že MSP pracujú prevažne s cudzím kapitálom, no vo významnej miere využívajú aj vlastný kapitál. Najviac sú zadlžené malé podniky a MSP pôsobiace v obchode. Najmenej mikropodniky a MSP v službách a pôdohospodárstve, čo súvisí s nižšou dostupnosťou bankového financovania pre najmenšie a začínajúce

podniky na Slovensku. Napriek tomu, že celková zadlženosť MSP klesá, záujem o úverové financovanie vzrástol od roku 2010 takmer o 2 p. b. a v roku 2018 využilo bankové úvery 19 % MSP. K rastu nemalou mierou prispela pretrvávajúca politika nízkych úrokových sadzieb na bankovom trhu.

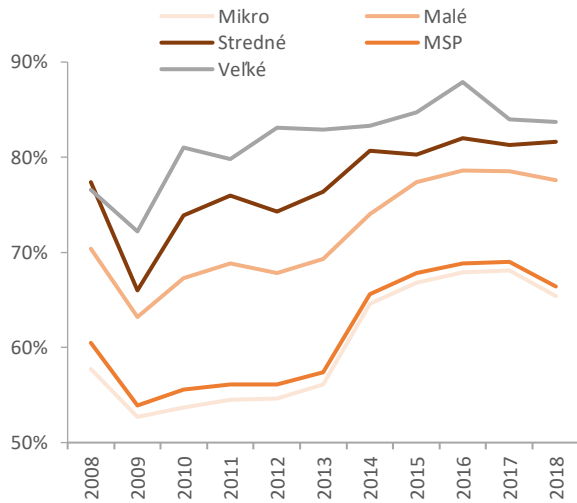
Pozitívne sa vyvíja likvidita MSP vyjadrujúca schopnosť podniku hradiť záväzky v krátkodobom časovom horizonte. Bežná aj celková likvidita MSP vzrástla od roku 2010 o 0,5 bodu, čím dochádza k znižovaniu rizika spojeného s neschopnosťou MSP uhrádzať svoje záväzky. Bežná likvidita MSP dosiahla v roku 2018 nové maximum na úrovni 1,5 bodu (hlavne vplyvom mikropodnikov), čo naznačuje, že slovenské MSP nemajú problémy s nedostatočnou likviditou a štruktúra likvidných a menej likvidných foriem majetku je optimálna.

Z hľadiska platobnej disciplíny dochádza taktiež k zlepšeniu, ako v dobe úhrady záväzkov, tak aj inkasa pohľadávok. Doba splatnosti celkových záväzkov a pohľadávok MSP sa v porovnaní s rokom 2010 skrátila o 38, resp. 13 dní. Doba splatnosti pohľadávok z obchodného styku (OS) dlhodobo prevyšuje dobu splatnosti záväzkov z OS, z čoho vyplýva, že MSP vyplácali finančné prostriedky svojim dodávateľom skôr, ako ich získavali od svojich odberateľov. Tento časový nesúlad môže v prípade nedostatku likvidity spôsobiť MSP problémy, čo sa čiastočne potvrdilo v prípade krízy spôsobenej pandemiou Covid-19 v roku 2020.

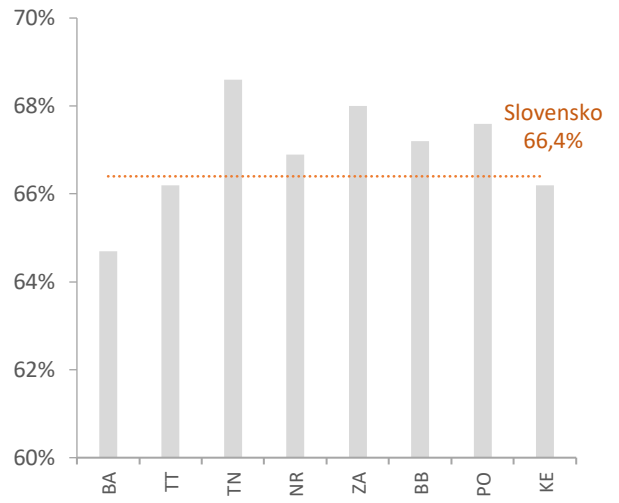
Podľa Altmanovej metodiky je vývoj finančnej situácie slovenských MSP stabilný. V dobrej finančnej situácii je približne 40 % MSP. So zlou finančnou situáciou sa musí vysporiadať tretina MSP a v pásme sivej zóny s nevyhranenými finančnými výsledkami sa nachádzala viac ako štvrtina MSP (27 %).

Rastúcu výkonnosť MSP na Slovensku potvrdili nielen ukazovatele rentability, ale aj ukazovateľ finančnej produktivity práce. V roku 2018 získali MSP z jedného Eura vynaložených osobných nákladov, 1,51 Eura pridanej hodnoty, teda o 30 centov viac ako v roku 2010. Vysokou finančnou produktivitou práce sa vyznačujú najmä MSP zo západného Slovenska. Najmenej efektívne sú firmy z Košického a Prešovského kraja.

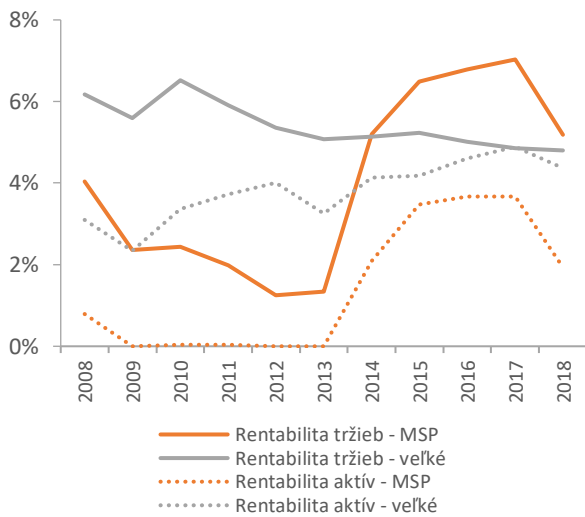
Graf 56 Podiel podnikateľských subjektov s kladným hospodárskym výsledkom, 2008-2018

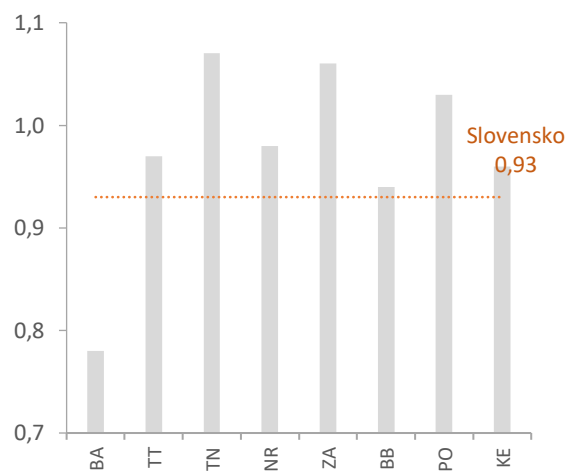
Graf 57 Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom podľa krajov, 2018

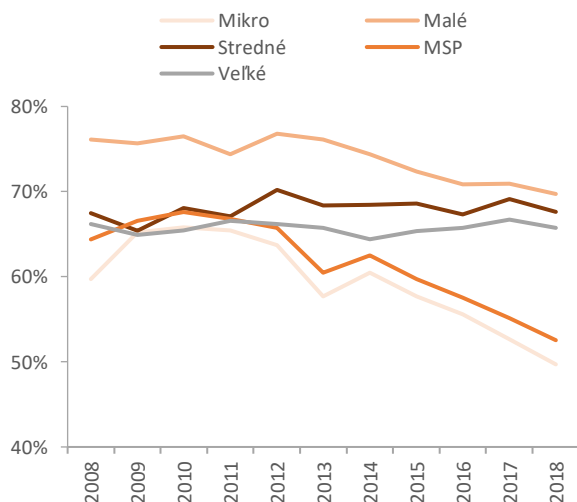
Graf 58 Rentabilita aktív a tržieb (na základe EBITDA) – medián, 2008-2018

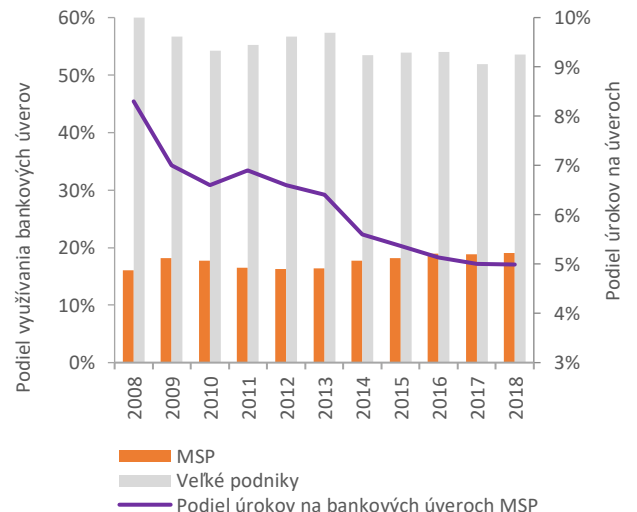
Graf 59 Obrat aktív MSP podľa krajov – medián, 2018

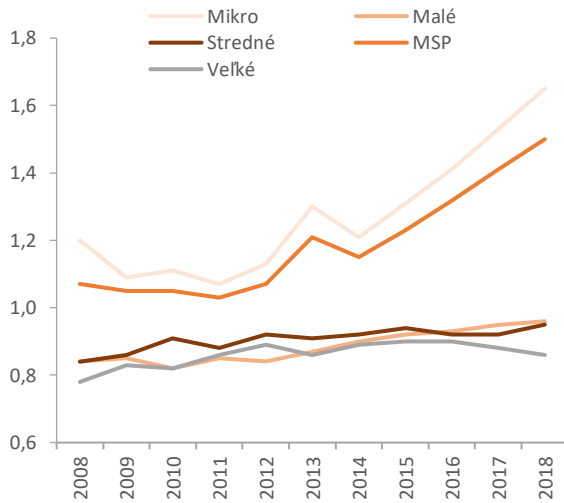
Graf 60 Celková zadlženosť aktív podľa veľkosti kategórie podniku – medián, 2008-2018

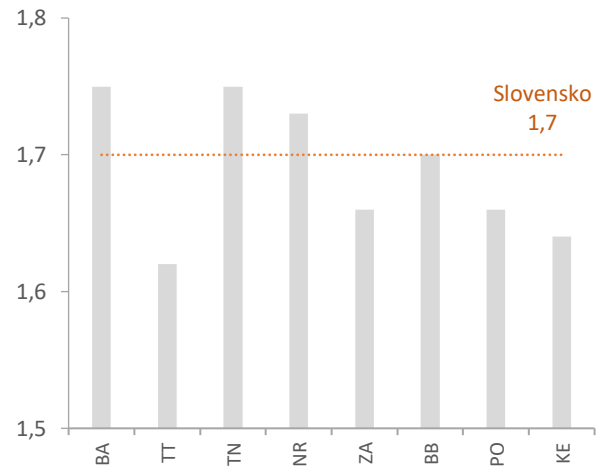
Graf 61 Podiel MSP využívajúcich bankové úvery a podiel úrokov na úveroch, 2008-2018

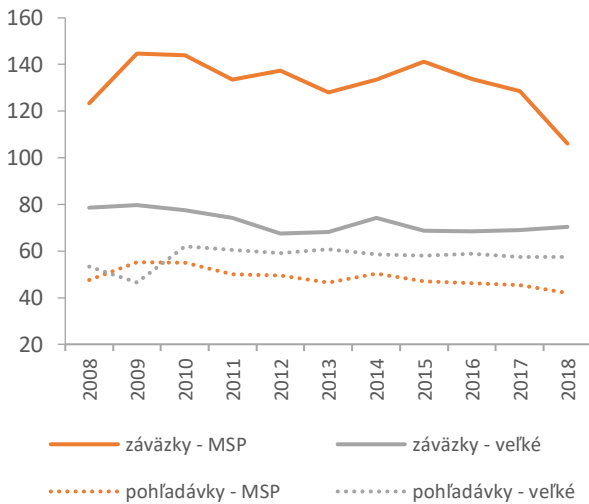
Graf 62 Likvidita 2. stupňa (bežná) podľa veľkostných kategórií podnikov, 2008-2018

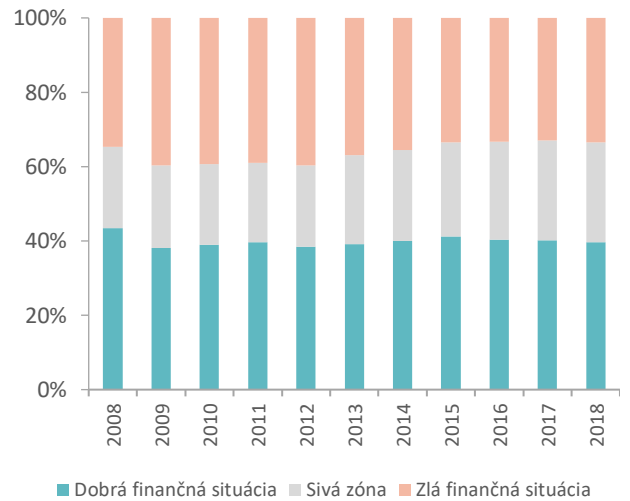
Graf 63 Likvidita 3. stupňa (celková) podľa sídla MSP (kraje), 2018

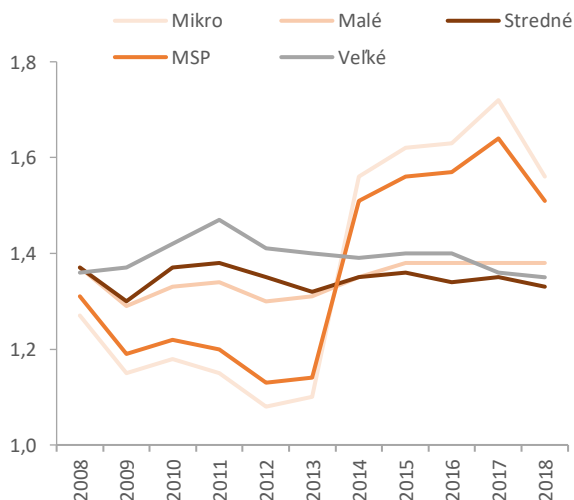
Graf 64 Doba splatnosti záväzkov a pohľadávok MSP (v dňoch), 2008-2018

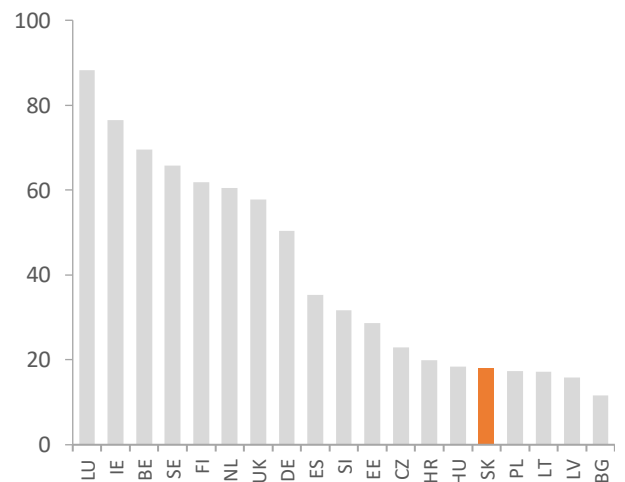
Graf 65 Index finančného zdravia MSP, 2008-2018

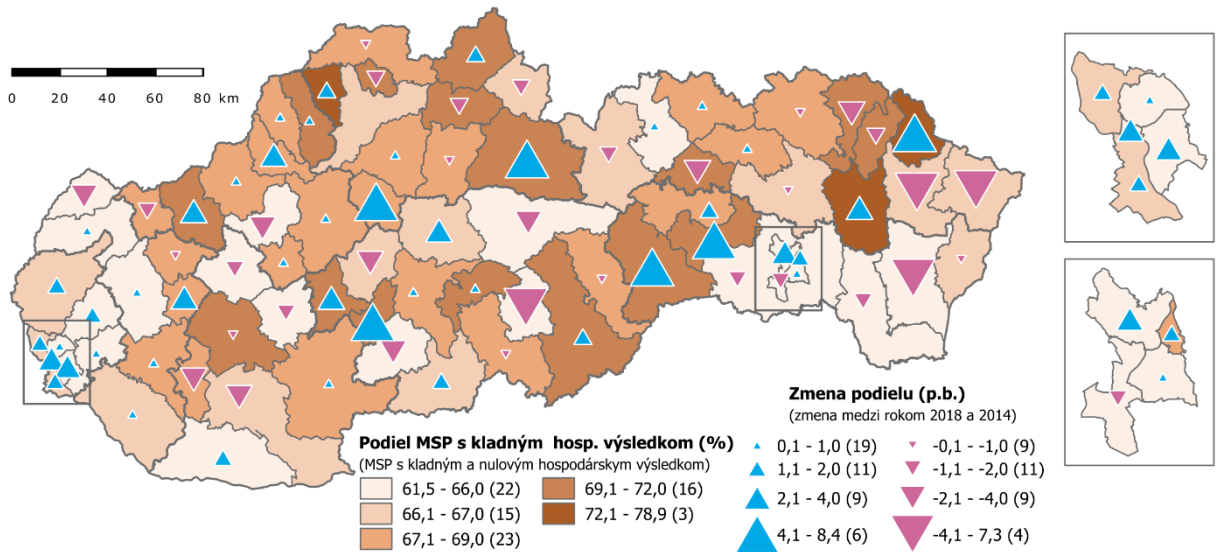
Graf 66 Finančná produktivita práce podľa veľkosti podniku, 2008-2018

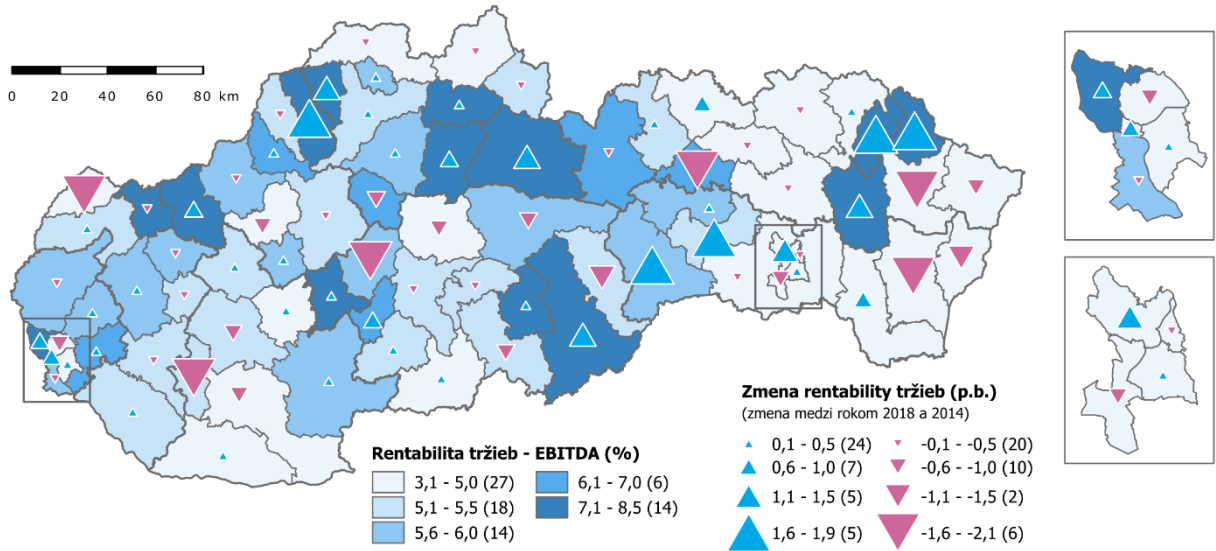
Graf 67 Produktivita práce MSP v nefinančnej podnikovej ekonomike v krajinách EÚ (v tis. Eur), 2017

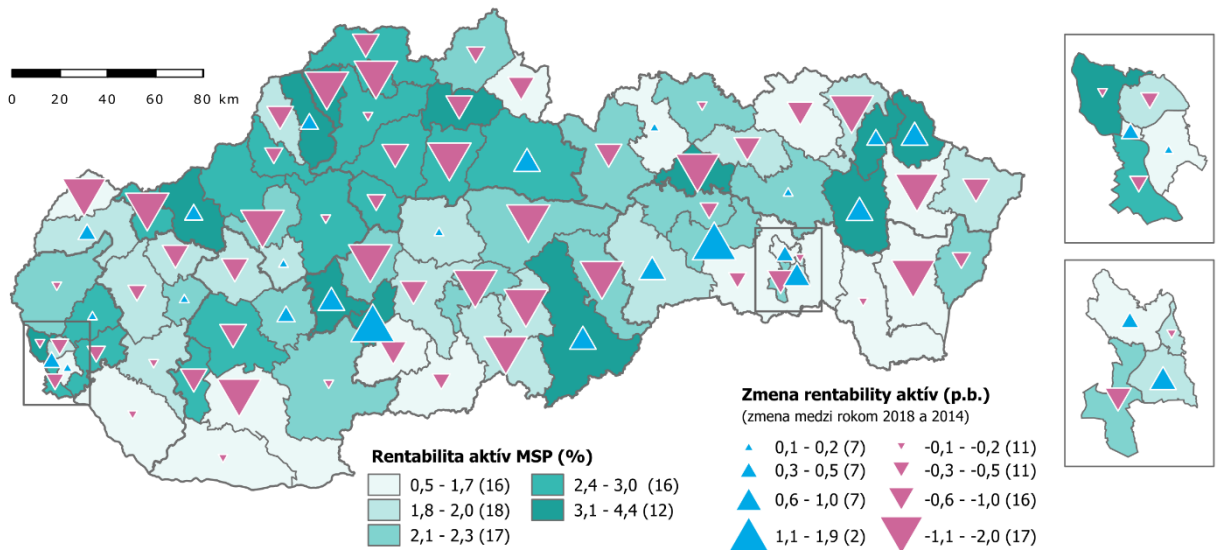
Mapa 76 Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom v okresoch SR, 2018

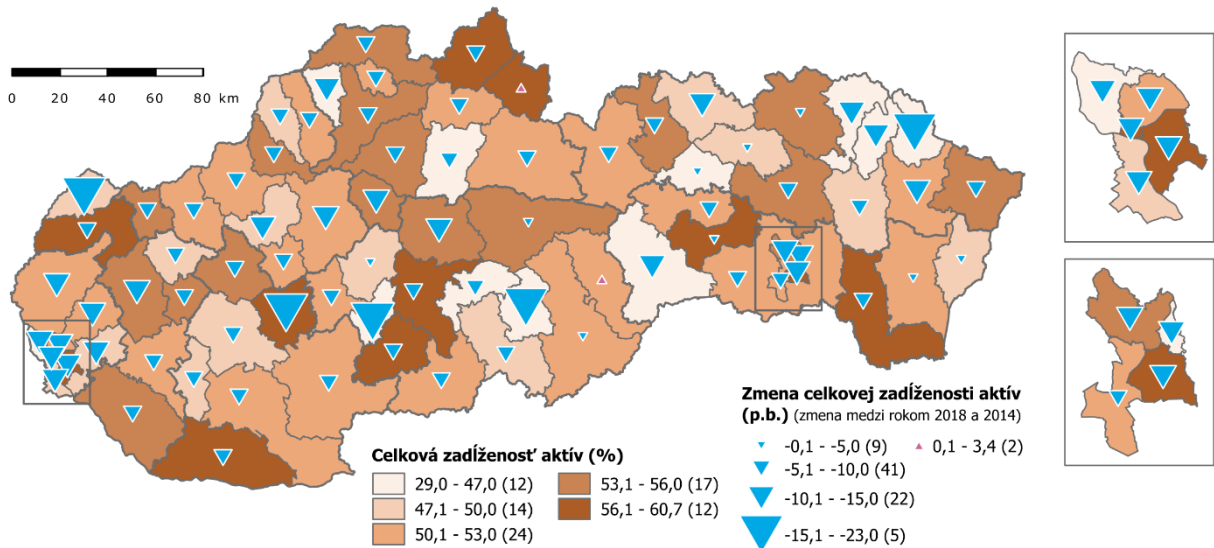
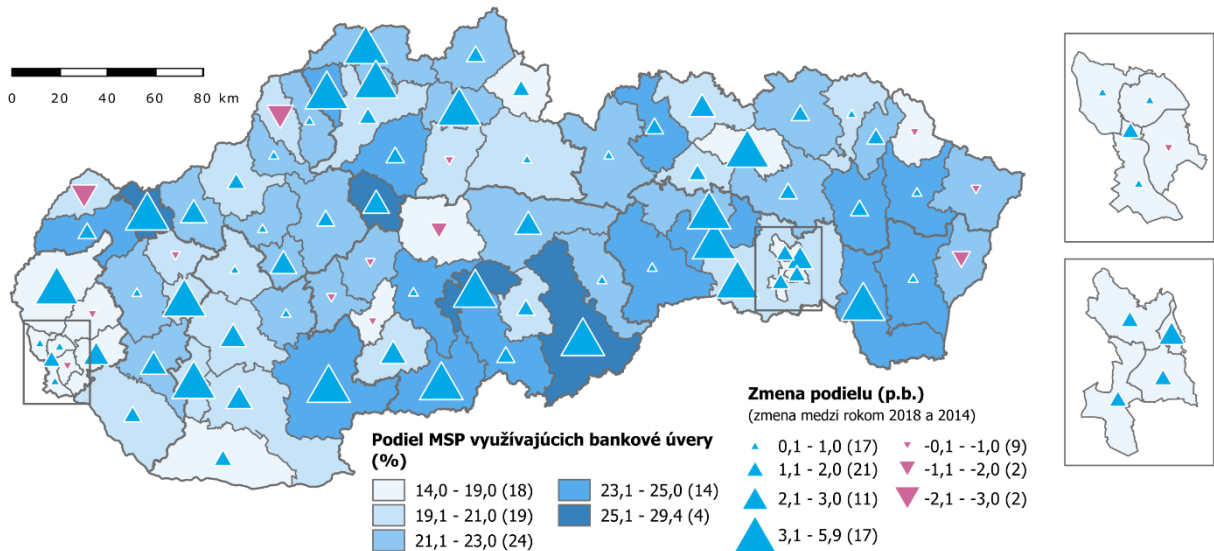
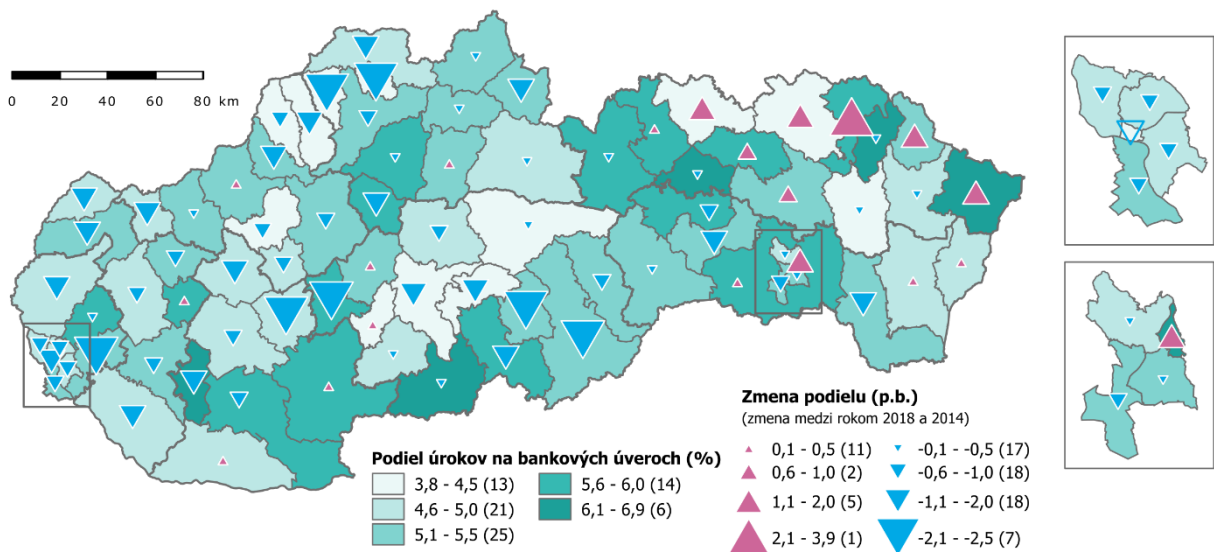

Mapa 77 Rentabilita tržieb MSP – medián (na základe EBITDA) v okresoch SR, 2018 (výsledok hospodárenia za ÚO pred zdanením + odpisy a nákladové úroky /tržby)

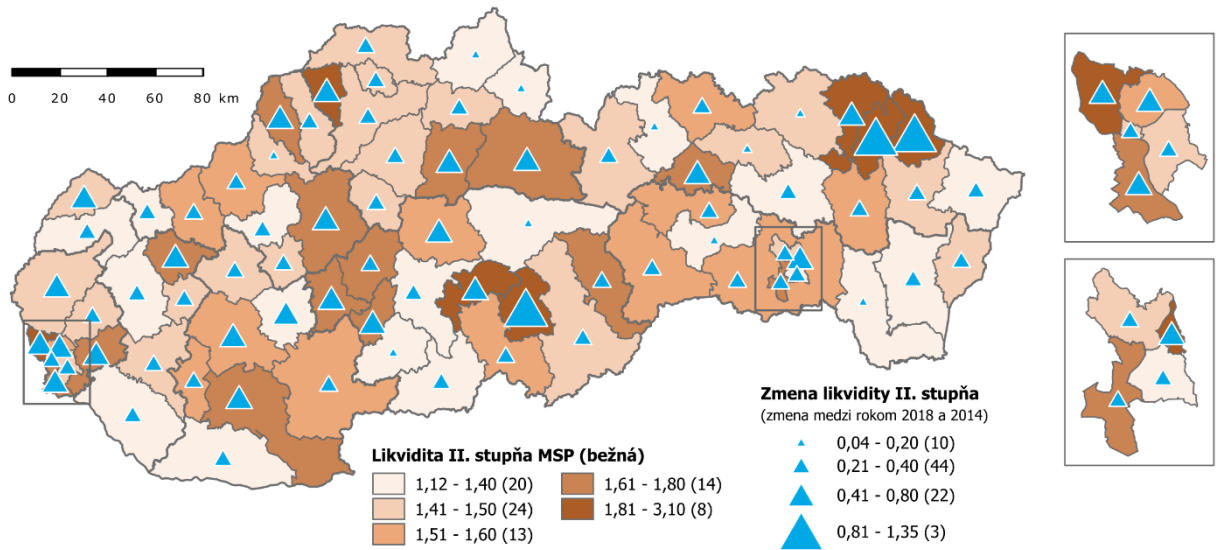

Mapa 78 Rentabilita aktív MSP – medián (výsledok hospodárenia za ÚO pred zdanením/aktíva) v okresoch SR, 2018

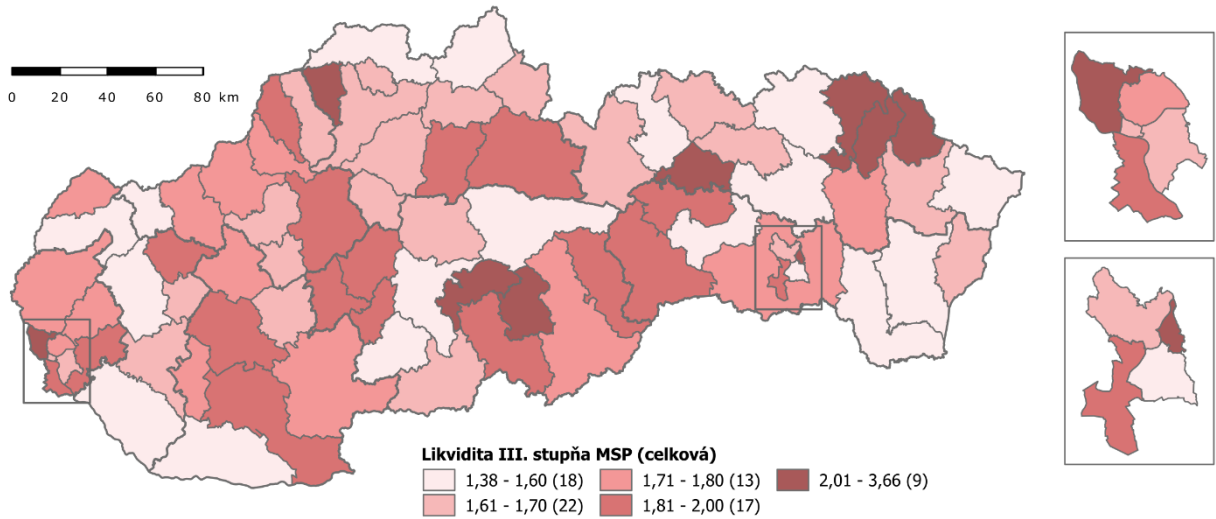

Mapa 79 Celková zadlženosť aktív MSP – medián (cudzie zdroje/aktíva) v okresoch SR, 2018**Mapa 80** Podiel MSP využívajúcich bankové úvery v okresoch SR, 2018 (počet subjektov s nenulovými bankovými úvermi na celkovom počte subjektov)**Mapa 81** Podiel nákladových úrokov na platených bankových úveroch MSP (nákladové úroky/bankové úvery), 2018

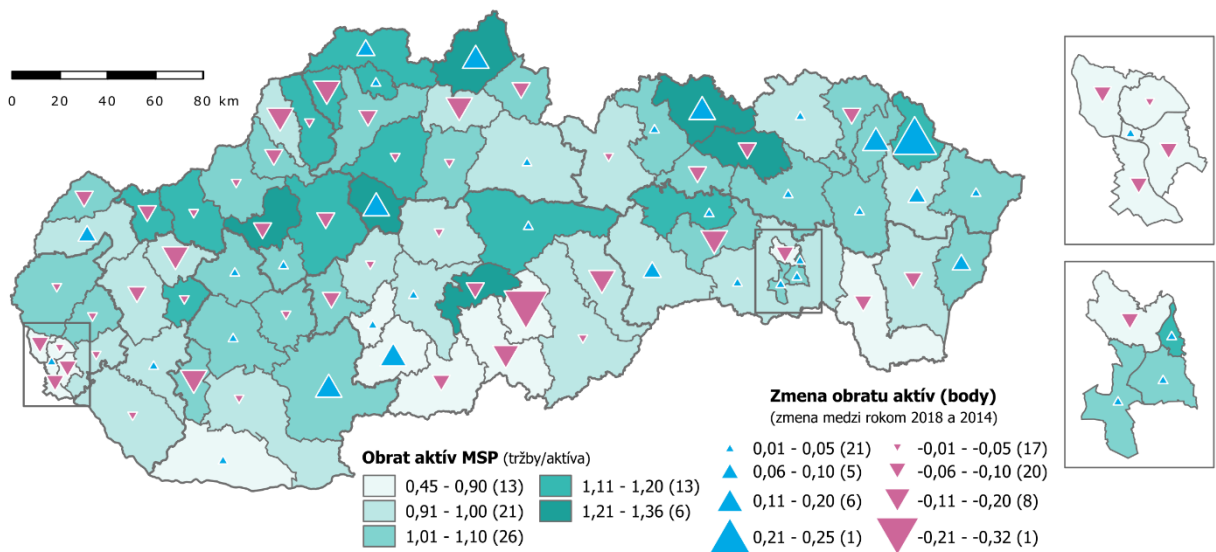
Mapa 82 Likvidita 2. stupňa MSP (obežné aktíva bez zásob/krátkodobé záväzky) v okresoch SR, 2018

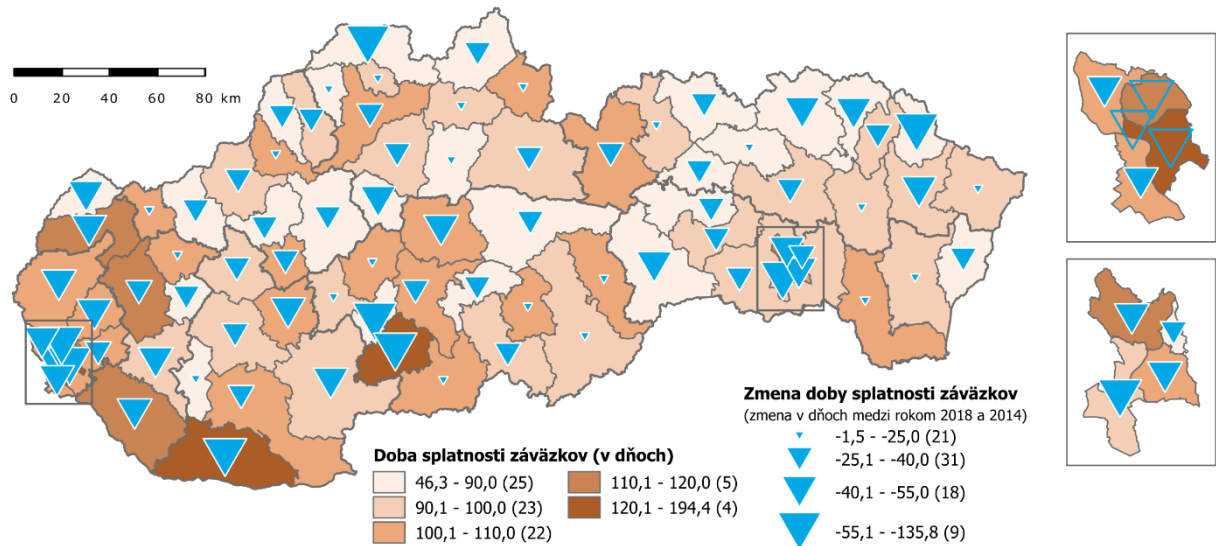
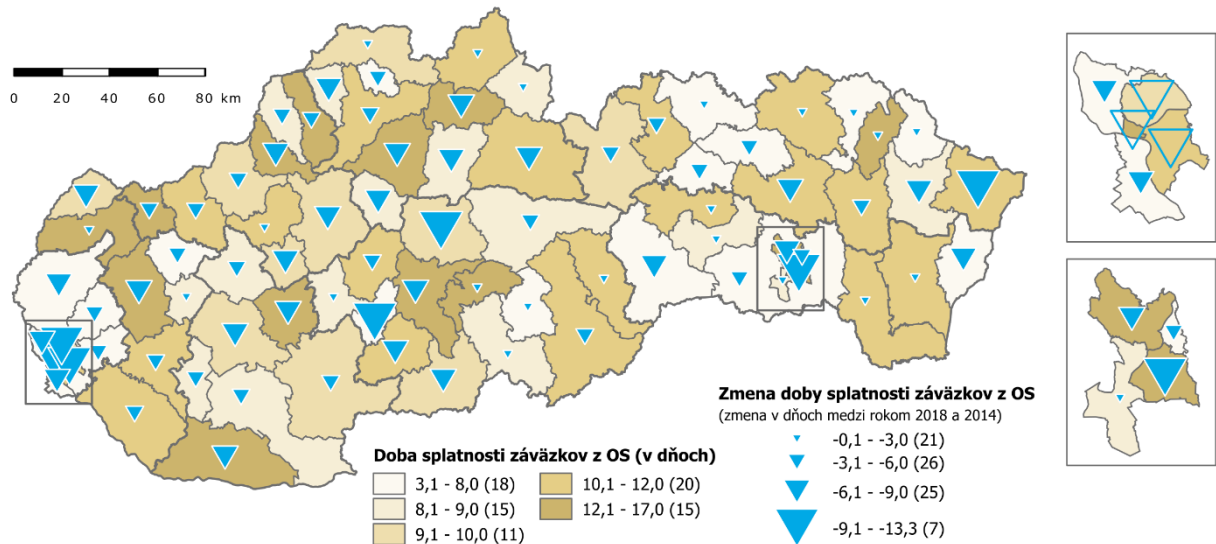
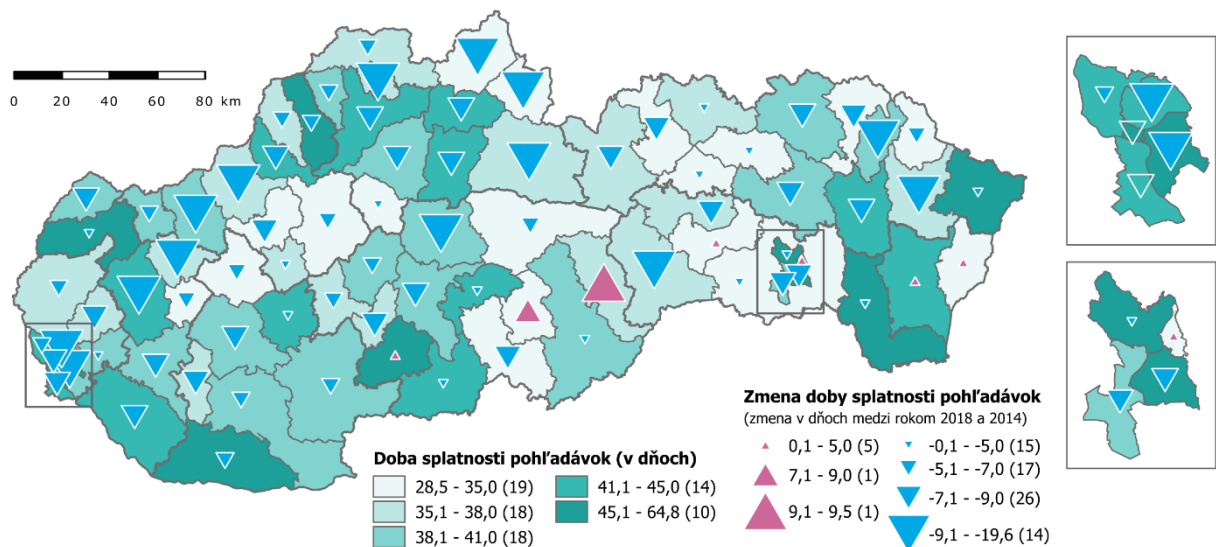

Mapa 83 Likvidita 3. stupňa MSP (obežné aktíva/krátkodobé záväzky) v okresoch SR, 2018

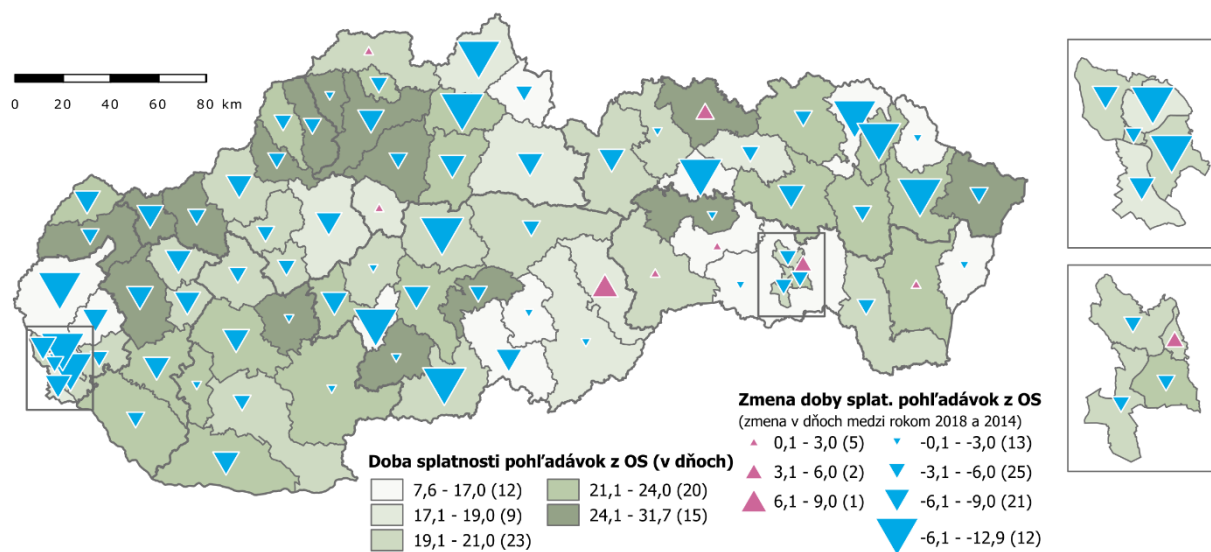

Mapa 84 Obrat aktív MSP – medián (tržby/aktíva) v okresoch SR, 2018

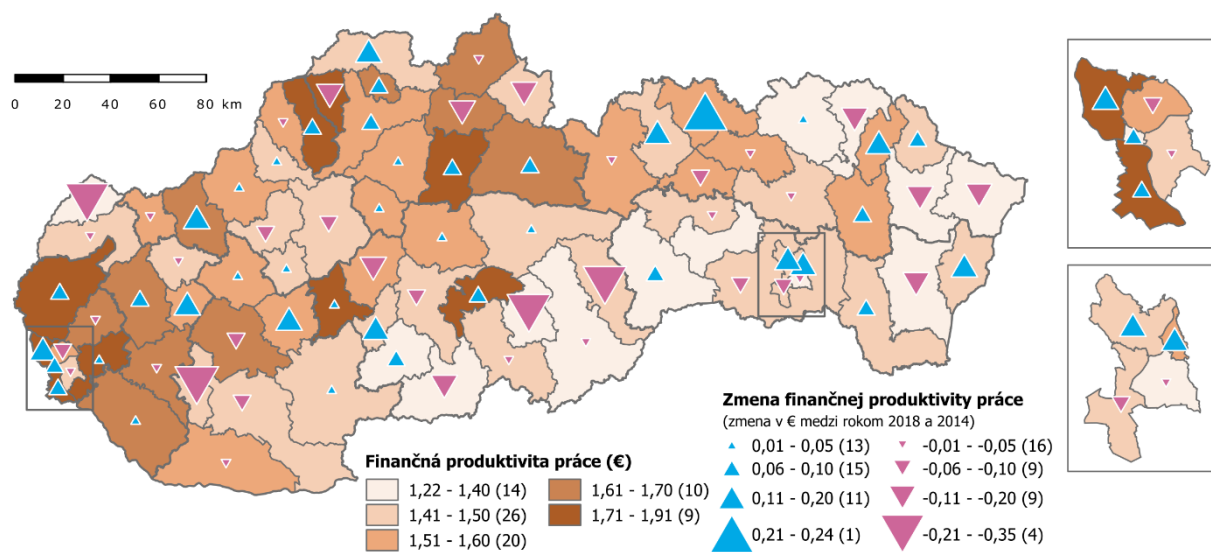

Mapa 85 Doba splatnosti záväzkov MSP – medián (záväzky/tržby*360) v okresoch SR, 2018**Mapa 86** Doba splatnosti záväzkov z obchodného styku MSP – medián (krátkodobé záväzky z OS/tržby*360) v okresoch SR, 2018**Mapa 87** Doba splatnosti pohľadávok MSP – medián (pohľadávky/tržby*360) v okresoch SR, 2018

Mapa 88 Doba splatnosti pohľadávok z obchodného styku MSP – medián (krátkodobé pohľadávky z OS/tržby*360) v okresoch SR, 2018

Mapa 89 Finančná produktivita práce MSP –medián (pridaná hodnota/osobné náklady) v okresoch SR

6.2 Zamestnanosť MSP

O malých a stredných podnikoch je známe, že sú hlavnými tvorcami nových pracovných miest. To platí na Slovensku aj v ostatných krajinách EÚ. Zlepšovanie podmienok na podnikanie malých a stredných podnikov je preto základným predpokladom pre tvorbu nových pracovných miest a znižovanie nezamestnanosti.

Na slovenskom trhu práce prevládali v poslednej dekáde pozitívne vývojové tendencie. Počet zamestnaných osôb v národnom hospodárstve sa od roku 2010 zvýšil o 12 % a v roku 2019 dosiahol takmer 2,5 milióna zamestnaných osôb (podľa štvrtročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR). Z toho až 80 % zamestnancov pracovalo v ziskovo orientovanom podnikovom sektore, ďalšia pätina pôsobila vo verejnom/neziskovom sektore.

Malé a stredné podniky dosahujú stabilný, takmer trojštvrťinový podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike (74 % v roku 2019) a 59 % podiel na celkovej zamestnanosti v hospodárstve SR (podľa štvrtročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR). Najvýznamnejšie zastúpenie na zamestnanosti v podnikovej ekonomike dlhodobo dosahujú mikropodniky (vrátane FO – podnikateľov), ktorých podiel v roku 2019 predstavoval 45 %. Podstatne nižší podiel dosahujú malé (13 %) a stredné podniky (15 %). Veľké podniky zamestnávajú približne štvrtinu zamestnancov (26 %).

Z hľadiska jednotlivých veľkostných kategórií a právnych foriem sa na celkovom počte zamestnaných osôb v podnikovom sektore podieľali jednou tretinou FO - podnikatelia (FO - podnikatelia a nimi zamestnávané osoby). Podiel mikropodnikov v roku 2019 predstavoval 13 %, malých podnikov 12 % a stredných podnikov 15 %. Viac ako jednou štvrtinou (26 %) sa na celkovom počte zamestnaných osôb podieľali veľké podniky.

V sektore malých a stredných podnikov (vrátane FO - podnikateľov) sa zamestnanosť od roku 2010 zvýšila o 12 % na 1,4 milióna zamestnaných osôb. Dynamika nárastu zamestnanosti v sektore MSP sa zvyšovala najmä po roku 2015. Počet zamestnaných osôb sa najdynamickejšie (o 38 %) zvýšil v kategórii malých podnikov s 0 až 49 zamestnancami.

K miernejšiemu rastu zamestnancov o 8 % došlo v kategórii stredných podnikov a tiež v prípade veľkých zamestnávateľov s 250 a viac zamestnancami (4 %).

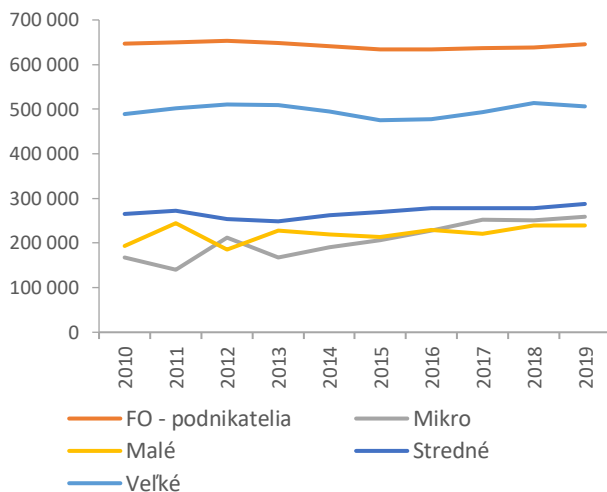
MSP podnikajúce ako právnické osoby dosahujú najvyšší podiel na zamestnanosti v odvetví ubytovanie a stravovanie (93 %), stavebníctvo (90 %) a pôdohospodárstvo (89 %). Jediným odvetvím, v rámci ktorého sa prejavuje dominancia veľkých podnikov na zamestnanosti, je priemysel.

Podľa finančných výkazov sa od roku 2014 do 2016 zvyšoval podiel MSP s nenulovými osobnými nákladmi (doterajšie maximum 57 % v roku 2016). To znamená, že rástol počet MSP, ktoré zamestnávali. Vplyvom vyššieho počtu novoregistrovaných MSP v rokoch 2017 a 2018, sa podiel MSP s nenulovými osobnými nákladmi mierne znížil.

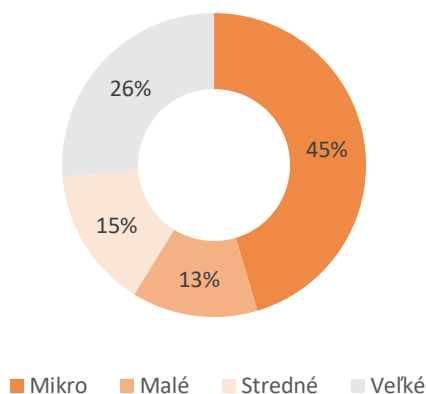
V medzinárodnom porovnaní skupiny členských krajín EÚ sa Slovensko zaraďuje medzi krajiny s nadpriemerným podielom malých a stredných podnikov na zamestnanosti a je lídrom v rámci krajín V4. V EÚ dosahujú najvyšší podiel na zamestnanosti MSP pobaltské krajiny: Lotyšsko, Estónsko a Litva. Naopak, na posledných priečkach sa umiestňujú krajiny so silnou pozíciou veľkých podnikov ako Francúzsko, Spojené kráľovstvo a Nemecko. Slovensko okrem toho patrí medzi 4 krajiny EÚ s najvyšším podielom novovzniknutých podnikov na zamestnanosti (4,5 %).

S rastom zamestnanosti na Slovensku prirodzene dochádzalo k znižovaniu nezamestnanosti a nedostatku voľných pracovných síl, najmä tých kvalifikovaných. Tento vývoj vytváral tlak aj na rast miezd zamestnancov. Len medzi rokom 2018 a 2019 sa zvýšila priemerná mesačná mzda zamestnancov na Slovensku o 6 %, najdynamickejšie v kategórii stredných podnikov (takmer o 8 %). Priemerná mzda sa zvyšuje s rastúcou veľkosťou podnikov – právnických osoby. Najnižšiu úroveň priemernej mzdy dosahujú zamestnanci v mikropodnikoch (712 Eur v roku 2019). Naopak, v rámci MSP dosahujú najvyššiu mzdu zamestnanci stredných podnikov (1 224 Eur). V prípade veľkých podnikov bola priemerná mzda zamestnanca v roku 2019 na úrovni 1 390 Eur.

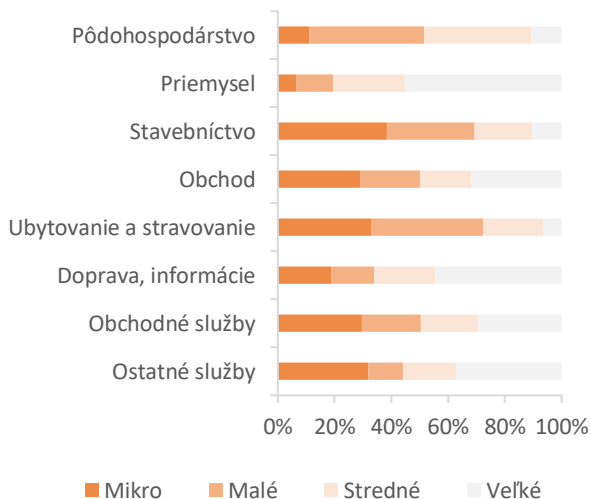
Graf 68 Počet zamestnaných osôb podľa veľkostnej kategorizácie, 2010-2019

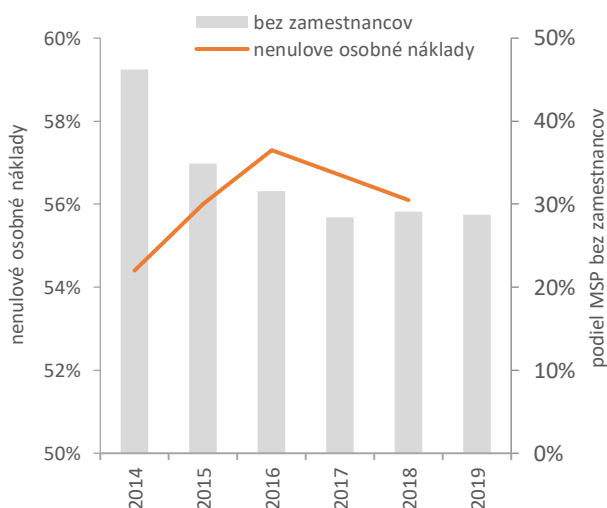
Graf 69 Zamestnanosť v podnikovej ekonomike Slovenska podľa veľkostných kategórií podnikov, 2019

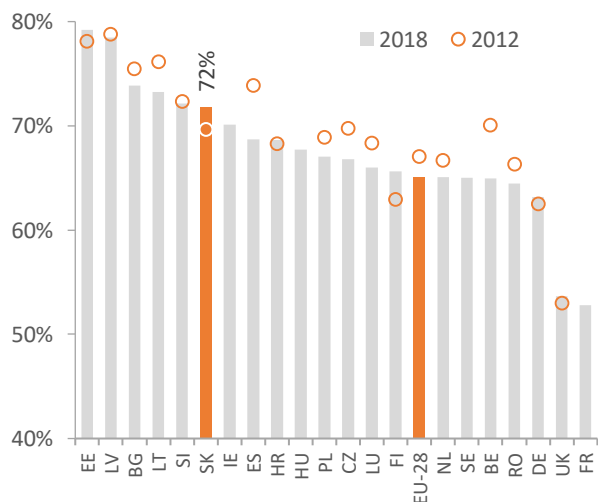
Graf 70 Podiel MSP - PO na zamestnanosti v odvetviach hospodárstva, 2019

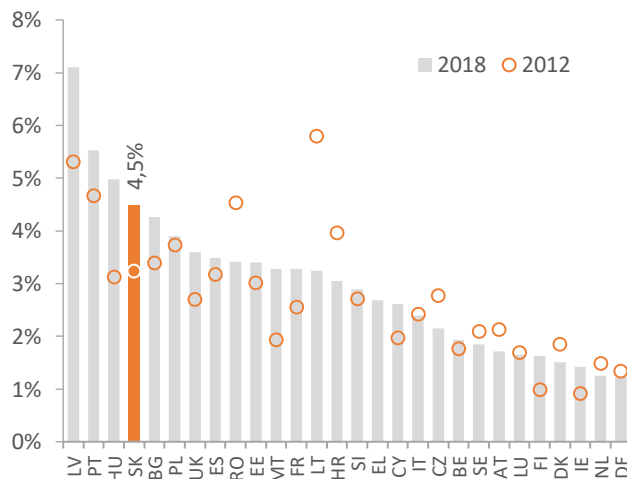
Graf 71 Podiel MSP s nenulovými osobnými nákladmi a bez zamestnancov, 2014-2019

Graf 72 Podiel MSP na zamestnanosti v nefinančnej podnikovej ekonomike v krajinách EÚ, 2018

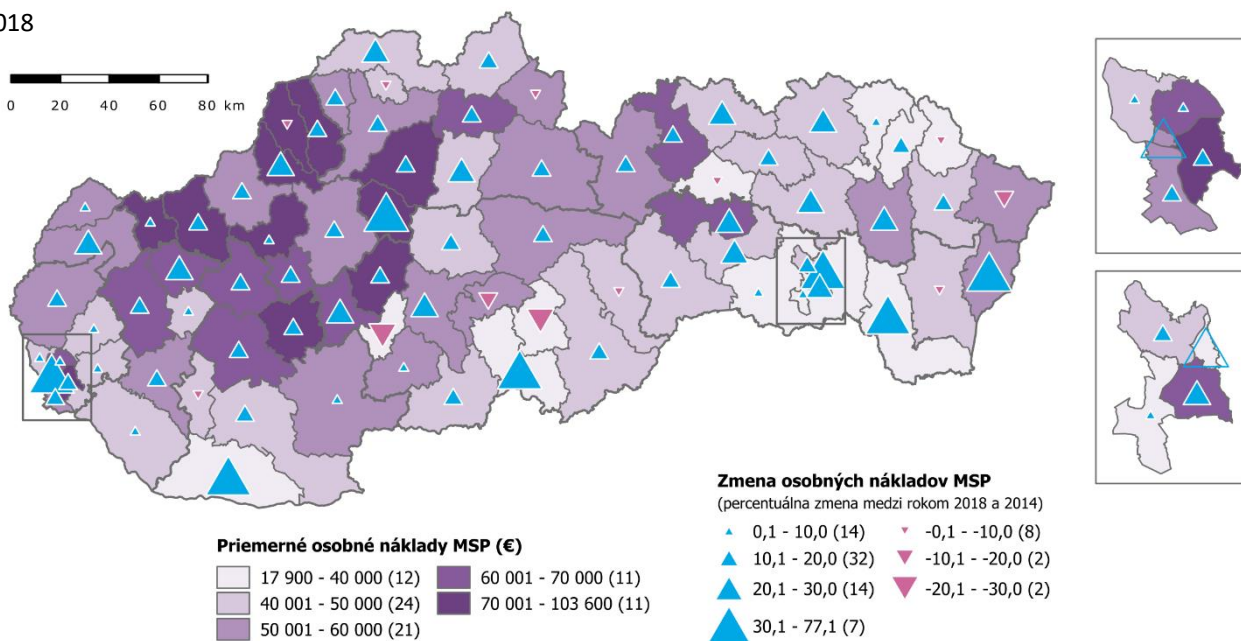

Graf 73 Podiel nových podnikov na zamestnanosti v nefinančnej podnikovej ekonomike v EÚ, 2017 a 2012

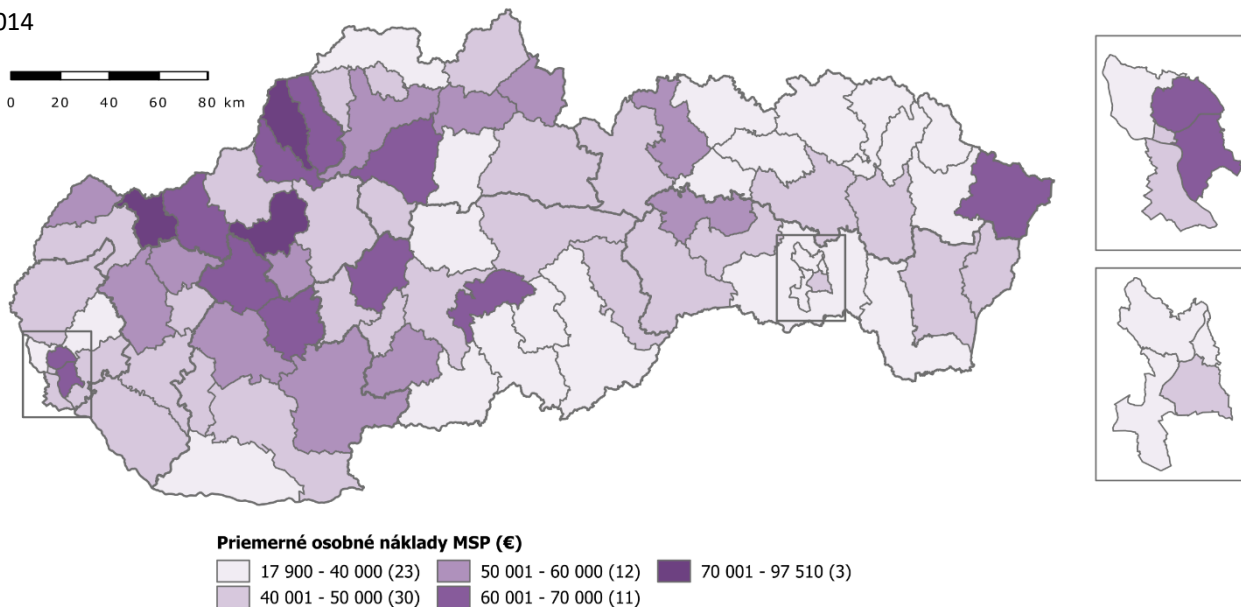

Mapa 90 Priemerné osobné náklady MSP v okresoch SR

2018

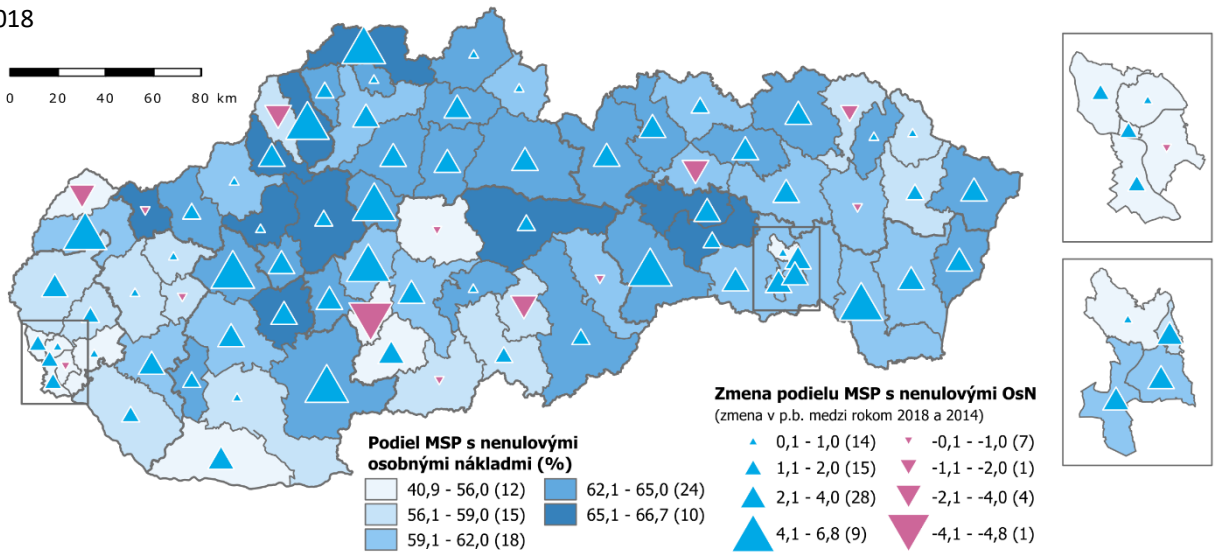

2014

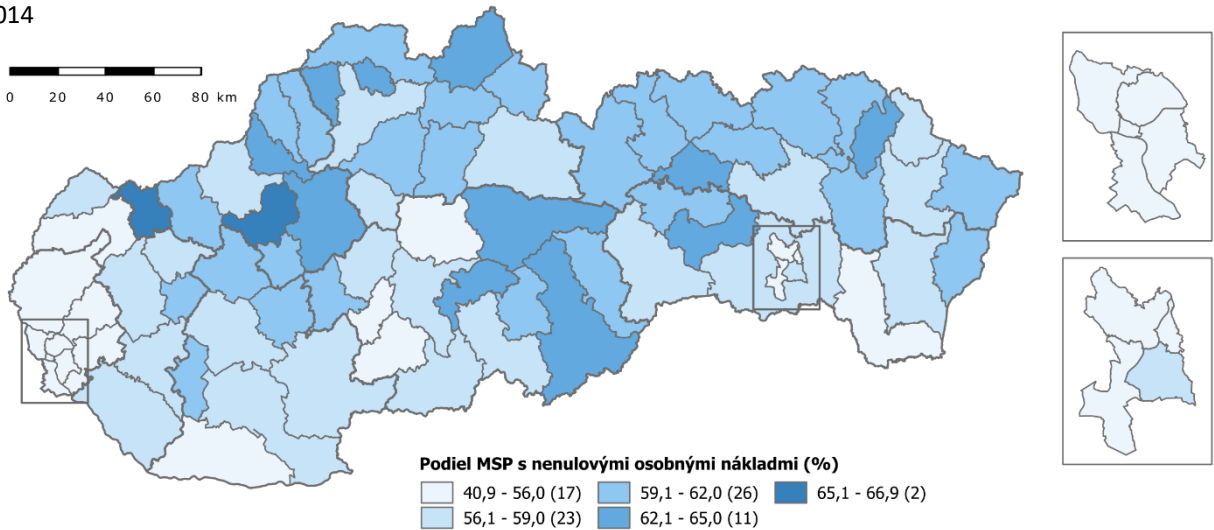

Mapa 91 Podiel MSP s nenulovými osobnými nákladmi v okresoch SR

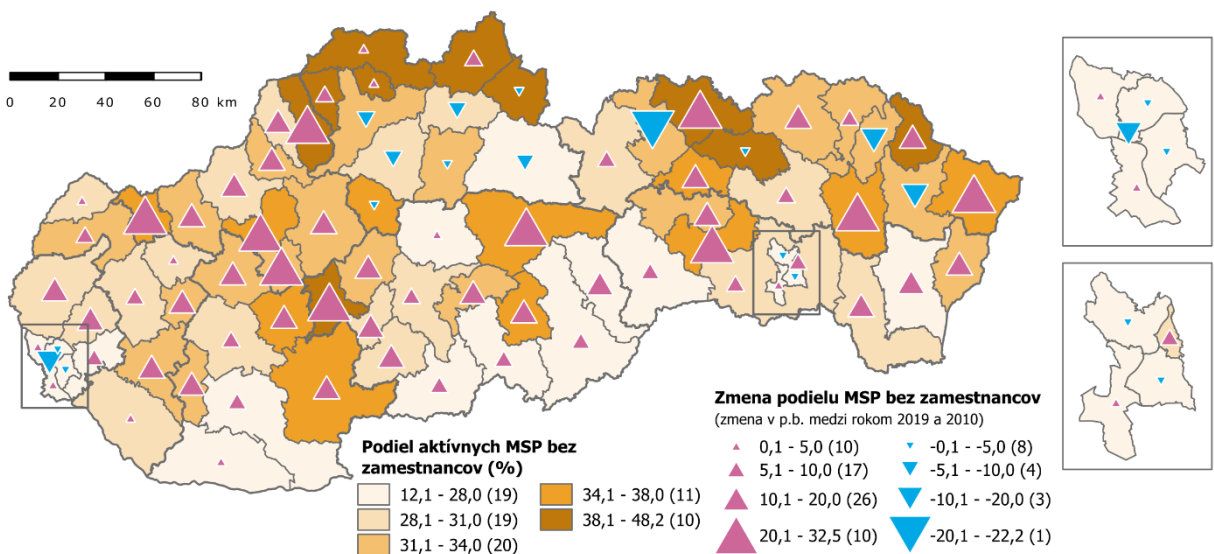
2018

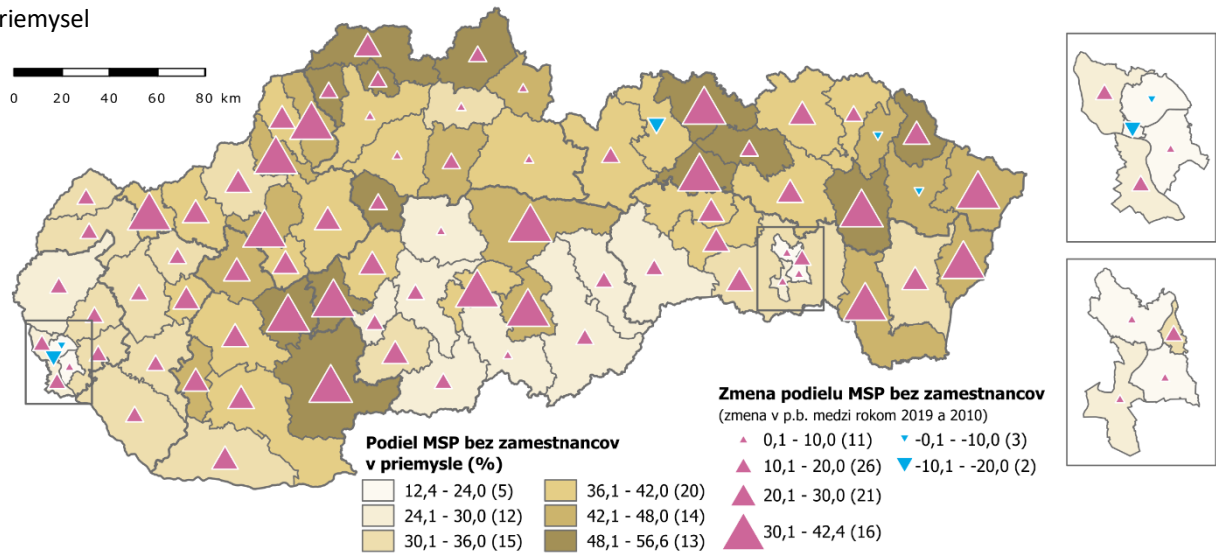
2014

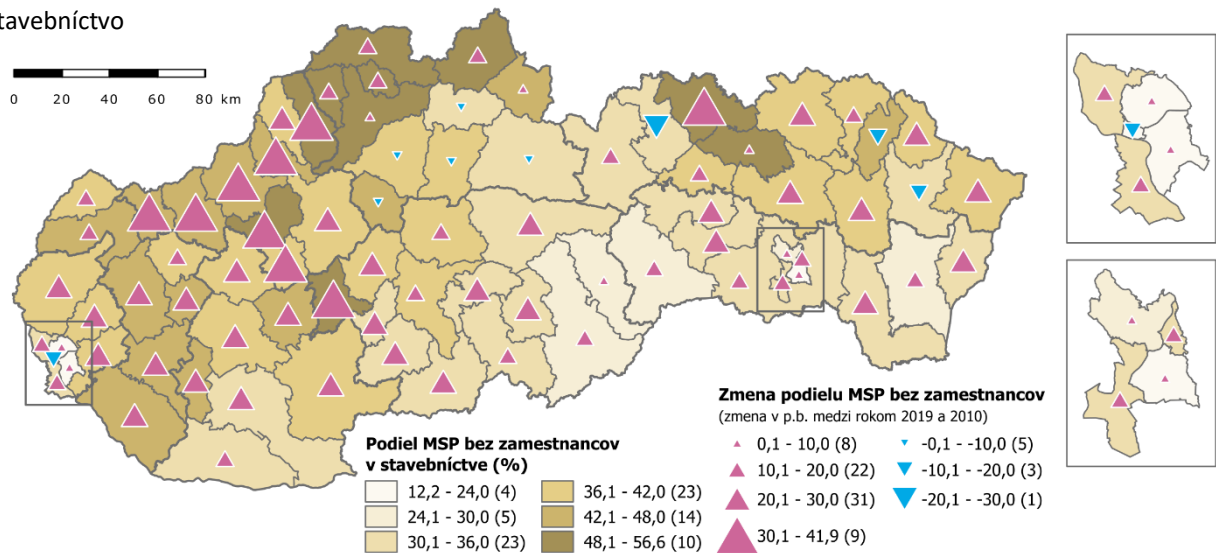
Mapa 92 Podiel aktívnych MSP bez zamestnancov na celkovom počte aktívnych MSP v okresoch SR, 2019

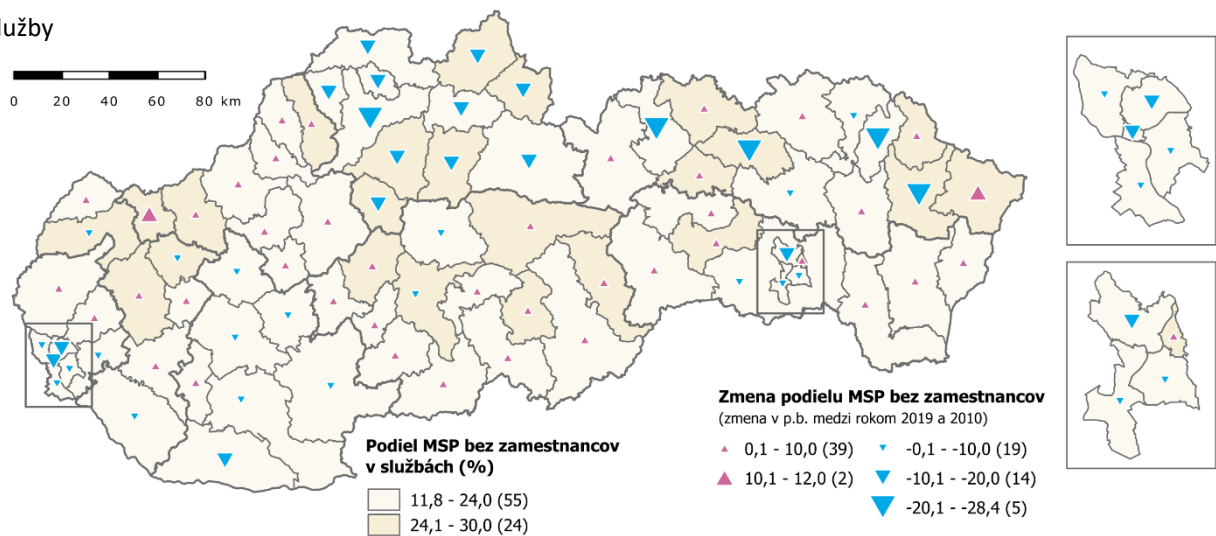
Mapa 93 Podiel aktívnych MSP bez zamestnancov v priemysle na všetkých MSP v priemysle v okresoch SR, 2019
Priemysel

Mapa 94 Podiel aktívnych MSP bez zamestnancov v stavebníctve na všetkých MSP v stavebníctve v okresoch SR, 2019
Stavebníctvo

Mapa 95 Podiel aktívnych MSP bez zamestnancov v službách na všetkých MSP v službách v okresoch SR, 2019
Služby

6.3 Rýchlorastúce podniky

V súlade so Schumpeterovou teóriou kreatívnej deštrukcie sa rýchlorastúce podniky snažia prostredníctvom inovatívnych produktov, služieb a podnikateľských modelov narúšať stereotypy v odvetviach, kde pôsobia. Existencia rýchlorastúcich podnikov v určitom odvetví významne prispieva k rastu celého odvetvia. Azda ich najdôležitejšou vlastnosťou je vytváranie množstva nových pracovných príležitostí a s tým spojený ekonomický a spoločenský rozvoj. Spoločná metodika Eurostatu a OECD definuje rýchlorastúce podniky podľa dvoch základných kritérií: podniky s viac ako 10 % medziročným nárastom počtu zamestnancov alebo tržieb počas obdobia troch rokov. Ako alternatívne kritérium sa niekedy v praxi uplatňuje aj 20 % rast tržieb, resp. zamestnanosti.

V roku 2018 bolo na Slovensku identifikovaných 3 093 rýchlorastúcich podnikov s minimálnym medziročným nárastom tržieb 10 % počas obdobia troch po sebe nasledujúcich rokov, t. j. v rokoch 2015 až 2018. Z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku s 10 a viac zamestnancami to predstavuje 17 %. Zvyšovaním kritéria medziročného nárastu tržieb na úroveň 20 %, 30 % a 50 %, sa počet rýchlorastúcich podnikov prirodzene znižuje. V skupine podnikov s veľkou dynamikou rastu nad 50 % sa počet rýchlorastúcich firiem znížil na 199 a ich podiel predstavoval 1 %. Malé a stredné podniky tvoria 95 % všetkých rýchlorastúcich podnikov na Slovensku.

MSP s rýchlym rastom pôsobia vo všetkých hlavných odvetviach slovenského hospodárstva. Nadpriemerné zastúpenie dosahujú najmä medzi aktívnymi podnikmi v odvetví priemyslu (21 %). K nižšiemu podielu rýchlorastúcich podnikov v službách prispieva nedostatočná rozvinutosť tohto sektora na Slovensku. To zároveň vytvára priestor na jeho ďalší rozvoj a potenciál pre vznik nových podnikov s vysokým rastom. Rýchlorastúce podniky sú často považované za mladšie, resp. začínajúce inovatívne firmy, no skutočnosť je iná. Rýchlorastúce podniky na Slovensku nie sú mladé. Ich priemerný vek dosahuje 15 rokov, čo je len o 1 rok menej ako v prípade všetkých aktívnych podnikov.

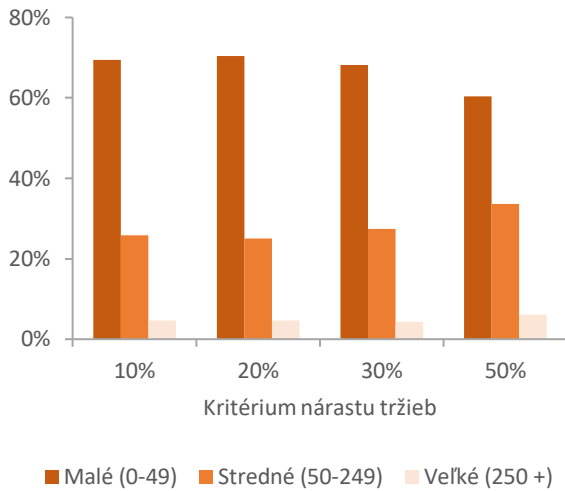
Väčšina rýchlorastúcich MSP má svoje sídlo na západnom Slovensku. V roku 2018 sídlil takmer každý tretí rýchlorastúci podnik v Bratislavskom kraji (29 %). Celkovo sú rýchlorastúce podniky rozmiestnené na takmer celom území Slovenska. Výnimkou je len okres Medzilaborce, kde sa v roku 2018 nenachádzal ani jeden podnik spĺňajúci požadované kritéria. Menej rýchlorastúcich podnikov sa nachádza na východnom Slovensku a tiež na juhu stredného Slovenska. Tieto územia sa z veľkej časti prekrývajú s okresmi zaradenými medzi najmenej rozvinuté okresy SR. Podniky s rýchlym rastom sú vo väčšej miere koncentrované v krajských mestách. Špecifické postavenie má hlavné mesto Bratislava, kde v roku 2018 sídlil približne každý štvrtý rýchlorastúci podnik na Slovensku.

Dôležitosť rýchlorastúcich podnikov pre hospodárstvo Slovenska naznačuje ukazovateľ nárastu tržieb. Medzi rokom 2015 a 2018 sa medián tržieb v skupine rýchlorastúcich podnikov zvýšil o 79 %. V prípade všetkých aktívnych podnikov s 10 a viac zamestnancami došlo v rovnakom období k zníženiu mediánu tržieb o 2 %. Rýchlorastúce podniky sa v roku 2018 podieľali takmer tretinou (30 %) na celkových tržbách všetkých aktívnych firiem na Slovensku.

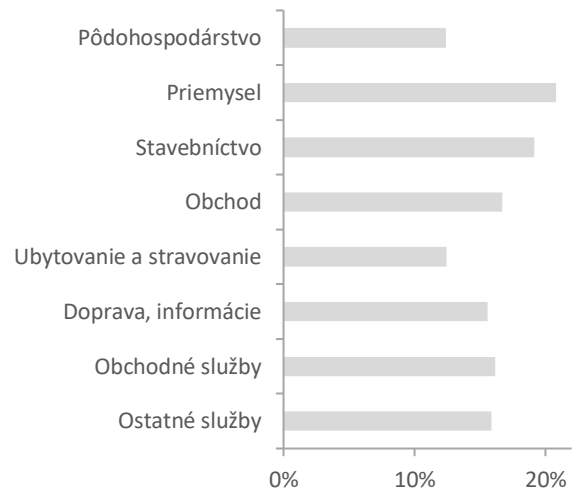
Z medzinárodného hľadiska patrí Slovensko do skupiny členských krajín EÚ s nadpriemerným podielom rýchlorastúcich podnikov zo všetkých aktívnych podnikov a to v prípade použitia kritéria nárastu tržieb alebo zamestnanosti. Slovensko zároveň dosahuje najvyšší podiel spomedzi všetkých krajín V4.

Na Slovensku bolo v roku 2018 identifikovaných 195 gaziel, čiže mladých rýchlorastúcich podnikov, ktoré nie sú staršie ako 5 rokov. Gazely tvorili 6 % zo všetkých rýchlorastúcich podnikov na Slovensku a 1 % z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami. Do veľkostnej kategórie malých a stredných podnikov spadá 94 % gaziel. Aj v tomto prípade platí vyššia koncentrácia v priemysle, pridávajú sa však obchodné služby. Priestorové rozmiestnenie gaziel je nerovnomerné. Samotné mesto Bratislava koncentruje viac ako štvrtinu (27 %) mladých rýchlorastúcich podnikov.

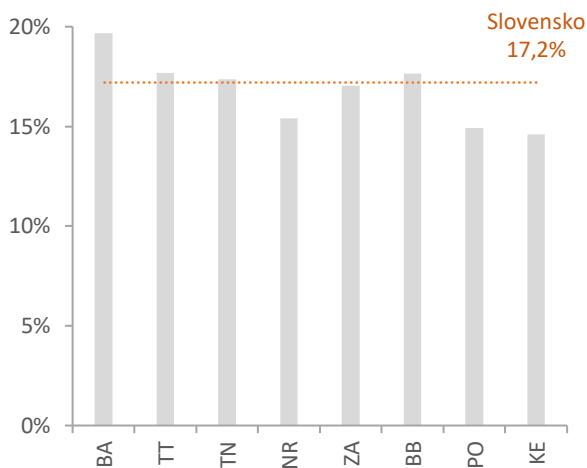
Graf 74 Štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa veľkosti a kritéria nárastu tržieb, 2018

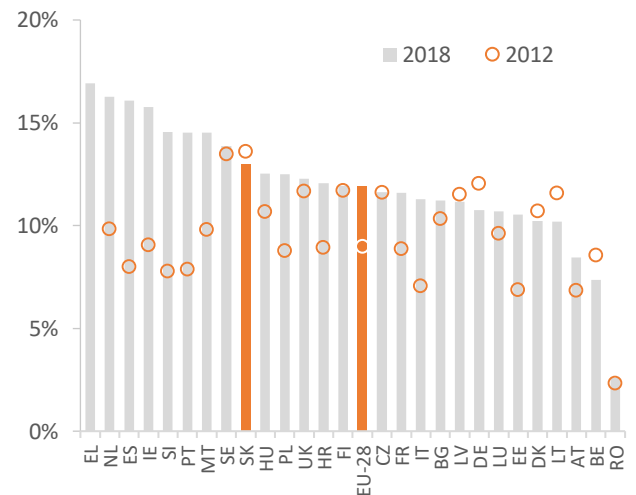
Graf 75 Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestn. podľa odvetví, 2018

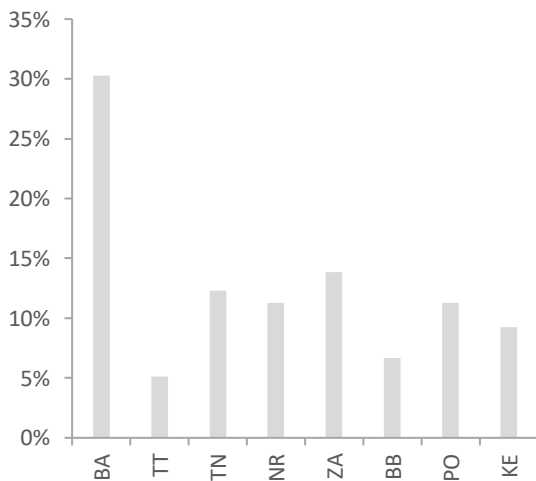
Graf 76 Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestn. podľa krajov SR, 2018

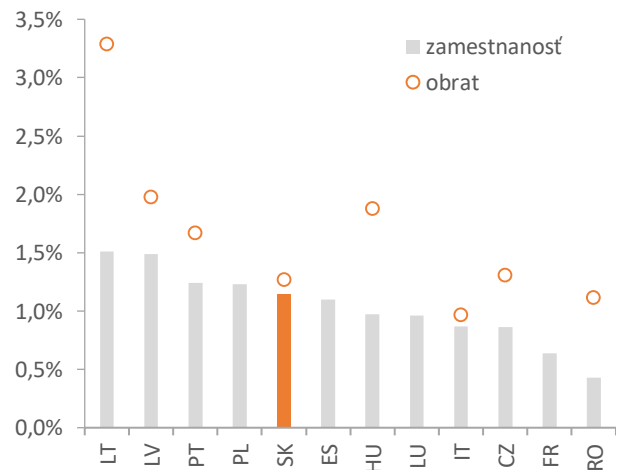
Graf 77 Podiel rýchlorastúcich podnikov podľa zamestnanosti na aktívnych podnikoch v EÚ, 2018

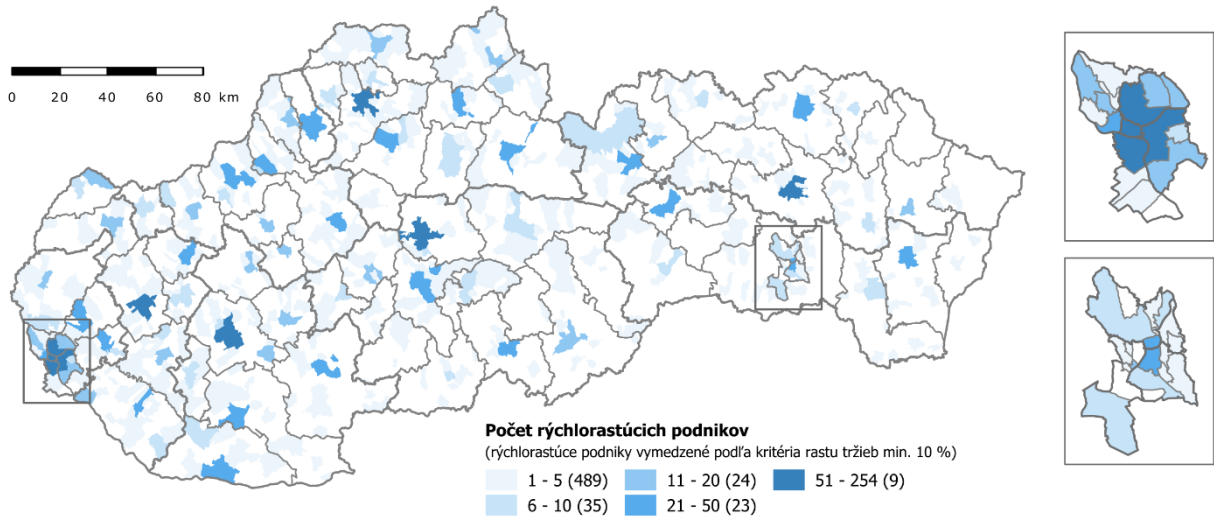
Graf 78 Štruktúra gaziel na Slovensku podľa krajov, 2018

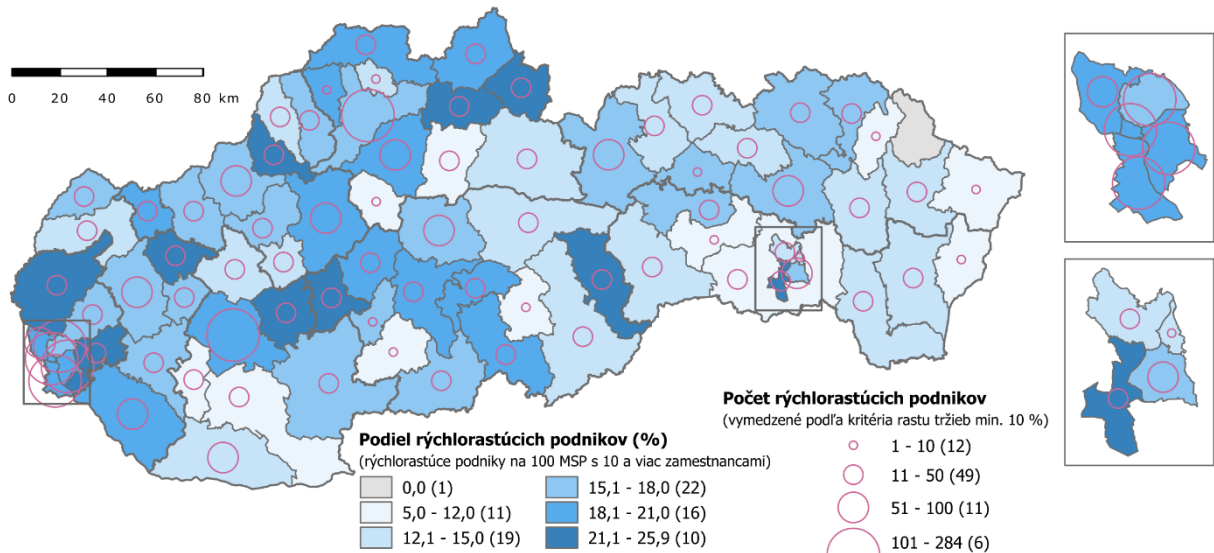
Graf 79 Podiel gaziel na celkovom počte aktívnych podnikov podľa vybraných krajín EÚ, 2017

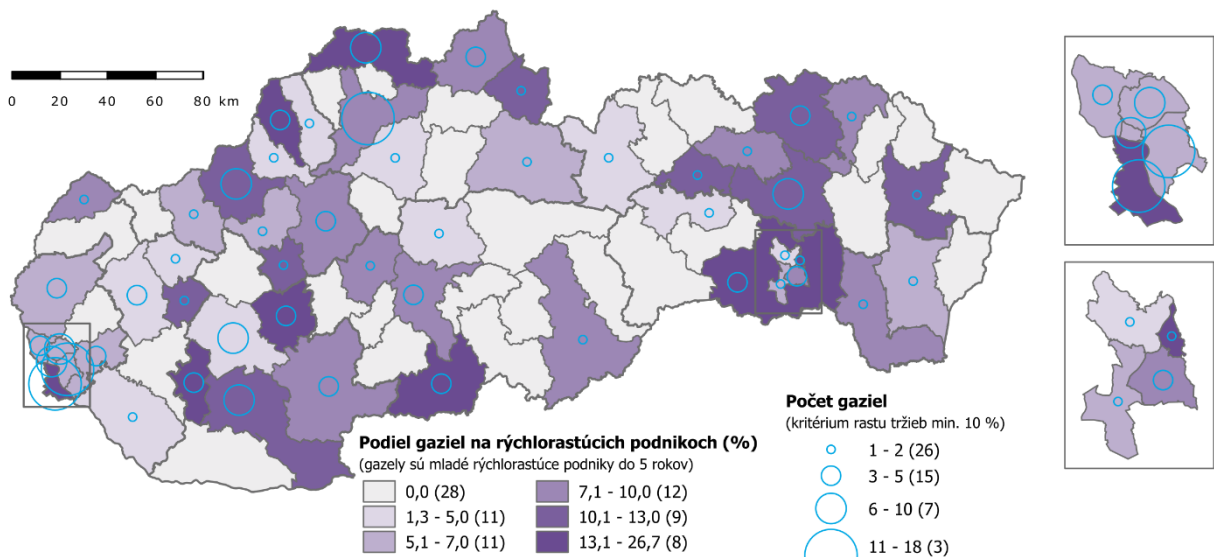
Mapa 96 Počet rýchlorastúcich podnikov s 10 a viac zamestnancami v obciach SR, 2018
(kritérium nárastu tržieb min. 10 % ročne po dobu 3 rokov)

Mapa 97 Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami v okresoch SR, 2018

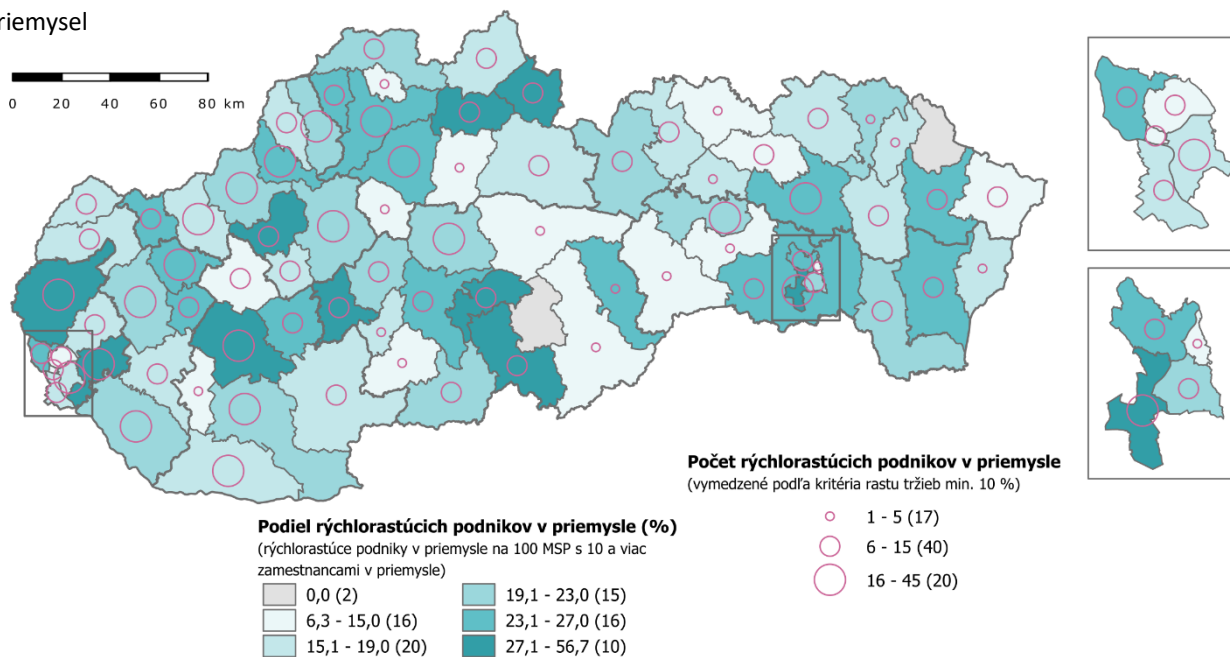

Mapa 98 Podiel gaziel na rýchlorastúcich podnikoch v okresoch SR, 2018

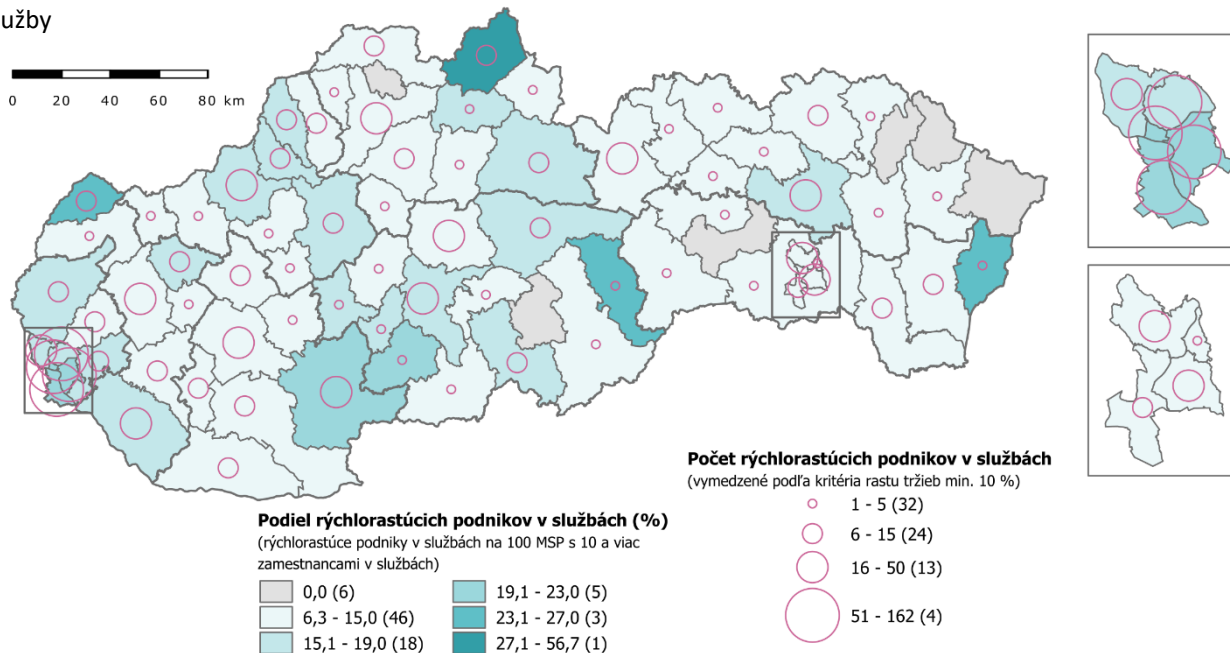
Mapa 99 Podiel rýchlorastúcich podnikov v priemysle na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami v odvetví priemyslu v okresoch SR, 2018

Priemysel

Mapa 100 Podiel rýchlorastúcich podnikov v službách na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami v odvetví služieb v okresoch SR, 2018

Služby

7 MSP v zahraničnom obchode

Vývoz MSP

Dovoz MSP

7.1 Vývoz MSP

Slovensko možno jasne charakterizovať ako exportne orientovanú krajinu s výraznou otvorenosťou ekonomiky. Reálny objem tovarov a služieb, ktorý sa vyváža do zahraničia, dosahuje takmer hodnotu celého hrubého domáceho produktu (HDP) Slovenska. V Európe sú exportne výkonnejšími, v pomere k svojmu HDP, už len malé ostrovné krajiny Malta a Írsko, spolu so špecifickou pozíciou Luxemburska. Výroba vyvážených tovarov zo Slovenska je zároveň náročná na dovoz, preto je významný aj objem dovozu. Celkový obrat obchodovania so zahraničím (súčet vývozu a dovozu, ktorým sa vyjadruje otvorenosť ekonomiky), dosahuje približne dvojnásobok objemu slovenského HDP. K vysokej miere exportnej výkonnosti a otvorenosti Slovenska významne prispieva jeho účasť v globálnych hodnotových reťazcoch.

V zahranično-obchodnej výmene Slovenska zastávajú dominantné postavenie veľké podniky. Napriek nárastu hodnoty objemu vývozu MSP za poslednú dekádu o jednu tretinu, sa podiel MSP na celkovom objeme vyvezeného tovaru zo Slovenska znížil o 9 p. b. z 37 % v roku 2010 na 28 % v roku 2019. Vývoz veľkých podnikov totiž rástol dynamickejšie, od roku 2010 o viac ako polovicu. Rozdiel nastáva najmä po roku 2014, kedy vývoz veľkých podnikov naďalej dynamicky rástol, pričom vývoz realizovaný MSP už nedokázal nadviazať na pokrízové obdobie rastu v rokoch 2010 až 2012.

S rastom objemu vývozu zo Slovenska zároveň dochádza k postupnému zvyšovaniu počtu vyvážajúcich podnikateľských subjektov. V roku 2019 realizovalo vývoz takmer 32 tisíc podnikateľských subjektov, z toho MSP predstavovali približne 98 %. Z hľadiska právnej formy v tejto skupine naďalej dominujú právnické osoby s podielom 86 %. V odvetvovej štruktúre vyvážajúcich MSP (podľa hrubšieho členenia SK NACE), prevládajú subjekty z odvetvia obchodu, priemyslu a obchodných služieb.

Medzi najvýznamnejšie komodity vývozu slovenských MSP patria stroje, prístroje, elektronické zariadenia (30 %); základné kovy a výrobky z nich (16 %); a vozidlá, lietadlá, dopravné zariadenia (11 %). Vplyvom pokračujúceho rozvoja sektoru

automotive na Slovensku sa v komoditnej štruktúre vývozu postupne zvyšuje zastúpenie tovarov začlenených do triedy harmonizovaného systému vozidiel, lietadiel, dopravných zariadení.

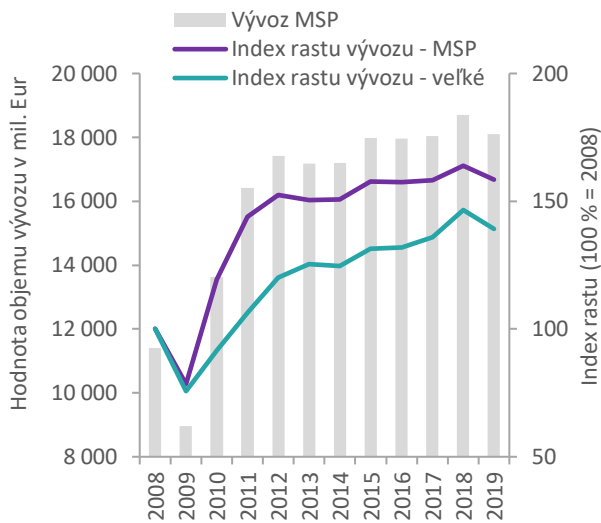
Z pohľadu teritoriálnej štruktúry vývozu MSP zohráva kľúčovú rolu jednotný trh EÚ. Od roku 2016 smeruje do krajín EÚ približne 91 % celkového vývozu MSP zo Slovenska. Z dlhodobého hľadiska predstavuje vnútorný trh EÚ stabilné odbytisko pre tovary vyvezené slovenskými MSP. Medzi najvýznamnejších obchodných partnerov pri vývoze MSP do EÚ patrí Nemecko (21 %) a Česká republika (21 %). Nasledujú ďalšie susedné krajiny a to Maďarsko (11 %), Poľsko (9 %) a Rakúsko (8 %).

Do krajín mimo EÚ smeruje približne len 9 % celkového vývozu MSP. Pretrvávajúca stagnácia naznačuje problémy slovenských MSP pri rozvíjaní svojich internacionalizačných aktivít na trhoch tretích krajín. Medzi najvýznamnejšie krajiny pri vývoze malých a stredných podnikov do krajín mimo EÚ patrili v roku 2019: Švajčiarsko (14 %), Rusko (13 %) a Ukrajina (9 %). V priebehu času dochádza k nárastu podielu vývozu do Švajčiarska, Srbska, či Austrálie a naopak, k poklesu zastúpenia krajín ako Turecko, Čína a Rusko. Vývoz veľkých podnikov je priestorovo viac diverzifikovaný s vyšším podielom vývozu do tretích krajín, približne na úrovni 18 %.

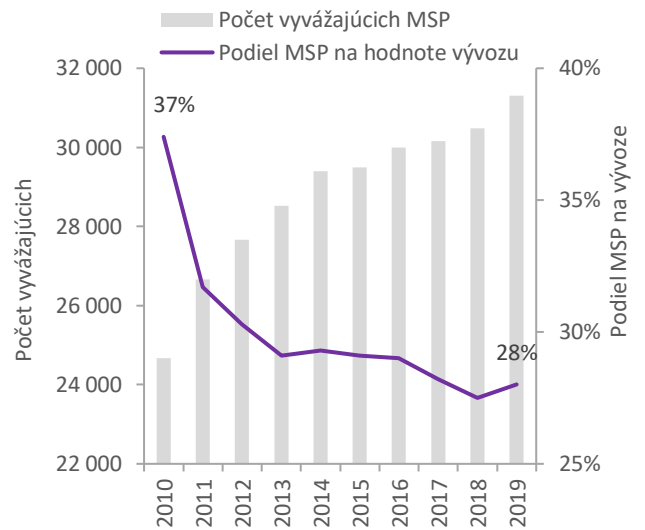
V medzinárodnom porovnaní dosahuje Slovensko jeden z najnižších podielov MSP na vývoze do krajín EÚ (29 % v roku 2017). Nižší podiel dosahujú už len MSP v Nemecku a Francúzsku. Ešte horšia je pozícia slovenských MSP pri vývoze do krajín mimo EÚ. Podľa údajov Eurostatu sa Slovensko v roku 2017 prezentovalo najnižším podielom (15 %) MSP na celkovom vývoze na vonkajší trh spomedzi všetkých členských krajín EÚ. V oboch ukazovateľoch dominovali MSP z Cypru, Estónska a Lotyšska.

Regionálna štruktúra vývozu sa vyznačuje dominanciou MSP so sídlom v Bratislavskom kraji, ktoré v roku 2019 realizovali 28 % celého vývozu MSP na Slovensku. Na vývoze sa významné podieľali aj MSP so sídlom v ďalších krajoch západného Slovenska, v Trnavskom (14 %) a Nitrianskom kraji (12 %). Podrobnejšie výsledky o vývoze MSP sú dostupné v pravidelnom výstupe Postavenie MSP v zahraničnom obchode SR.

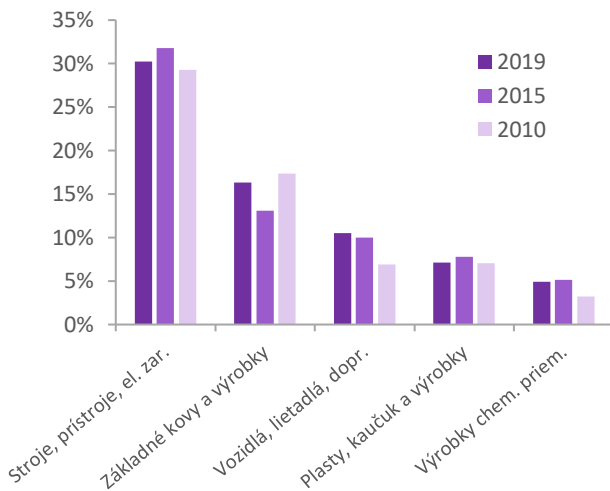
Graf 80 Vývoz MSP na Slovensku, 2008-2019

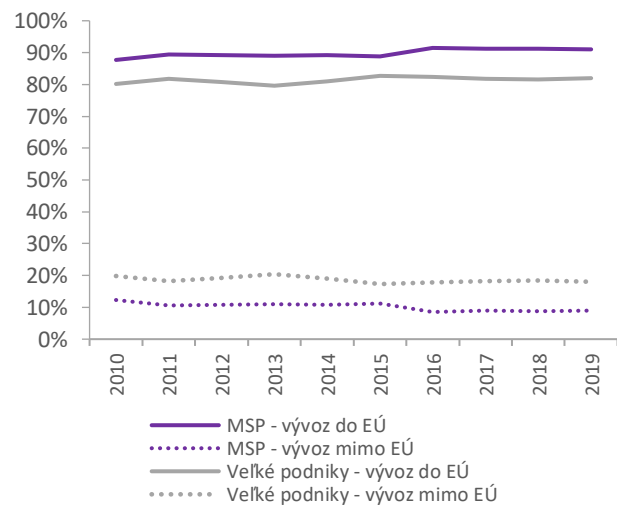
Graf 81 Počet vyvážajúcich a podiel MSP na celkovom vývoze zo Slovenska, 2010-2019

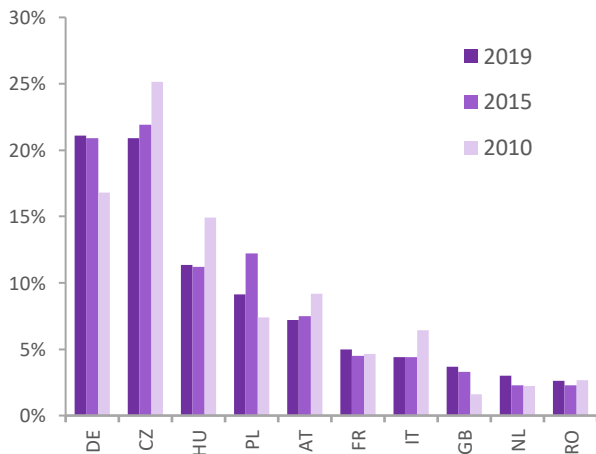
Graf 82 Komoditná štruktúra vývozu MSP (top 5 komodít), 2010, 2015 a 2019

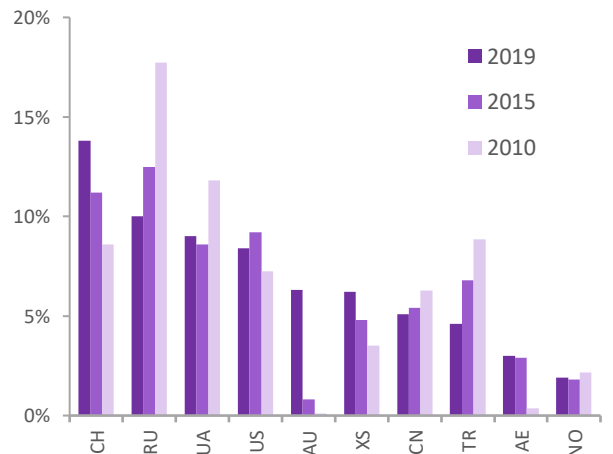
Graf 83 Teritoriálna štruktúra vývozu MSP a veľkých podnikov, 2010-2019

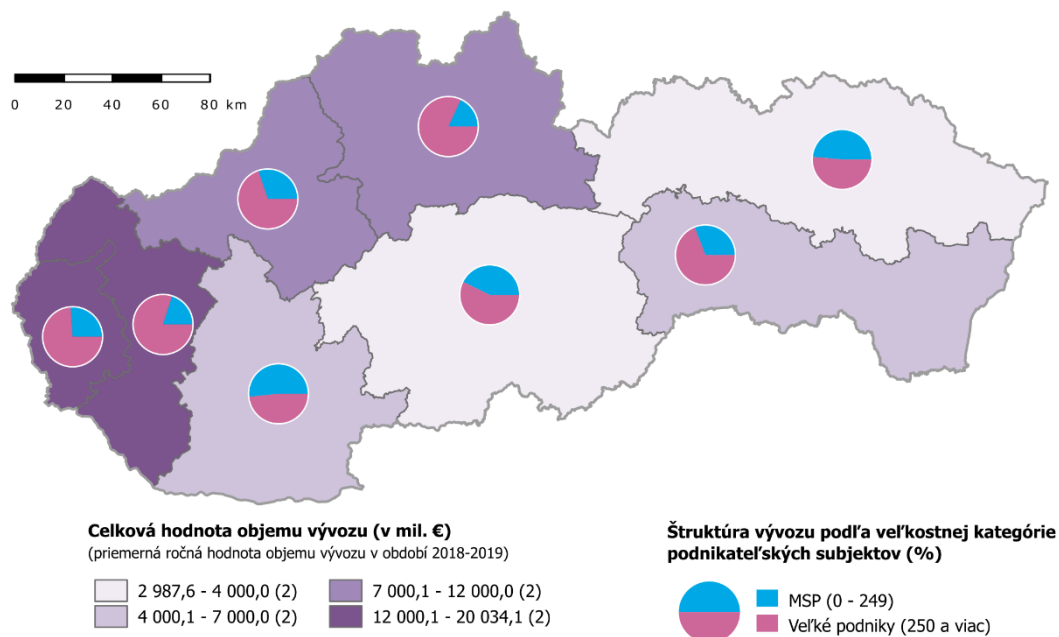
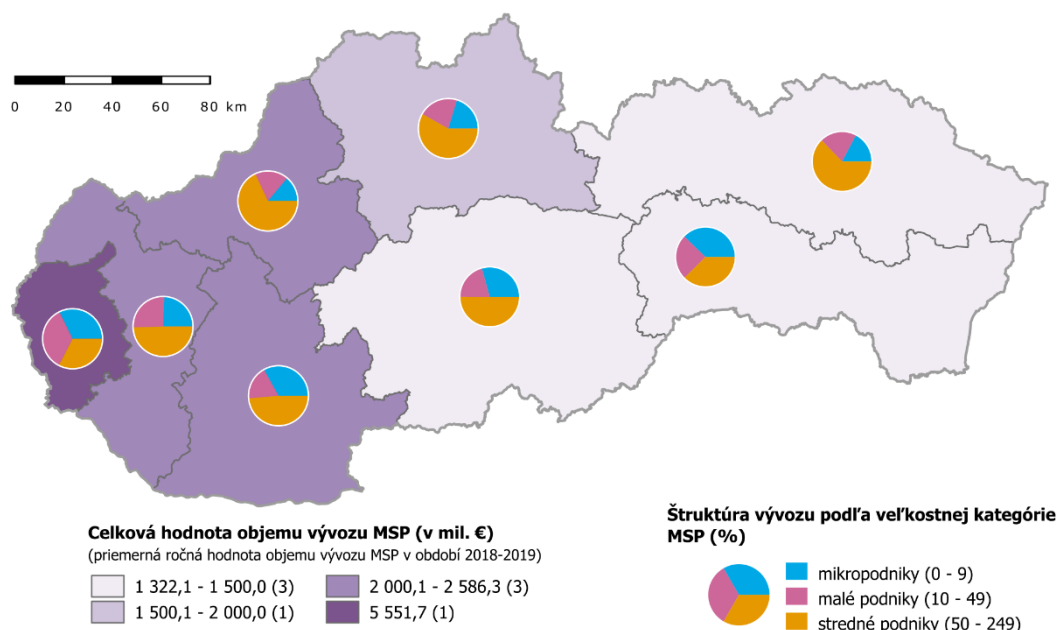

Graf 84 Štruktúra vývozu do krajín EÚ (top 10 krajín), 2010, 2015 a 2019

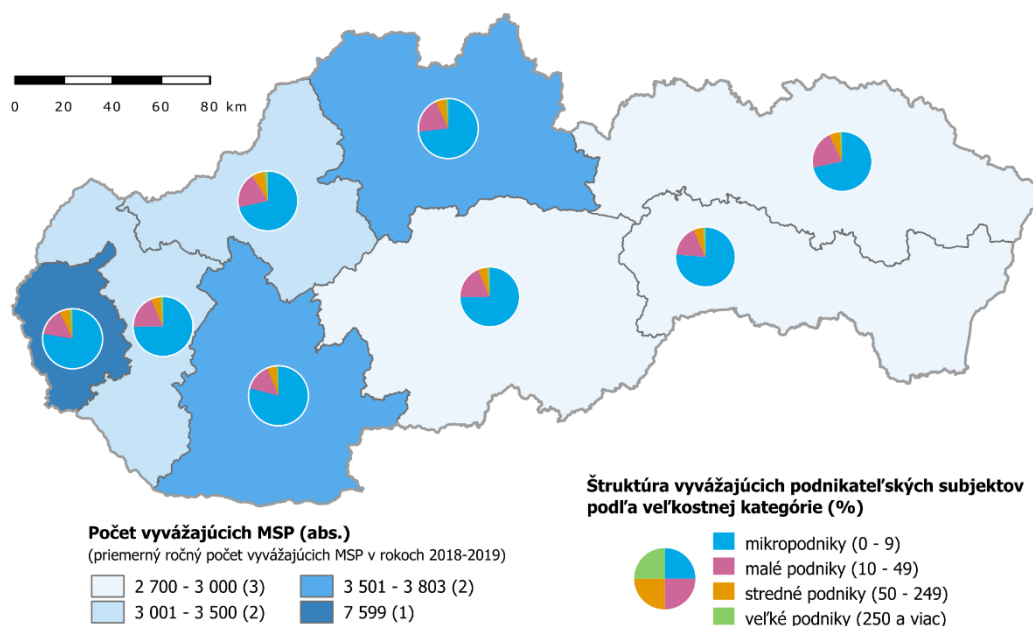

Graf 85 Štruktúra vývozu do krajín mimo EÚ (top 10 krajín), 2010, 2015 a 2019

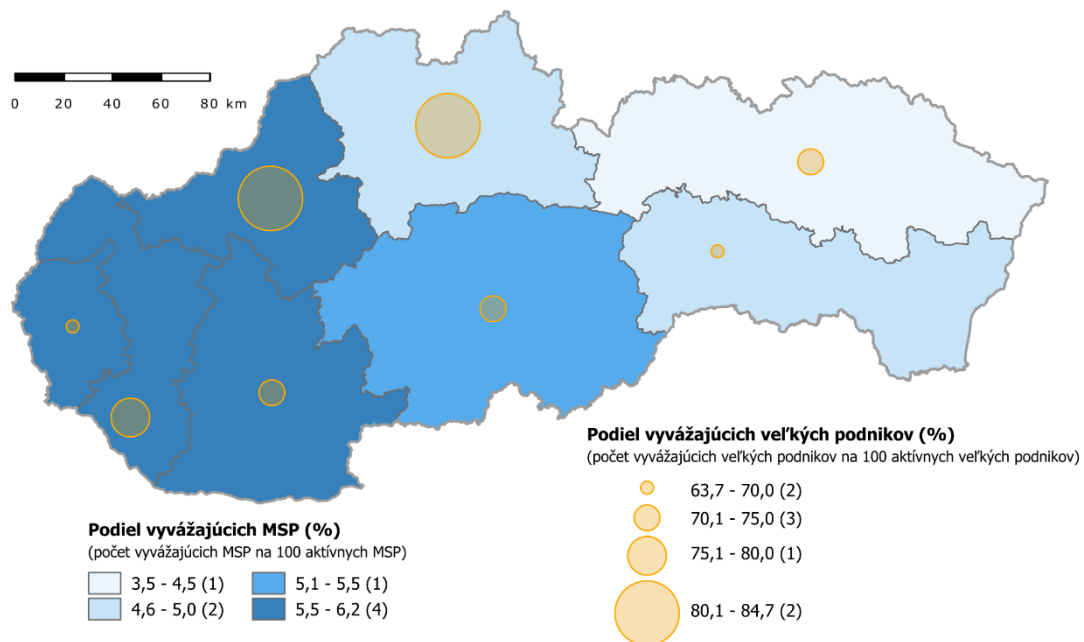

Mapa 101 Celkový vývoz a podiel MSP a veľkých podnikov na vývoze v krajoch SR, 2018-2019**Mapa 102** Hodnota objemu vývozu MSP a štruktúra vývozu podľa veľkostnej kategórie podnikov v krajoch SR, 2018-2019

Mapa 103 Počet vyvážajúcich MSP a štruktúra vyvážajúcich podnikateľských subjektov podľa veľkosti v krajoch SR, 2018-2019

Mapa 104 Podiel vyvážajúcich MSP a veľkých podnikov na všetkých aktívnych MSP a veľkých podnikoch v krajoch SR, 2018-2019

7.2 Dovoz MSP

Dovoz tovarov a služieb na Slovensko je, podobne ako v prípade vývozu, realizovaný prevažne veľkými podnikmi s 250 a viac zamestnancami. Po opätovnom oživení hospodárstva z poslednej globálnej finančnej krízy sa objem dovozu na Slovensko neustále zvyšoval. Celkový dovoz na Slovensko sa medzi rokom 2010 a 2019 zvýšil o 53 %. Dovoz veľkých podnikov však vykazoval vyššiu dynamiku rastu, najmä od roku 2015, preto sa podiel MSP na celkovom dovoze mierne znižoval. V roku 2019 predstavoval dovoz malých a stredných podnikov 41 % dovozu na Slovensko. Aj napriek tomu je aktivita MSP na dovoze tovarov podstatne vyššia ako v prípade vývozu.

Z pohľadu komoditnej štruktúry dovozu MSP patrili v roku 2019 medzi najvýznamnejšie komodity stroje, prístroje, elektronické zariadenia (26 %); vozidlá, lietadlá, dopravné zariadenia (14 %); a základné kovy a výrobky z nich (12 %). Nasledujú výrobky chemického priemyslu (9 %) a plasty, kaučuk a výrobky z nich (7 %). Podobne ako v prípade vývozu sa aj v komoditnej štruktúre dovozu postupne zvyšuje zastúpenie tovarov kategórie vozidlá, lietadlá, dopravné zariadenia.

Z hľadiska teritoriálnej štruktúry dovozu sa MSP orientujú prevažne na jednotný trh EÚ. V roku 2019 dosiahol podiel dovozu MSP z krajín EÚ 77 % celkového dovozu, ktorý realizovali malé a stredné podniky na Slovensku. Najväčší objem dovezeného tovaru MSP z krajín EÚ tvoril dovoz z Českej republiky (24 %), Nemecka (20 %), a ďalších susedných krajín Poľska (10 %), Rakúska (9 %) a Maďarska (7 %).

Dovoz z trhov mimo EÚ predstavuje takmer štvrtinu celkového dovozu malých a stredných podnikov. Podiel dovozu MSP z tretích krajín sa od roku 2010 zvýšil o približne 3 p. b. a v roku 2019 dosiahol 24 %. Na objeme dovezeného tovaru z krajín mimo EÚ sa najväčšou mierou podieľa Čína. Dovoz z Číny predstavoval v roku 2019 takmer jednu tretinu (30 %) z celkového dovozu MSP pochádzajúceho z krajín mimo jednotného trhu EÚ. Nasledovali Kórejská republika s 9 % a Turecko spolu s USA s rovnakým podielom 6 %. Od roku 2010

možno pozorovať významný pokles dovozu MSP najmä z Kórejskej republiky.

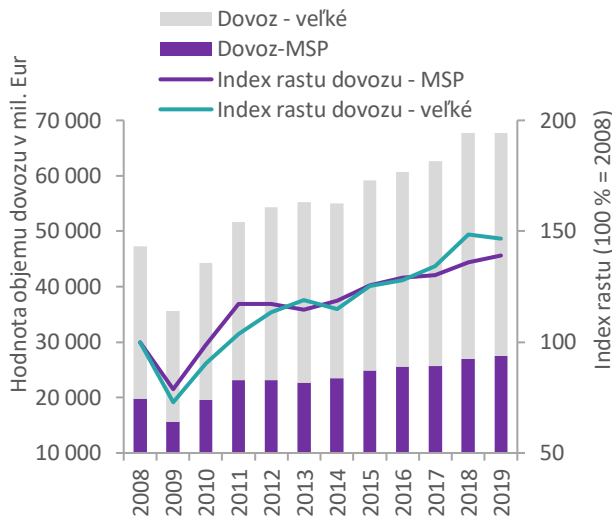
Odlišne sa vyvíja teritoriálna štruktúra vývozu veľkých podnikov s 250 a viac zamestnancami. Pokým v roku 2013 bol dovoz veľkých podnikov na Slovensku z krajín EÚ a z tretích krajín vzáčne vyrovnaný, od roku 2014 dochádza k opätovnému nárastu významnosti vnútorného trhu EÚ. V roku 2019 už dovoz z krajín EÚ predstavoval 62 % celkového dovozu veľkých firiem. Prispievalo k tomu najmä narastajúce geopolitické napätie, napr. Rusko-Ukrajinský konflikt a s tým súvisiace sankčné opatrenia EÚ i Slovenska voči Rusku, ktoré mali priamy dopad na vývoj slovensko-ruských obchodných vzťahov.

Regionálna štruktúra dovozu je charakteristická výraznou dominanciou Bratislavského kraja na celkovom dovoze malých a stredných podnikov, ktorý v roku 2019 predstavoval 44 %. Na dovoze sa významnejšie podieľali aj MSP so sídlom v Žilinskom (11 %) a Nitrianskom kraji (10 %). Najmenej aktívne boli MSP z Prešovského (5 %), Banskobystrického a Košického kraja (zhodne po 5 %).

S rastom objemu dovozu sa zvyšuje aj počet dovážajúcich podnikateľských subjektov na 97 248 v roku 2019, čo predstavuje doterajšie maximum. MSP z toho tvoria až 99 %. Takmer polovica dovozu MSP na Slovensku je výsledkom činnosti subjektov so zahraničným kapitálom. Malé a stredné podniky s medzinárodným vlastníctvom realizujú približne 15 % dovozu a subjekty v súkromnom tuzemskom vlastníctve viac ako jednu tretinu dovozu MSP.

V zahranično-obchodnej bilancii malých a stredných podnikov pretrváva trend nárastu pasívneho salda, ktoré v roku 2019 bolo v objeme 9 419 mil. Eur. Najvyššie aktívne saldo dosiahli slovenské MSP s Maďarskom, Gréckom a Chorvátskom. Najhoršiu zahranično-obchodnú bilanciu dosahujú MSP hlavne s Čínou (-1 862 mil. Eur) a Českou republikou (-1 494 mil. Eur). Veľké podniky dosiahli v rovnakom roku aktívne saldo zahraničného obchodu na úrovni 6 072 mil. Eur.

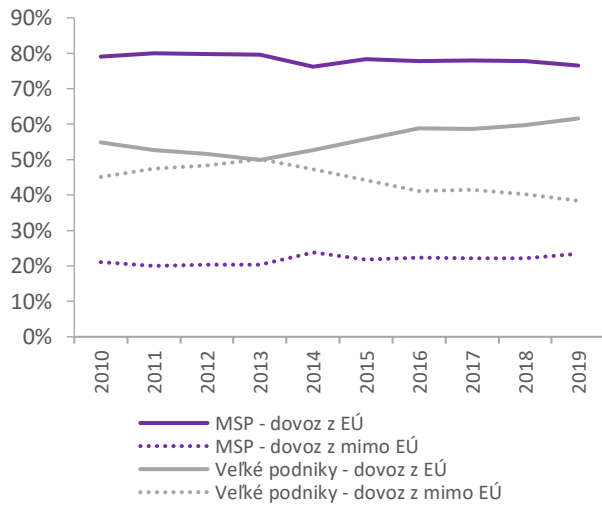
Graf 86 Dovoz MSP na Slovensku, 2008-2019

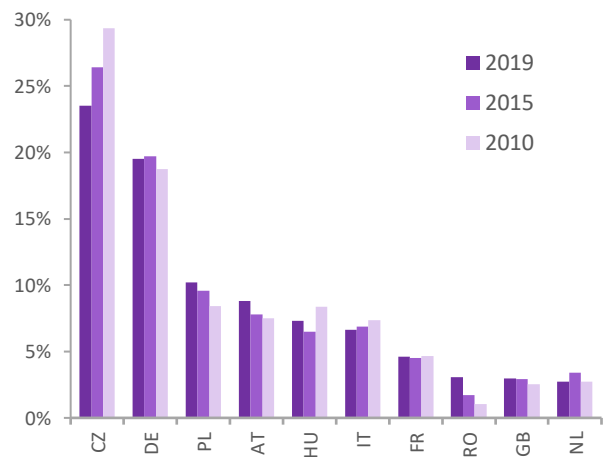
Graf 87 Komoditná štruktúra dovozu MSP (top 5 komodít), 2010, 2015 a 2019

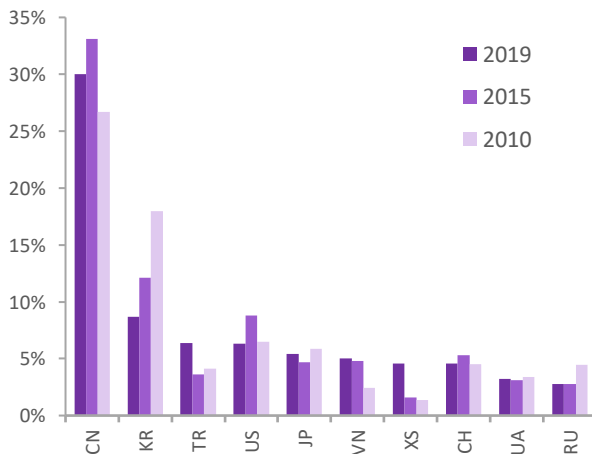
Graf 88 Teritoriálna štruktúra dovozu MSP a veľkých podnikov, 2010-2019

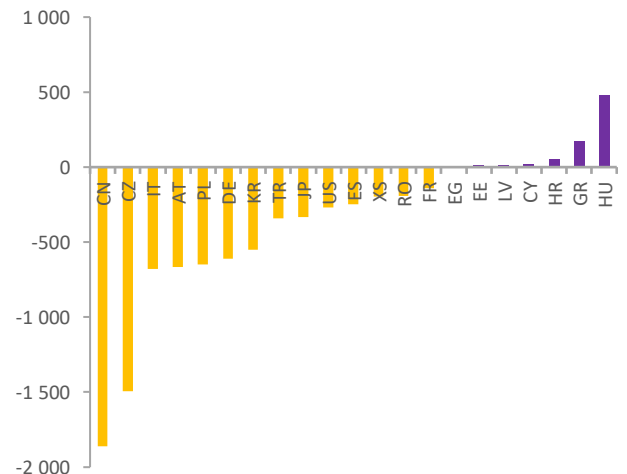
Graf 89 Štruktúra dovozu z krajín EÚ (top 10 krajín), 2010, 2015 a 2019

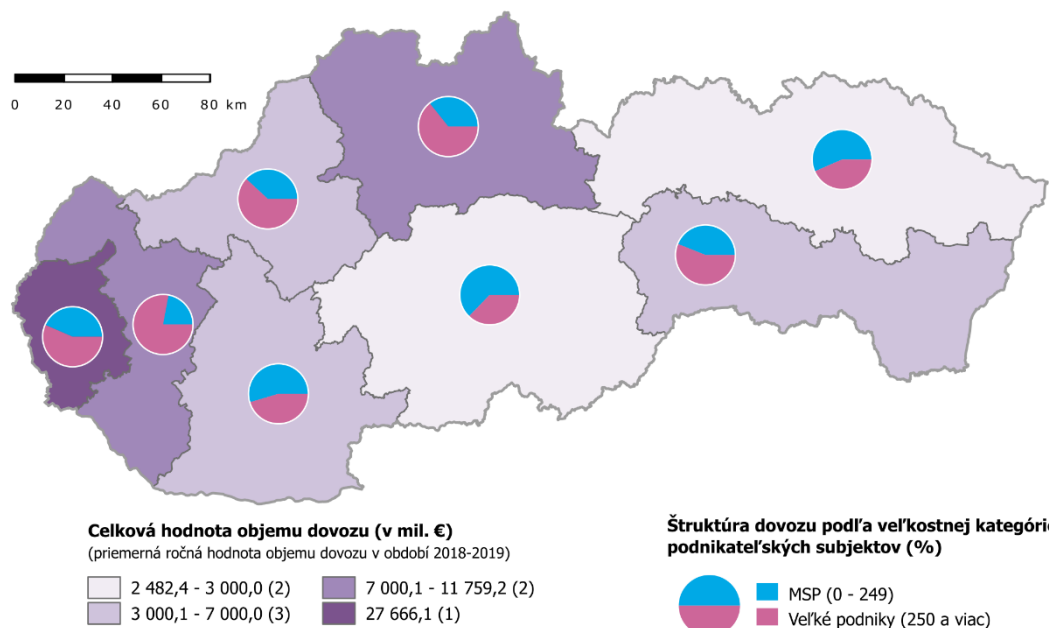
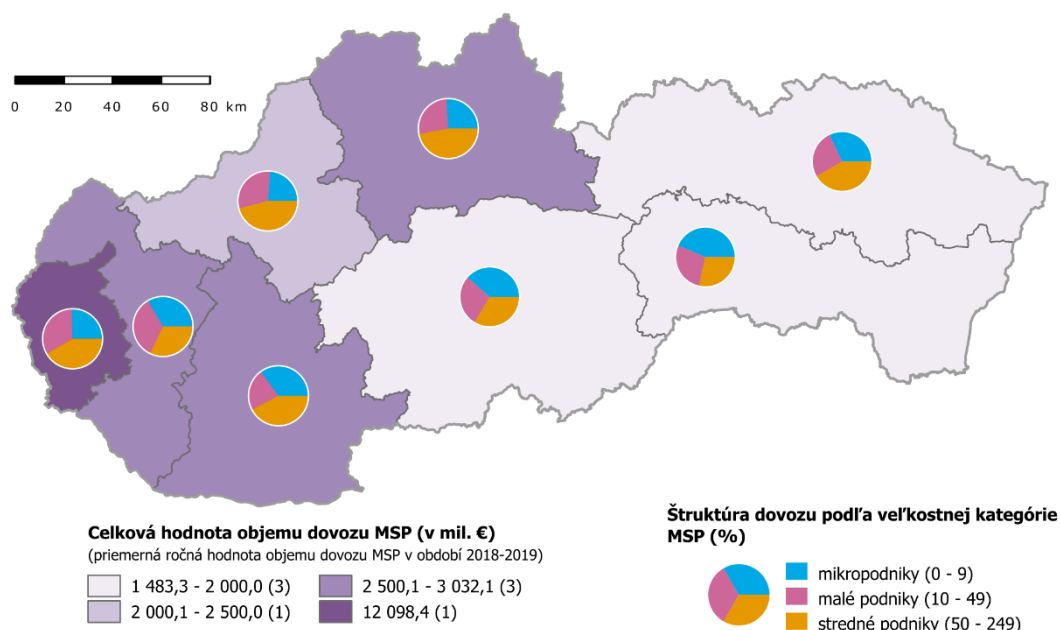

Graf 90 Štruktúra dovozu z krajín mimo EÚ (top 10 krajín), 2010, 2015 a 2019

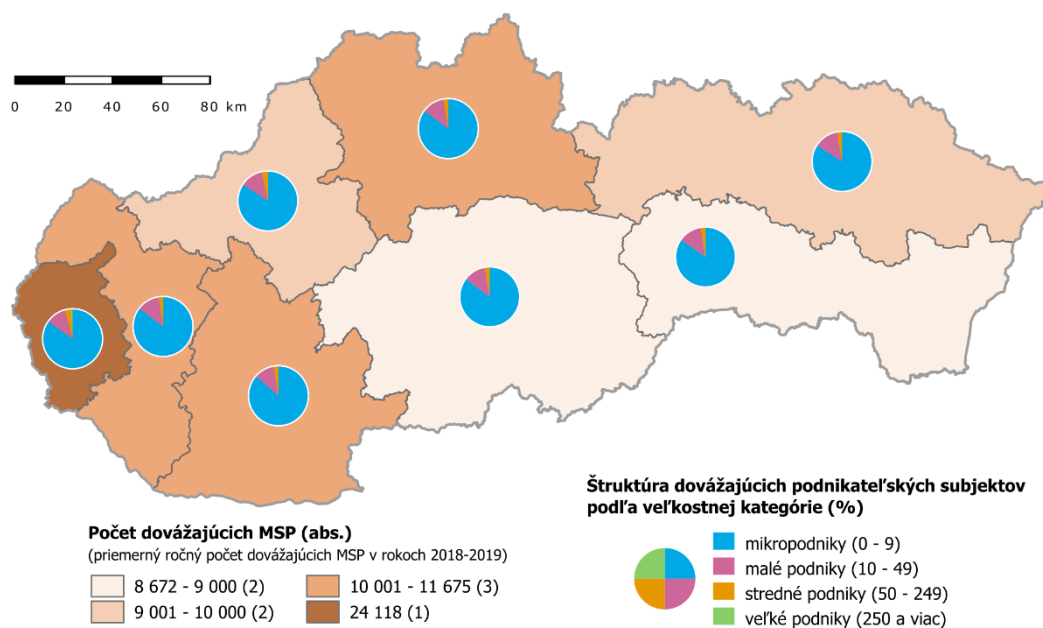

Graf 91 Saldo obchodnej bilancie MSP podľa obchodných partnerov, 2019

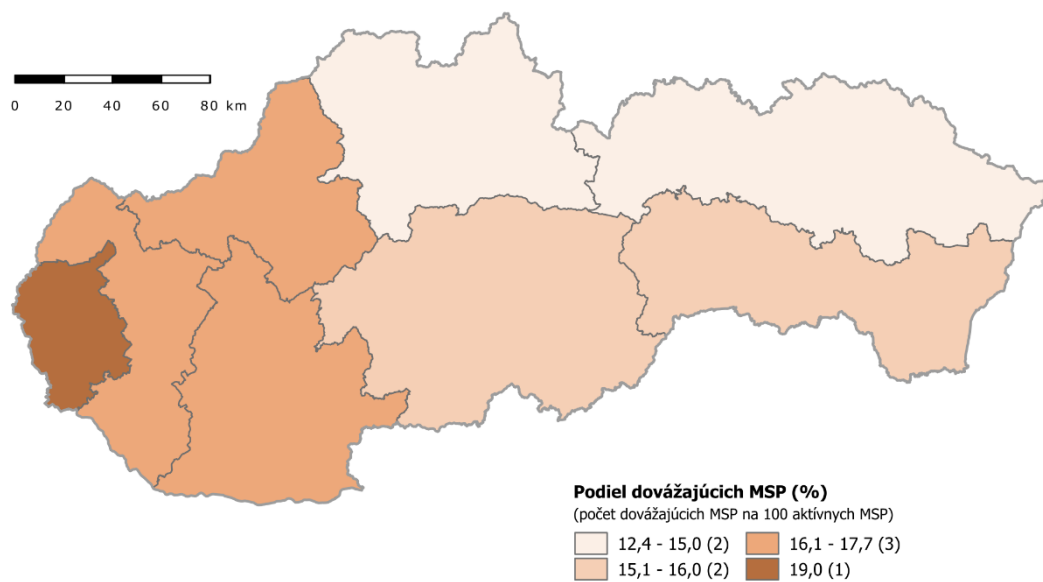

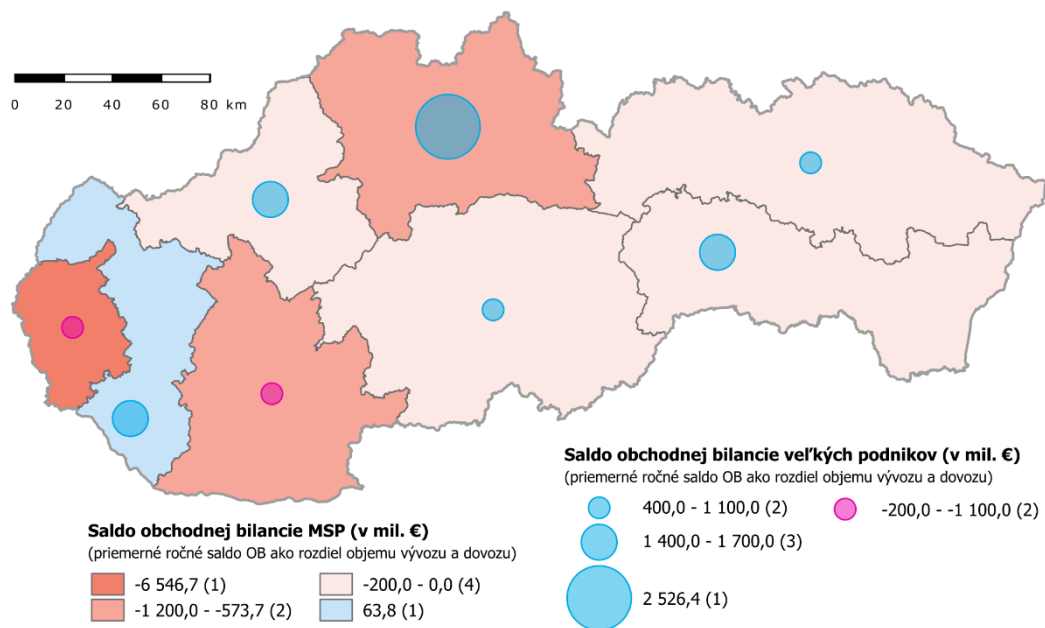
Mapa 105 Celkový dovoz a podiel MSP a veľkých podnikov na dovoze v krajoch SR, 2018-2019**Mapa 106** Hodnota objemu dovozu MSP a štruktúra dovozu podľa veľkostnej kategórie podnikov v krajoch SR, 2018-2019

Mapa 107 Počet dovážajúcich MSP a štruktúra dovážajúcich podnikateľských subjektov podľa veľkosti v krajoch SR, 2018-2019

Mapa 108 Podiel dovážajúcich MSP na všetkých aktívnych MSP v krajoch SR, 2018-2019

Mapa 109 Priemerné ročné saldo obchodnej bilancie MSP a veľkých podnikov v krajoch SR, 2018-2019

8 MSP v high-tech odvetviach

8 MSP v high-tech odvetviach

K monitorovaniu a meraniu úrovne rozvoja znalostnej ekonomiky možno pristupovať aj prostredníctvom štatistických ukazovateľov high-tech. Podľa metodiky ŠÚ SR je štatistika high-tech založená na definícií technologických sektorov (sektorový prístup) a na definícií high-tech tovarov (produktový prístup). Pri nich sa berie do úvahy intenzita výskumu a vývoja v danom odvetví. Tá je vyjadrená podielom výdavkov na výskum a vývoj z pridanej hodnoty (v prípade sektorového prístupu) a z celkových tržieb (v prípade produktového prístupu). Definícia odvetví s vysokou technológiou (high-tech odvetví, resp. high-tech sektora), zahŕňa ekonomické činnosti s vysokou intenzitou výskumu a vývoja, ktoré sú vymedzené prostredníctvom klasifikácie SK NACE a možno ich agregovať do dvoch hlavných sektorov: 1) high-tech odvetvia v spracovateľskom priemysle a 2) high-tech odvetvia v službách (znalostne intenzívne služby s vysokou technológiou). Podrobnejšia metodika a výsledky za sektor MSP sú každoročne vyhodnocované v dokumente Malé a stredné podnikanie v číslach.

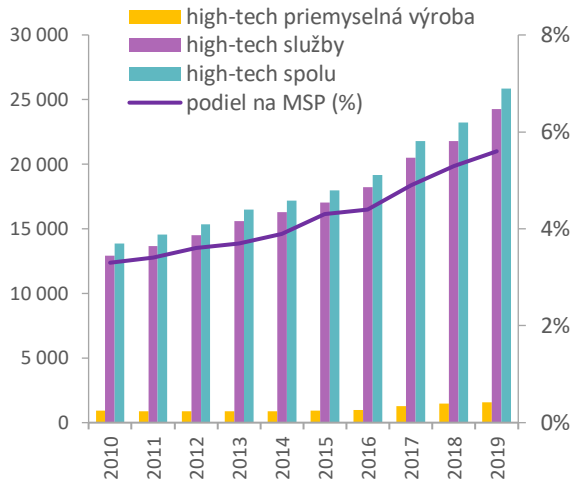
Početnosť malých a stredných podnikov v high-tech odvetviach sa z dlhodobého hľadiska vyznačuje rastúcim trendom. Podľa údajov spracovaných z Registra organizácií ŠÚ SR bolo na konci roku 2019 evidovaných v high-tech sektoroch 25 852 aktívnych MSP, čo predstavuje doterajšie maximum na Slovensku. Počas posledných desiatich rokov sa počet MSP v high-tech odvetviach takmer zdvojnásobil. Tento vývoj je podporovaný najmä dynamickým rastom MSP v high-tech službách, ktoré v roku 2019 tvorili až 94 %. Len 6 %, resp. 1 590 MSP, bolo aktívnych v high-tech odvetviach priemyselnej výroby. Početnosť MSP v ostatných odvetviach priemyselnej výroby a služieb (stredná alebo nízka úroveň high-tech), je charakteristická len veľmi miernym rastom až stagnáciou. Okrem nárastu absolútnej početnosti malých a stredných podnikov sa každoročne zvyšuje aj podiel MSP v high-tech odvetviach na celkovom počte aktívnych MSP pôsobiach v odvetviach priemyselnej výroby a služieb. Kým v roku 2010 dosahoval podiel 3 %, o desať rokov neskôr to už bolo takmer 6 %. Medzi malými a strednými podnikmi v high-tech odvetviach majú dominantné zastúpenie

mikropodniky s počtom zamestnancov 0 až 9 (98 %). Z celkového počtu malých a stredných podnikov v odvetví priemyselnej výroby (79,5 tisíc) bolo na konci roku 2019 evidovaných 2 % v sektoroch výroby vysokej technologickú úrovne, teda high-tech. Viac ako polovica MSP (54 %) pôsobila v sektoroch so stredne nízkou technologickou úrovňou a viac ako jedna tretina (37 %) v sektoroch s nízkou technologickou úrovňou. Pozitívom je, že z dlhodobého hľadiska dochádza k miernemu nárastu zastúpenia sektora vysokej technologickú úrovne a sektora so stredne nízkou technologickou úrovňou. Zastúpenie sektorov výroby stredne vysokej technologickú úrovne sa výrazne nemení, a naopak klesá zastúpenie sektorov s nízkou technologickou úrovňou.

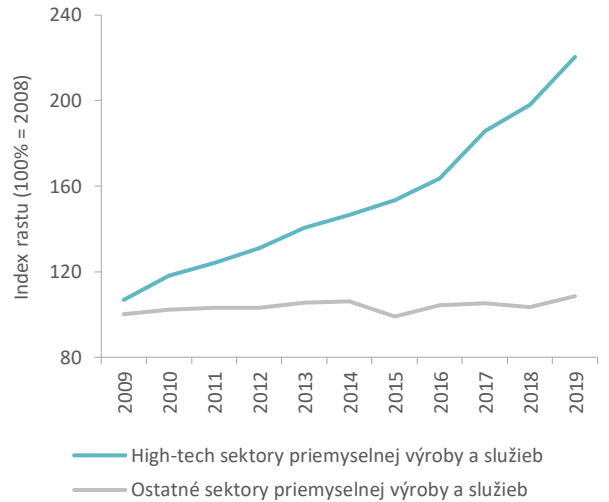
Podiel MSP pôsobiach v high-tech poznatkovo intenzívnych službách je trojnásobne vyšší (6 %), ako zastúpenie MSP v high-tech sektoroch v rámci priemyselnej výroby (2 %). Viac ako jedna tretina (34 %) z celkového počtu MSP v odvetví služieb (SK NACE G až S), pôsobila v ostatných poznatkovo intenzívnych službách (trhové, finančné a iné poznatkovo intenzívne služby). Väčšina MSP (60 %) pôsobila v poznatkovo nenáročných službách. Z dlhodobého hľadiska je zreteľný pozitívny trend nárastu zastúpenia sektora poznatkovo intenzívnych služieb a sektora ostatných poznatkovo intenzívnych služieb. Uvedené tendencie sú sprevádzané poklesom zastúpenia sektora poznatkovo nenáročných služieb. Nízke zastúpenie MSP v high-tech odvetviach priemyslu na Slovensku potvrdzujú medzinárodné porovnania. Podľa najaktuálnejších údajov Eurostatu sa Slovensko nachádza medzi krajinami EÚ s podpriemerným podielom pod úrovňou 2 %. Najvyššie zastúpenie dosahujú krajiny ako Spojené kráľovstvo (6 %), Dánsko (5 %) a Nemecko (4 %).

S rastúcou početnosťou MSP v high-tech odvetviach na Slovensku rastie aj ich podiel na tržbách. V roku 2018 tvoril podiel MSP na celkových tržbách v high-tech odvetviach 36 %, čo je najviac za poslednú dekádu. Okrem tržieb rastie aj zamestnanosť. MSP zamestnávali v roku 2018 v high-tech odvetviach 43 tisíc zamestnancov a ich podiel na celkovej zamestnanosti v týchto odvetviach predstavoval viac ako polovicu (56 %).

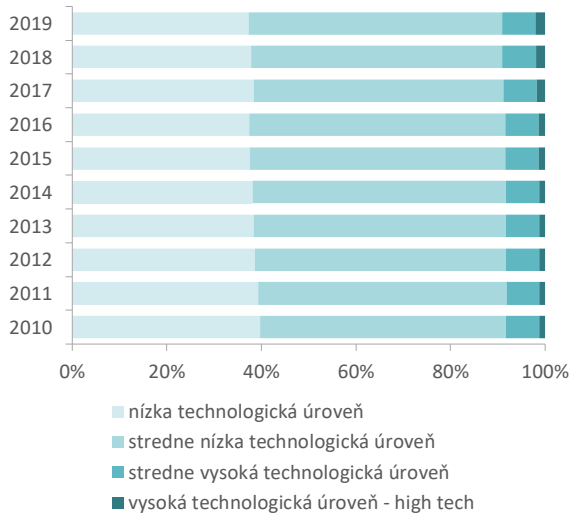
Graf 92 Vývoj početnosti MSP v high-tech sektoroch, 2010-2019

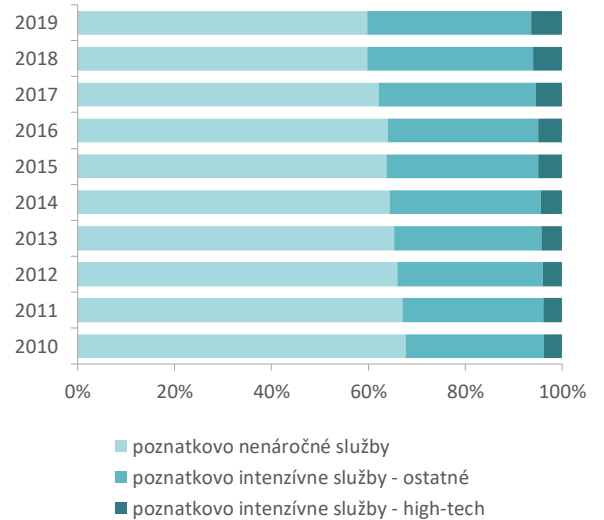
Graf 93 Index rastu početnosti MSP podľa technologických sektorov, 2008-2019

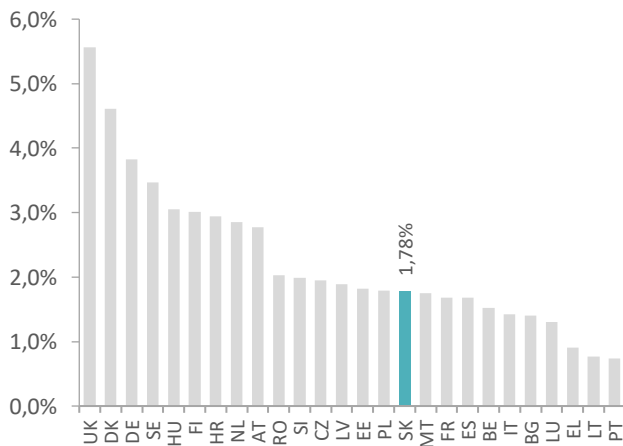
Graf 94 Štruktúra MSP v odvetví priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne výroby, 2010 - 2019

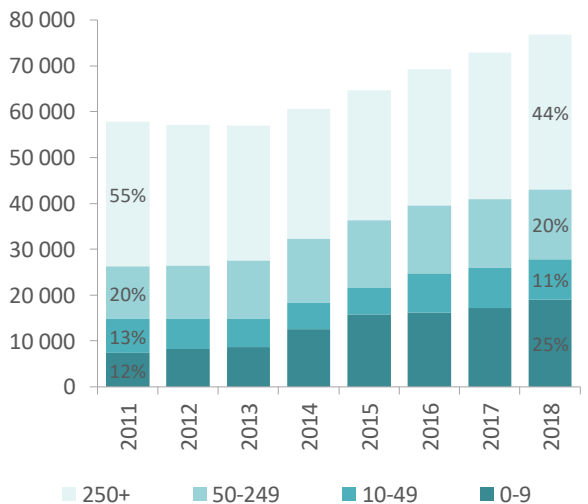
Graf 95 Štruktúra MSP v odvetví služieb podľa poznatkovej náročnosti, 2010 - 2019

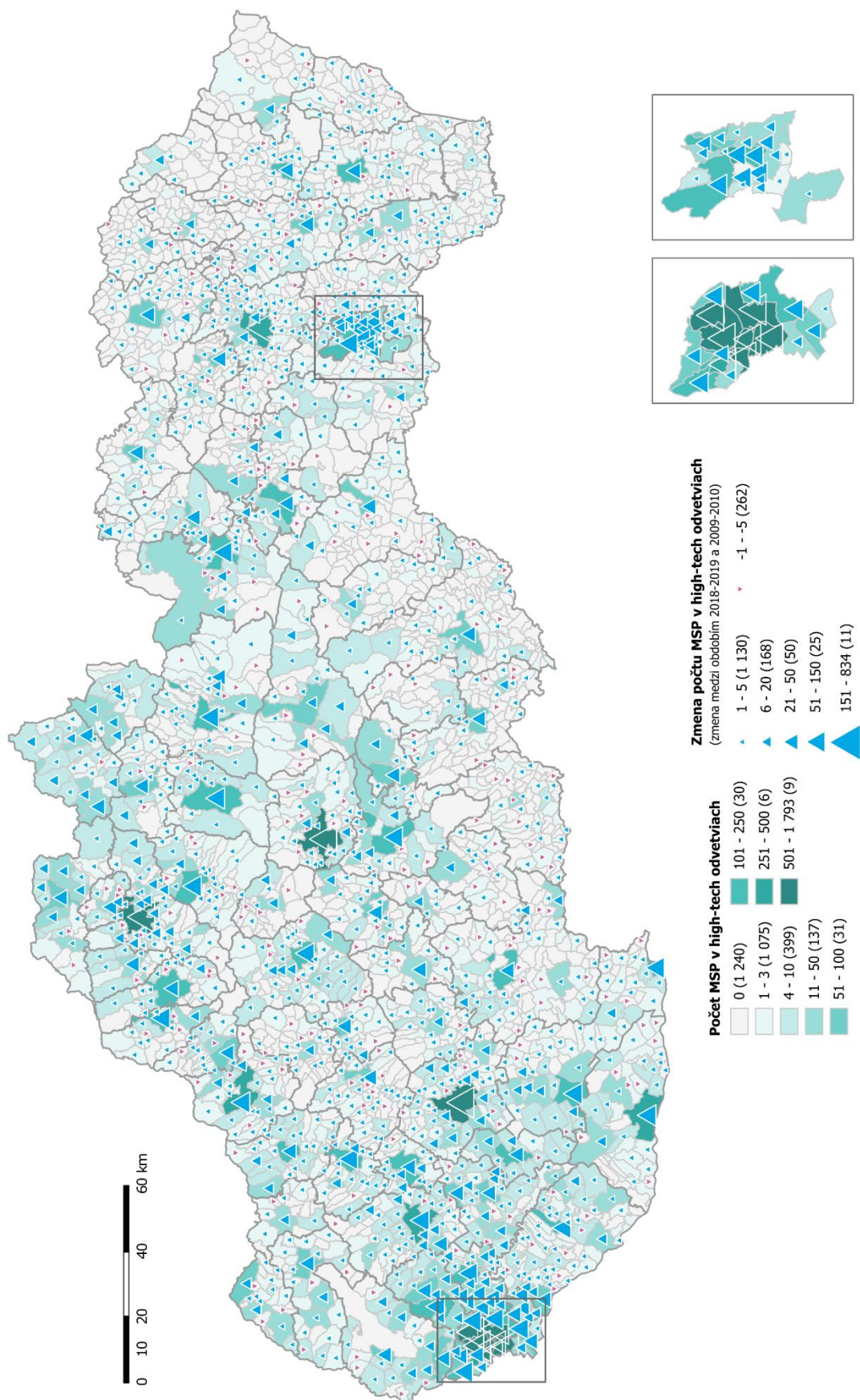
Graf 96 Podiel firiem v high-tech odvetviach priemyslu na všetkých subjektoch v priemysle podľa krajín EÚ, 2016

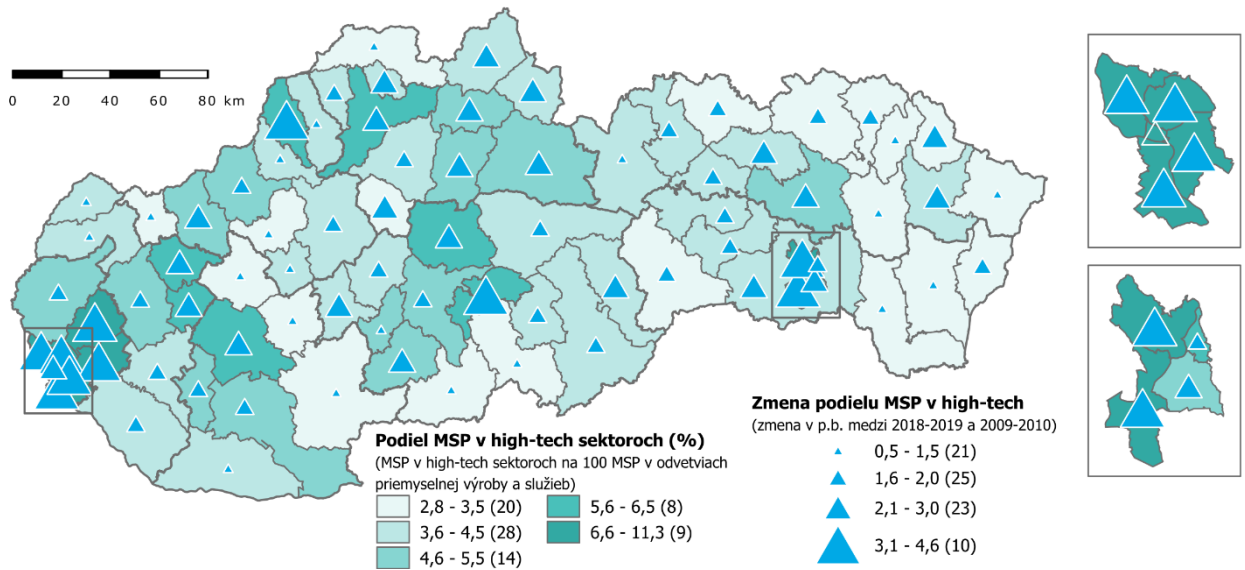
Graf 97 Vývoj zamestnanosti v high-tech odvetviach podľa veľkostných kategórií podnikov, 2011 - 2018

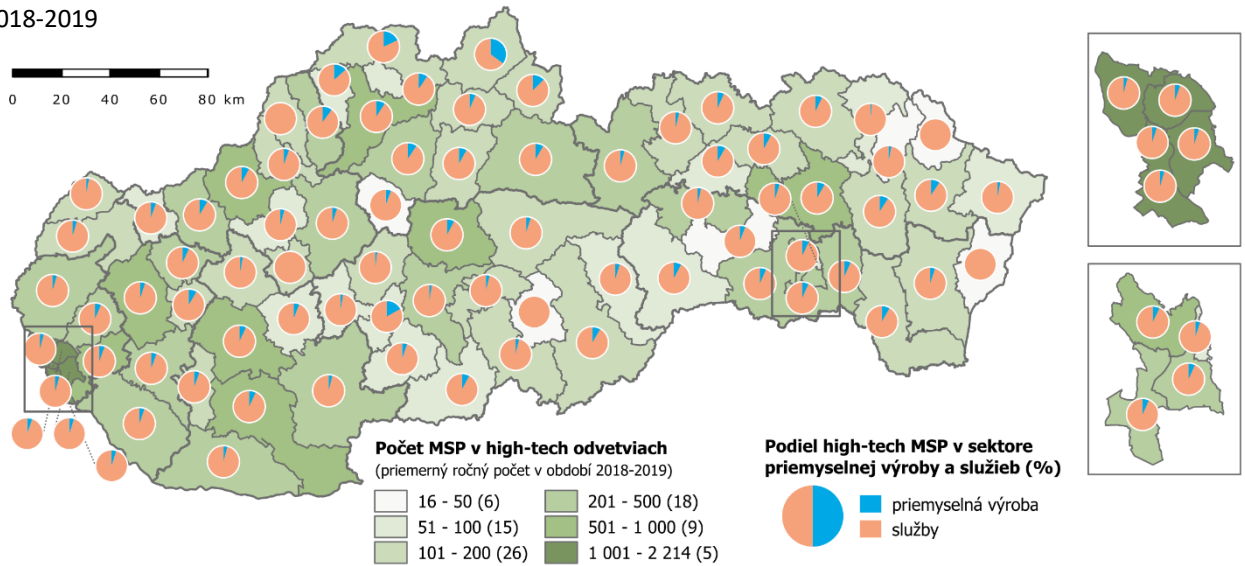
Mapa 110 Priemerný počet MSP pôsobiacich v high-tech sektoroch v obciach SR, 2018-2019

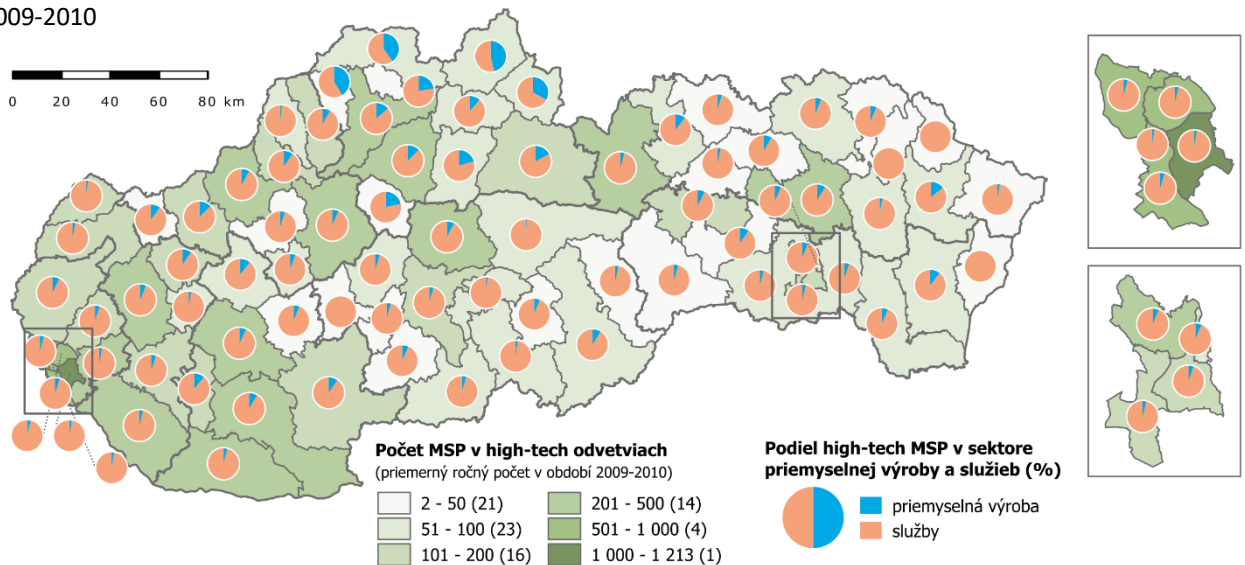
Mapa 111 Podiel MSP v high-tech odvetviach na všetkých MSP v sektore priemyselnej výroby a služieb, 2018-2019

Mapa 112 Priemerný ročný počet MSP v high-tech odvetviach a ich sektorová štruktúra v okresoch SR 2018-2019

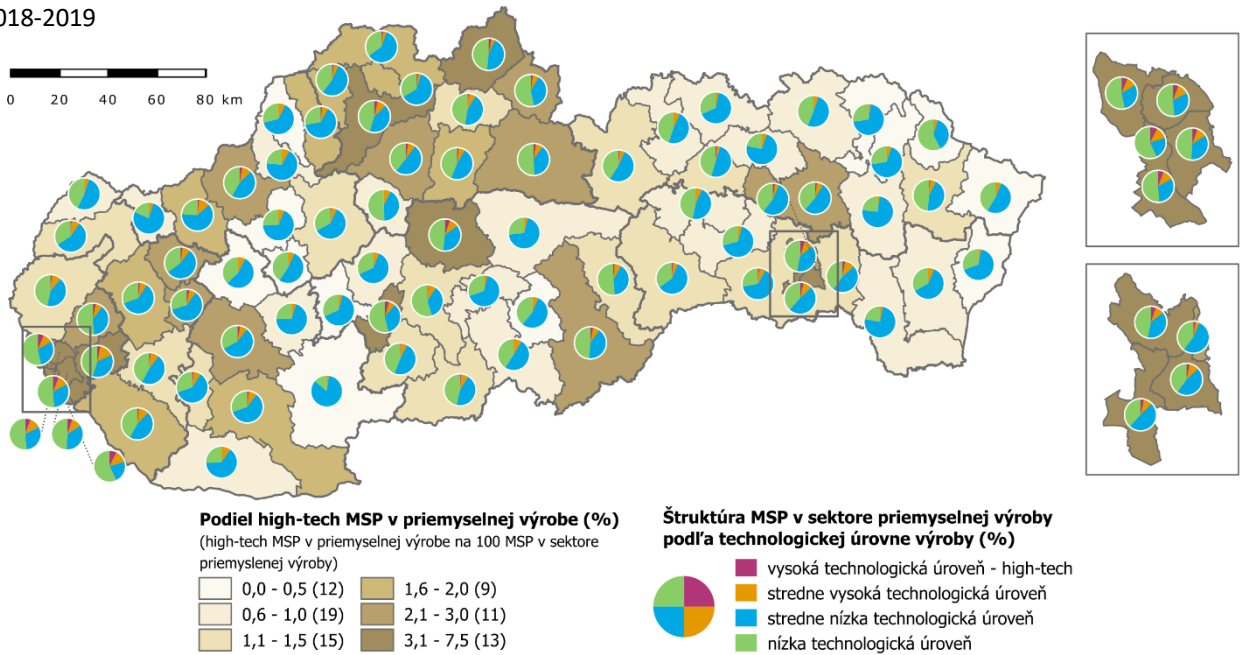

2009-2010

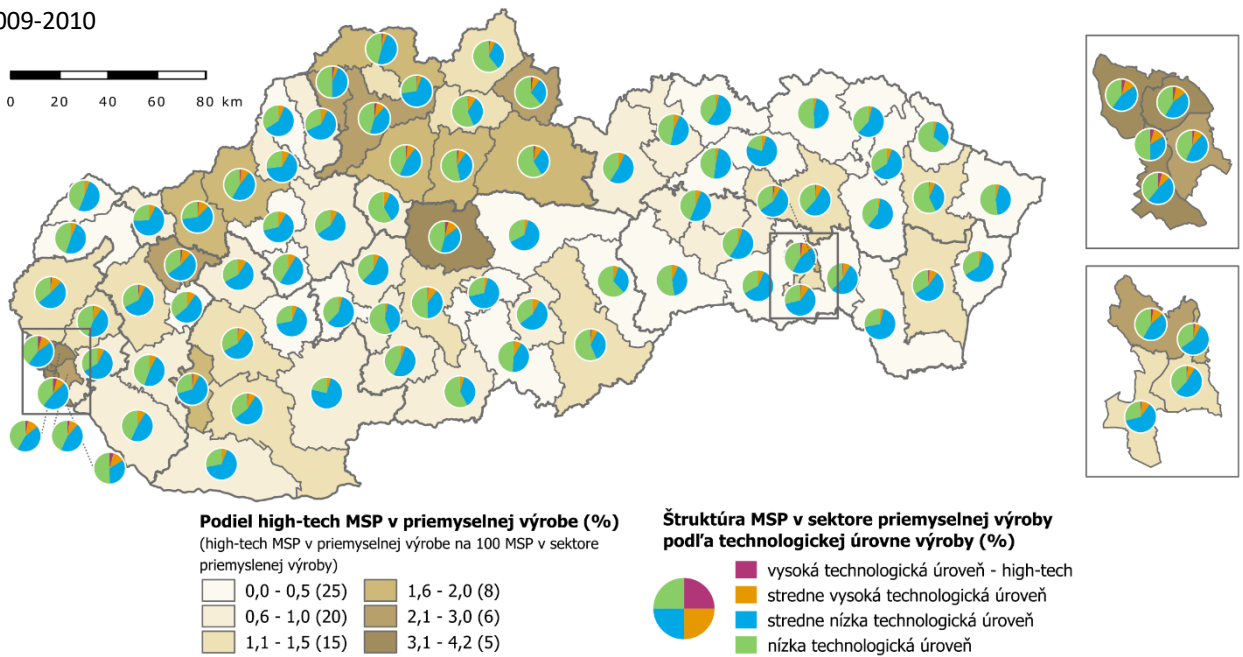

Mapa 113 Podiel high-tech MSP v odvetví priemyselnej výroby na celkovom počte MSP v sektore priemyselnej výroby a štruktúra MSP podľa technologickej úrovne výroby v okresoch SR

2018-2019

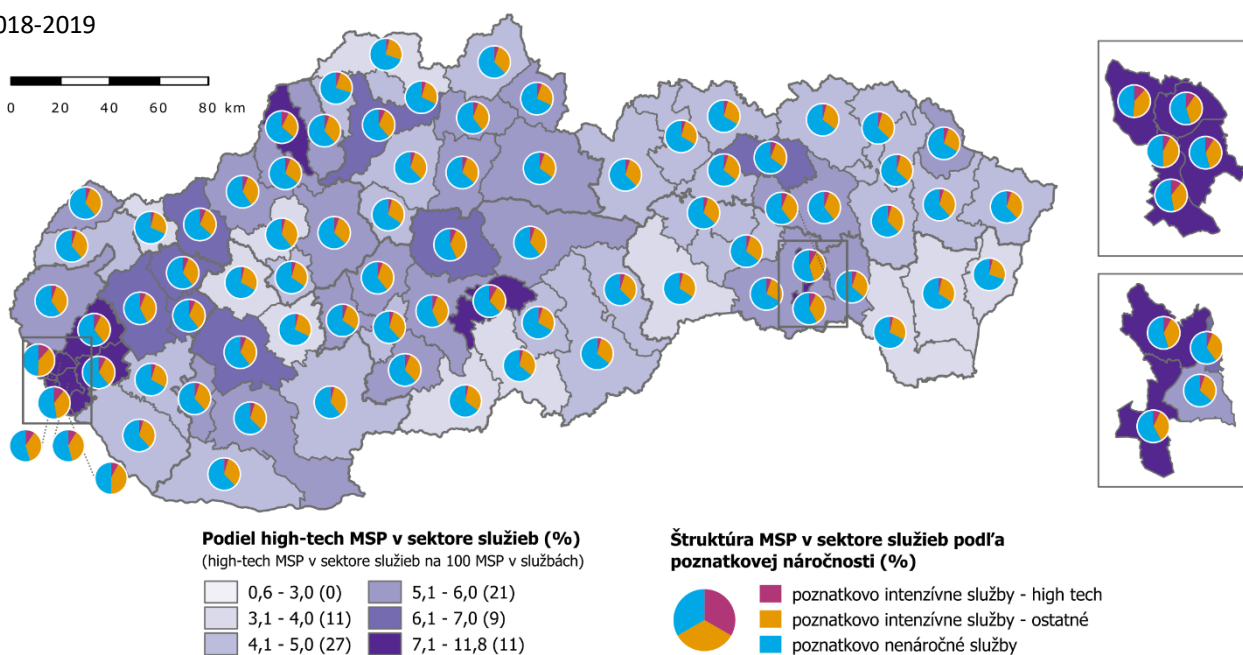

2009-2010

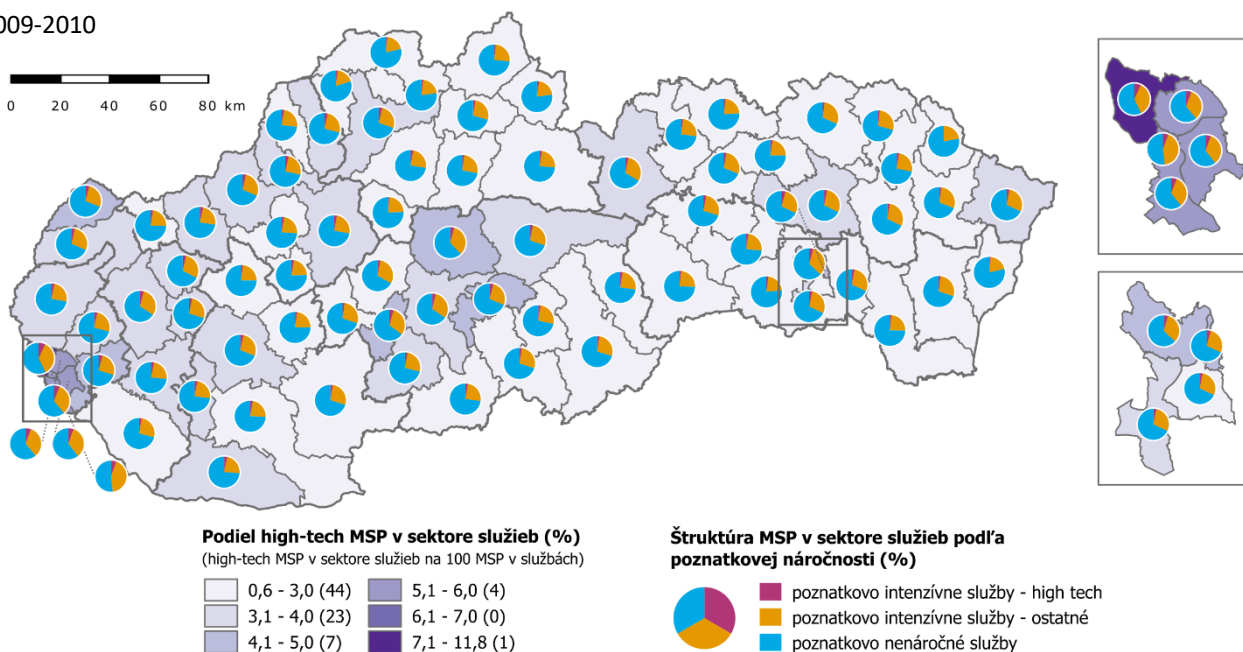

Mapa 114 Podiel high-tech MSP v odvetví služieb na celkovom počte MSP v sektore služieb a štruktúra MSP v službách podľa poznatkovej náročnosti v okresoch SR

2018-2019

2009-2010

Hlavné závery

Základným predpokladom pre rozvoj malých a stredných podnikov je kvalitné podnikateľské prostredie. Podobne ako ostatné oblasti spoločenského života na Slovensku, aj podnikateľské prostredie si prešlo za uplynulých 20 rokov zásadnými zmenami. Problémom Slovenska sa však stáva dlhodobá absencia systémového prístupu zameraného na kontinuálne zlepšovanie podmienok pre podnikanie. Po vstupe do EÚ sa Slovensko dynamicky približovalo ekonomickej úrovni pôvodných členov EÚ. Tento proces sa, žiaľ, v posledných rokoch významne spomalil, resp. možno hovoriť o zastavení dobiehania najvyspelejších krajín západnej Európy.

Od ukončenia finančnej a hospodárskej krízy, malé a stredné podniky na Slovensku profitovali najmä z postupujúcej globalizácie, zmene hospodárskych politík a prudkého rozvoja svetovej ekonomiky. Uvedené faktory azda najvýznamnejšie prispeli k zlepšeniu prístupu MSP k finančným zdrojom (hlavne vďaka nízkym úrokovým sadzbám), technologickému rozvoju, zlepšujúcej sa úrovni infraštruktúry, informačnej otvorenosti a stálosti a predvídateľnosti cien, t. j. nízkej inflácii. Pre zahraničných investorov patria medzi pozitíva napríklad: nízke colné bariéry, otvorenosť zahraničným investíciám, nízke zmeny úrokových sadzieb, bezpečnostná situácia a legislatíva podporujúca prílev investícií.

Napriek prijímaniu viacerých parciálnych podporných opatrení so zámerom zlepšenia podnikateľského prostredia, samotní malí a strední podnikatelia na Slovensku vnímajú v posledných rokoch skôr zhoršovanie podmienok na podnikanie. Znižovanie konkurencieschopnosti slovenských MSP spôsobuje najmä nestabilita a nejednoznačnosť zákonov, vysoké daňovo-odvodové zaťaženie podnikania (predstavuje približne štvrtinu ceny práce, čo je najviac z krajín V4), zvyšujúce sa administratívne náklady, nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily a jej cena, či korupcia. Situáciu komplikuje aj stagnujúci systém vzdelávania bez reflexie na potreby trhu práce, nízka vymožitelnosť práv, ako aj nedostatočná spolupráca podnikateľov, škôl a výskumných inštitúcií, ktorá bráni transferu poznatkov do praxe a zároveň predstavuje bariéru pre rozvoj školstva.

Podobne ako sa líši podnikateľské prostredie jednotlivých krajín, líšia sa aj podmienky na podnikanie na úrovni nižších regionálnych celkov, ktoré prispievajú k nerovnomernému rozvoju malého a stredného podnikania na Slovensku. Tento vývoj žiaľ nevedie k požadovanému znižovaniu regionálnych rozdielov, práve naopak. Rastúca atraktivita hospodársky najrozvinutejších regiónov Slovenska so sebou prirodzene prináša vyššiu koncentráciu podnikateľských aktivít, čím dochádza k ešte väčšiemu zaostávaniu tých najmenej rozvinutých regiónov.

Priestorové rozmiestnenie MSP na Slovensku je v čase stabilné s vysokou koncentráciou na západe a severe Slovenska. Z pohľadu podnikateľskej aktivity je najdôležitejšie a najatraktívnejšie územie Bratislavského kraja, pričom význam tohto územia sa neustále zvyšuje. V roku 2019 mal v tomto kraji svoje sídlo približne každý piaty aktívny malý a stredný podnik registrovaný v SR. MSP sú lokalizované najmä v oblastiach s vyšším počtom obyvateľov, teda hlavne v mestách. Početnosť MSP sa postupne zvyšuje s narastajúcou veľkosťou a významom miest. Centrom podnikateľskej aktivity MSP je hlavné mesto Bratislava. Podnikateľská aktivita sa najdynamickejšie zvyšuje práve v zázemí Bratislavy, ale aj v častiach Trnavského a Nitrianskeho kraja, resp. v regióne Kysúc a Oravy s významným zastúpením FO – podnikateľov. Naopak, dlhodobo nízkou podnikateľskou aktivitou sa vyznačujú okresy na juhu stredného a východného Slovenska. V najrozvinutejších regiónoch Slovenska tvoria čoraz väčší podiel MSP podnikajúce v sektore služieb. Ide najmä o mestské okresy Bratislavy a Košíc. V menej rozvinutých častiach Slovenska sa MSP orientujú častejšie na priemysel, stavebníctvo a obchod. Práve odvetvie odchodu sa najdynamickejšie prepadá v odvetvovej štruktúre MSP naprieč celým Slovenskom. MSP podnikajúce formou živností sú najčastejšie lokalizované na Západo Slovensku, na Považí, Kysuciach, Orave a Zamagurí. Slobodné povolania sa prirodzene koncentrujú v mestách a mestských aglomeráciách, keďže sú úzko previazane so sektorom služieb. Samostatne hospodáriaci roľníci majú svoje sídla najčastejšie v oblastiach vhodnými pre rôzne formy pôdohospodárstva, čiže najmä južné časti Slovenska, ale aj región Oravy a Horehronia.

Za uplynulú dekádu sa zároveň zvyšuje dynamika MSP, čo znamená, že postupne vzniká a zaniká čoraz viac podnikateľských subjektov. Prirodzene vyšší počet nových MSP je pozorovaný v regiónoch s vyššou podnikateľskou aktivitou. V prepočte na celkový počet MSP však pripadá najviac nových firiem na Východné Slovensko. Napriek všeobecnému poklesu FO – podnikateľov, má táto právna forma prevahu medzi vznikajúcimi MSP. To neplatí len v niektorých mestských okresoch Bratislavy a Košíc. Práve v týchto okresoch vzniká najviac MSP v sektore služieb (minimálne dve tretiny), prioritne sa jedná o obchodné služby (sekcia SK NACE K až N). Podobné vývojové tendencie a priestorové vzorce možno pozorovať aj v prípade zanikajúcich podnikateľských subjektov. K zánikom dochádza častejšie v oblastiach s vysokým počtom MSP. Avšak, v prepočte na celkový počet MSP dosahujú najvyššiu mieru zánikov južné okresy stredného a východného Slovenska. Medzi zanikajúcimi podnikateľskými subjektami tvoria dominantnú časť FO – podnikatelia. To platí prakticky pre celé Slovensko, s výnimkou Bratislavy a Košíc. Za uplynulých 10 rokov dochádzalo k nárastu zánikov živností a slobodných povolání. Miernejšiu dynamiku zaznamenávajú samostatne hospodáriaci roľníci. Pozitívom je rastúci čistý prírastok, ktorý v rokoch 2018-2019 dosiahli všetky okresy. K čistému prírastku prispeli najmä MSP – právnické osoby. Čistý prírastok dosahovali najmä MSP v službách a stavebníctve. Takmer vo všetkých okresoch došlo k čistému úbytku MSP v odvetví obchodu, najvýznamnejšie v okresoch Banskobystrického kraja.

Z pohľadu dĺžky podnikania patria medzi najstabilnejšie MSP so sídlom v okresoch na Považí. Priemerná dĺžka podnikania sa však za uplynulú dekádu zvýšila na celom území Slovenska. Najvýznamnejšie práve na už spomínanom Považí, ale aj v páse okresov v smere od Veľkého Krtíša, cez Zvolen a Žiar nad Hronom až po Martin. Väčšou priemernou dĺžkou podnikania sa vyznačujú FO – podnikatelia, pričom najdlhšie (v priemere 11 až 13 rokov) podnikajú FO – podnikatelia na Západnom Slovensku, Považí, Košiciach a v okresoch Banská Bystrica, Zvolen, Martin alebo Poprad. Vplyvom vyššej miery vznikov je väčší podiel začínajúcich MSP na východnom Slovensku. Etablované firmy majú svoje sídlo najmä v južnej časti stredného Slovenska,

Orave a v mestských okresoch Bratislavy a Košíc. Dlhodobé etablované MSP s dĺžkou podnikania viac ako 10 rokov sú koncertované prevažne na západnom Slovensku – v zázemí Bratislavy, na Považí a v severnej časti stredného Slovenska. Najdlhšie podnikajú MSP v priemysle, nasleduje stavebníctvo a služby, čo je výsledkom vysokej dynamiky MSP v sektore služieb. Podobne sa vyvíja aj miera prežitia MSP, či už po jednom alebo po troch rokoch od vzniku MSP.

Ženy FO – podnikateľky sú aktívnejšie najmä vo väčších mestách a v okresoch s vyšším zastúpením odvetvia služieb. Podnikateľská aktivita žien sa v rámci FO – podnikateľov sa vyznačuje vyššou úrovňou v regiónoch západného Slovenska a v severných okresoch stredného Slovenska. Nižšia miera podnikateľskej aktivity žien pretrváva v menej rozvinutých regiónoch východného Slovenska a na juhu stredného Slovenska. Negatívom je celoplošný pokles miery podnikateľskej aktivity žien FO – podnikateľiek. Muži FO – podnikatelia dosahujú najvyššiu mieru podnikateľskej aktivity v okresoch severného Slovenska od Bytče na Považí až po Sninu na východnej hranici republiky.

S celkovým starnutím populácie Slovenska sa zvyšuje aj priemerný vek FO – podnikateľov. Najvyšší priemerný vek dosahujú podnikatelia z Bratislavy, Košíc a Banskej Bystrice. Najnižším vekom sa prezentujú FO – podnikatelia z populačne najmladších regiónov Slovenska, teda Kysuce, Orava a Zamagurie. Za uplynulú dekádu sa priemerný vek najvýraznejšie zvýšil na Považí a v okresoch stredného Slovenska (o viac ako 1,5 roka). Takmer na celom Slovensku je priemerný vek žien FO – podnikateľiek vyšší ako u mužov. Významné rozdiely sú najmä v južných okresoch Stredného Slovenska a v regióne Zemplína.

V prípade finančných ukazovateľov MSP možno pozorovať podobné priestorové vzorce rentability, či už ide o podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom, rentabilitu tržieb alebo rentabilitu aktív. Ukazovatele rentability vyjadrujú výnosnosť podnikového úsilia. Nízkou rentabilitu sa vyznačujú primárne MSP so sídlom v Bratislave a Košiciach. Naopak, vysokú rentabilitu dosahujú MSP v regiónoch Považie, Gemer, Liptov alebo Šariš.

Za uplynulé roky sa pozitívne vyvíjala zadlženosť MSP. Celková zadlženosť aktív klesla vo všetkých okresoch SR. V roku 2018 sa napriek tomu najviac zadlžovali okresy ako Senica, Krupina, Komárno alebo Námestovo, kde sa celková zadlženosť aktív pohybovala na úrovni nad 58 %. Bankové úvery využívajú najmä MSP v zaostávajúcich regiónoch južného a východného Slovenska, no ich podiel sa za obdobie rokov 2014 až 2018 zvýšil vo väčšine okresov. Pozitívnym znakom je aj rast likvidity, ktorá vyjadruje schopnosť podniku hradiť záväzky v krátkodobom časovom horizonte. Likvidita 2. stupňa (bežná) a 3. stupňa (celková) bola v roku 2018 najvyššia v okresoch s nízkou početnosťou MSP, ako napríklad: Medzilaborce, Stropkov, Svidník, Poltár, alebo Bytča.

Aktivitu podnikov vyjadruje skupina ukazovateľov vyjadrujúcich dobu splatnosti pohľadávok a záväzkov. V uplynulých rokoch sa zásadne znížila doba splatnosti pohľadávok aj záväzkov takmer vo všetkých okresoch. Najvyššiu dobu splatnosti celkových záväzkov majú MSP na západnom Slovensku, najmä v Bratislavskom, Trnavskom a Nitrianskom kraji, čo je výsledkom väčšieho podielu mikropodnikov v krajoch, ktoré dlhodobo vykazujú najdlhšiu dobu splatnosti záväzkov. Lepšia je situácia v okresoch na severe a severovýchode Slovenska. V medzinárodných porovnaníach Slovensko zaostáva v produktivite práce. Finančná produktivita práce MSP, ktorá vyjadruje koľko Eur pridanej hodnoty vyprodukuje 1 Euro osobných nákladov, poukazuje na vyššiu produktivitu práce na západnom a severe stredného Slovenska. Medzi dlhodobo efektívnejšie MSP možno zaradiť subjekty sídliace v Bratislavskom, Trnavskom, Nitrianskom a Žilinskom kraji.

Rýchlorastúce podniky v roku 2018 mali svoje sídlo celkovo v 580 obciach Slovenska, ktoré administratívne spadajú do 78 okresov. Zastúpenie nemali len v okrese Medzilaborce. Počet podnikov s vysokým rastom sa postupne zvyšuje s narastajúcou veľkosťou a významom miest. Špecifické postavenie má hlavné mesto Bratislava, kde mal svoje sídlo približne každý štvrtý rýchlorastúci podnik. V kontraste s tým pôsobí druhé najväčšie a najvýznamnejšie mesto Slovenska – Košice, kde malo svoje sídlo len 4,7 % rýchlorastúcich podnikov.

Regionálna štruktúra celkového vývozu malých a stredných podnikov na úrovni krajov SR je charakteristická značnou variabilitou. Kraje ležiace v západnej časti Slovenska naďalej tvoria podstatne vyšší podiel na celkovom vývoze MSP v porovnaní s východom Slovenska. Približne jednu tretinu z celkového vývozu MSP, ktorý mal známy regionálny pôvod, bol v rokoch 2018-2019 realizovaný malými a strednými podnikmi v Bratislavskom kraji. MSP dosahujú dlhodobo najvyšší podiel – približne polovicu, na celkovom vývoze z Nitrianskeho kraja. Podobnú pozíciu majú aj MSP v Prešovskom kraji. Najviac vyvážajúcich MSP sa koncentruje na západnom Slovensku, až štvrtina v Bratislavskom kraji. Približne tri štvrtiny vyvážajúcich subjektov patrí medzi mikropodniky.

Regionálna štruktúra celkového objemu dovozu malých a stredných podnikov SR je opäť charakterizovaná výraznou dominanciou západného Slovenska, obzvlášť Bratislavského kraja. V porovnaní s veľkými podnikmi MSP dominujú na celkovom dovoze v Banskobystrickom, Prešovskom a Nitrianskom kraji. Najviac dovážajúcich MSP má svoje sídlo v Bratislavskom kraji, čo len potvrdzuje lepšiu internacionalizáciu MSP v tomto regióne. Na rozdiel od veľkých podnikov, je saldo obchodnej bilancie MSP v jednotlivých krajoch pasívne. Výnimku predstavuje v posledných dvoch rokoch len Trnavský kraj s minimálnym aktívnym saldom obchodnej bilancie MSP.

MSP v high-tech odvetviach sa nachádzajú prevažne v západnej časti krajiny. Najvyšší podiel MSP v high-tech odvetviach dosahujú mestá Bratislava a Košice. Pozitívnym znakom vývoja je rastúci podiel high-tech MSP vo všetkých okresoch, najvýraznejšie v Bratislave a Košiciach. Najvyšší podiel high-tech MSP v odvetví priemyselnej výroby je v okresoch Bratislavy a Košíc, ale tiež v Žilinskom kraji, teda v oblastiach s bohatou históriou priemyslu a existenciou množstva technicky zameraných vzdelávacích a výskumných inštitúcií. Priestor Bratislavy a jej zázemia je ešte významnejší pre high-tech MSP v odvetví služieb. Práve v tomto regióne je podiel MSP pôsobiacich v high-tech poznatkovo intenzívnych službách približne 10 % z celkového počtu MSP v sektore služieb.

Zoznam grafov a máp

Grafy

Graf 1 Medziročný rast HDP v stálych cenách v krajinách V4 a v EÚ-28	10
Graf 2 Vývoj zahraničného obchodu Slovenska (v mil. Eur), 2010-2019	10
Graf 3 Vývoj priemerného počtu zamestnaných osôb a miery nezamestnanosti v SR	11
Graf 4 Medziročný vývoj priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve SR	11
Graf 5 Vývoj priemernej úrokovej miery podnikových úverov a inflácie v SR	12
Graf 6 Hodnotenie podnikateľského prostredia na Slovensku podľa Doing Business	13
Graf 7 Hodnotenie konkurencieschopnosti Slovenska podľa WCY	14
Graf 8 Vývoj indexu ekonomickej komplexnosti (ECI) Slovenska	14
Graf 9 Prekážky pre fungovanie a ďalší rast podnikania v SR	14
Graf 10 Postoje k podnikaniu na Slovensku podľa GEM	15
Graf 11 Vývoj početnosti MSP na Slovensku, 1991-2019	19
Graf 12 Štruktúra MSP podľa veľkosti, 2008-2019	19
Graf 13 Počet MSP podľa právnych foriem, 2000-2019	19
Graf 14 Počet živnostníkov na Slovensku, 2000-2019	19
Graf 15 Počet MSP – slobodné povolania a SHR, 2000-2019	19
Graf 16 Miera podnikateľskej aktivity na Slovensku, 2000-2019	19
Graf 17 Odvetvová štruktúra MSP na Slovensku, 2006-2019	20
Graf 18 Štruktúra MSP podľa sídla (kraje SR), 2005-2019	20
Graf 19 Počet FO – podnikateľov v krajoch SR, 2010-2019	20
Graf 20 Počet MSP – PO v krajoch SR, 2010-2019	20
Graf 21 Počet MSP na 100 obyvateľov v krajinách EÚ, 2018	20
Graf 22 Podiel mikropodnikov na počte podnikov v nefinančnej podnikovej ekonomike v krajinách EÚ, 2018	20
Graf 23 Vývoj počtu vzniknutých MSP na Slovensku, 2005-2019	34
Graf 24 Počet vzniknutých MSP podľa odvetví, 2008-2019	34
Graf 25 Počet vzniknutých MSP v krajoch SR, 2008-2019	34
Graf 26 Miera vzniku MSP podľa krajov SR, 2019	34
Graf 27 Miera vzniku MSP v krajinách EÚ, 2018	34
Graf 28 Vývoj počtu zaniknutých MSP na Slovensku, 2005-2019	43
Graf 29 Počet zaniknutých MSP podľa odvetví, 2008-2019	43
Graf 30 Počet zaniknutých MSP v krajoch SR, 2008-2019	43
Graf 31 Miera zániku MSP podľa krajov SR, 2019	43
Graf 32 Miera zániku MSP v krajinách EÚ, 2018	43
Graf 33 Vývoj čistého prírastku/úbytku MSP podľa právnej formy, 2005-2019	52
Graf 34 Čistý prírastok/úbytok MSP podľa odvetví, 2008-2019	52
Graf 35 Čistý prírastok/úbytok MSP v krajoch SR, 2008-2019	52
Graf 36 Miera čistého prírastku MSP podľa krajov SR, 2019	52
Graf 37 Rozdiel miery vzniku a zániku MSP v krajinách EÚ, 2018	52
Graf 38 Štruktúra MSP podľa roku vzniku a právnej formy, 2019	59
Graf 39 Štruktúra MSP podľa dĺžky podnikania a právnej formy, 2019	59
Graf 40 Priemerný vek MSP v krajoch SR, 2019	59
Graf 41 Miera prežitia MSP po 1 roku v krajoch SR, 2014-2019	59
Graf 42 Miera prežitia MSP po 3 rokoch v krajoch SR, 2014-2019	59
Graf 43 Miera prežitia MSP po 3 rokoch v krajinách EÚ, 2018	59
Graf 44 Počet žien FO - podnikateľiek a ich podiel na celkovom počte FO – podnikateľov, 2010 - 2019	69
Graf 45 Zastúpenie žien medzi FO - podnikateľmi podľa právnych foriem, 2010 - 2019	69
Graf 46 Odvetvová štruktúra živnostníkov podľa pohlavia, 2019	69
Graf 47 Zastúpenie žien FO-podnikateľiek podľa krajov SR, 2013 - 2019	69

Graf 48 Počet FO-podnikateľov na 1000 EAO v krajoch podľa pohlavia, 2019.....	69
Graf 49 Podiel žien na celkovom počte podnikateľov v krajinách EÚ, 2019 a 2010	69
Graf 50 Vývoj vekovej štruktúry FO-podnikateľov, 2010 - 2019.....	76
Graf 51 Veková štruktúra FO-podnikateľov podľa právnych foriem v roku 2019.....	76
Graf 52 Veková štruktúra FO-podnikateľov podľa pohlavia, 2019.....	76
Graf 53 Podiel podnikateľov do 29 rokov a 60+ na celkovom počte FO-podnikateľov v krajoch, 2019 a 2015	76
Graf 54 Podiel mladých podnikateľov vo veku do 29 rokov v krajinách EÚ, 2019 a 2010.....	76
Graf 55 Podiel podnikateľov vo veku 60 a viac rokov v krajinách EÚ, 2019 a 2010.....	76
Graf 56 Podiel podnikateľských subjektov s kladným hospodárskym výsledkom, 2008-2018.....	84
Graf 57 Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom podľa krajov, 2018.....	84
Graf 58 Rentabilita aktív a tržieb (na základe EBITDA) – medián, 2008-2018	84
Graf 59 Obrat aktív MSP podľa krajov – medián, 2018.....	84
Graf 60 Celková zadlženosť aktív podľa veľkostnej kategórie podniku – medián, 2008-2018	84
Graf 61 Podiel MSP využívajúcich bankové úvery a podiel úrokov na úveroch, 2008-2018	84
Graf 62 Likvidita 2. stupňa (bežná) podľa veľkostných kategórií podnikov, 2008-2018.....	85
Graf 63 Likvidita 3. stupňa (celková) podľa sídla MSP (kraje), 2018	85
Graf 64 Doba splatnosti záväzkov a pohľadávok MSP (v dňoch), 2008-2018.....	85
Graf 65 Index finančného zdravia MSP, 2008-2018.....	85
Graf 66 Finančná produktivita práce podľa veľkosti podniku, 2008-2018	85
Graf 67 Produktivita práce MSP v nefinančnej podnikovej ekonomike v krajinách EÚ (v tis. Eur), 2017.....	85
Graf 68 Počet zamestnaných osôb podľa veľkostnej kategorizácie, 2010-2019.....	92
Graf 69 Zamestnanosť v podnikovej ekonomike Slovenska podľa veľkostných kategórií podnikov, 2019	92
Graf 70 Podiel MSP - PO na zamestnanosti v odvetviach hospodárstva, 2019	92
Graf 71 Podiel MSP s nenulovými osobnými nákladmi a bez zamestnancov, 2014-2019.....	92
Graf 72 Podiel MSP na zamestnanosti v nefinančnej podnikovej ekonomike v krajinách EÚ, 2018.....	92
Graf 73 Podiel nových podnikov na zamestnanosti v nefinančnej podnikovej ekonomike v EÚ, 2017 a 2012	92
Graf 74 Štruktúra rýchlorastúcich podnikov na Slovensku podľa veľkosti a kritéria nárastu tržieb, 2018.....	97
Graf 75 Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestn. podľa odvetví, 2018	97
Graf 76 Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestn. podľa krajov SR, 2018.....	97
Graf 77 Podiel rýchlorastúcich podnikov podľa zamestnanosti na aktívnych podnikoch v EÚ, 2018	97
Graf 78 Štruktúra gaziel na Slovensku podľa krajov,2018.....	97
Graf 79 Podiel gaziel na celkovom počte aktívnych podnikov podľa vybraných krajín EÚ, 2017	97
Graf 80 Vývoz MSP na Slovensku, 2008-2019	102
Graf 81 Počet vyvážajúcich a podiel MSP na celkovom vývoze zo Slovenska, 2010-2019	102
Graf 82 Komoditná štruktúra vývozu MSP (top 5 komodít), 2010, 2015 a 2019	102
Graf 83 Teritoriálna štruktúra vývozu MSP a veľkých podnikov, 2010-2019.....	102
Graf 84 Štruktúra vývozu do krajín EÚ (top 10 krajín), 2010, 2015 a 2019	102
Graf 85 Štruktúra vývozu do krajín mimo EÚ (top 10 krajín), 2010, 2015 a 2019	102
Graf 86 Dovozy MSP na Slovensku, 2008-2019.....	106
Graf 87 Komoditná štruktúra dovozu MSP (top 5 komodít), 2010, 2015 a 2019	106
Graf 88 Teritoriálna štruktúra dovozu MSP a veľkých podnikov, 2010-2019	106
Graf 89 Štruktúra dovozu z krajín EÚ (top 10 krajín), 2010, 2015 a 2019.....	106
Graf 90 Štruktúra dovozu z krajín mimo EÚ (top 10 krajín), 2010, 2015 a 2019	106
Graf 91 Saldo obchodnej bilancie MSP podľa obchodných partnerov, 2019	106
Graf 92 Vývoj početnosti MSP v high-tech sektoroch, 2010-2019.....	112
Graf 93 Index rastu početnosti MSP podľa technologických sektorov, 2008-2019	112
Graf 94 Štruktúra MSP v odvetví priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne výroby, 2010 - 2019	112
Graf 95 Štruktúra MSP v odvetví služieb podľa poznatkovej náročnosti, 2010 - 2019	112
Graf 96 Podiel firiem v high-tech odvetviach priemyslu na všetkých subjektoch v priemysle podľa krajín EÚ, 2016	112
Graf 97 Vývoj zamestnanosti v high-tech odvetviach podľa veľkostných kategórií podnikov, 2011 - 2018.....	112

Mapy

Mapa 1 Početnosť MSP a veľkých podnikov podľa obcí SR, 2019	21
Mapa 2 Početnosť MSP a veľkých podnikov podľa obcí SR, 2010	22
Mapa 3 Miera podnikateľskej aktivity MSP podľa okresov SR	23
Mapa 4 Odvetvová štruktúra MSP a priemerná hustota obyvateľstva podľa okresov SR	24
Mapa 5 Podiel MSP podnikajúcich v sektore služieb a odvetvová štruktúra MSP v službách podľa okresov SR.....	25
Mapa 6 Hot spot analýza MSP pôsobiach v oblasti automotive, 2019.....	25
Mapa 7 Podiel fyzických osôb – podnikateľov na celkovom počte aktívnych MSP podľa okresov SR, 2018-2019.....	26
Mapa 8 Podiel MSP – právnických osôb na celkovom počte aktívnych MSP podľa okresov SR, 2018-2019.....	26
Mapa 9 Miera podnikateľskej aktivity fyzických osôb – podnikateľov v okresoch SR, 2018-2019	27
Mapa 10 Miera podnikateľskej aktivity MSP – právnických osôb v okresoch SR, 2018-2019	27
Mapa 11 Počet MSP – právnických osôb podľa obcí SR, 2019	28
Mapa 12 Počet živnostníkov podľa obcí SR, 2019	29
Mapa 13 Počet osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach podľa obcí SR, 2019	30
Mapa 14 Počet samostatne hospodáriacich roľníkov podľa obcí SR, 2019.....	31
Mapa 15 Počet novovzniknutých MSP v obciach SR, 2018-2019	35
Mapa 16 Počet novovzniknutých MSP v obciach SR, 2009-2010	36
Mapa 17 Miera vznikov MSP a štruktúra novoregistrovaných firiem podľa právnej formy v okresoch SR.....	37
Mapa 18 Miera vznikov FO – podnikateľov a počet nových registrácií FO – podnikateľov v okresoch SR, 2018-2019	38
Mapa 19 Miera vznikov MSP – právnických osôb a počet nových registrácií MSP – právnických osôb v okresoch SR, 2018-2019	38
Mapa 20 Priemerný ročný počet novoregistrovaných živnostníkov v okresoch SR, 2018-2019	39
Mapa 21 Priemerný ročný počet novoregistrovaných osôb v slobodných povolaniach v okresoch SR, 2018-2019	39
Mapa 22 Priemerný ročný počet novoregistrovaných samostatne hospodáriacich roľníkov v okresoch SR, 2018-2019...39	39
Mapa 23 Priemerný ročný počet novoregistrovaných MSP – právnických osôb v okresoch SR, 2018-2019	40
Mapa 24 Štruktúra vzniknutých MSP podľa hlavných odvetví a podiel MSP pôsobiach v sektore služieb v okresoch SR40	40
Mapa 25 Podiel novovzniknutých MSP v sektore služieb na všetkých vzniknutých MSP a odvetvová štruktúra vzniknutých MSP v službách podľa okresov SR.....	41
Mapa 26 Počet zaniknutých podnikateľských subjektov v obciach SR, 2018-2019	44
Mapa 27 Počet zaniknutých podnikateľských subjektov v obciach SR, 2009-2010	45
Mapa 28 Miera zánikov podnikateľských subjektov a štruktúra zaniknutých firiem podľa právnej formy v okresoch SR..46	46
Mapa 29 Miera zánikov FO – podnikateľov a počet zaniknutých FO – podnikateľov v okresoch SR, 2018-2019.....	47
Mapa 30 Miera zánikov právnických osôb a počet zaniknutých právnických osôb v okresoch SR, 2018-2019.....	47
Mapa 31 Priemerný ročný počet ukončených živností v okresoch SR, 2018-2019.....	48
Mapa 32 Priemerný ročný počet zánikov v slobodných povolaniach v okresoch SR, 2018-2019.....	48
Mapa 33 Priemerný ročný počet zánikov samostatne hospodáriacich roľníkov v okresoch SR, 2018-2019.....	48
Mapa 34 Priemerný ročný počet zánikov podnikov – právnických osôb v okresoch SR, 2018-2019.....	49
Mapa 35 Štruktúra zaniknutých podnikateľských subjektov podľa hlavných odvetví a podiel aktívnych MSP pôsobiach v sektore služieb v okresoch SR.....	49
Mapa 36 Podiel zaniknutých podnikateľských subjektov v sektore služieb na všetkých zaniknutých subjektoch a ich odvetvová štruktúra v službách podľa okresov SR.....	50
Mapa 37 Čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v obciach SR, 2018-2019	53
Mapa 38 Priemerný ročný čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v okresoch SR	54
Mapa 39 Čistý prírastok/úbytok FO – podnikateľov v okresoch SR, 2018-2019.....	55
Mapa 40 Čistý prírastok podnikov – právnických osôb v okresoch SR, 2018-2019	55
Mapa 41 Čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v odvetví pôdohospodárstva v okresoch SR, 2018-2019	56
Mapa 42 Čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v odvetví priemyslu v okresoch SR, 2018-2019	56
Mapa 43 Čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v odvetví stavebníctva v okresoch SR, 2018-2019.....	56
Mapa 44 Čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v odvetví obchodu v okresoch SR, 2018-2019.....	57
Mapa 45 Čistý prírastok/úbytok podnikateľských subjektov v odvetví služieb v okresoch SR, 2018-2019.....	57
Mapa 46 Priemerná dĺžka podnikania MSP v okresoch SR.....	60
Mapa 47 Priemerná dĺžka podnikania MSP v obciach SR, 2019	61

Mapa 48 Priemerná dĺžka podnikania FO – podnikateľov v okresoch SR, 2019	62
Mapa 49 Priemerná dĺžka podnikania MSP – právnických osôb v okresoch SR, 2019	62
Mapa 50 Podiel začínajúcich MSP s dĺžkou podnikania do troch rokov v okresoch SR, 2019	63
Mapa 51 Podiel etablovaných MSP s dĺžkou podnikania 4 až 10 rokov v okresoch SR, 2019	63
Mapa 52 Podiel dlhodobo etablovaných MSP s dĺžkou podnikania viac ako 10 rokov v okresoch SR, 2019	63
Mapa 53 Priemerná dĺžka podnikania MSP v sektore priemyslu podľa okresov SR, 2019	64
Mapa 54 Priemerná dĺžka podnikania MSP v sektore stavebníctva podľa okresov SR, 2019	64
Mapa 55 Priemerná dĺžka podnikania MSP v sektore služieb podľa okresov SR, 2019	64
Mapa 56 Miera prežitia MSP po jednom roku od vzniku v okresoch SR, 2019	65
Mapa 57 Miera prežitia MSP po troch rokoch od vzniku v okresoch SR, 2019	65
Mapa 58 Miera prežitia MSP v priemysle po troch rokoch od vzniku v okresoch SR, 2019	66
Mapa 59 Miera prežitia MSP v stavebníctve po troch rokoch od vzniku v okresoch SR, 2019	66
Mapa 60 Miera prežitia MSP v službách po troch rokoch od vzniku v okresoch SR, 2019	66
Mapa 61 Podiel žien podnikateľiek na celkovom počte FO – podnikateľov v okresoch SR	70
Mapa 62 Podiel mužov podnikateľov na celkovom počte FO – podnikateľov v okresoch SR	71
Mapa 63 Miera podnikateľskej aktivity žien FO - podnikateľiek v okresoch SR, 2019	72
Mapa 64 Miera podnikateľskej aktivity mužov FO - podnikateľov v okresoch SR, 2019	72
Mapa 65 Podiel žien živnostníčok na celkovom počte živnostníkov v okresoch SR, 2019	73
Mapa 66 Podiel žien v slobodných povolaniach na celkovom počte slobodných povolání v okresoch SR, 2019	73
Mapa 67 Podiel žien v právnej forme samostatne hospodáriaci roľníci v okresoch SR, 2019	73
Mapa 68 Zastúpenie žien FO - podnikateľiek v sektore služieb a ich odvetvová štruktúra v okresoch SR, 2019	74
Mapa 69 Zastúpenie mužov FO - podnikateľov v sektore priemyslu a ich odvetvová štruktúra v okresoch SR, 2019	74
Mapa 70 Priemerný vek FO – podnikateľov v okresoch SR	77
Mapa 71 Priemerný vek žien FO – podnikateľiek v okresoch SR, 2019	78
Mapa 72 Priemerný vek mužov FO – podnikateľov v okresoch SR, 2019	78
Mapa 73 Index starnutia FO – podnikateľov v okresoch SR	79
Mapa 74 Podiel mladých FO – podnikateľov do 29 rokov na celkovom počte FO – podnikateľov a ich odvetvová štruktúra v okresoch SR	80
Mapa 75 Podiel FO – podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na celkovom počte FO – podnikateľov a ich odvetvová štruktúra v okresoch SR	81
Mapa 76 Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom v okresoch SR, 2018	86
Mapa 77 Rentabilita tržieb MSP – medián (na základe EBITDA) v okresoch SR, 2018	86
Mapa 78 Rentabilita aktív MSP – medián (výsledok hospodárenia za ÚO pred zdanením/aktíva) v okresoch SR, 2018	86
Mapa 79 Celková zadlženosť aktív MSP – medián (cudzie zdroje/aktíva) v okresoch SR, 2018	87
Mapa 80 Podiel MSP využívajúcich bankové úvery v okresoch SR, 2018	87
Mapa 81 Podiel nákladových úrokov na platených bankových úveroch MSP (nákladové úroky/bankové úvery), 2018	87
Mapa 82 Likvidita 2. stupňa MSP (obežné aktíva bez zásob/krátkodobé záväzky) v okresoch SR, 2018	88
Mapa 83 Likvidita 3. stupňa MSP (obežné aktíva/krátkodobé záväzky) v okresoch SR, 2018	88
Mapa 84 Obrat aktív MSP – medián (tržby/aktíva) v okresoch SR, 2018	88
Mapa 85 Doba splatnosti záväzkov MSP – medián (záväzky/tržby*360) v okresoch SR, 2018	89
Mapa 86 Doba splatnosti záväzkov z obchodného styku MSP – medián (krátkodobé záväzky z OS/tržby*360) v okresoch, 2018	89
Mapa 87 Doba splatnosti pohľadávok MSP – medián (pohľadávky/tržby*360) v okresoch SR, 2018	89
Mapa 88 Doba splatnosti pohľadávok z obchodného styku MSP – medián (krátkodobé pohľadávky z OS/tržby*360) v okresoch SR, 2018	90
Mapa 89 Finančná produktivita práce MSP – medián (pridaná hodnota/osobné náklady) v okresoch SR	90
Mapa 90 Priemerné osobné náklady MSP v okresoch SR	93
Mapa 91 Podiel MSP s nenulovými osobnými nákladmi v okresoch SR	94
Mapa 92 Podiel aktívnych MSP bez zamestnancov na celkovom počte aktívnych MSP v okresoch SR, 2019	94
Mapa 93 Podiel aktívnych MSP bez zamestnancov v priemysle na všetkých MSP v priemysle v okresoch SR, 2019	95
Mapa 94 Podiel aktívnych MSP bez zamestnancov v stavebníctve na všetkých MSP v stavebníctve v okresoch SR, 2019	95
Mapa 95 Podiel aktívnych MSP bez zamestnancov v službách na všetkých MSP v službách v okresoch SR, 2019	95
Mapa 96 Počet rýchlorastúcich podnikov s 10 a viac zamestnancami v obciach SR, 2018	98

Mapa 97 Podiel rýchlorastúcich podnikov na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami v okresoch SR, 2018.....	98
Mapa 98 Podiel gaziel na rýchlorastúcich podnikoch v okresoch SR, 2018	98
Mapa 99 Podiel rýchlorastúcich podnikov v priemysle na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami v odvetví priemyslu v okresoch SR, 2018.....	99
Mapa 100 Podiel rýchlorastúcich podnikov v službách na aktívnych podnikoch s 10 a viac zamestnancami v odvetví služieb v okresoch SR, 2018.....	99
Mapa 101 Celkový vývoz a podiel MSP a veľkých podnikov na vývoze v krajoch SR, 2018-2019.....	103
Mapa 102 Hodnota objemu vývozu MSP a štruktúra vývozu podľa veľkostnej kategórie podnikov v krajoch SR, 2018-2019	103
Mapa 103 Počet vyvážajúcich MSP a štruktúra vyvážajúcich podnikateľských subjektov podľa veľkosti v krajoch SR, 2018-2019	104
Mapa 104 Podiel vyvážajúcich MSP a veľkých podnikov na všetkých aktívnych MSP a veľkých podnikoch v krajoch SR, 2018-2019	104
Mapa 105 Celkový dovoz a podiel MSP a veľkých podnikov na dovoze v krajoch SR, 2018-2019.....	107
Mapa 106 Hodnota objemu dovozu MSP a štruktúra dovozu podľa veľkostnej kategórie podnikov v krajoch SR, 2018-2019	107
Mapa 107 Počet dovážajúcich MSP a štruktúra dovážajúcich podnikateľských subjektov podľa veľkosti v krajoch SR, 2018-2019	108
Mapa 108 Podiel dovážajúcich MSP na všetkých aktívnych MSP v krajoch SR, 2018-2019	108
Mapa 109 Priemerné ročné saldo obchodnej bilancie MSP a veľkých podnikov v krajoch SR, 2018-2019.....	109
Mapa 110 Priemerný počet MSP pôsobiach v high-tech sektoroch v obciach SR, 2018-2019	113
Mapa 111 Podiel MSP v high-tech odvetviach na všetkých MSP v sektore priemyselnej výroby a služieb, 2018-2019 ...	114
Mapa 112 Priemerný ročný počet MSP v high-tech odvetviach a ich sektorová štruktúra v okresoch SR.....	114
Mapa 113 Podiel high-tech MSP v odvetví priemyselnej výroby na celkovom počte MSP v sektore priemyselnej výroby a štruktúra MSP podľa technologickej úrovne výroby v okresoch SR	115
Mapa 114 Podiel high-tech MSP v odvetví služieb na celkovom počte MSP v sektore služieb a štruktúra MSP v službách podľa poznatkovej náročnosti v okresoch SR	116

Zoznam skratiek

Skratky krajov

BA	Bratislava
TT	Trnava
TN	Trenčín
NR	Nitra
ZA	Žilina
BB	Banská Bystrica
PO	Prešov
KE	Košice

NO	Nórsko
RU	Rusko
TR	Turecko
UA	Ukrajina
US	Spojené štáty
VN	Vietnam
XS	Srbsko

Skratky krajín EÚ

AT	Rakúsko
BE	Belgicko
BG	Bulharsko
CY	Cyprus
CZ	Česká republika
DE	Nemecko
DK	Dánsko
EE	Estónsko
EL	Grécko
ES	Španielsko
FI	Fínsko
FR	Francúzsko
HR	Chorvátsko
HU	Maďarsko
IE	Írsko
IT	Taliansko
LT	Litva
LU	Luxembursko
LV	Lotyšsko
MT	Malta
NL	Holandsko
PL	Poľsko
PT	Portugalsko
RO	Rumunsko
SE	Švédsko
SI	Slovinsko
SK	Slovensko
SR	Slovenská republika
UK	Spojené kráľovstvo

Ďalšie skratky

EAO	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo
EÚ	Európska únia
EÚ-28	28 členských krajín EÚ
EÚ-15	15 pôvodných členov EÚ
FO	Fyzická osoba
HDP	Hrubý domáci produkt
HV	Hospodársky výsledok
OS	Obchodný styk
OsN	Osobné náklady
PO	Právnická osoba - podnik
p.b.	Percentuálny bod
SHR	Samostatne hospodáriaci roľníci
SK NACE	Štatistická klasifikácia ekon. činností
s.r.o.	Spoločnosť s ručením obmedzeným

Skratky krajín mimo EÚ

AE	Spojené arabské emiráty
AU	Austrália
CN	Čína
CH	Švajčiarsko
JP	Japonsko
KR	Južná Kórea

Zdroje údajov

Datacentrum / Register účtovných záznamov

Grafy:

5, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 71, 74, 75, 76, 78

Mapy:

76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 96, 97, 98, 99, 100,

Eurostat / Real GDP growth rate – volume

Grafy:

1

Eurostat / Science, technology and innovation

Grafy:

96

Eurostat / Structural business statistics

Grafy:

21, 22, 27, 32, 37, 43, 49, 54, 55, 72, 73, 77, 79

Global Entrepreneurship Research Association / Global Entrepreneurship Monitor (GEM)

Grafy:

10

IMD World Competitiveness Yearbook / IMD World Digital Competitiveness Ranking

Grafy:

7

Slovak Business Agency / Názory MSP na kvalitu podnikateľského prostredia na Slovensku – prieskum

Grafy:

9

Štatistický úrad SR / Demografia a sociálne štatistiky / Práca, Náklady práce

Grafy:

3, 4

Štatistický úrad SR / Makroekonomické štatistiky; Národná banka Slovenska

Grafy:

5

Štatistický úrad SR / Makroekonomické štatistiky / Štatistika zahraničného obchodu

Grafy:

2, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91

Mapy:

101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109

Štatistický úrad SR / Register organizácií

Grafy:

11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 71, 75, 76, 78, 92, 93, 94, 95, 97

Mapy:

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 92, 93, 94, 95, 110, 111, 112, 113, 114

Štatistický úrad SR / Štvrťročné podnikové výkazníctvo

Grafy:

68, 69, 70

The Growth Lab Harvard University / Growth Projections and Complexity Rankings

Grafy:

8

The World Bank / Doing Business

Grafy:

6

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Grafy:

16

Mapy:

3, 9, 10, 63, 64,

Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky / Geodetický a kartografický ústav Bratislava

Mapové podklady